

STATISTIKAAMET
STATISTICS ESTONIA

2005

LEIBKONNA ELUJÄRG
HOUSEHOLD LIVING NIVEAU

TALLINN 2006

Aastakogumik käsitleb leibkondade suurust, koosseisu, kodust keelt, haridust, hõiveseisundit, tervist elujärge mõjutava tegurina ning leibkonnaliikmete kulutusi 2005. aastal võrdluses varasemate aastatega.

Koostanud Statistikaameti sotsiaalstatistika osakond (Mari Kreitzberg, tel 625 9237; Arvo Valtin, tel 625 9338, Marina Fedina, tel 625 9281).

The yearbook provides data on the size, composition, language spoken at home, education, labour status, and the health as a factor affecting living niveau and expenditure of households for the year 2005 compared to the previous years.

Compiled by the Social Statistics Department of Statistics Estonia (Mari Kreitzberg, tel +372 625 9237; Arvo Valtin, tel +372 625 9338; Marina Fedina, tel +372 625 9281).

MÄRKIDE SELETUS **EXPLANATION OF SYMBOLS**

... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad
data not available or too uncertain for publication

.. mõiste pole rakendatav
category not applicable

Kirjastanud
Statistikaamet, Endla 15, 15174 Tallinn,
analüüsi ja väljaannete talitus, telefon 625 9247
Toimetanud Siret Linnas
Inglise keel: Livia Ränkson
Küljendus: Oliver Lillma

Trükkinud
Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn
Oktoober 2006

*Published
by the Statistics Estonia, 15 Endla Str, 15174 Tallinn,
Analysis and Publications Service, telephone +372 625 9247
Edited by Siret Linnas
English by Livia Ränkson
Layout by Oliver Lillma*

*Printed by
Ofset Ltd, 25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn
October 2006*

ISSN 1406-6475
ISBN 9985-74-379-2

© Statistikaamet, 2006
© Kaanefoto / Cover photograph: Bulls Press

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source

SISUKORD

Leibkonna elukoht ja suurus. M. Kreitzberg	7
Leibkonna koosseis. M. Kreitzberg	10
Leibkonna kodune keel. M. Kreitzberg	13
Leibkonna haridus ja hõiveseisund. M. Kreitzberg	15
Tervis elujärge mõjutava tegurina. M. Kreitzberg	20
Jaotumine ja paiknemine	21
Sissetulekud	25
Kulutused	29
Elamistingimused ja püsikaupade olemasolu	32
Leibkonna kulutused ja tarbimine. M. Kreitzberg	35
Kulutuste suurus ja dünaamika	35
Tarbimiskulutuste struktuur ja dünaamika	38
Tabelid	79
1. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek, 2005	80
2. Leibkonnaliikme kuukeskmise rahaline netosissetulek, 2005	80
3. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused, 2005	81
4. Leibkonnaliikme kuukeskmised rahalised kulutused, 2005	82
5. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek linnas ja maal, 2005	83
6. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused linnas ja maal, 2005	83
7. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna struktuuri järgi, 2005	84
8. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna struktuuri järgi, 2005	84
9. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna haridustaseme järgi, 2005	86
10. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna haridustaseme järgi, 2005	86
11. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnapea haridustaseme järgi, 2005	87
12. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnapea haridustaseme järgi, 2005	87
13. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnapea soo ja vanuse järgi, 2005	88
14. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnapea soo ja vanuse järgi, 2005	88
15. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek maakonniti, 2005	90
16. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused maakonniti, 2005	90
17. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek tuludetsiili järgi, 2005	92
18. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused tuludetsiili järgi, 2005	92
19. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna sotsiaalse seisundi järgi, 2005	94
20. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna sotsiaalse seisundi järgi, 2005	94
21. Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnaliikmete tervisliku seisundi järgi, 2005	95
22. Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnaliikmete tervise seisundi järgi, 2005	95
23. Ostetud ja omatoodetud või tasuta saadud toidukaupade tarbimine, 2005	96
24. Leibkonnad elamu tüübi järgi, 2005	97
25. Leibkonnad elamu valmimise aja järgi, 2005	98
26. Leibkonnad eluruumi seisundi järgi, 2005	99
27. Leibkonnad eluruumi omandisuhte järgi, 2005	100
28. Leibkonnad tubade arvu järgi (liikme kohta), 2005	101
29. Leibkonnad kasuliku pinna järgi (liikme kohta), 2005	102
30. Leibkonnad jooksva veega varustatuse ja kanalisatsiooni järgi, 2005	103
31. Leibkonnad tualettruumi olemasolu järgi, 2005	104
32. Leibkonnad jooksva sooja veega varustatuse ja pesemisvõimaluse järgi, 2005	105
33. Leibkonnad lähima ühissõidukipeatuse kauguse järgi, 2005	106
34. Leibkonnad lähima (statsionaarse) poe kauguse järgi, 2005	107
35. Leibkonnad lähima üldhariduskooli kauguse järgi, 2005	108
36. Leibkonnad kohaliku omavalitsuse kauguse järgi, 2005	109
37. Leibkonnad lähima telefoni kauguse järgi, 2005	110
38. Leibkonnad lähima postkontori kauguse järgi, 2005	111

39. Leibkonnad lähima arstiabi kauguse järgi, 2005	112
40. Leibkonnad eluruumi sobivuse järgi, 2005	113
41. Leibkonnad kinnisvara olemasolu järgi, 2005	114
42. Leibkonnad maa omamise järgi, 2005	115
43. Leibkonnad püsikaupade olemasolu järgi, 2005	116
44. Leibkondade hinnang normaalseks eluks liikmele kuus vajamineva sissetuleku kohta, 2005	118
45. Leibkonnad tasuta või soodushinnaga saadavate kaupade ja teenuste järgi, 2005	119
46. Leibkonnad otseselt maksmata saadavate toiduainete järgi, mis katavad poole ja enam vajadusest, 2005	120
47. Leibkonnad üldise majandusliku olukorra järgi, 2005	121
48. Leibkonnad majandusliku olukorra järgi praegu ja ühe aasta eest, 2005	122
49. Leibkonnad majandusliku olukorra järgi praegu ja viie aasta eest, 2005	123
50. Leibkonnad üle 5000-krooniste säästude järgi, 2005	124
51. Leibkonnaliikmed ravikindlustuse olemasolu ja tervise järgi, 2005	125
52. Leibkonnaliikmed puude või kroonilise haiguse olemasolu ja toimetulekuks kõrvalise abi vajamise järgi, 2005	125
53. Leibkonnad ostuvajaduse rahuldamise järgi, 2005	126
Metoodika	128
Mõisted	149
Kirjandus	154

CONTENTS

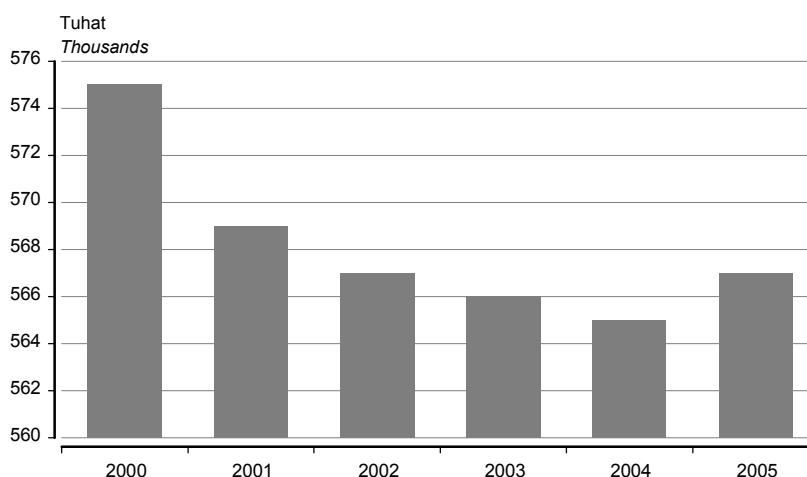
Household location and size. M. Kreitzberg	48
Household composition. M. Kreitzberg	50
Home language of a household. M. Kreitzberg	53
Education level and labour status of a household. M. Kreitzberg	54
Health as the factor influencing the living niveau. M. Kreitzberg	59
Distribution and location	59
Income	63
Expenditures	66
Living conditions and the existence of durable goods	68
Expenditure and consumption of a household. M. Kreitzberg	70
Volume and dynamics of expenditures	70
Structure and dynamics of consumption expenditures	71
Tables	79
1. Average monthly disposable income per household member, 2005	80
2. Average monthly monetary disposable income per household member, 2005	80
3. Average monthly expenditure per household member, 2005	81
4. Average monthly monetary expenditure per household member, 2005	82
5. Average monthly disposable income per household member in urban and rural area, 2005	83
6. Average monthly expenditure per household member in urban and rural area, 2005	83
7. Average monthly disposable income per household member by structure of household, 2005	84
8. Average monthly expenditure per household member by structure of household, 2005	84
9. Average monthly disposable income per household member by level of household education, 2005	86
10. Average monthly expenditure per household member by level of household education, 2005	86
11. Average monthly disposable income per household member by level of education of head of the household, 2005	87
12. Average monthly expenditure per household member by level of education of head of the household, 2005	87
13. Average monthly disposable income per household member by gender and age of head of the household, 2005	88
14. Average monthly expenditure per household member by gender and age of head of the household, 2005	88
15. Average monthly disposable income per household member by counties, 2005	90
16. Average monthly expenditure per household member by counties, 2005	90
17. Average monthly disposable income per household member by income deciles, 2005	92
18. Average monthly expenditure per household member by expenditure deciles, 2005	92
19. Average monthly disposable income per household member by social status of household, 2005	94
20. Average monthly expenditure per household member by social status of household, 2005	94
21. Average monthly disposable income per household member by state of health of members, 2005	95
22. Average monthly expenditure per household member by state of health of members, 2005	95
23. Consumption of purchased, self-produced or received free of charge foodstuffs, 2005	96
24. Households by kind of dwelling, 2005	97
25. Households by time of completion of the dwelling, 2005	98
26. Households by condition of the dwelling, 2005	99
27. Households by ownership of the dwelling, 2005	100
28. Households by number of rooms per household member, 2005	101
29. Households by useful floor space per household member, 2005	102
30. Households by equipment with running water and with sewerage, 2005	103
31. Households by equipment with lavatory, 2005	104
32. Households by equipment with hot running water and by washing facilities, 2005	105
33. Households by the distance to the nearest bus/train stop, 2005	106

34. Households by the distance to the nearest (stationary) store, 2005.....	107
35. Households by the distance to the nearest general secondary school, 2005.....	108
36. Households by the distance to the local government, 2005.....	109
37. Households by the distance to the nearest telephone, 2005.....	110
38. Households by the distance to the nearest post office, 2005.....	111
39. Households by the distance to the nearest medical facility, 2005.....	112
40. Households by suitability of the dwelling, 2005.....	113
41. Households by owning of immovables, 2005.....	114
42. Households by land owning, 2005.....	115
43. Households by owning durable goods, 2005.....	116
44. Households' estimation of monthly income per household member necessary for normal life, 2005.....	118
45. Households by goods and services received free of charge or at a reduced rate, 2005.....	119
46. Households by foodstuffs received without direct payment, covering a half and more of need, 2005.....	120
47. Households by general economic condition of a household, 2005.....	121
48. Households by economic condition now and a year ago, 2005.....	122
49. Households by economic condition now and five years ago, 2005.....	123
50. Households by savings of over 5,000 kroons, 2005.....	124
51. Household members by existence of health insurance and by health, 2005.....	125
52. Household members by disability or chronic disease and need for assistance in taking care of oneself, 2005.....	125
53. Households by possibilities to meet their purchase needs, 2005.....	126
Methodology	138
Definitions	151
Literature	154

LEIBKONNA ELUKOHT JA SUURUS

2005. aastal oli Eestis hinnanguliselt 566 847 leibkonda. See hinnang on vastavuses Eesti 2000. aasta rahvaloenduse põhjal arvatud rahvaarvuga 1 347 510 (2005. aasta 1. jaanuari seisuga), millest lahutati 10 987 institutsioonileibkonna liiget. Niisiis on leibkonnaliikmete arv elanike arvust 0,8% väiksem. Leibkondade arvu vähenemine, mis oli iseloomulik aastatele 2000–2004, peatus 2005. aastal, asendudes väikese kasvuga. Et rahvaarv Eestis jätkuvalt väheneb — ehkki samal ajal suureneb (küll aeglaselt) institutsioonides viibijate arv —, ei ole kasvutrend tõenäoliselt pikaajaline.

Diagramm 1 **Leibkondade arv, 2000–2005**
Diagram 1 *Number of households, 2000–2005*

2005. aastal elas kõigist leibkondadest linnas (linn ja alev) 70% ja maal (alevik ja küla) 30%.

Iga kolmas leibkond elas 2005. aastal Tallinnas, iga seitsmes Ida-Viru maakonnas, iga üheksas Tartu maakonnas ja iga kaheteistkümnes Harju maakonnas, kuid väljaspool Tallinna. Väikseimas maakonnas, Hiiumaal, elas 2005. aastal iga 125. Eesti leibkond. Kuigi leibkondade jaotus maakonniti ei ole kümne viimase aasta jooksul oluliselt muutunud, on selgelt suurenenud Tallinnas elavate leibkondade osatähtsus (ligi paar protsendipunkti).

Tabel A **Leibkonnad maakonna järgi, 1996, 2005**
Table A *Households by counties, 1996, 2005*

Maakond, linn County, city	% leibkondadest % of households	
	1996	2005
Harju	37,0	39,4
Tallinn	29,4	31,2
Ida-Viru	13,8	13,7
Tartu	10,9	11,0
Pärnu	6,9	6,6
Lääne-Viru	5,2	4,6
Viljandi	4,3	4,2
Võru	2,9	3,0
Järva	2,7	2,7
Jõgeva	3,1	2,7
Valga	2,7	2,5
Saare	2,6	2,4
Rapla	2,7	2,3
Põlva	2,3	2,2
Lääne	2,0	1,9
Hiiu	0,7	0,8

Linnaleibkondade osatähtsus oli 2005. aastal suurim Ida-Viru maakonnas — 88%. Seal elas kõigis linnas või alevis elavatest leibkondadest 17%. 1996. aastaga võrreldes vähenes linnaleibkondade osatähtsus selles maakonnas neli protsendipunkti. Ühelt poolt mõjutas

seda tõenäoliselt 1992. aastal kulmineerunud väljaränne Venemaale (mis 1990. aastate lõpus aeglustus, kuid oli siiski küllalt intensiivne), sest suur osa Eestist lahkujaid elas just Ida-Virumaa linnades. Teiselt poolt aitas linnaleibkondade arvu vähenemisele kaasa ka väljaränne Eesti teistesse piirkondadesse (näiteks noored, keda linnas on rohkem kui maal, siirduvad Harju ja Tartu maakonda õppima). Rändestatistika järgi oli emigratsioon Ida-Virumaalt kümnel viimasel aastal üldiselt intensiivsem kui kogu Eestis keskmiselt.

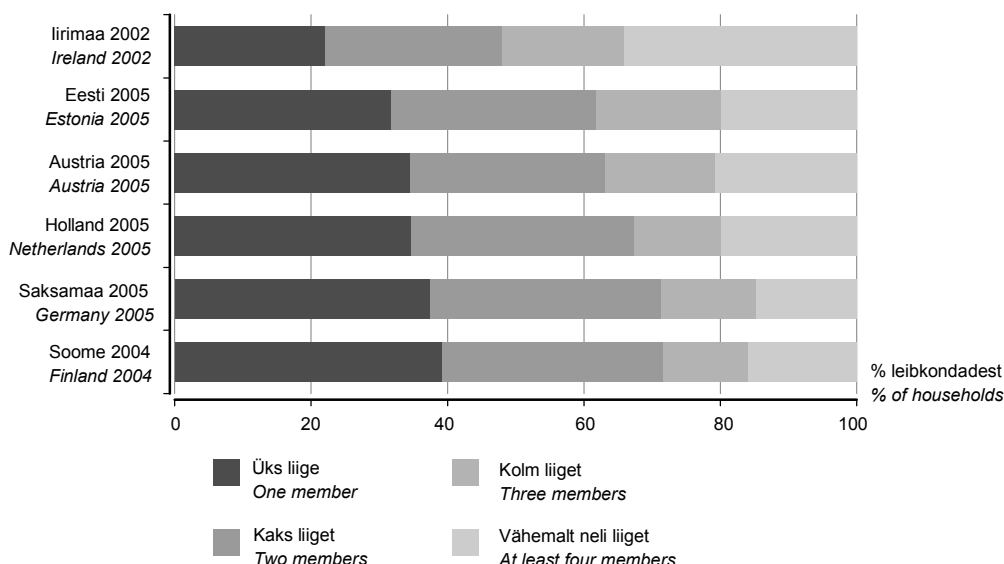
Harjumaal (k.a Tallinn) oli linnaleibkondade osatähtsus samuti väga suur — 85%. Ka selles maakonnas on linnas või alevis elavate leibkondade osatähtsus 1996. aastaga võrreldes viis protsendipunkti vähenenud. Kuid erinevalt Ida-Viru maakonnast peegeldub siin selgelt praeguse Eesti eluasemeturu olukord, mis väljendub eramute ehitusbuumis Tallinna lähiümbruses. Samas on suurenenud ka Tallinnas elavate leibkondade osatähtsus: 1990. aastate keskel elas Tallinnas 39%, 2005. aastal juba 45% kõigist Eesti linnaleibkondadest.

Mujal Harju maakonnas elas linnas 30% leibkondadest (vaid neli protsenti kõigist linnaleibkondadest). Tartu maakonnas oli linnaleibkondade osatähtsus 72% (iga üheksas linnaleibkond elas Tartus), Pärnu maakonnas 64% (kuus protsenti kõigist linnaleibkondadest).

Maaleibkondade osatähtsus oli 2005. aastal suurim Raplamaal (74% leibkondadest elas maal). Üle kahe kolmandiku ulatus maaleibkondade osatähtsus veel Põlva, Hiiu, Saare ja Jõgeva maakonnas (vastavalt 72%, 71%, 69% ja 67%).

Eestis elava leibkonna hinnanguline keskmine suurus oli 2,36 liiget (linnas 2,26 ja maal 2,58). Austrias¹ oli 2005. aastal leibkonnas keskmiselt 2,34, Hollandis² 2,27 ja Norras³ 2,3 liiget. 2003. aastal oli Hispaanias⁴ ning 2002. aastal Iirimaa⁵ 2,94 leibkonnaliiget. Leedus oli 1999. aastal 2,7⁶ ja Lätis 2003. aastal 2,6 leibkonnaliiget⁷. Eri maade tulemusi võrreldes tuleb arvestada väikesi erinevusi leibkonna määratluses.

Diagramm 2 **Leibkonnad suuruse järgi Eestis ja mujal Euroopas**
Diagram 2 *Households by size in Estonia and elsewhere in Europe*

Ligi kolmandik Eesti leibkondadest (32%) olid üheliikmelised, 30% kaheliikmelised, 18% kolmeliikmelised ja 13% neljaliikmelised. Vähemalt viie liikmega leibkonnad hõlmasid kõigist Eesti leibkondadest vaid kuus protsenti. 1996. aastal olid need näitajad üsna sarnased (vastavalt 33%, 29%, 19%, 13% ja 6%), niisiis ei ole Eestis leibkondade jaotus

¹ http://www.statistik.at/englisch/results/population/families_txt.shtml

² [http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=37312eng&D1=0-50&D2=\(I-11\)-I&DM=SL&LA=en](http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=37312eng&D1=0-50&D2=(I-11)-I&DM=SL&LA=en)

³ http://www.ssb.no/english/subjects/02/01/20/familie_en/

⁴ <http://www.ine.es/inebase/cgi/axi>

⁵ http://www.cso.ie/statistics/size_of_households.htm

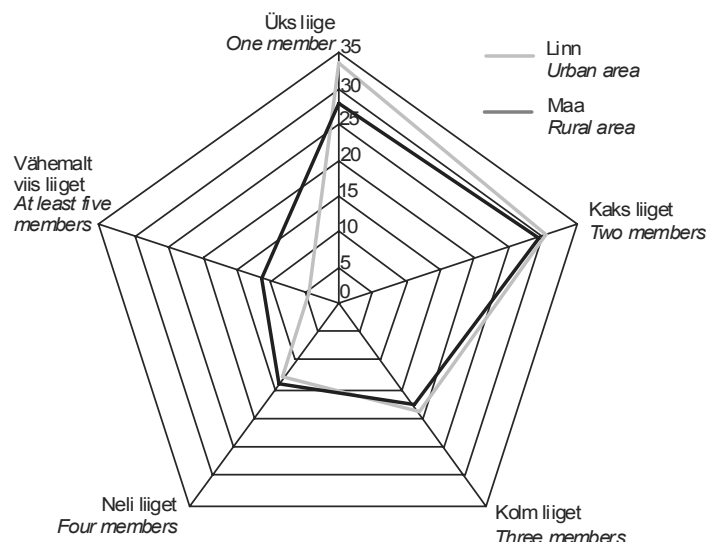
⁶ Eurostat. http://epp.eurostat.ec.eu.int/popul/livcon/hbs/EU_population_social_conditions

⁷ Mājsaimniecības Budžets 2003. gadā. Household Budget in 2003. Statistika Bijetens. Statistical Bulletin. Riga, 2004.

liikmete arvu järgi kümne viimase aastaga eriti muutunud. Ühe ja kahe liikmega leibkondade suur osatähtsus ei ole iseloomulik ainult Eestile (diagramm 2).

Üksikutest oli ligi kolmandik (32%) vähemalt 70-aastased ja enam kui viiendik (21%) vanuses 60–69. Mõlemas vanusegrupis olid naised suures ülekaalus (vastavalt 83% ja 79%), mida põhjustab meeste väga madal keskmine eluiga Eestis — 66 eluaastat. 16–24-aastastest elas üksi 14 000 inimest (kaheksa protsenti kõigist üksikutest) ja 25–34-aastastest üle 17 000 (kümme protsenti kõigist üksikutest). Mõlemas nooremas vanusegrupis oli üksi elavaid mehi mõnevõrra rohkem kui naisi: nii oli 16–24-aastaste seas mehi 56% ja 25–34-aastaste hulgas 55%. Suur meeste ülekaal ilmnes 35–44-aastaste üksikute vanuserühmas (kaheksa protsenti kõigist üksikutest): neist mehi oli kaks kolmandikku. Kuid juba järgmises vanusegrupis, 45–59-aastaste üksikute seas, oli naisi kaheksa protsenti enam kui mehi. Selles vanuses oli enam kui viiendik (22%) kõigist üksikutest. Niisiis, kui tegemist on üksiku mehega, on ta suurema tõenäosusega noorepoolne või keskealine, kui aga üksiku naisega, siis on tegu pigem keskea ületanuga.

Diagramm 3 **Leibkonnad suuruse järgi linnas ja maal, 2005**
 Diagram 3 *Households by size in urban and rural areas, 2005*
 (protsenti — percentage)

Linnaleibkonnad olid sagedamini ühe, kahe või kolme liikmega, maal oli rohkem vähemalt nelja liikmega leibkondi. Kuni kolme liikmega leibkondi oli linnas 82% ja maal 75% leibkondadest. Igas üheksandas maaleibkonnas oli vähemalt viis liiget, linnas oli selliseid leibkondi üle kahe korra harvem (viis protsenti).

Ühe ja kahe liikmega leibkondade osatähtsus oli suurim Hiiu (69%), Viljandi ja Ida-Viru (mõlemas 67%) ning Pärnu (65%) maakonnas. Vähemalt viie liikmega leibkondi oli enim Rapla (15%), Saare ja Harju (Tallinnata) (mõlemas 12%) ning Jõgeva (11%) maakonnas. Tallinnas oli selliseid leibkondi vaid kolm ja Ida-Viru maakonnas neli protsenti.

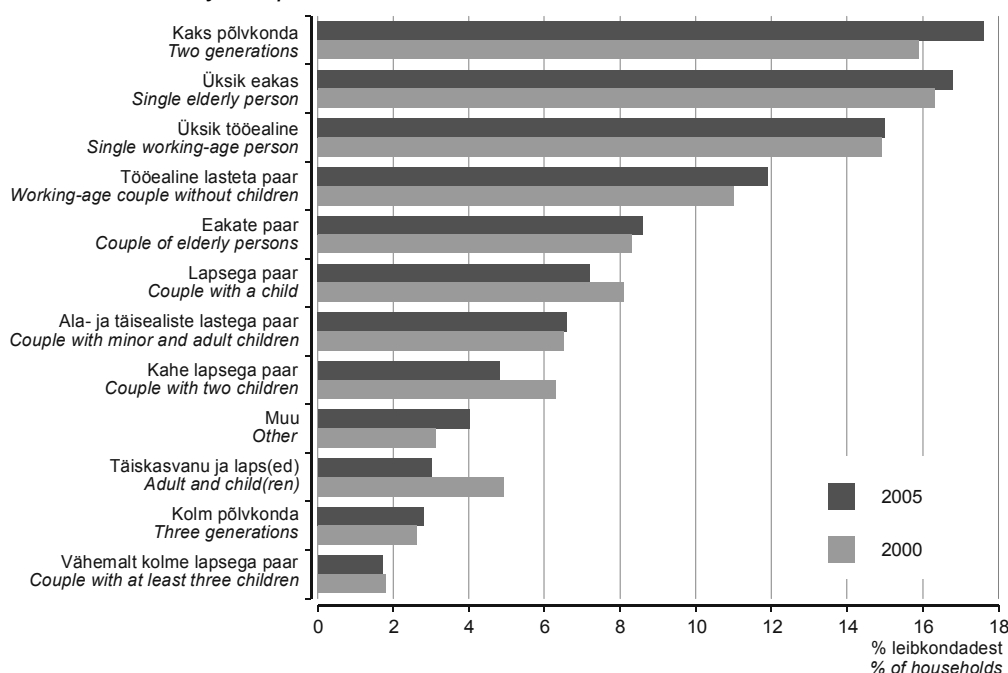
LEIBKONNA KOOSSEIS

Peatükk käsitleb 11 Eestis enamlevinud (hõlmab ligikaudu 96% kõigist leibkondadest) leibkonnatüüpi. Leibkondi, mis ei kuulu ühtegi nimetatud tüüpi, vaadeldakse eraldi muu leibkonnana, kusjuures

- paarina käsitletakse nii abielus kui ka vabaabielus kooselupaare;
- pensioniealiseks (eakaks) loetakse kõik vähemalt 60-aastased isikud, sõltumata nende töösuhtest;
- tööealiseks loetakse kõik 16–59-aastased isikud;
- lapseks loetakse kõik 0–15-aastased isikud;
- tööealiste paariks loetakse partnerid, kellest vähemalt üks on tööealine;
- pensionäripaaris (eakate paaris) on mõlemad partnerid vähemalt 60-aastased;
- kahe põlvkonna leibkonnana käsitletakse täisealisi lapsi ja nende vanemaid või vanemat (kõik liikmed on vähemalt 16-aastased);
- kolme põlvkonna leibkonnana käsitletakse alaealisi lapsi, nende vanemaid ja vanavanemaid (vähemalt üks lastest on alla 16-aastane ja leibkonnas on vähemalt üks iga põlvkonna esindaja).

Kõige arvukamalt (üle 100 100 leibkonna ehk leibkondadest ligi 18%) oli 2005. aasta andmetel Eestis kahe põlvkonna leibkondi. Viimati nimetatut tähistab vanemaid (vanemat) koos täiskasvanud, kuid veel vanematekodus ning ülalpidamisel olevate või ka oma sissetulekut omavate lastega. Et kahe põlvkonna leibkondade keskmine suurus oli 2,9 liiget, elas neis üle viiendiku (22%) kõigist leibkonnaliikmetest, s.o rohkem kui üheski teises leibkonnatüübis. Nii linnas kui ka maal elavate leibkondade hulgas oli kahe põlvkonna leibkondade osatähtsus üsna ühesugune. Maakonniti oli kõikumine mõnevõrra suurem, ulatudes 13%-st Viljandi maakonnas 20%-ni Rapla maakonnas. 2000. aastaga võrreldes on kahe põlvkonna leibkondade keskmine suurus ja osatähtsus pisut kasvanud (keskmine liikmete arv oli 2000. aastal 2,8; seda tüüpi leibkondades elavate leibkonnaliikmete osatähtsus on suurenenud kolm protsendipunkti).

Diagramm 4 **Leibkonnad koosseisu järgi, 2000, 2005**
Diagram 4 *Households by composition, 2000, 2005*

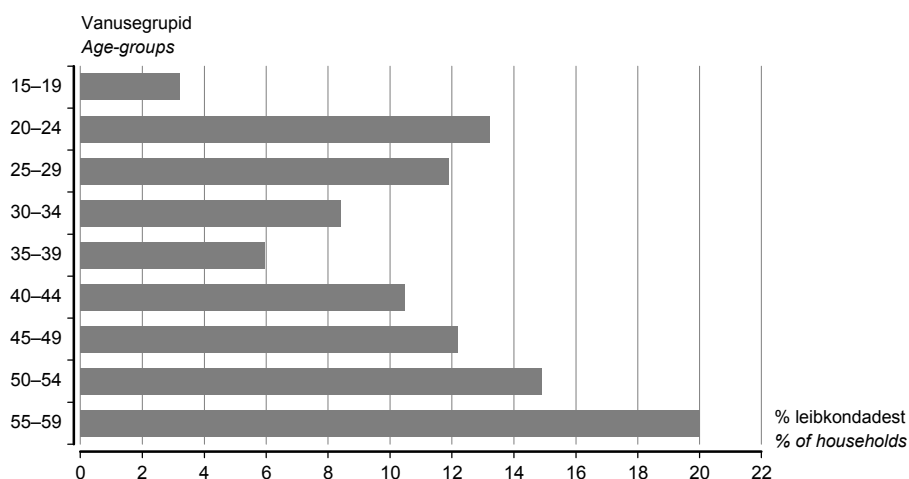

Pisut vähem kui kahe põlvkonna leibkondi oli Eestis üksiku vähemalt 60-aastase leibkondi (16%). Neis elas seitse protsenti kõigist leibkonnaliikmetest. Võrreldes 2000. aastaga on üksi elavate eakate osatähtsus pisut suurenenud. Linnas elas neist 71% ja maal 29% — niisiis oli proportsioon sarnane leibkondade üldise jaotusega. Kui pool (51%) üksikutest

60–69-aastastest meestest elas linnas ja ülejäänud pool maal, siis vähemalt 70-aastastest meestest elas linnas ligi kolm neljandikku (73%). Olulist erinevust ei leitud eri vanuses üksikute eakate naiste puhul: linnas elas kolm neljandikku 60–69-aastastest ja 72% vähemalt 70-aastastest üksikutest naistest. Tõenäoliselt on siin peamine põhjus arstiabi parem kättesaadavus linnas, mistõttu on ka eakate (sh üksikute eakate) eluiga linnas pikem.

Üksik tööealine oli 2005. aastal (nagu varasematel aastatelgi) leibkondade arvukuselt kolmandal kohal (15% ehk 85 000 leibkonda). Selles leibkonnatüübis elas kuus protsenti kõigist leibkonnaliikmetest. Võrreldes 2000. aastaga ei ole nimetatud leibkonna osatähtsus muutunud. Kuigi üksikute tööealiste hulgas oli mehi ja naisi summaarselt ühepalju, ilmneseid suured erinevused vanuserühmiti, nt 30–49-aastaseid mehi oli 23%, kuid sama vanu naisi vaid 14%. Naiste väike ülekaal ilmneb 50–54-aastaste vanusegrupis, kuid 55–59-aastaste seas oli naisi juba üle kahe korra rohkem kui mehi (vastavalt 14% ja 6% kõigist tööealistest üksikutest). Linnas elas üle kolme neljandiku (76%) kõigist üksikutest tööealistest, maal vaid 23%.

Diagramm 5 **Üksikud tööealised vanuse järgi, 2005**
Diagram 5 *Single working-age households by age-groups, 2005*

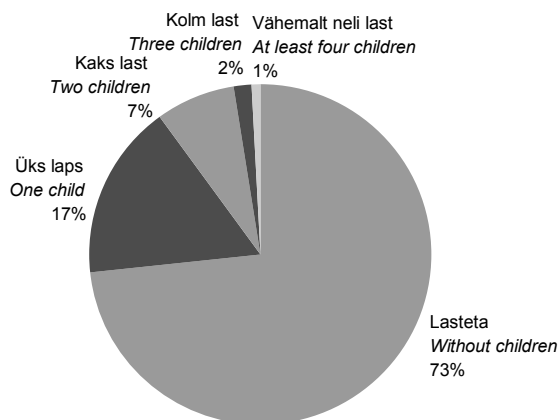
Lasteta tööealisi paare oli 2005. aastal 12% leibkondadest ja neis elas iga kümnes leibkonnaliige. Võrreldes 2000. aastaga on seda tüüpi leibkondade osatähtsus pisut suurenenud. Linnas elas neist 70% ja maal 30%. Seega oli iga kaheksas leibkond nii linnas kui ka maal lasteta tööealine paar.

Pensionäripaari leibkondi oli lasteta tööealistest paaridest neljandiku võrra vähem — üheksa protsenti. Nimetatud leibkondades elas kõigist leibkonnaliikmetest seitse protsenti. Võrreldes 2000. aastaga on seda tüüpi leibkondade osatähtsus pigem suurenenud. Kasv on toimunud maal elavate pensionäripaari leibkondade arvel, mille tulemusena esineb neid maal pisut sagedamini kui linnas.

2005. aastal oli Eestis hinnanguliselt 151 600 lastega leibkonda (27% kõigist leibkondadest) (diagramm 6). Keskmise laste arv lastega leibkondades oli 1,5. Lastega leibkondade arv on Eestis aasta-aastalt vähenenud, samuti selle leibkonnatüübi osatähtsus kõigi leibkondade hulgas (2000. aastal oli lapsi 179 600 leibkonnas ning lastega leibkondade osatähtsus oli 31%). Viimati nimetatud leibkondade arv on vähenenud kiiremini kui leibkondade arv keskmiselt: 2004. aastal alanud ja 2005. aastal jätkunud sündimuse suurenemine ei ole veel lastega leibkondade arvu kasvatanud.

Kaks kolmandikku lastega leibkondadest elas 2005. aastal linnas. Selliste leibkondade osatähtsus oli linnas 26% ja maal 30% (2000. aastal vastavalt 30% ja 35%) — niisiis esines lastega leibkondi maal sagedamini kui linnas. Kõige sagedamini kasvas leibkonnas vaid üks laps (63% lastega leibkondadest). Ühe lapsega leibkondade osatähtsus oli eriti suur linnas (70%), maal oli see mõnevõrra väiksem (pooled lastega leibkondadest olid ühelapselised). Igas kümnendas lastega leibkonnas kasvas vähemalt kolm last, kusjuures lasterikkaid leibkondi oli maal üle kahe korra rohkem kui linnas (vastavalt 16% ja 7% lastega leibkondadest). Maal elas lastega leibkonnas keskmiselt 1,7 ja linnas 1,4 last.

Diagramm 6 **Leibkonnad laste arvu järgi, 2005**
Diagram 6 *Households by number of children, 2005*

Lastega leibkondi oli kõige sagedamini Rapla (35%), Harju (Tallinnata 33%), Saare ja Järva maakonnas (mõlemas 32%). Väikseim oli lastega leibkondade osatähtsus Hiiu maakonnas (23%) ja Tallinnas (24%). Laste keskmine arv lastega leibkonnas oli suurim Põlva (1,9 last), Harju (Tallinnata), Rapla, Saare ja Jõgeva maakonnas (kõigis neljas 1,7 last), väikseim aga Ida-Viru maakonnas — 1,3 last, mis on tublisti alla Eesti keskmise. Tallinnas, kus elas kõigist lastega leibkondadest 28%, oli laste keskmine arv samuti alla Eesti keskmise — 1,4.

Enam kui pooltes (51%) lastega leibkondades kasvasid alaealised lapsed koos mõlema vanemaga (leibkonnas puudusid vanavanemad, tädid, onud jt). Alla 16-aastaste lastega paare oli kõigist Eesti leibkondadest 14% — neis elas 21% kõigist leibkonnaliikmetest ning 57% kõigist lastest. 43%-s lastega paari leibkonnas (18% Eesti lastest) kasvas üks laps — enam kui kolm neljandikku (77%) neist elas linnas. Iga kaheksas lastega paari leibkond oli vähemalt kolme lapsega ehk lasterikas paar (kõigist lastest 15%) — nendest kahes kolmandikus (69%) kasvaski kolm last.

Ala- ja täisealiste lastega paari leibkondi oli seitse protsenti. Seda tüüpi leibkondades elas 13% kõigist leibkonnaliikmetest ja keskmine liikmete arv oli 4,6. Ligi veerand (22%) kõigist lastest kasvas täiskasvanud õe või venna (või mõlema) seltsis koos mõlema vanemaga. Sealjuures oli seda leibkonnatüüpi maal sagedamini kui linnas (kaheksa protsenti maa- ja kuus protsenti linnaleibkondadest). Et maal (keskmiselt 5,0 liiget) olid ala- ja täisealiste lastega paari leibkonnad suuremad kui linnas (keskmiselt 4,4 liiget), elas seda tüüpi leibkondades kõigist maaleibkonna liikmetest 15% ning kõigist maal elavatest lastest 23% (linnas vastavalt 12% leibkonnaliikmetest ja 21% lastest).

Ühe täiskasvanuga leibkondi, kus kasvasid lapsed, oli 2005. aastal üle 16 800. Üksikvanema leibkonnas puudub teine vanem (enamasti isa) kas algusest peale — tegemist on vallasemaga — või on temast ilma jäänud lahumineku või liikme kaotuse tagajärjel. Üksikvanema leibkondi oli kõigist leibkondadest kolm protsenti, neis elas kolm protsenti kõigist leibkonnaliikmetest ning 11% lastest. Linnas oli seda leibkonnatüüpi sagedamini kui maal. Enamasti kasvas leibkonnas üks laps (74% üksikvanema ja 2% kõigist leibkondadest) ning valdavalt oli tegu üksikemaga (97%). Võrreldes 2000. aastaga on üksik majandava vanemaga leibkondade arv vähenenud. Nimelt on Eesti leibkonna tarbimiskulutuste struktuuris kiiresti suurenenud ühistarbimiskulutuste ja sama palju vähenenud individuaalsete kulutuse osatähtsus, mistõttu on ülalpeetavate liikmetega leibkonnal üha raskem ühe tulutoova liikmega toime tulla — see on heaoluriikidele omane tendents.

Kolme põlvkonna leibkondi oli 2005. aastal pisut alla kolme protsendi (8400 leibkonda). Linnas elas neist 65% ja maal 35%. Et seda tüüpi leibkonnas oli keskmiselt 4,2 liiget, kuulus neisse üle viie protsendi kõigist leibkonnaliikmetest. Viis protsenti Eesti lastest kasvas koos vanemate ja vanavanematega.

Neli protsenti leibkondadest ja viis protsenti leibkonnaliikmetest kuulus leibkonnatüüpi "muud". Selles oli keskmiselt 3,1 liiget, s.o enam kui Eestis keskmiselt. Peale eelmainitud leibkonnatüüpides nimetatud liikmete oli muudes leibkondades veel teisi liikmeid (näiteks lapsega paari leibkonda kuulus ka lapse onu koos elukaaslasega või vanatädi või hoopiski kõik need kolm). Muude leibkondade hulka kuulusid ka need leibkonnad, kus liikmed ei olnud sugulased või ei moodustanud paari. Pooltes seda tüüpi leibkondades kasvas lapsi (kokku 13 800).

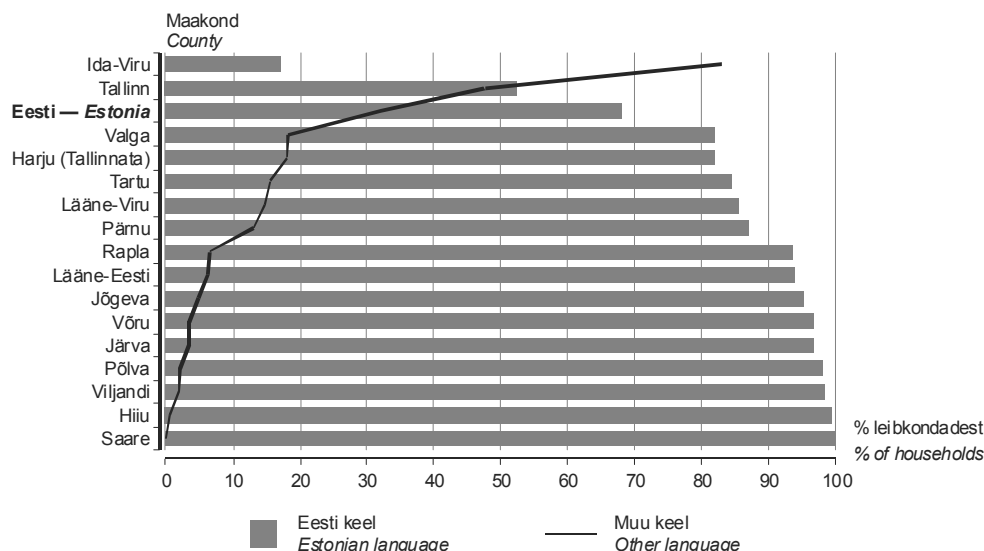
LEIBKONNA KODUNE KEEL

Enam kui kahel kolmandikul (68%) Eesti leibkondadest oli peamiseks koduseks keeleks eesti keel. Teiseks põhikeeles oli tavaliselt vene keel, kuid 2005. aastal oli Eestis ka leibkondi, kus peamiseks koduseks keeleks oli ukraina, soome, inglise, läti või mõni muu keel. Selliseid leibkondi oli alla poole protsendi kõigist leibkondadest. Leibkondades, kus põhikeeles oli eesti keel, oli keskmine laste arv pisut suurem kui vene keelega leibkondades (vastavalt 0,4 ja 0,3 last).

Eesti keelt peamise koduse keelena kasutavate leibkondade osatähtsus ei ole viie viimase aastaga oluliselt muutunud. Mõnevõrra ootamatu oli aga see, et pikemas aegreas avaldus väike langusetrend: võrreldes 1996. aastaga oli eesti keelt põhilise koduse keelena kasutavate leibkondade osatähtsus vähenenud paar protsendipunkti.

Leibkondade jaotus peamise koduse keele järgi oli asulatüübiti väga erinev. Kui enamik maaleibkondadest rääkis kodus peamiselt eesti keelt (94%), siis linnas oli selliseid leibkondi 57%. Erinevused maakonniti olid veelgi suuremad — nii räägiti peaaegu kõikides Saare ja Hiiu maakonna kodudes peamiselt eesti keelt, Tallinnas jagunesid leibkonnad ligikaudu pooleks (vastavalt 58% eestikeelseid ja 42% muukeelseid), kuid Ida-Viru maakonnas oli selliseid leibkondi vaid 17%.

Diagramm 7 **Leibkonnad peamise koduse keele järgi maakonniti, 2005**
Diagram 7 *Households by main language spoken at home by county, 2005*

Leibkondade jaotus peamise koduse keele järgi oli leibkonnatüübiti samuti erinev. Kui eesti keelt põhikeelena kasutavate leibkondade hulgas oli kõige enam üksiku eaka (18% eesti keelt peamise koduse keelena kasutavatest leibkondadest), kahe põlvkonna ja üksiku tööealise leibkondi (mõlemad 16%), siis vene keelt peamise kodukeelena kasutavatest leibkondadest oli iga viies kahe põlvkonna, 15% üksiku eaka ning 14% üksiku tööealise leibkond. Eesti ja vene keelega leibkondades ilmnev suur erinevus üksikute eakate osatähtsuses on igati loogiline, kuna suur osa vene koduse keelega leibkonnaliikmeid tuli Eestisse Nõukogude Liidu aegse venestamispoliitika tagajärjel ja nad ei ole veel eakad või üksikuks jäänud. Seda oletust kinnitab ka tõsiasi, et 61%-l kõigis üksiku eaka leibkondadest olid vähemalt 65-aastased liikmed, kes kasutasid kodus peamiselt eesti keelt (sama vanu vene kodukeelega üksikuid eakaid oli neist vaid 23%).

Neli protsenti leibkondadest (28 400 leibkonda, sh 15 900 last) kasutas kodus suhtluskeelena vähemalt kahte keelt. Vähemalt pooltel neist leibkondadest oli peamiseks keeleks eesti keel, 35%-l leibkondadest vene keel ja ülejäänud leibkondadel muu, eesti ja vene keelest erinev keel. Teise koduse keelena kasutatavaks keeleks oli pooltel kordadel eesti, kolmandikul juhtudest (34%) vene ning viie protsendi puhul ukraina keel. Kõige sagedamini oli vähemalt kahe kodukeelega leibkondi Valga (iga kaheksas leibkond), Tartu

(iga kaheteistkümnes leibkond) Lääne-Viru ja Rapla maakonnas (mõlemas kuus protsenti). Ida-Viru maakonnas oli selliseid leibkondi neli ja Tallinnas kolm protsenti.

Arvestades viimaste aastate üsnagi agressiivset riigi lõimispoliitikat, sh selle elluviimiseks (ennekõike riigikeele omandamiseks) tehtud ülimahukaid kulutusi (suuresti küll eurofondide ressursse kasutades), oli pisut ootamatu, et 2000. aastaga võrreldes vähenes Eestis kaht või enam kodust suhtluskeelt kasutavate leibkondade osatähtsus veerandi võrra. Vähenemine toimus just nende leibkondade arvel, kus peamiseks koduseks keeleks oli vene keel. Kui aastal 2000 kasutas iga kümnes põhiliselt vene keelt kasutav leibkond teise peamise koduse suhtluskeelena eesti keelt, siis 2005. aastal oli selliseid leibkondi kolmandiku võrra vähem — vaid seitse protsenti.

LEIBKONNA HARIDUS JA HÕIVESEISUND

Eesti rahvas on traditsiooniliselt väärtustanud head haridust. Tänapäevalgi leiab ühiskonnas laialdast toetust arusaam, et see on väärtuslikem investeering, sest loodusvarade poolest piiratud väikeriigis saavad ühiskonna ja majanduse arengu (seega ka inimese heaolu) tagajaks olla vaid haritud inimesed. Et haridus on teadmiste, oskuste ning nende valdamise, hoiakute ja käitumise kogum, mille abil on kergem tööd leida ja ühiskonnas orienteeruda, võib öelda, et hea haridus on arengu eeldus, eesmärk ja vahend.

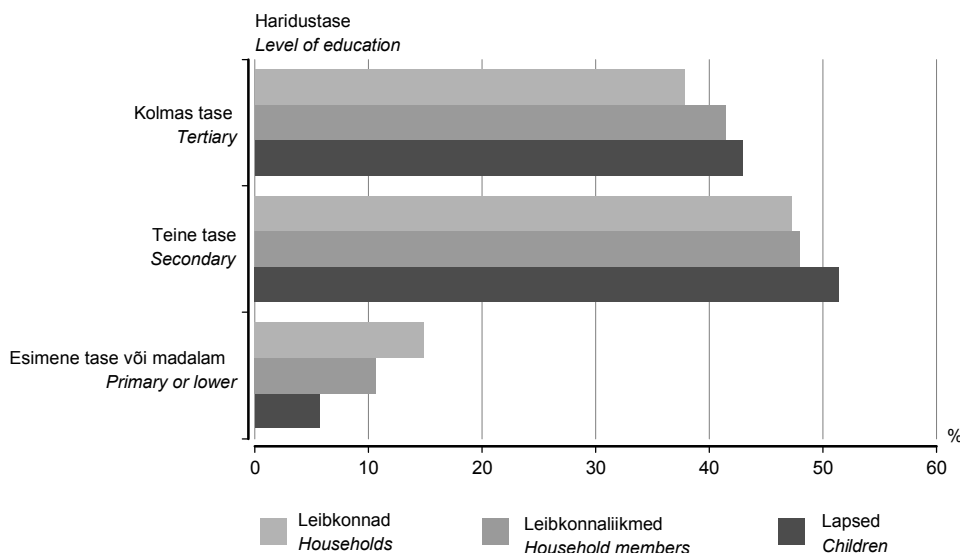
Leibkonna haridustase iseloomustab selle üldist valmisolekut nüüdisaegses maailmas elu ja tööga edukalt hakkama saada. Hea haridus tagab üldjuhul parema elukvaliteedi ja toimetuleku.

Ülevaates liigitatakse haridustasemeid, lähtudes rahvusvahelisest klassifikaatorist *ISCED 97*:

- esimene tase või madalam — alghariduse või alghariduse baasil omandatud kutseharidus; ilma kutseharidusega põhiharidus (s.o haridus, mille alusel puudub õigus edasi õppida kõrghariduslikel õppekavadel);
- teine tase — põhihariduse baasil omandatud kutse-, ameti- või erialaharidus; keskharidus ilma kutse-, ameti- või erialaharidusega; keskhariduse baasil omandatud kutse- või kutsekeskharidus;
- kolmas tase — keskhariduse baasil omandatud keskeri- või tehnikumiharidus; rakenduskõrgharidus; bakalaureuse-, magistri- või doktorikraad.

Et leibkond koosneb sageli mitmest liikmest, kelle haridustase on erinev, käsitletakse ülevaates mõistena "leibkonna haridus" leibkonda suurima netosissetuleku tooja (leibkonnapea) või tema abikaasa/elukaaslase kõrgeimat haridustaset.

Diagramm 8 **Leibkonnad, leibkonnaliikmed ja lapsed leibkonna haridustaseme järgi, 2005**
Diagram 8 *Households, household members and children by level of education of household, 2005*

2005. aastal oli Eestis 15% leibkondi, kus leibkonnapea või tema abikaasa/elukaaslane oli esimese taseme või vähema haridusega. Peaaegu poolel leibkondadest (47%) oli teise ning enam kui kolmandikul (38%) kolmanda taseme haridus. 2000. aastaga võrreldes on madalama haridusega leibkondade osatähtsus ligi veerandi võrra (23%) vähenenud, kõrgema haridusega leibkondade osatähtsus aga 17% kasvanud. Absoluutarvudes kahanes vaadeldaval perioodil leibkondade üldise vähenemise taustal madalama taseme haridusega leibkondade arv 27 100 võrra ning kolmanda taseme haridusega leibkondade arv suurenes 13 500 võrra.

Et esimese taseme ja vähema haridusega leibkondade keskmine suurus ja laste arv on tublisti alla Eesti keskmise¹, elas neis vaid 11% kõigist leibkonnaliikmetest ning kuus protsenti kõigist lastest. Kuigi lapsi oli esimese taseme ja vähema haridusega leibkondadest vaid igas kümnendas, kasvas neis kokku ligi 13 100 last. Leibkondades, kus kasvas lapsi, oli nende keskmine arv 1,6. Niisiis, kui madalama haridustasemega leibkondades oli lapsi, oli neid seal tõenäoliselt rohkem kui Eesti lastega leibkondades keskmiselt. Kuigi kõige sagedamini (53% lastega leibkondadest) kasvas esimese taseme ja vähema haridusega lastega leibkondades vaid üks laps, oli siin kahe lapsega leibkondi oluliselt sagedamini (35%) kui teise ja kolmanda taseme haridusega lastega leibkondade seas. Suurem osa (22%) madalama haridustasemega lastega leibkondadest kuulus ala- ja täisealiste lastega paari, 18% üksikvanema ning 14% nii kahe lapsega paari kui ka kahe põlvkonna tüüpi leibkonda. Murettekitav on aga see, et ligikaudu 2100 last kasvas leibkondades, kus puudus isegi teise taseme haridus, peale selle ka üks lapsevanem — s.o lapse kasvukeskkond oli kaheti ebasoodne.

Enamikus (71%) esimese taseme ja vähema haridusega leibkondades räägiti peamise koduse keelena eesti keelt: ligi pool (46%) nendest olid üksiku eaka leibkonnad. Kõigist üksikutest eakatest (ligikaudu 95 100 leibkondadest) oli 61% (ligikaudu 58 300) kodus peamiselt eesti keelt kõnelevad vähemalt 65-aastase üksiku leibkonnad. Leibkondadest, kus põhiliseks koduseks keeleks oli eesti keel, oli esimese taseme ja vähema haridusega leibkondi 16% (peamiselt vene keelt suhtluskeelena kasutavatest leibkondadest vastavalt 14%).

Teise taseme haridusega leibkondades oli 48% kõigist leibkonnaliikmetest ja neis kasvas üle poole (51%) kõigist lastest. Niisiis oli selliste leibkondade keskmine suurus Eesti keskmisel tasemel — 2,4 liiget, keskmine laste arv oli aga pisut üle keskmise. Lastega leibkondi oli teise taseme haridusega leibkondadest 28% ning keskmine laste arv neis oli 1,5. Kõigist teise taseme haridusega leibkondadest oli ühe lapsega leibkondi 62%, kahe lapsega leibkondi 27% ja vähemalt kolme lapsega (lasterikkaid) leibkondi 11%. Peaaegu pool neist lastest kasvas kahe lapsega paari ning ala- ja täisealiste lastega paari leibkonnas (vastavalt 22% ja 21%), 18% vähemalt kolme lapsega paari, 16% ühe lapsega paari ja iga kaheksas üksikvanema leibkonnas. Suurem osa (69%) teise taseme haridusega leibkondadest olid põhiliselt eesti keelt suhtluskeelena kasutavad leibkonnad. Kõigist kodus peamiselt eesti keelt kõnelevatest leibkondadest kuulus siia ligi pool (48%) ning vene keelega leibkondadest 45%. Seevastu lapsed jaotusid erineva keelekeskkonnaga leibkondades vastupidiselt: kõigist eelkõige vene keelt kõnelevate leibkondade lastest 54% ning peamiselt eesti keelt kõnelevate leibkondade lastest 51% elas teise taseme haridusega leibkondades.

Kolmanda taseme haridusega leibkondades elas 2005. aastal 41% kõigist leibkonnaliikmetest ning koguni 43% kõigist lastest. Niisiis oli nimetatud leibkondade keskmine suurus ja laste arv tublisti üle Eesti keskmise (vastavalt 2,6 liiget ning 0,5 last). Võrreldes esimese ja teise taseme haridusega leibkondadega oli siin oluliselt rohkem suuri leibkondi: nii kolme kui vähemalt nelja liikmega leibkondi oli nende seas ligi neljandik (vastavalt 23% ja 24%). Kõigist kolmanda taseme haridusega leibkondadest oli ühe lapsega leibkondi 65%, kahe lapsega leibkondi 28% ja vähemalt kolme lapsega (lasterikkaid) leibkondi seitse protsenti. 65% kolmanda taseme haridusega leibkondadest eelistas kodus suhelda eesti keeles ja 35% vene keeles. Kõigist peamiselt eesti keelt kõnelevatest leibkondadest kuulus siia 36% ning põhiliselt vene keelt kõnelevatest leibkondadest 41%. Laste osatähtsus erineva keelekeskkonna järgi oli kolmanda taseme haridusega leibkondades sarnane. Kõigist eesti keelt peamise suhtluskeelena kasutavate leibkondade lastest 43% ja vene keelega leibkondade lastest 42% kasvas kolmanda taseme haridusega leibkondades.

Maaleibkondade haridustase oli üldiselt madalam: 21% neist oli esimese ja viiendik (27%) kolmanda taseme haridusega (linnaleibkondades vastavalt 12% ja 43%). See oli eeskätt

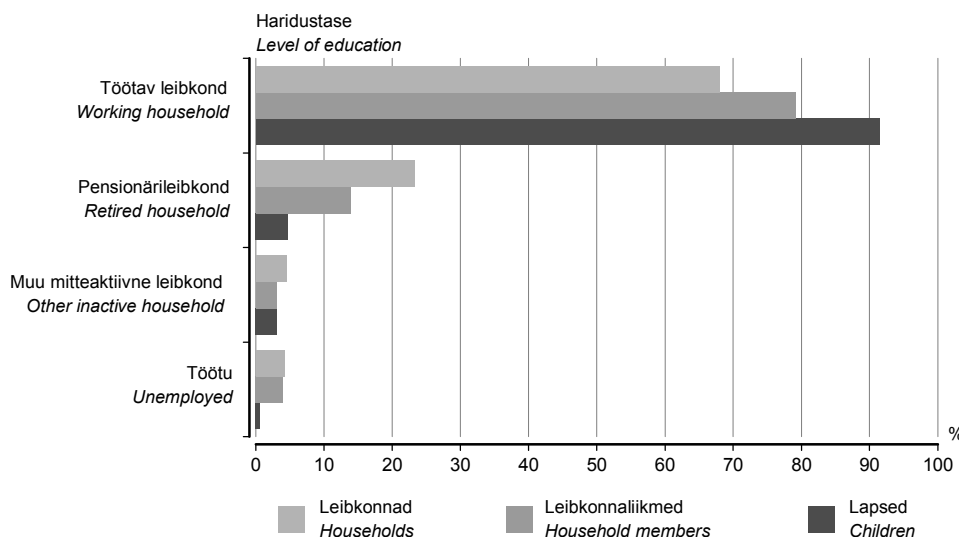
¹ Põhjalik ülevaade erineva haridustasemega leibkondade suuruse ja koosseisu kohta ilmus kogumikus "Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*". Tallinn, 2005.

tingitud üksikute madala taseme haridusega eakate suurest suhtarvust (iga üheteistkümnes maaleibkond). Maal oli sagedamini ka madala taseme haridusega kahe põlvkonna leibkondi, eakapaare ning üksikuid tööelisi.

Maakondades, kus maaleibkondade osatähtsus oli linnaleibkondadega võrreldes suurem, oli enamasti ka madalama taseme haridusega leibkondi sagedamini: enam kui pooled (52%) Tallinna ja 42% Tartu maakonna leibkondadest olid kolmanda taseme haridusega. Harju maakonda (Tallinnata) mõjutas külgnemine Tallinnaga ja siin oli kolmanda taseme haridusega leibkondade osatähtsus samuti Eesti üldisest keskmisest suurem — 39%. Erandiks oli vaid Ida-Viru maakond, kus linnaleibkondade suurele ülekaalule vaatamata oli kolmanda taseme haridusega leibkondade osatähtsus 32%.

Erinevalt leibkonna haridustaseme määramisest, mille puhul lähtutakse vaid leibkonnapea või tema abikaasa/elukaaslase kõrgeimast haridustasemest, arvestatakse leibkonna hõiveseisundi määramisel kõigi täiskasvanud leibkonnaliikmete hõiveseisundit. Kui vähemalt üks täiskasvanud liige leibkonnas töötab, loetakse leibkond töötavaks. Töötavate leibkonnaliikmete puudumisel ja vähemalt ühe töötava liikme olemasolul loetakse leibkond töötuks. Niisiis moodustavad töötud ja pensionär töötuleibkonna. Kui leibkonnas ei ole töötavaid ega töötuid liikmeid, kuid selles on vähemalt üks pensionärist liige, on tegemist pensionäri Leibkonnaga. Leibkond, kes ei ole töötav, töötud ega pensionäri Leibkond, on hõiveseisundi järgi muu mitteaktiivne. 2005. aasta andmetel oli Eesti leibkondadest üle kahe kolmandiku (68%) töötavaid, alla veerandi (23%) pensionäri Leibkondi ja neli protsenti nii töötuid kui ka muid mitteaktiivseid leibkondi.

Diagramm 9 **Leibkonnad, leibkonnaliikmed ja lapsed leibkonna hõiveseisundi järgi, 2005**
Diagram 9 *Households, household members and children by labour status of household, 2005*

Eesti jätkuvalt kiire majanduskasv, mis avaldus tööturu (nii tööjõu pakkumise kui ka nõudluse) 2005. aasta üldistes näitajates, avaldas positiivset mõju ka leibkondade hõiveseisundile. Euroopa Liidu tööhõivestrategie üks eesmärgi — tõsta 15–64-aastaste tööhõive määr 2005. aastaks 67%-ni — jäi Eestil kolme protsendipunkti ulatuses siiski saavutamata. Töötavate leibkondade osatähtsus kasvas 2005. aastal võrreldes 2000. aastaga 66%-st 68%-ni, sh vähemalt kahe töötava liikmega leibkondade puhul 44%-st 48%-ni. Võrreldes eelmise aastaga vähenes kahe töötava liikmega leibkondade osatähtsus töötavate leibkondade hulgas protsendipunkti võrra — seda ühe töötava liikmega leibkondade kiirema kasvutempo arvel. Töötavate leibkondade arvu kasvu (6300 leibkonna võrra) mõjutas leibkondade üldise vähenemise taustal nii töötuse määra vähenemine kui ka tööjõu kiiresti kasvav defitsiit. Töötuse määr, mis vähenes 2000. aasta 13,6%-st 2005. aasta 7,9%-ni², vähendas töötute leibkondade osatähtsust ligi kolmandiku (29% ehk 10 400 leibkonna võrra). Tööjõupuuduse tingimustes (vabade ametikohtade määr suurenes

² Eesti tööjõu-uuring, 2000–2005. Statistikaameti avalik andmebaas.

ainuüksi 2005. aasta I kvartali 2,3%-st 2006. aasta I kvartali 2,8%-ni³) vähendas pensioniealiste naasmine tööturule pensionärileibkondade osatähtsust protsendipunkti võrra (vaatamata Eesti ühiskonna vananemisele).

Leibkonna koosseisu järgi oli töötavaid leibkondi sagedamini kahe lapsega paari (97%), ala- ja täisealiste lastega paari (96%) ning ühe lapsega paari (94%) leibkondade seas. Vähemalt üheksa leibkonda kümnest töötas ka lasterikastest paaridest (92%) ja kolme põlvkonna leibkondadest (90%).

Üksikvanema leibkondadest töötas 2005. aastal vaid 78%, mis on siiski kümme protsendipunkti enam kui 2000. aastal. Murettekitav on endiselt see, et iga kümnes üksikvanema leibkond oli töötu — üheski teises leibkonnatüübis ei olnud töötu leibkonna osatähtsus nii suur. Kuid oluline on märkida, et võrreldes 2000. aastaga on töötu üksikvanema leibkondade osatähtsus siiski vähenenud kahe kolmandiku võrra. Iga üheksas üksikvanema leibkond oli hõiveiseisundi poolest muu mitteaktiivne (sagedamini oli neid vaid üksikute tööealiste seas).

2005. aastal töötas Eestis ka iga kaheksas vähemalt 60-aastane üksik ning enam kui iga viies (23%) eakapaari leibkond. Euroopa Liidu vanemaealiste tööhõive määrale 2010. aastaks seatud eesmärk (50%) oli Eestis juba 2005. aastal edukalt täidetud: 55–64-aastaste tööhõive määr oli Eestis 55,7%⁴ (neljaprosendipunktiline hüpe toimus just viimasel aastal).

Üksikute tööealiste hulgas oli töötavaid leibkondi vaid 71%, kuna siinkohal oli muude mitteaktiivsete osatähtsus väga suur — 17%. Neist suur osa (60%) olid kas töövõimetuspensionärid või tervise tõttu mittetöötavad üksikud tööealsed. Õpingute tõttu ei töötanud neist vaid 11%. Kuid peaaegu iga kümnes üksiku tööealise leibkond oli ka töötu.

Mida kõrgem oli leibkonna haridustase, seda suurema tõenäosusega oli tegemist töötava leibkonnaga. Esimese taseme ja vähema haridusega leibkondadest töötas iga neljas (26%) leibkond, teise taseme haridusega leibkondadest vastavalt 70% ning kolmanda taseme haridusega leibkondadest koguni 82%. Niisiis oli teise ja kolmanda taseme haridusega leibkondi töötavate leibkondade seas sagedamini (vastavalt 49% ja 46%) kui vastava taseme haridusega leibkondi Eestis keskmiselt. Haridusel on määrav osa töökoha leidmisel. Seda kinnitab ka tõsiasi, et tööjõu haridustase on viimasel kuuel aastal tõusnud (kolmanda taseme haridusega tööjõu osatähtsus kasvas Eesti tööjõu-uuringu andmetel 30%-st 2000. aastal 34%-ni 2005. aastal). Kuid leibkonna hõiveiseisundit võib määrata ka muu tegur, nagu teise liikme olemasolu leibkonnas, leibkonnaliikme enda või teiste liikmete tervis, liikme vanus jms. Nii oli esimese taseme ja vähema haridusega leibkondade hulgas teise ja kolmanda taseme haridusega leibkondadega võrreldes sagedamini nii töötuid (seitse protsenti), pensionäri- (59%) kui ka muid mitteaktiivseid (kaheksa protsenti) leibkondi. Teise taseme haridusega leibkondade seas oli pensionärileibkondi vaid 19%, kolmanda taseme haridusega leibkondades vastavalt 14%. Töötuid leibkondi oli teise taseme haridusega leibkondade hulgas viis ja kolmanda taseme haridusega leibkondadest kaks protsenti.

Koduse peamise suhtluskeele mõju leibkonna hõiveiseisundile ei ole suur: nii eesti koduleelega leibkondades kui ka muud keelt enam kasutavates leibkondades esines töötavaid leibkondi sama sagedusega — kaks leibkonda kolmest. Pensionärileibkondi oli pisut enam eesti keelt peamiseks koduseks keeleks pidavate leibkondade hulgas (vastavalt 24% ja 22%), kuid töötuid leibkondi oli kaks korda sagedamini nendes leibkondades, kus põhiliseks koduseks suhtluskeeleks oli eesti keelest erinev keel (vastavalt kuus ja kolm protsenti). Seevastu muid mitteaktiivseid eestikeelseid leibkondi oli sagedamini (viis protsenti) kui muukeelseid (neli protsenti).

Töötavate leibkondade keskmine suurus oli tublisti üle Eesti üldise keskmise — 2,7 liiget. Keskmine laste arv nimetatud leibkonnas oli 0,5. Sagedamini oli töötav leibkond kahe või vähemalt nelja liikmega (mõlemad 28%) ning kolme liikmega (26%). 2005. aastal elas sellistes leibkondades 77% kõigist leibkonnaliikmetest ja 89% kõigist lastest. Leibkonna koosseisu järgi oli töötavate leibkondade seas sagedamini (23%) kahe põlvkonna leibkondi, mis on igati loomulik. Ühelt poolt on tegemist Eesti arvukaima leibkonnatüübiga. Teiselt

³ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/jvs/jvs_q?OutputDir=EJOutputDir_1030&clientsessionid=E8BEA0B96A57F6C21247D86C73B84033.extraction-worker-1&OutputFile=jvs_q.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=12&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&

⁴ Tööturg. 2004. *Labour Market*. Tallinn, 2005.

poolt on noorem põlvkond jõudnud tööealiste vanusegruppi, mis on töötamise eeldus. Samuti ei ole neis leibkondades väikesi lapsi, kelle eest hoolitsemine on tööealistel olulisi mittetöötamise põhjusi. Üksikuid tööelisi ja lasteta tööelisi paare oli mõlemad 16%. Iga kümnes töötav leibkond oli ühe lapsega paar.

Pensionäri Leibkonnas oli keskmiselt 1,4 liiget. On ju suur osa väikese liikmete arvuga leibkondi eakad üksikud ja eakapaari leibkonnad, kes on hõivest lahkunud. Kui üksikutest oli hõiveseisundi järgi pensionäri leibkondi 46% ja kahe liikmega leibkondadest 27%, siis kõigist pensionäri leibkondadest oli üksikuid 62% ja kaheliikmelisi 35% (iga kolmas pensionäri leibkond). Pensionäri leibkonnas elas kokku 14% kõigist leibkonnaliikmetest ning neis kasvas ligi 1500 last. Esimese taseme ja vähema haridusega ning teise taseme haridusega leibkondi oli nimetatud leibkondade hulgas peaaegu ühepalju — vastavalt 38% ja 39%. Iga neljas pensionäri leibkond oli kolmanda taseme haridusega. Kahel pensionäri leibkonnal kolmest (69%) oli peamiseks koduseks keeleks eesti keel.

Töötute leibkonnas oli keskmiselt 2,3 liiget. Niisiis on töötute leibkond Eesti keskmisest leibkonnast pisut väiksem. Keskmise laste arv sellises leibkonnas oli 0,4, mis oli Eesti keskmisel tasemel. Kuigi töötute leibkondades puudusid tihtipeale (70% nimetatud leibkondadest) kuni 16-aastased liikmed, oli igas kümnendas sellises leibkonnas vähemalt kaks last. Sagedamini oli töötute leibkond üksik (35%) või kahe liikmega (31%), vähemalt nelja liikmega leibkondi oli 15%. Töötute leibkonnas elas 2005. aastal kokku neli protsenti kõigist leibkonnaliikmetest ja üle viie protsendi kõigist lastest. Leibkonna koosseisu järgi oli selliste leibkondade seas sagedamini (35%) üksikuid tööelisi — neist omakorda üle poole olid 45–59-aastased, s.o nn vanemas tööeas inimesed praeguses Eestis. Seega on tõenäoline, et teravale tööjõupuudusele, mida Eestis erinevate analüüside põhjal prognoositakse, ei ole lähiaastatel esmapilgul head lahendust. Pensioniea tõstmine 65. eluaastani ei too kergendust, vaid avaldab omakorda tugevat survet töötuse probleemidele pensionieelsetel aastatel, sest juba nüüd on kõige raskem leida tööd neil, kel on pensionile jäämisest puudu vaid mõni aasta. Iga neljas töötute leibkond oli esimese taseme ja vähema haridusega, kolmanda taseme haridusega leibkondi oli 15%. Peamise koduse suhtluskeele järgi jagunesid töötute leibkonnad peaaegu pooleks. Pisut sagedamini oli selliste leibkondade hulgas eestikeelseid leibkondi — vastavalt 54% ja 46%.

Muu mitteaktiivse leibkonnas oli keskmiselt vaid 1,6 liiget ja lapsi oli neis keskmiselt 0,3. Kaks leibkonda kolmest olid siinkohal ühe ja viiendik kahe liikmega. Sagedamini (55% muudest mitteaktiivsetest leibkondadest) oli nende leibkondade hulgas üksikuid tööelisi, kellest üle poole (58%) olid vanuses 45–59 (peamiselt töövõimetuspensionärid ja tervise tõttu mittetöötavad või heitunud). Igas viiendas nimetatud leibkonnas olid 15–34-aastased, kellest enamik olid noored mittetöötavad õppurid. Iga üheksas oli üksik eakas (peamiselt 60–63 aasta vanune pensionieelik). Võrreldes töötute leibkondadega oli muudes mitteaktiivsetes leibkondades sagedamini (28%) esimese taseme ja vähema haridusega ja harvemini (58%) teise taseme haridusega leibkondi. Ligi kolmel leibkonnast neljast oli peamiseks koduseks keeleks eesti keel.

Linnarahvastikku iseloomustab maaelanikest traditsiooniliselt suurem majanduslik aktiivsus, mis kajastub ka leibkondade hõiveseisundis: 70%-l linna- ja 64%-l maaleibkondadest oli vähemalt üks töötav liige. Pensionäri leibkondi oli maal pisut sagedamini (iga neljas maaleibkond) kui linnas (23%). Töötute leibkondi oli maal samuti veidi sagedamini kui linnas (vastavalt viis ja neli protsenti).

Maakonniti oli töötavaid leibkondi sagedamini Lääne-Viru (82%) ja Järva maakonnas (75%), samuti Tallinnas (74%) ning Harju maakonnas Tallinna ümbruses (73%). Võru maakonnas töötasid vaid pooled (51%) leibkondadest. Seevastu oli iga kolmas leibkond Võru (ja ka Valga) maakonnas pensionäri leibkond. Töötute leibkondi oli rohkem Jõgeva maakonnas (iga üheteistkümnend leibkond), kaheksa protsenti oli neid nii Rapla, Põlva kui ka Ida-Viru maakonnas.

TERVIS ELUJÄRGE MÕJUTAVA TEGURINA

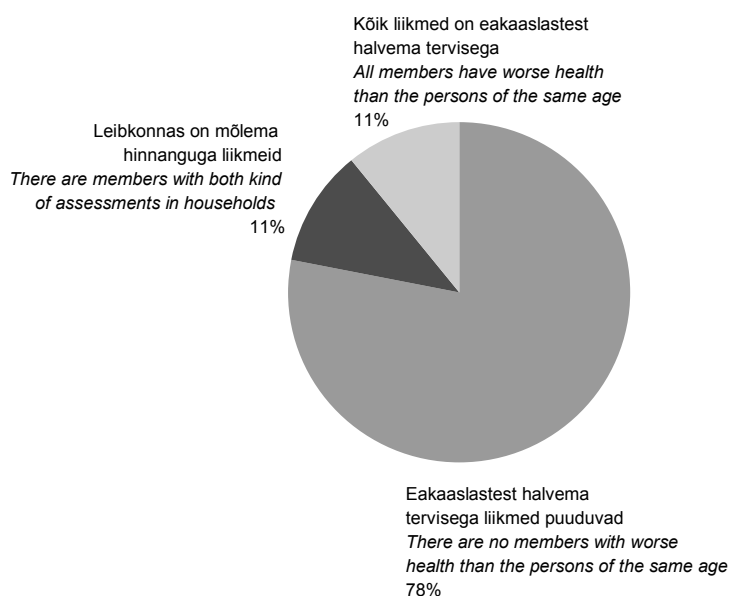
Tervis on täieliku füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund, mitte ainult haiguse või nõtruse puudumine (Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) definitsioon aastast 1948). Tervis on tähtsaim individuaalne ja rahvuslik ressurss. Erinevates eluvaldkondades langetatavad otsused peavad lähtuma tervist väärtustavast põhimõttest ja igal inimesel peab olema võimalus (ja ka oskus) teha tervislikke valikuid, mis omakorda on kogu ühiskonna eduka arengu üks oluline eeltingimus. Tervisesse investeerimist võib käsitleda kui ühte väga tähtsat vahendit Eesti majanduse pikaajalise ja jätkusuutliku arengu saavutamiseks. Viimaste aastate kiirest majanduskasvust hoolimata jääb Eesti rahvastiku tervises seisund uuringute põhjal maha enamikest Euroopa riikidest — nii Euroopa Liidu liikmesriikidest kui ka väljaspool Euroopa Liitu olevatest maadest.

Terviseküsimumustes pöörduakse tavaliselt arstide poole, kuid teadlased on seisukohal, et tervishoiusüsteemi kujundada on vaid 10% inimeste tervisest. Keskkond ja pärilikkus määravad kumbki 20% ja eluviis koguni 50%.

Hea tervisega on võimalik saavutada inimeste elukvaliteedi paranemine ning haigestumise ja suremuse langus. Kehv tervis aga vähendab konkurentsivõimet tööturul — seega väheneb ka leibkonna sissetulek. Sageli põhjustab just mõne leibkonnaliikme halb tervis suuri lisakulutusi leibkonnas. Järgnevalt püütakse analüüsida, mil määral vastavad nimetatud väited tõele praeguses Eestis — selleks võrreldakse tervisega seotud küsimustele erinevaid vastuseid andnud leibkondade elamistingimusi ja kulutusi.

Ülevaade annab teavet, kuidas jagunesid Eesti leibkonnad 2005. aastal, lähtudes leibkonnaliikmete oma tervisele antud hinnangust võrreldes eakaaslastega, puudega või kroonilise haigusega, samuti kõrvalise abita mittetoimetulevate liikmete olemasolust leibkonnas. Leibkondi, kus kõik liikmed hindasid tervist eakaaslastega võrreldes kas paremaks või samasuguseks, oli 78% (kuid leibkonnaliikmetest oli neid pisut enam — 89%), mis on paar protsendipunkti enam kui 2004. aastal. Igas üheksandas leibkonnas oli nii neid liikmeid, kes hindasid tervist eakaaslastega võrreldes heaks või ei hinnanud heaks ega halvaks, kui ka liikmeid, kes enesehinnangul olid eakaaslastest halvema tervisega. Niisama palju oli ka neid leibkondi, kus kõigil liikmetel oli tervis võrreldes eakaaslastega halb või väga halb.

Diagramm 10 **Leibkonnaliikmed tervisehinnangu järgi, 2005**
 Diagram 10 *Household members by assessment of state of health, 2005*

Jaotumine ja paiknemine

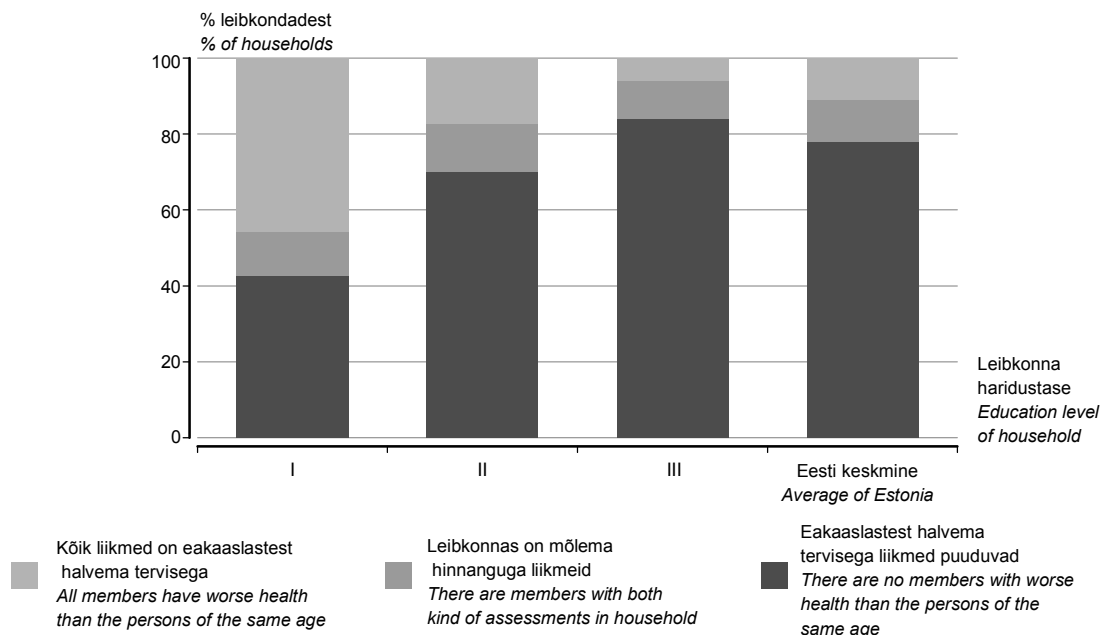
Iga neljas (26%) üksiku leibkond ja kaheksa protsenti kahe liikmega leibkondadest (mõlemad liikmed) hindas eakaaslastega võrreldes tervist halvemaks või väga halvaks. Kõige optimistlikumalt hindasid oma tervist nelja-viie ning kolme liikmega leibkonnad (vastavalt 59% ja 56%) — kõik leibkonnaliikmed andsid oma tervisele eakaaslastega võrreldes hea või väga hea hinnangu. Vähemalt kuue liikmega leibkondade hulgas oli selliseid leibkondi juba alla poole (48%) ning kaheliikmeliste ja üksikute seas vaid 40%. Kõige tagasihoidlikumaid tervisehinnanguid andsid ühe ja kahe liikmega leibkonnad: vastavalt iga kolmas ja iga viies (mõlemad liikmed) nimetatud leibkond ei hinnanud oma tervist heaks ega halvaks. Leibkondi, kus oli eakaaslastega võrreldes nii halvema kui ka parema või samaväärse tervisega liikmeid, oli sagedamini kahe ja vähemalt kuue liikmega leibkondade hulgas (mõlema puhul pea iga viies ehk 19%) — seevastu kolme- ja neljaliikmelistes leibkondades oli neid 14%.

Leibkonna koosseisu järgi hindas tervist eakaaslastega võrreldes halvaks 38% üksikutest eakatest (2004. aastaga võrreldes kolm protsendipunkti vähem), 18% eakapaare (mõlemad liikmed), kuid ka iga kaheksas üksik tööealine. Ka tööealiste paaride (neli protsenti), kahe põlvkonna leibkondade (neli protsenti) ning “muu”-tüüpi leibkondade (üks protsent) hulgas oli neid, kus kõik liikmed hindasid tervist eakaaslastest halvemaks. Leibkondi, kus oli nii enda tervist eakaaslastega võrreldes vähemalt samaväärseks kui ka halvemaks hinnanud liikmeid, oli kõige sagedamini kolme põlvkonna (35%), eakapaari (28%) ja “muu”-tüüpi (26%) leibkondade seas — s.o leibkondades, kus oli vanemaealisi liikmeid. Optimistlikuma hinnangu oma tervisele andsid leibkonnatüübid, kus puudusid eakad liikmed ning kasvasid lapsed, s.o lastega paari ning üksikvanema leibkonnad. Eakaaslastega võrreldes ei hinnanud oma tervist halvemaks 95% lapsega paari, 93% kahe lapsega paari ning 91% üksikvanema leibkondadest.

Mida madalam on leibkonna haridustase, seda sagedamini on selles halvema tervisega liikmeid. Esimese taseme või sellest vähema haridusega leibkondade hulgas oli 43% neid, kus ei olnud eakaaslastega võrreldes halvema tervisega liikmeid. Murelikuks teeb see, et kuus aastat tagasi oli selliseid leibkondi pool kõigist madala taseme haridusega leibkondadest. Paratamatult tekib küsimus, kas selles langusetrendis peegeldub Eesti 2005. aasta tervishoiusüsteemi olukord: pikenenud visiidi järjekorrad ja patsiendi suurenenud omavastutus, mis väljendub tema poolt tehtavate kulutuste kasvus. Peale selle tunneb patsient end tervishoiuteenuse kasutaja rolli sattudes tõeliselt abituna. Teise taseme haridusega leibkondade hulgas oli oma tervisele halva hinnangu andjaid 70%, kolmanda taseme haridusega leibkondadest koguni 84%. Seevastu leibkondi, kus kõik liikmed hindasid tervist eakaaslastega võrreldes halvemaks, oli madalama taseme haridusega leibkondade seas 46% (2000. aastal 39%), keskmise taseme haridusega leibkondadest 17% ja kõrgema taseme haridusega leibkondadest vaid kuus protsenti.

Et erineva tasemeharidusega leibkonnad jaotuvad leibkonnatüübiti teisiti (suur osa madalama taseme haridusega leibkondi olid kas üksikud eakad või eakapaarid) kui Eesti leibkonnad keskmiselt, selgub leibkonna haridustaseme mõju leibkonnaliikme tervisehinnangule, kui võrrelda samasse leibkonnatüüpi kuuluvaid erineva haridusega leibkondi. Esimese taseme või madalama haridusega üksikutest eakatest hindas tervist eakaaslastega võrreldes halvemaks 57% (2000. aastal pool üksikutest eakatest), teise taseme haridusega üksiku eaka leibkondadest 37% ja kolmanda taseme haridusega üksikutest eakatest vaid 31%. Seevastu heaks või väga heaks hindas tervist kaheksa protsenti madalama, 18% teise ja 26% kolmanda taseme haridusega üksikutest eakatest. Parema hariduse positiivne mõju tervisehinnangule ilmneb ka eakapaari leibkondade hulgas (mõlema liikme puhul): eakaaslastest halvema tervisega oli 31% esimese taseme või madalama, 27% teise ja vaid 11% kolmanda taseme haridusega eakapaaridest. 57% kolmanda ja 38% teise taseme haridusega leibkondade mõlematest liikmetest olid eakaaslastest parema tervisega — esimese taseme või madalama haridusega leibkondade seas selliseid ei esinenudki.

Diagramm 11 **Leibkonnad tervisehinnangu ja haridustaseme järgi, 2005**
Diagram11 *Households by assessment of state of health and by the level of education, 2005*

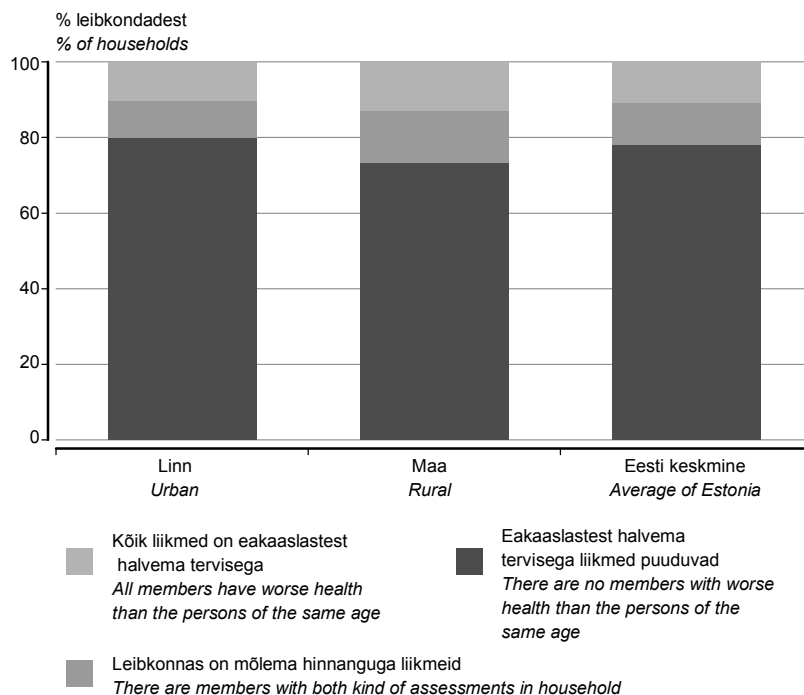
Sarnane suundumus avaldus ka kahe põlvkonna leibkondade hulgas. Igas kaheksandas esimese taseme või madalama haridusega leibkonnas olid kõik liikmed eakaaslastest halvema tervisega, teise taseme haridusega seda tüüpi leibkondade seas oli neid kaks korda harvemini ja kolmanda taseme haridusega kahe põlvkonna leibkondades vaid paar protsenti. Haridustaseme tõustes suurenes ka siin nende leibkondade osatähtsus, mille kõik liikmed andsid tervisele eakaaslastega võrreldes positiivse hinnangu: madalama taseme haridusega leibkondade seas oli neid 18%, teise taseme haridusega leibkondade seas 31% ja kõrgema taseme haridusega leibkondades üle poole (52%).

Erinevused tervisehinnangutes ilmnevad ka peamise koduse keele tasandil, kuid need ei ole väga suured. Kodus peamise suhtluskeelena eesti keelt kasutavate leibkondade liikmed hindasid sagedamini tervist eakaaslastest paremaks või halvemaks. Neutraalse hinnangu andsid peamiselt leibkondade liikmed, kes rääkisid põhiliselt muud, eesti keelest erinevat keelt. Nii oli 2005. aastal kodus eesti keelt kõnelevatest leibkondadest 48% ja peamiselt muud keelt kõnelevatest leibkondadest 43% sellised, kus kõik liikmed olid eakaaslastest parema tervisega. Eakaaslastega võrreldes halvema tervisega olid 11% eestikeelsete ja 10% muude leibkondade kõikidest liikmetest. Sedavõrd väike erinevus oli pisut ootamatu, sest eesti keelt põhilise kodukeelena kasutavatest leibkondadest oli suur osa üksikutest vähemalt 65-aastased.

Ka hõiveseisund mõjutab hinnangut tervisele, sest just halb tervis võib seada piirangud tööajale ja töö intensiivsusele; samuti olla põhjuseks, miks inimene peab töökohast loobuma või vastupidi — ei leia tööd. Kui 88%-l töötavatest leibkondadest puudus eakaaslastega võrreldes halvema tervisega liige, siis töötute leibkondade seas oli neid 74%, pensionäri- ning muudes mitteaktiivsetes leibkondades mõlemas 54%. Jättes kõrvale leibkonnad, kus oli eakaaslastega võrreldes samaväärse tervisega liikmeid, selgus, et leibkonna hõiveseisundil oli suur mõju just positiivsele tervisehinnangule. 59%-l töötavatest leibkondadest olid kõik liikmed eakaaslastest parema tervisega, töötute leibkondadest oli selliseid 39%, muudest mitteaktiivsetest 31% ja pensionäri-leibkondadest vaid 14%. Leibkondi, kus kõik liikmed olid eakaaslastest halvema tervisega, oli töötavate leibkondade seas vaid paar protsenti, töötutest viis protsenti, pensionäri-leibkondadest iga kolmas ja muude mitteaktiivsete hulgas koguni 36%. Kui pensionäri-leibkondade negatiivseid hinnanguid oma tervisele mõjutas peamiselt leibkonnaliikmete kõrge vanus, siis muu mitteaktiivne leibkond kuulus sellesse hõivetüüpi tihti leibkonnaliikme terviseprobleemide tõttu. 56%-l viimati nimetatud leibkondadest oli mitteaktiivsuse põhjus suurima tulutooja tervise tõttu mittetöötamine või töövõimetuspensionäriks olemine. Kõigist muudest mitteaktiivsetest leibkondadest kaks kolmandikku oli ühe liikmega, s.o teised liikmed puudusid.

Linnaleibkondade seas esineb sagedamini leibkondi, kus puuduvad oma tervist eakaaslastega võrreldes halvemaks hinnanud liikmed. Nii ei olnud 2005. aastal neljas linnaleibkonnas viiest negatiivseid tervisehinnanguid andnud liikmeid, maal oli selliseid leibkondi pisut harvemini — 73%. Seevastu eakaaslastest parema või samaväärse tervisega liikmed puudusid 14%-l maaleibkondadest ja igas kümnendas linnaleibkonnas.

Diagramm 12 **Leibkonnad linnas ja maal tervisehinnangu järgi, 2005**
Diagram 12 *Households by assessment of state of health in urban and rural areas, 2005*

Võrreldes samu näitajaid 2000. aastaga selgus, et linnas vähenes pisut ainult negatiivse tervisehinnanguga liikmetest koosnevate leibkondade osatähtsus ja suurenes leibkondade osatähtsus, kus puudusid oma tervist negatiivselt hindavad liikmed. Murelikuks teeb see, et maal oli suundumus vastupidine: vaadeldaval perioodil kasvas ainult negatiivse tervisehinnanguga liikmetest koosnevate leibkondade osatähtsus paar protsendipunkti.

Maakonniti hindasid tervist eakaaslastega võrreldes kõige positiivsemalt Tallinna ja Lääne maakonna leibkondade liikmed (vastavalt 59% ja 58% leibkondadest, kus puudusid neutraalse või negatiivse tervisehinnanguga liikmed). Üle poole oli selliseid leibkondi ka Harju, Rapla ja Järva maakonnas. Seevastu Põlva maakonnas oli leibkondadest vaid 23%, Valga maakonnas 29% ja Ida-Viru maakonnas iga neljas selline, kus polnud oma tervist neutraalselt või negatiivselt hindavaid leibkonnaliikmeid. Kõige enam oli leibkondi, kus kõik liikmed pidasid tervist eakaaslastega võrreldes halvaks või isegi väga halvaks Põlva (24%), Võru (22%), Valga (19%) ja Ida-Viru maakonnas (17%). Kolmes esimeses maakonnas on selliste leibkondade sagedasem esinemine selgitatav demograafiliste põhjustega (vanemaealiste suur osakaal rahvastikus). Ida-Viru maakonnas, kus eakate osatähtsus on üks väiksemaid Eestis, avaldab tõenäoliselt siiani mõju nõukogudeaegne tööstus — siis ei pööratud tähelepanu tööstuse arenguga kaasaskäivatele keskkonda ja elanike tervist kahjustavatele nähtustele.

Puude või kroonilise haigusega liikmeid oli 39%-l leibkondadest (2000. aastal oli selliseid leibkondi 32%). Sealjuures oli ligi poolel neist leibkondadest (48%) ka vähemalt üks puude või kroonilise haiguseta liige. Kõige sagedamini oli puude või kroonilise haigusega liikmeid ühe ja kahe liikmega leibkondade seas — vastavalt 35% ja 34% kõigist seda tüüpi leibkondadest. Kolme liikmega leibkondi oli juba oluliselt vähem — 14%.

Kui 70% Eesti leibkondadest olid linna- ja 30% maaleibkonnad, siis puude või kroonilise haigusega liikme leibkondade jaotus oli pisut erinev: 67% neist elas linnas ja 33% maal. Niisiis oli viimati nimetatud leibkondi linnas 38% ja maal 43% kõigist leibkondadest. Oluliselt erinesid need leibkonnad liikmete arvu poolest. Linnas oli puude või kroonilise haigusega liikme leibkond enamasti üksik (37% kõigist linnas elavatest seda tüüpi leibkondadest) või kahe liikmega leibkond (35%) — maal vastavalt 31% ja 33% kõigist maal elavatest puude

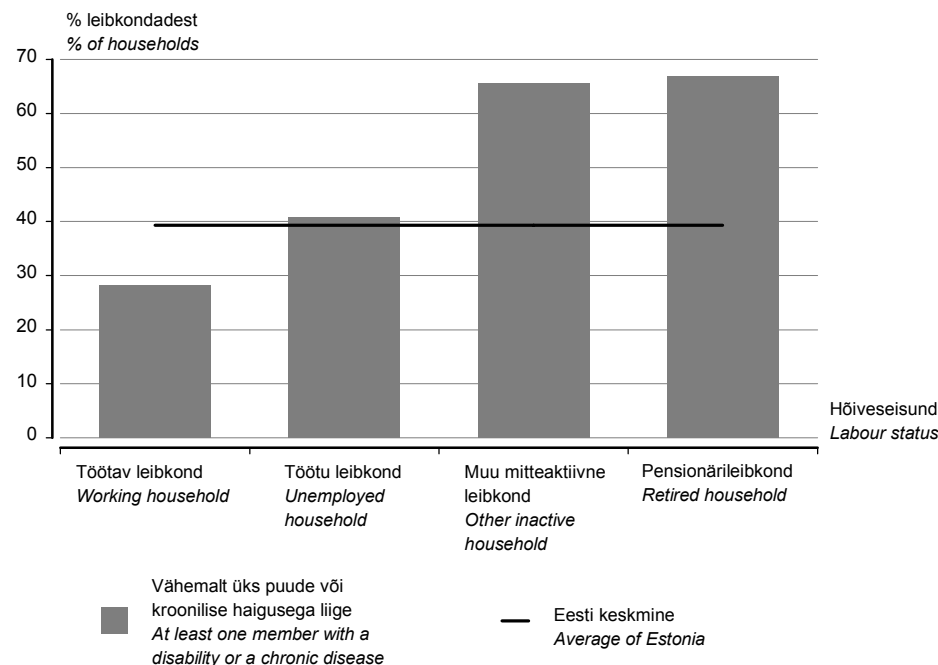
või kroonilise haigusega liikme leibkondadest. Seevastu vähemalt viie liikmega leibkondi, kus vähemalt üks liige oli puude või kroonilise haigusega, oli maal üle kahe korra sagedamini (iga kümnes seda tüüpi maaleibkond) kui linnas (neli protsenti seda tüüpi linnaleibkondadest).

Maakonniti esines puuet või kroonilist haigust omava liikmega leibkondi kõige sagedamini Põlva maakonnas (60% leibkondadest). Siin peitub ka peamine põhjus, miks selle maakonna leibkondade liikmed andsid oma tervises seisundile eakaaslastega võrreldes nii sagedasti negatiivse hinnangu. Vähemalt pooltes leibkondades oli puuet või kroonilist haigust omavaid liikmeid ka Ida-Viru (55%) Jõgeva (54%) ja Valga (50%) maakonnas.

Leibkonnatüübi esines puude või kroonilise haigusega liikme leibkondi kõige sagedamini eakapaari leibkonnas (vähemalt kahes kolmest ehk 69%). Kolme põlvkonna leibkondade seas oli selliseid leibkondi 63% ja üksikute eakate hulgas 60%. Tõenäoliselt elavad ja majandavad kolm põlvkonda koos, kui lähisugulasel on puue või krooniline haigus ja tema eest on vaja hoolitseda. Parimas olukorras olid siinkohal üksikvanema (vaid 15%-l neist oli puude või kroonilise haigusega liige) ja lapsega paari leibkonnad (vastavalt 16%).

Et just puue või krooniline haigus on tihti see, mis seab piirangud töötamisele või töö saamisele, on igati loogiline, et selliseid leibkonnaliikmeid on töötavates leibkondades kõige harvemini (diagramm 13). Töötavate leibkondade hulgas oli selliseid leibkondi 29% ehk vaid ligi pool kõigist puuet või kroonilist haigust omava liikmega leibkondadest töötasid — seda vaatamata sellele, et riik on tööandjale kehtestanud maksusoodustuse puudega inimesega töölepingu sõlmimisel. Pensionäri- ja muid mitteaktiivseid leibkondi kõrvutades suuri erinevusi ei olnud: mõlemas oli kahes leibkonnas kolmest vähemalt üks liige kas puude või kroonilise haigusega. Töötav leibkondade seas oli viimati nimetatud liikmeid 41%-l leibkondadest — niisiis oli puude või kroonilise haigusega liikme leibkondade hulgas töötuid leibkondi sama sagedasti kui töötav leibkondi Eestis tervikuna (sajast leibkonnast neli).

Diagramm 13 **Leibkonnad puude või kroonilise haigusega liikme ja hõiveseisundi järgi, 2005**
Diagram 13 *Households by members with a disability or a chronic disease and by labour status, 2005*

Ligi kaks korda sagedamini kui Eestis keskmiselt elas puude või kroonilise haigusega liige esimese või madalama taseme haridusega leibkonnas — 73%-l juhtudest. Kuigi enamik seda tüüpi leibkondadest on eakate liikmetega, on ka märkimisväärne osa neid, kelle haridustee on jäänud lühikeseks just tervise tõttu. See kinnitab levinud seisukohta, et tervise poolest vaene on sageli ka hariduselt vaene. Kõigist puude või kroonilise haigusega liikme leibkondadest oli iga kaheteistkümnese esimese või madalama taseme haridusega. Teise ja kolmanda taseme haridusega leibkondade hulgas oli puude või kroonilise haigusega

leibkonnaliikmeid oluliselt harvemini: ligi pool (49%) teise ja kolmandik kolmanda taseme haridusega leibkondadest.

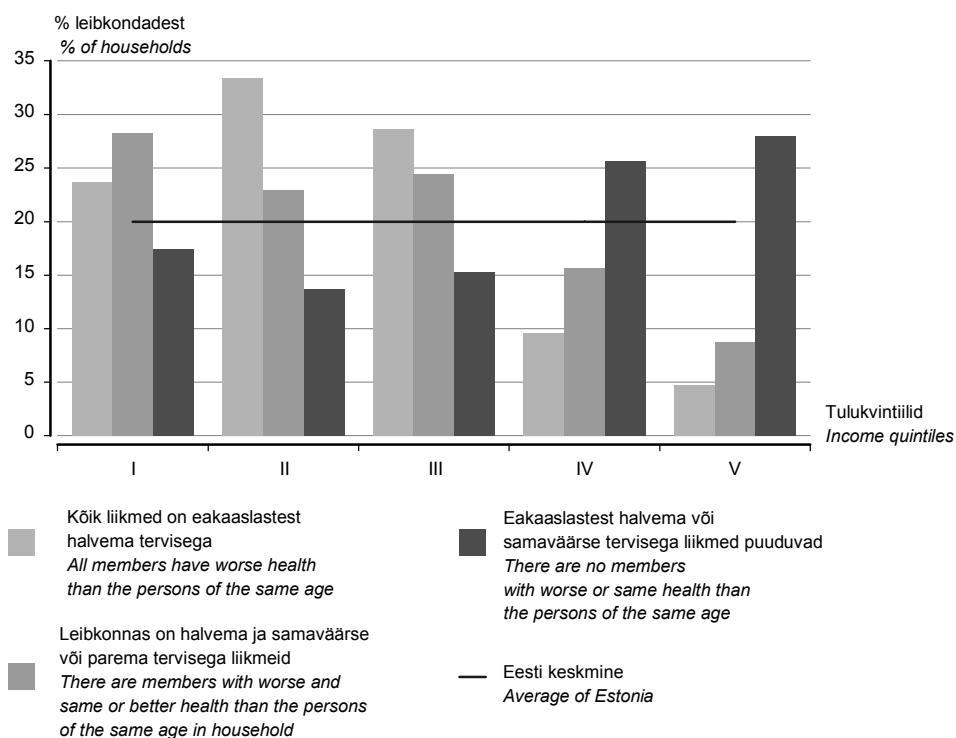
2005. aasta hinnangutele tuginedes võib järeldada, et puude või kroonilise haigusega liikme olemasolu Eesti leibkonnas ei sõltu peamisest kodusest suhtluskeelest. Kui kahes leibkonnas kolmest rääkisid liikmed peamise kodukeelena eesti keelt, siis puude või kroonilise haigusega liikme leibkondade jaotus oli sarnane, s.t enamik nendest olid eestikeelsed.

Enamasti on halb hinnang oma tervisele seotud puude või kroonilise haigusega, kuid alati ei ole see nii. Leibkondi, kus puude või kroonilise haigusega liikmeid ei olnud, kuid leibkonnaliikmed hindasid tervist võrreldes eakaaslastega halvaks, oli paar protsenti. Nii pidas tervist eakaaslastega võrreldes halvaks või väga halvaks üle 19 800 inimese, s.o kõigist puude või kroonilise haigusega leibkonnaliikmetest kaks protsenti. Seevastu olid 14% puude või kroonilise haigusega liikme leibkondadest sellised, kus oli vähemalt üks puude või kroonilise haigusega liige, kuid siiski hindasid kõik liikmed tervist eakaaslastest paremaks (neli protsenti kõigist leibkondadest). Neid leibkondi, kus ei olnud eakaaslastega võrreldes halva tervisega liikmeid — kõik olid kas samaväärse või parema tervisega —, oli kaks kolmandikku (77%) puude või kroonilise haigusega liikme leibkondadest (viiesindik kõigist leibkondadest). Enamik neist olid kõrvalise abita toimetulevate liikmete leibkonnad. Niisiis, puue või krooniline haigus ei tähenda alati halba subjektiivset tervisehinnangut. Kindlasti on see efektiivsete abivahendite (mis aitavad kompenseerida puude või krooniline haiguse põhjustatud piiranguid) kättesaadavusest, kuid esineb ka juhtumeid, kus puude või kroonilise haiguse iseloom ei sea igapäevatoimetustele kitsendusi. Kõrvalist abi vajava liikmega leibkondi oli puude või kroonilise haigusega liikmete leibkondadest (kõrvalise abita toimetulekut küsitakse vaid puude või kroonilise haiguse korral) pisut alla poole (46%). Puude või kroonilise haigusega leibkonnaliikmetest vajas toimetulekuks kõrvalist abi vahetevahel 28% ja pidevalt iga kaheksas leibkond.

Sissetulekud

Järgnevalt vaadeldakse leibkonnaliikmete netosissetuleku sõltuvust leibkonnaliikmete tervisele antud hinnangust eakaaslastega võrreldes ning puude või kroonilise haigusega liikme olemasolust leibkonnas. Sellest annab ülevaate diagramm 14, mis esitab leibkondade jaotumist tulukvintilides leibkonnaliikmete tervisehinnangute järgi eakaaslastega võrreldes.

Diagramm 14 **Leibkonnad tulukvintiliiti tervisehinnangu järgi, 2005**
Diagram 14 *Households by income quintiles by assessment of state of health, 2005*

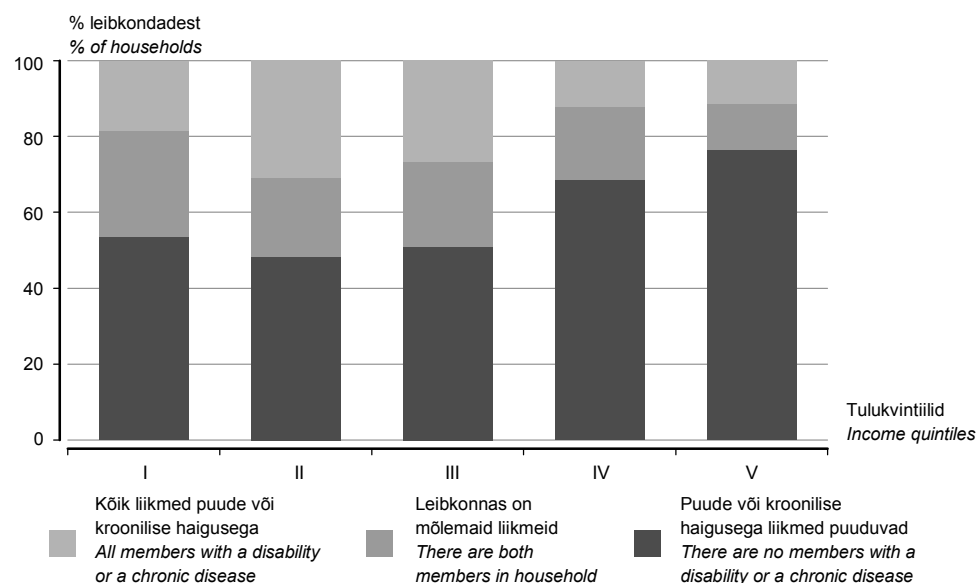

Kui leibkonna kõik liikmed hindasid oma tervist eakaaslastest paremaks (andsid hea või väga hea hinnangu), on tendents selgesti eristatav — selliste leibkondade osatähtsus suureneb hüppeliselt kahes kõrgemas tulukvintilis. Üle poole (54%) sellistest leibkondadest paiknesid 2005. aastal neljandas ja viiendas tulukvintilis. Suhteliselt suur esinemissagedus esimeses tulukvintilis tuleneb hinnangute leidmise aluseks olevate andmete kogumise meetoodika eripärast: lühikese vaatlusperioodi tõttu (leibkond täidab uuringu materjale vaid ühe kuu jooksul) satub osa puhkusekuul andmeid esitanud leibkondadest sissetuleku puudumise tõttu madalamasse tulukvintili. Vaid eakaaslastest halvema tervisega liikmetest koosnevate leibkondade puhul on pilt vastupidine: nende osatähtsus väheneb tulukvintili ülespoole liikudes. Erand on vaid esimene tulukvintil, kus selliste leibkondade osatähtsus on ootamatult väiksem kui teises ja kolmandas tulukvintilis. Põhjus peitub esimese tulukvintili leibkondade struktuurierinevuses. Suurem osa üksikutest eakatest ja eakapaaridest (nende hulgas oli ainult negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondi kõige sagedamini) kuulub teise ja kolmandasse kvintili — esimeses kvintilis esineb neid oluliselt harvemini. Niisiis, iga kolmas leibkond, kus kõik liikmed olid eakaaslastest halvema tervisega, paiknes teises ning iga kahekümnes kõrgemas tulukvintilis. Leibkonnad, kus oli eakaaslastega võrreldes nii halvema kui ka parema või samaväärse tervisehinnanguga liikmeid, jaotusid tulukvintili pigem sarnaselt üksnes negatiivselt oma tervist hinnanud liikmete leibkondadega. Sellest võib järeldada, et leibkondade kõrgemasse kvintili sattumise eeldus on kõikide liikmete hea tervis: kas või ühe eakaaslastest halvema tervisega liikme olemasolu suurendab riski, et leibkonna sissetulekud kahanevad.

Diagrammil 14 esitatu võrdlemine 2000. aasta andmetega kinnitab väidet, et leibkonnaliikme kohta saadud sissetuleku suuruse sõltuvus ainult negatiivse tervisehinnanguga liikmete hulgast leibkonnas on kasvanud. Nende leibkondade elujärg, kus kõik liikmed hindasid tervist eakaaslastest paremaks, on halvenenud ja nende suhteline osatähtsus kõrgemates tulukvintilides vähenenud. Nii oli 2000. aastal selliste leibkondade seas ligi kaks korda sagedamini (kaheksa protsenti) kõrgemasse ja ligi kolmandiku võrra harvemini madalamasse tulukvintili kuuluvaid leibkondi (2000. aastal kuulus 17% ja 2005. aastal 24% nendest leibkondadest esimesse kvintili). Kui aga halva tervisehinnanguga liikme leibkonda lisandus vähemalt üks eakaaslastega samaväärse või parema tervisega liige, siis selliste leibkondade jaotus tulupõhiste leibkonnakvintilide vahel ei ole viimase kuue aasta jooksul muutunud. Muutumatuna on püsinud ka oma tervisele eakaaslastest üksnes parema hinnangu andnud liikmete leibkondade jaotus tulukvintili.

Diagramm 15 **Leibkonnad tulukvintili puude või kroonilise haigusega liikme olemasolu järgi, 2005**

Diagram 15 *Households by income quintiles by the existence of members with a disability or a chronic disease, 2005*

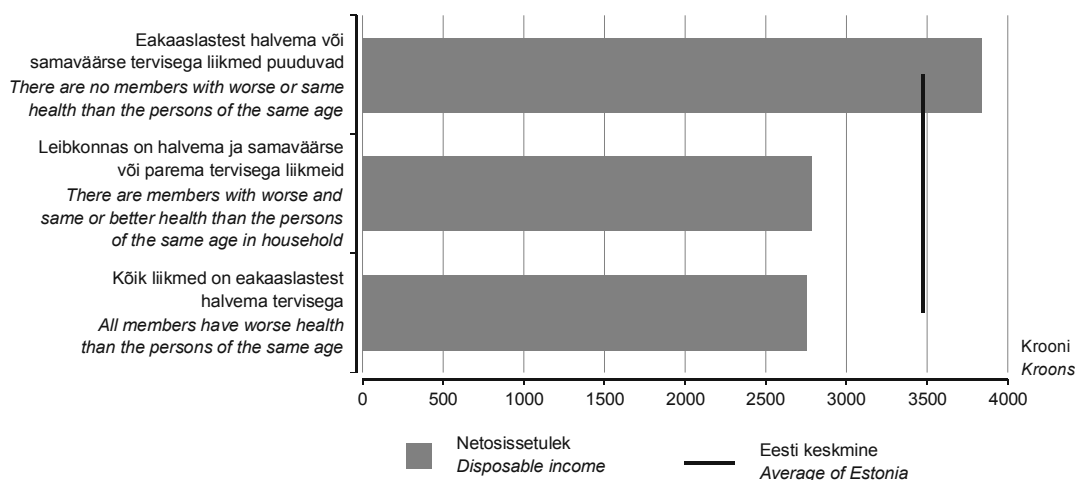
Tõsiasi, et leibkonnaliikme keskmine netosissetulek sõltub oluliselt leibkonnaliikmete tervisest, iseloomustab hästi ka teine tervisenäitaja: puude või kroonilise haigusega liikme olemasolu leibkonnas. Kui leibkonnas selliseid liikmeid ei ole, suureneb hüppeliselt vastavate leibkondade osatähtsus kahes kõrgemas tulukvintilis. Ligi pool (49%) sellistest leibkondadest paiknes 2005. aastal neljandas ja viiendas tulukvintilis. Puudega või kroonilise haigusega liikme leibkondi oli kolmes madalamas tulukvintilis üle kahe korra sagedamini kui kahes kõrgemas.

Sissetulekute sõltuvust tervisest näitavad järgmised arvud. Üle veerandi (26%) leibkondadest, kus ei olnud puude või kroonilise haigusega liikmeid, kuulus 2005. aastal kõrgeimasse tulukvintili, kuid puude või kroonilise haigusega liikme leibkondadest (olenemata sellest, kas nendes oli ka neutraalse või positiivse hinnanguga liikmeid) kuulus kõrgemasse tulukvintili vaid iga üheksas.

Positiivseks tuleb aga pidada seda, et leibkondadest, kus puude või kroonilise haigusega liige vajas toimetulekuks pidevat kõrvalist abi, paiknes üle kolmandiku kolmandas tulukvintilis, s.o tulukvintilis, kus leibkonnaliikme keskmine netosissetulek oli üsna lähedane Eesti üldisele vastavale näitajale. Iga viies (21%) selline leibkond kuulus aga esimesse ja 23% teise tulukvintili. Pisut ootamatult oli olukord isegi mõnevõrra halvem, kui puude või kroonilise haigusega liige vajas kõrvalist abi aeg-ajalt: üle kolmandiku (35%) neist leibkondadest kuulus teise ja 27% esimesse tulukvintili. Kui aga puude või kroonilise haigusega liige ei vajanud toimetulekuks kõrvalist abi, siis iga kolmas selline leibkond kuulus kas neljandasse või isegi viiendasse tulukvintili.

Kujukalt ilmneb sissetuleku sõltuvus tervisehinnangust leibkonnaliikme keskmises netosissetulekus. Kui leibkonnas oli oma tervist eakaaslastest halvemaks hindavaid liikmeid, oli nimetatud näitaja tublisti alla Eesti üldise keskmise. Nii sai leibkond, kus kõik liikmed hindasid tervist eakaaslastest halvemaks, 2005. aastal liikme kohta keskmiselt 2753 krooni kuus, mis oli enam kui viiendiku võrra väiksem Eesti üldisest keskmisest (3476 krooni kuus). Vähemalt ühe eakaaslastega võrreldes samaväärse või parema tervisehinnanguga liikme lisandumine leibkonda kasvatas leibkonnaliikme kuukeskmist netosissetulekut vaid 32 krooni. Kui aga leibkonnas puudusid nii eakaaslastest halvema kui ka samaväärse tervisehinnanguga liikmed, oli keskmine netosissetulek liikme kohta tublisti üle Eesti keskmise — 3836 krooni kuus. Seega sai selline leibkond liikme kohta 1083 krooni kuus enam kui leibkond, kus kõik liikmed hindasid oma tervist eakaaslastest halvemaks.

Diagramm 16 Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek tervisehinnangu järgi, 2005
Diagram 16 Average monthly disposable income of a household member by assessment of state of health, 2005

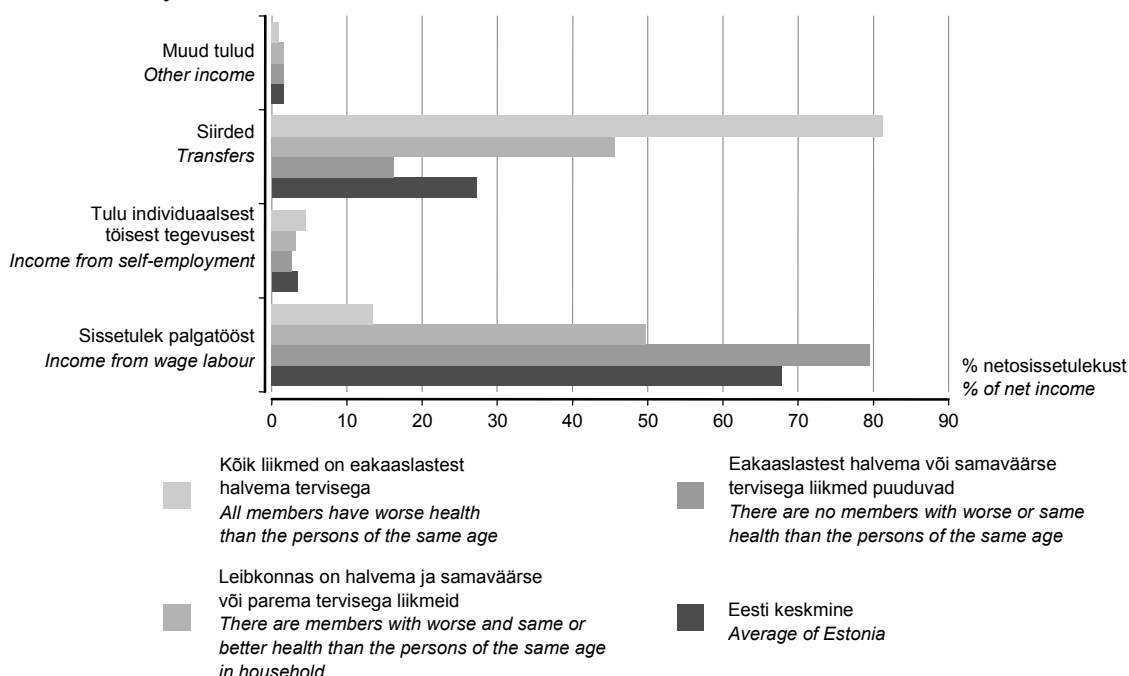
Veelgi ilmekamalt avalduvad kõne all olevad erinevused sissetulekuallika järgi. Võrreldes palgatööst saadud keskmisi netosissetulekuid, olid erinevused enam kui kaheksakordsed (8,3-kordsed). Leibkonnas, kus kõik liikmed andsid oma tervisele eakaaslastega võrreldes negatiivse hinnangu, oli palgatööst saadud keskmine netosissetulek liikme kohta vaid 369 krooni kuus. Mõlema hinnanguga liikmete leibkond, kus oli vähemalt üks eakaaslastest

halvema tervisega ja vähemalt üks kas samaväärse või parema tervisega liige, sai palgatööga ligi neli korda enam — 1268 krooni kuus liikme kohta. Kui aga leibkonnas olid üksnes eakaaslastest parema tervisega liikmed, ulatus palgatööst saadud keskmine netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus 3047 kroonini. Samas suurusjärgus erinevused (8,4-kordsed) ilmnemad ka pensionist saadud sissetulekute osas, kuid siin olid muutused vastupidised. Seega sotsiaalsete siirete peamine osis — pension (nii vanadus-, tootjakaotus- kui ka töövõimetuspension) — vähendab oluliselt erinevate tervisehinnanguga liikmete leibkondade sissetulekute erinevusi, kuid ei suuda neid kaugeltki kaotada. Leibkond, kus olid vaid eakaaslastest parema tervisega liikmed, sai pensionist keskmiselt neli korda vähem sissetulekut liikme kohta kui leibkond, kus oli nii eakaaslastega võrreldes halvema kui ka samaväärse või parema tervisega liikmeid (vastavalt 253 krooni ja 1051 krooni kuus). Oma tervist halvaks hinnanud liikmetega leibkond sai 2005. aastal pensionist keskmiselt üle kahe korra enam sissetulekut (2136 krooni liikme kohta kuus) kui selline leibkond, kus oli vähemalt üks eakaaslastega võrreldes samaväärse või parema tervisega liige.

Suured erinevused absoluutarvudes põhjustavad sissetulekute struktuuris suuri erinevusi, nagu on näha diagrammilt 17. Neli viiendikku sissetulekust sai eakaaslastega võrreldes hea tervisega liikmete leibkond palgatööst. Siirete osa oli siin väike. Nendest olulisemad olid lapsetoetus ja siirded teistelt leibkondadelt. Seevastu üksnes negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondade sissetulekust enam kui neli viiendikku (81%) moodustasid siirded, millest valdav osa (96%) saadi pensionist. Siinjuures tuleb meenutada, et suurem osa leibkondadest, kus kõik liikmed andsid oma tervisele negatiivse hinnangu, olid üksikud eakad ja eakapaarid, mis seletab ka kaks korda suuremat pensioni osatähtsust netosissetuleku struktuuris teiste leibkondadega võrreldes. Leibkondades, kus oli mõlema tervisehinnanguga liikmeid, saadi pool sissetulekust palgatööst ning siirete osatähtsus oli 46%, millest omakorda 83% saadi pensionist.

Diagramm 17 Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetuleku struktuur tervisehinnangu järgi, 2005

Diagram 17 The structure of average disposable income of a household member by the assessment of state of health, 2005

2005. aasta leibkonna liikme netosissetulek on 2000. aastaga võrreldes kasvanud kõige enam leibkondades (64%), kus oli nii eakaaslastest halvema kui ka samaväärse või parema tervisehinnanguga liikmeid — sealjuures on nii sissetulek pensionist kui ka palgatööst suurenenud neli viiendikku (vastavalt 74% ja 73%). Kõige vähem on netosissetulek liikme kohta suurenenud leibkondades, kus kõik liikmed olid eakaaslastest parema tervisega — 53%, s.o kuus protsendipunkti vähem kui sissetulekud Eestis keskmiselt. Üksnes oma tervist eakaaslastest kehvemaks pidavate liikmetega leibkonna keskmise netosissetuleku kasv oli Eesti keskmisele kõige lähedasem — 62%. Suurem osa kasvust langes siinkohal

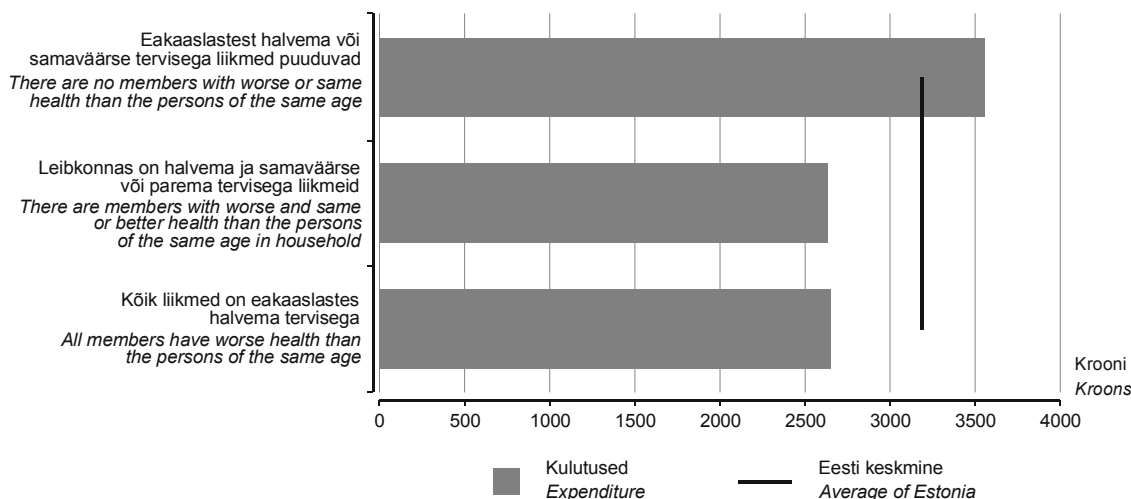
pensionidest saadud sissetuleku arvele (pensionid suurenesid vaadeldaval ajavahemikul oma tervist eakaaslastega võrreldes kehvemaks pidavate leibkondade sissetulekus 69%). Palgatööst saadud netosissetulek kasvas oluliselt aeglasemalt — vaid pisut üle kolmandiku (36%). Seega võib järeldada, et riigi loodud sotsiaalse turvavõrgu¹ neli haru (sissetuleku taseme säilitamine vanaduse, invaliidsuse, haiguse või tööõnnetuse korral) küll toimivad Eestis, kuid võib küsida, kas piisava efektiivsusega või mitte.

Hoolimata sellest, et netosissetulek suurenes ainult eakaaslastest halvema tervisehinnanguga liikmete leibkondades kiiremini kui Eestis keskmiselt, hindab (21%) viiendik neist leibkonna majanduslikku olukorda 2005. aastal märksa kehvemaks ja enam kui neljandik (28%) mõnevõrra kehvemaks viie aasta taguse ajaga võrreldes. Kolmandik nimetatud leibkondadest peab majanduslikku seisukorda samasuguseks kui varem ning vaid 18% on märganud nihet paremuse poole. Mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondadest (kus keskmine netosissetulek kasvas kõige kiiremini) 16% pidas oma majanduslikku olukorda 2005. aastal oluliselt halvemaks viie aasta taguse ajaga võrreldes. Leibkonna majanduslikku seisundit mõnevõrra halvemaks ja paremaks hindajaid oli selliste leibkondade seas võrdset: vastavalt 30% ja neljandik (26%) neist ei märganud mingeid muutusi viie aasta taguse ajaga võrreldes. Vaatamata sellele, et sissetulekute kasv leibkondades, kus olid kõik liikmed eakaaslastest parema tervisega, oli kõige aeglasem, hindas neist praegust olukorda märksa paremaks iga kümnes ja märksa halvemaks vaid iga kaheksas leibkond. Olukorda pidas samasuguseks sellistest leibkondadest peaaegu iga viies (24%). Niisiis sõltub positiivse hinnangu andmine oma elujärjele oluliselt leibkonnaliikmete poolt oma tervisele antud hinnangust eakaaslastega võrreldes.

Kulutused

Et kulutused on otseselt seotud sissetulekuga, on mõnedki seaduspärasused sarnased. Kõige enam kulutasid liikme kohta kuus leibkonnad, kus puudusid eakaaslastega võrreldes halvema ja samaväärse tervisega liikmed. Selline leibkond kulutas 2005. aastal 3555 krooni liikme kohta, mis oli 365 krooni (11%) enam kui Eesti leibkond keskmiselt. Eakaaslastest halvema tervisega liikmete leibkond kulutas neljandiku vähem — 2649 krooni liikme kohta kuus. Kuid veelgi vähem (2632 krooni) kulutas leibkond, kus oli eakaaslastega võrreldes nii halvema kui ka samaväärse või parema tervisega liikmeid.

Diagramm 18 Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused tervisehinnangu järgi, 2005
Diagram 18 Average monthly expenditures of a household member by the assessment of state of health, 2005

Kuigi erineva tervisehinnanguga liikmete leibkondade kulutused erinesid neljandiku võrra, olid erinevused kululiigiti märksa suuremad. Suurimad kulutused — kulutused toidule — varieerusid vähe, mis on üldiselt Eestile iseloomulik. Mõnevõrra ootamatu oli ehk see, et kõige enam kulutati toidule liikme kohta kuus leibkondades, kus kõik liikmed hindasid oma

¹ Riikides rakendatav sissetuleku tagamise poliitika, mis eeldab maksevõime ülekandmist töötavatele töötutele, tervetelt haigetele, tööealistelt noortele ja vanadele ning rikastelt vaestele. — Püss, T. 2004. Sotsiaalse turvalisuse tagamise kulutused. Sotsiaaltrendid 3.

tervist eakaaslastest halvemaks. Neis leibkondades kulutati liikme kohta kuus kaheksandiku võrra enam kui Eestis keskmiselt ning 17% enam kui leibkondades, kus peale eakaaslastest halvema tervisega liikme oli ka teistsuguse tervisehinnanguga liikmeid. Eakaaslastega võrreldes üksnes hea tervisega liikmete leibkond kulutas toidule liikme kohta kuus 840 krooni, mis on Eesti keskmisel tasemel. Ka kulutused eluasemele (suuruselt teine kululiik) olid suurimad vaid negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondades. Nimetatud leibkonnad kulutasid liikme kohta kuus ligi neljandiku enam eluasemele kui leibkonnad Eestis keskmiselt ning kolmandiku võrra rohkem kui leibkonnad, kus oli mõlema tervisehinnanguga liikmeid. Suuresti erinesid ka keskmised liikme kohta tehtavad kulutused tervishoiule (erinevused olid ligi neljakordsed). Leibkondades, kus puudusid eakaaslastega võrreldes samaväärse või parema tervisega liikmed, kulutati tervishoiuteenustele ja -kaupadele 2005. aastal 3,8 korda rohkem kui leibkondades, kus kõik liikmed olid eakaaslastest parema tervisega ning 2,6 korda rohkem kui Eesti leibkonnas keskmiselt. Mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondades kulutati tervishoiule küll ligi kaks korda rohkem kui üksnes hea tervisega liikme leibkonnas, kuid siiski ligi poole vähem kui ainult halva tervisega liikmete leibkondades. Kui üksnes halva tervisega liikme leibkonnas järgnesid toidu- ja eluasemekulutustele suuruselt tervishoiukulutused, siis nii ainult oma tervist hästi hindavate kui ka mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondades olid kolmandal kohal veondusele tehtavad kulutused. Kulutused veondusele erinesid erineva tervisehinnanguga liikmete leibkondades ligi kolm korda, kusjuures üksnes halvema tervisega liikmete leibkondades kulutati transpordile vaid 42% Eesti keskmisest. See on igati loogiline, kuna ühelt poolt liiguvad kehveda tervisega inimesed enamasti vähem. Teiselt poolt kasutavad nii eakad kui ka puudega inimesed Eesti ühissõidukeid soodustusega või koguni tasuta. Kuigi kulutused haridusele erinesid kululiigiti kõige enam, tuleb siinkohal meenutada, et enamik eakaaslastest üksnes halvema tervisega liikmete leibkondadest olid üksikud eakad ja eakate paarid — seega mõjutab seda kulutuste liiki ennekõike leibkondade vanuseline koosseis.

Kindlasti on oluline tähele panna, et leibkonnad, kus kõik liikmed olid eakaaslastega võrreldes hea tervisega, võisid suhteliselt palju kulutada vabale ajale, hotellide, restoranide ja kohvikute külastamisele, aga ka mitmesugustele teenustele ja kaupadele (siia kuuluvad isikuhoolduse teenused ja vastavad kaubad; kindlustuskulutused; sotsiaalkaitse teenused, nagu vanadekodude, hooldekodude, puuetega isikute ja koolide tasud; samuti lastesõimede, päevakeskuste, mängukoolide, lasteaedade jm laste hooldusega seotud teenused).

Tabel B Leibkonnaliikme kuukeskmised tarbimiskulutused tervisehinnangu järgi, 2005

Table B Average consumption expenditure of a household member by assessment of state of health, 2005

Tarbimiskulutused	Liikmete hinnang tervisele eakaaslastega võrreldes			Consumption expenditure
	kõik liikmed halvema tervisega	mõlema tervisehinnanguga liikmed	kõik liikmed parema tervisega	
	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>			
	<i>all members with worse health</i>	<i>members with both health assessments</i>	<i>members with better health</i>	
Toit ja alkoholita joogid	953,2	793,2	840,4	Food and non-alcoholic beverages
Alkoholjoogid ja tubakatooted	76,1	95,8	107,7	Alcoholic beverages and tobacco products
Rõivad ja jalanõud	98,8	126,3	273,1	Clothing and footwear
Eluase	598,0	395,9	494,9	Dwelling
Majapidamiskulud	93,6	156,0	235,5	Household equipment and operation
Tervishoid	252,3	131,4	66,5	Medical care and health services
Transport	156,0	282,0	461,4	Transport
Side	118,8	149,6	245,9	Communications
Vaba aeg	125,4	161,5	305,6	Recreation, leisure and entertainment
Haridus	1,4	41,0	73,6	Education
Hotellid, kohvikud, restoranid	16,8	85,0	157,8	Hotels, cafés and restaurants
Mitmesugused kaubad ja teenused	95,2	164,8	236,1	Miscellaneous goods and services
TARBIMISKULUTUSED KOKKU	2585,6	2582,5	3498,5	TOTAL CONSUMPTION EXPENDITURE

Tarbimiskulutustele lisanduvad veel muud kulutused, mis ei ole otseselt seotud leibkonna tarbimisega, nagu annetused, rahalised maksed teistele leibkondadele jms, mis on ebaregulaarse iseloomuga. Vaadeldud leibkonnatüüpides ulatusid muud kulutused 50 kroonist 64 kroonini kuus, olles suurimad halva tervisega liikmete leibkondades ja väikseimad leibkondades, kus oli mõlema tervisehinnanguga liikmeid.

Suured ja erisuunalised absoluutarvudes varieeruvused leibkonnaliikmete kulutustes kululiigiti eeldavad ka suuri erinevusi kulutuste struktuuris, nagu on näha tabelist C. Leibkondades, kus kõik liikmed hindasid oma tervist eakaaslastest halvemaks, moodustasid toidukulutused enam kui kolmandiku (36%) leibkonnaliikmete väljaminekutest — seega oli toidule tehtavate kulutuste osatähtsus neis kolmandiku võrra suurem kui Eesti leibkondades keskmiselt (26%). Seevastu üksnes hea tervisega liikme leibkonnas moodustasid toidukulutused alla veerandi kõigist väljaminekutest, mis oli 2005. aastal iseloomulik neljanda kulukvintili leibkondadele. Et ka eluasemekulutuste osatähtsus ainult eakaaslastest kehve tervisega liikmete leibkondades oli väga suur — 23% (mis oli isegi enam kui esimesse või teise kulukvintili kuuluvatel leibkondadel keskmiselt) —, moodustasid sundkulutused neis leibkondades 59%. Kui aga lisada viimaste hulka ka tervishoiule tehtavad kulutused (mis halva tervise korral on paratamatud), mis neis leibkondades moodustasid kümnendiku leibkonnaliikmete kõigist väljaminekutest, kasvab vältimatute kulutuste osa koguni 69%-ni. Seega oli sellistes leibkondades ressursside kulutamisel üsna vähe valikuvabadust.

Tabel C **Leibkonnaliikme kulutuste struktuur tervisehinnangu järgi, 2005**
Table C *Structure of expenditures of a household member by assessment of state of health, 2005*

	Kõik liikmed on eakaaslastest halvem tervisega <i>All members have worse health than the persons of the same age</i>	Leibkonnas on halvema ja samaväärse või parema tervisega liikmeid <i>Members with worse and same or better health</i>	Puuduvad eakaaslastest halvema või samaväärse tervisega liikmed <i>No members with worse or same health than the persons of the same age</i>	Kogu Eesti <i>Whole Estonia</i>	
Toit ja alkoholita joogid	36,0	30,1	23,6	26,5	<i>Food and non-alcoholic beverages</i>
Eluase	22,6	15,0	13,9	15,1	<i>Dwelling</i>
Tervishoid	9,5	5,0	1,9	3,1	<i>Medical care and health services</i>
Transport	5,9	10,7	13,0	11,8	<i>Transport</i>
Vaba aeg	4,7	6,1	8,6	7,8	<i>Recreation, leisure and entertainment</i>
Side	4,5	5,7	6,9	6,4	<i>Communications</i>
Riided ja jalanõud	3,7	4,8	7,7	6,6	<i>Clothing and footwear</i>
Muud kulud*	13,1	22,6	24,4	22,7	<i>Other expenditure*</i>

*Sisaldab kulutusi alkoholijoogidele ja tubakatoodetele, majapidamisele, haridusteenustele; kulutusi hotellides, kohvikutes ja restoranides; kulutusi mitmesugustele kaupadele ja teenustele ning muid kulutusi, mis ei kuulu tarbimiskulutuste hulka.

*Includes expenditures on alcoholic beverages and tobacco products, household, education; expenditures in hotels, cafés and restaurants; expenditures on miscellaneous goods and services; also expenditures which are not consumption expenditures.

Teistes leibkondades oli sundkulutuste (toidu- ja eluasemekulutuste) osatähtsus tublisti väiksem. Eesti üldisest keskmisest (2005. aastal 42%) pisut suurem oli nimetatud kulutuste osatähtsus mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondades (45%), üksnes eakaaslastest parema tervisehinnanguga liikmete leibkondades (38%) jäi see alla Eesti keskmise.

Kulutuste kasv oli aastatel 2000–2005 oluliselt kiirem leibkondades, kus puudusid eakaaslastega võrreldes samaväärse või halvema tervisega liikmed. Neis suurenesid kulutused liikme kohta ligi kahe kolmandiku võrra (64%) samal ajal, kui kahes ülejäänud leibkonnatüübis jäi kasv Eesti üldisele keskmisele tasemele (43%–45%). Kuigi kululiigiti olid muutused kõigis kolmes leibkonnatüübis väga erinevad, oli ühiseks jooneks transpordikulutuste kiireim kasv. Nii tõusid eakaaslastest parema tervisega liikmete leibkondades liikme kohta tehtud kulutused transpordile 3,6 korda, vaid eakaaslastest halvema tervisega liikmete leibkondades 3,0 korda ja mõlema hinnanguga liikmete

leibkondades 2,2 korda. Selle tulemusena kasvas transpordile tehtavate kulutuste osa leibkonnaliikme kulutuste struktuuris vastavalt seitse, kolm ja neli protsendipunkti. Kuid rohkem sarnasusi leibkonnatüüpide kulutuste muutustes ei olnud. Nii iseloomustab üksnes eakaaslastest halvema tervisega liikmete kui ka mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondade kulutusi tervishoiukulutuste kiire kasvutempo (vastavalt 2,2 ja 2,0 korda; vastav näitaja Eestis 1,7 korda) — seevastu ainult hea tervisehinnanguga liikmete leibkondades tervishoiukulutused liikme kohta koguni vähenesid (kolm protsenti).

Leibkonnaliikmete kulutuste struktuuris on viimase kuue aasta jooksul toimunud rida muutusi. Olulisem neist on toidu- ja eluasemekulutuste osatähtsuse vähenemine. Sundkulutuste osa vähenes kõige enam eakaaslastest parema tervisega liikmete leibkonnas — koguni 22 protsendipunkti. Leibkondades, kus oli mõlema tervisehinnanguga liikmeid, oli muutus mõnevõrra tagasihoidlikum (üheksa protsendipunkti) ning üksnes halvema tervisega liikmete leibkonnas oli see Eesti üldisel keskmisel tasemel (kuus protsendipunkti). Peale sundkulutuste osatähtsuse aeglase vähenemise suurenes neis leibkondades tervishoiukulutuste osatähtsus kolmandiku võrra, s.o kolm protsendipunkti. Näitaja, mis iseloomustab elujärje paranemist, on vabale ajale tehtavate kulutuste osatähtsuse suurenemine leibkonnaliikmete kulutuste struktuuris. See kasvas aastatel 2000-2005 neli protsendipunkti (viie üheksale) leibkondades, kus kõik liikmed olid eakaaslastest parema tervisega. Seevastu üksnes eakaaslastest halvema tervisega ning mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondades jäi vabale ajale tehtavate kulutuste osatähtsus 2005. aastal 2000. aasta tasemele (neli kuni kuus protsendipunkti). Järelikult võib öelda, et hea tervisega liikmete leibkonnas on elujärg viimase kuue aastaga oluliselt paranenud. Leibkondades, kus on mõlema tervisehinnanguga liikmeid, on areng olnud palju aeglasem ning kõige visamalt on elujärg paranenud leibkondades, kus kõik liikmed on eakaaslastest halvema tervisega. Seda väidet kinnitavad ka leibkondade poolt antud hinnangud iseloomustamaks leibkonna majanduslikku seisukorda. Nii väitis kaheksa protsenti leibkondadest, kus kõik liikmed olid eakaaslastega võrreldes halvema tervisega, et leibkond on väga raskes seisundis ja raha ei jätku isegi hädavajaliku toidu jaoks. Koguni 64% sellistest leibkondadest vastas, et nad tulevad küll ots otsaga kokku, kuid raha jätkub ainult kõige hädavajalikumaks jaoks. Üldiselt endaga toime tulevaid leibkondi, kes said endale aeg-ajalt lubada ka muud peale hädavajaliku, oli nende seas iga neljas. Kui leibkonnas oli mõlema hinnanguga liikmeid, jaotusid vastused järgmiselt: 6%, 47% ja 43%. Eakaaslastest parema tervisega liikmete leibkondade vastuste jaotus oli omakorda selline: 2%, 30% ja 53%. Leibkondi, kes võisid endale lubada kõike normaalseks, luksuseta eluks vajalikku, oli viimaste seas 14%.

Elamistingimused ja püsikaupade olemasolu

Elujärje hindamisel võib peale sissetulekute ja kulutuste võtta aluseks ka leibkonna elamistingimused ja püsikaupadega varustatuse (mis muudavad igapäevatoimingud lihtsamini teostatavaks ja olmeelu mugavamaks), samuti säästude või kinnisvara olemasolu, mis võib olla elujärje parandamise katteks jne. Tabel D annab ülevaate eakaaslastega võrreldes erineva tervisehinnanguga leibkonnaliikmete eluruumidest ja elamistingimustest.

Tabel D **Leibkonna elamistingimused tervisehinnangu järgi, 2005**
Table D *Living conditions of a household by assessment of state of health, 2005*

Elamistingimused	Leibkonnaliikmete hinnang tervisele eakaaslastega võrreldes				Living conditions
	kõik liikmed halvema tervisega	mõlema tervisehinnanguga liikmed	kõik liikmed parema tervisega	Eesti keskmine	
	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>	
	<i>all members with worse health</i>	<i>members with both health assessments</i>	<i>all members with better health</i>	<i>average of Estonia</i>	
Kasulik pind leibkonnaliikme kohta, m ²	38,2	22,5	24,1	25,3	Useful floor area per household member, m ²
Tubade arv leibkonnaliikme kohta	1,7	1,0	1,0	1,1	Number of rooms per household member
Ahiküte, % leibkondadest	47,5	43,6	27,2	34,7	Stove heating, % of households
Kanaliseerimise puudumine, % leibkondadest	20,8	13,6	5,2	9,3	No sewerage, %
Sooja vee puudumine, % leibkondadest	37,3	27,3	11,7	19,4	No hot water available, %
Kuivkäimla	32,3	28,0	11,4	18,3	Dry toilet

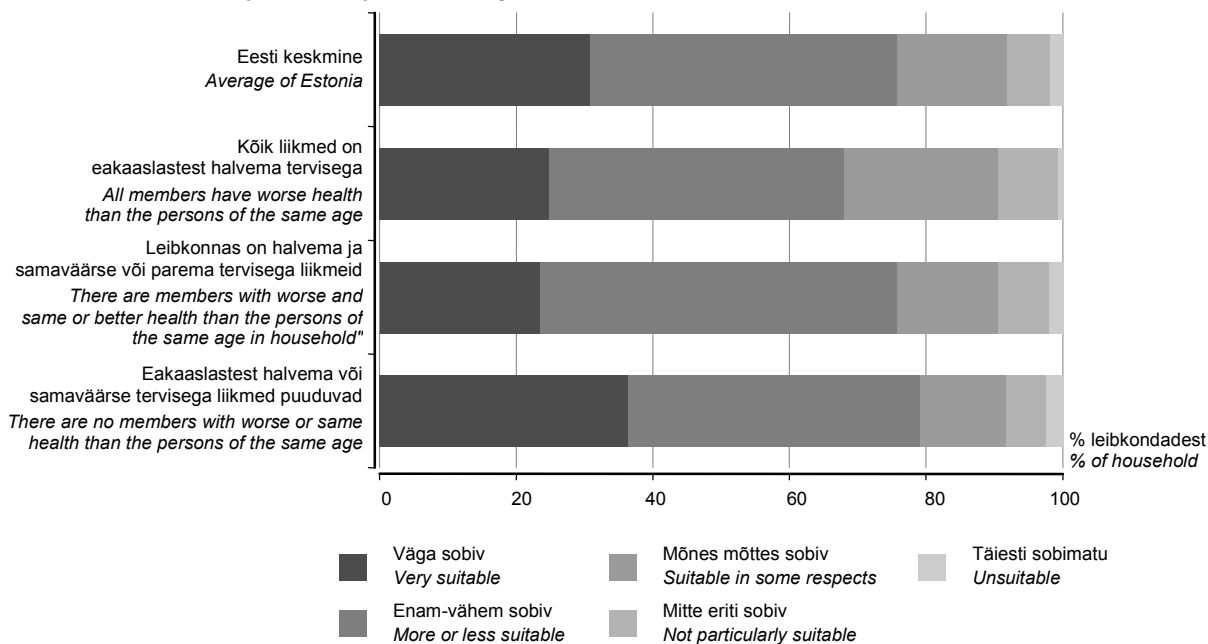
Esmapilgul näib tabelist, et üksnes eakaaslastest halvema tervisega liikmete leibkondade elamistingimused olid parimad. Sellistel leibkondadel oli tihedoleku aste (privaatsus ehk tubade arv leibkonnaliikme kohta) oluliselt kõrgem kui ülejäänud leibkondadel. Samuti oli neis leibkondades kasulikku pinda liikme kohta kolmandiku võrra enam kui Eestis keskmiselt ning koguni 41% rohkem kui leibkondades, kus oli eakaaslastega võrreldes nii halvema kui ka samaväärse või parema tervisehinnanguga liikmeid. Kuid see järeldus on petlik, sest peaaegu poolel nendest leibkondadest oli ahiküte, enam kui kolmandikul puudus soe vesi, kahel leibkonnal kolmest polnud tualettruumi ja igal viiendal leibkonnal puudus eluruumis kanalisatsioon. Olukorda aitab selgitada tööki, et olmemugavuste olemasolu eluruumis sõltub suuresti hoone valmimise ajast. Nii paiknes kolmandikul üksnes negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondadest eluruum enne 1960. aastat valminud hoones, 45%-l ajavahemikul 1961–1980 ning 16%-l pärast 1981. aastat valminud hoones (kuus protsenti ei osanud ehitusaastat öelda). Mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkonnas olid näitajad vastavalt 29%, 46% ja 23% ning üksnes eakaaslastest parema tervisega liikmete leibkonnas vastavalt viiendik, 40% ja kolmandik vastavatest leibkondadest.

Suurt tubade arvu ja kasuliku pinna osatähtsust ainult negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondade puhul selgitab tõsiasi, et kolmandik neist olid linnas kortermajades elavad üksikud eakad, kellest omakorda enam kui poolel (55%, s.o 18% kõigist üksnes negatiivse tervisehinnanguga liikmete leibkondadest) oli eluruumiks kahetoaline korter ning üheksa protsenti neist olid maal vähemalt kolmetoalises talumajas elavad üksikud.

Elujärje hindamise seisukohalt on sama oluline kui tehnovarustuse olemasolu eluruumis leibkondade subjektiivne hinnang oma eluruumile. Diagramm 19 näitab, et kõige sobilikumaks pidasid oma eluruumi leibkonnad, kus olid kõik liikmed eakaaslastest parema tervisega: neli viiendiku neist pidas seda enam-vähem või täiesti sobilikuks. Eakaaslastest üksnes halvema tervisega liikmete leibkondadest hindas oma eluruumi sobivaks kaks leibkonda kolmest (68%).

Diagramm 19 Erineva tervisehinnanguga leibkonnad eluruumi sobivuse järgi, 2005

Diagram 19 Households with different description of state of health by suitability of dwelling, 2005

Kuigi kõigi leibkondade jaoks oli eluruumi puhul kõige sagedamini olulisimaks probleemiks liiga kallis eluruum, oli selle esinemissagedus leibkonniti siiski väga erinev. Kolmandik eakaaslastest halvema tervisega liikmete leibkondadest, veerand mõlema tervisehinnanguga liikmete leibkondadest ja 18% eakaaslastest parema tervisehinnanguga liikmete leibkondadest pidas olulisimaks probleemiks eluruumi liigset kulukust. Eakaaslastest kehveda tervisega liikmete leibkonnas järgnesid sageduselt sellele probleemile mugavuste puudumine (13% pidas väga oluliseks probleemiks) ja eluruumi halb seisukord (12%). Leibkondades, kus oli mõlema tervisehinnanguga liikmeid, oli peale eluruumi liigse kalliduse väga oluline probleem ka liiga vähene tubade arv eluruumis ehk teisisõnu — privaatsuse puudumine (14%) ning eluruumi väiksus (13%), seejärel mugavuste puudumine (12%). Sarnane oli eluruumiga seotud probleemide sageduse pingerida ka eakaaslastest parema tervisehinnanguga liikmete leibkondades, kuid siin esines nii väheste tubade arvu kui ka eluruumi väiksust väga tähtsa probleemina isegi sagedamini — vastavalt 16% ja 14%.

Tabel E Püsikaubad erineva tervisehinnanguga leibkondades, 2005
Table E Durable goods in households with different state of health, 2005

Püsikaubad	Leibkonnaliikmete hinnang tervisele eakaaslastega võrreldes				Durable goods
	kõik liikmed halvema tervisega	mõlema tervise- hinnanguga liikmed	kõik liikmed parema tervisega	Eesti keskmine	
	<i>The assessment of health by household members, compared to his/her age group</i>				
	<i>all members with worse health</i>	<i>members with both health assessments</i>	<i>all members with better health</i>	<i>average of Estonia</i>	
Auto	11,2	48,2	53,1	43,6	Car
Värviteler	92,2	98,6	94,1	95,3	Colour-TV
Videomakk	6,8	35,0	52,9	39,2	VCR
Muusikakeskus	7,9	37,7	62,7	45,2	Music centre
Mobiiltelefon	39,6	81,9	91,7	79,5	Mobile phone
Arvuti	5,0	35,5	58,3	41,5	Computer
Kodune Interneti- ühendus	3,8	25,9	49,4	34,3	Access to the Internet
Pesumasin	64,0	87,3	82,2	80,7	Washing machine
Külmkapp	91,8	98,2	92,1	94,0	Refrigerator
Nõudepesumasin	...	1,8	6,7	3,9	Dish-washer
DVD-süsteem	...	10,5	20,9	14,4	DVD-player

Püsikaupadest oli üldlevinud vaid värviteler ja külmkapp, mingil määral ka pesumasin. Kõigi teiste tabelis esitatud püsikaupade puhul on sõltuvus liikmete tervisehinnangust ilmne. Auto oli enam kui poolel eakaaslastest parema tervisehinnanguga leibkondadest ja vaid igal üheksandal eakaaslastest halvema tervisehinnanguga leibkonnal. Kui autoomanike erinev sagedus erineva tervisehinnanguga leibkondades on tõenäoliselt seotud ennekõike sissetulekute erinevusega, siis arvuti, koduse Interneti-ühenduse, videomaki, muusikakeskuse ja DVD-mängija soetamisele avaldab kindlasti mõju ka leibkondade erinev vanuskoosseis (eelkõige väga erinev laste ja noorte arv neis leibkondades).

Kogu eelkirjeldatu lubab väita, et hea tervis on küll omaette väärtus, mille poole püüelda, kuid peale selle mõjutab kõigi leibkonnaliikmete tervis oluliselt nii leibkonna sissetulekut, kulutusi kui ka kogu elujärge tervikuna.

LEIBKONNA KULUTUSED JA TARBIMINE

Leibkonna kulutusi ja nende struktuuri käsitletakse leibkonnaliikme kohta, seejuures ei kasutata tarbimiskaale. Vaatluse all on aastad 1996–2005.

Kulutuste suurus ja dünaamika

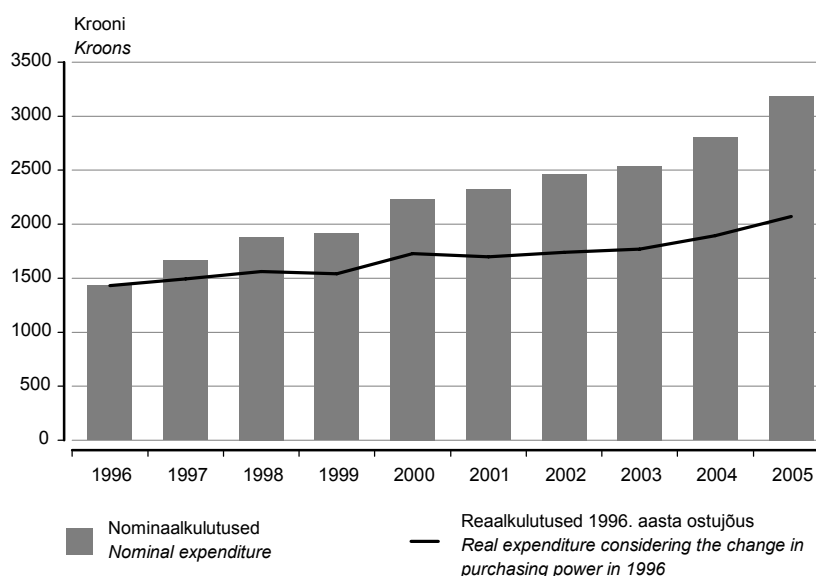
2005. aastal olid leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused 3189 krooni. Aastatel 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised kulutused kuus 2,23 korda, 1996. aasta ostujõudu arvestades 1,45 korda.

Diagramm 20

Diagram 20

Leibkonnaliikme kuukeskmised nominaal- ja reaalkulutused, 1996–2005

Average monthly nominal and real expenditures of a household member, 1996–2005

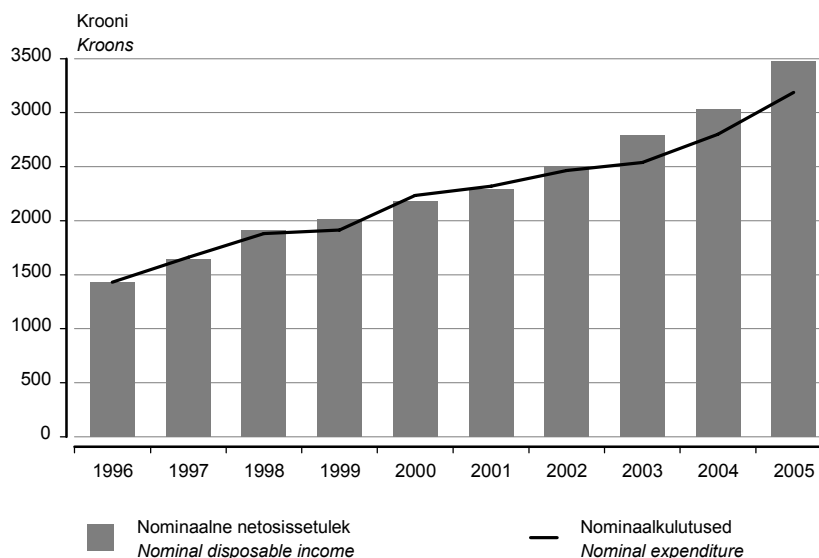
Võrreldes eelmise aastaga suurenesid 2005. aastal kuukeskmised kulutused leibkonnaliikme kohta enam kui kaheksandiku (14%), s.o 390 krooni, mis on viie viimase aasta kiireim kasv. Nominaalkulutuste ja tarbijahinnaindeksi muutuse koosmõju vaadeldes saab teada, kas kulutuste kasv on seotud üksnes hindade kallinemisega või on selle põhjuseks ka tarbimise kasv. Leibkonnaliikme keskmised reaalkulutused suurenesid 2005. aastal võrreldes eelmise aastaga üheksa protsenti (1996. aasta ostujõus). Niisiis, hoolimata tarbijahinna kõrgeastakeskmisest kasvumäärast kahel viimasel aastal (perioodil 2003–2005 kerkisid tarbijahinnad 7,2%), oli reaalkulutuste kasv viimase kümne aasta kiireimaid. Kiirem oli see vaid 2000. aastal, mil reaalkulutused suurenesid 1996. aasta ostujõudu arvestades 1999. aastaga võrreldes ligi kaheksandiku (12%). Seega võib järeldada, et Eesti liigub heaolu- ehk tarbimisühiskonna suunas.

Leibkonnaliikme kulutuste kiiret kasvu 2005. aastal võimaldas nii nominaal- kui ka reaalkulutusel suurenenud kiire kasvutempo kolmel viimasel aastal: aastatel 2003–2005 suurenesid nominaalsissetulekud 39% ja reaalsissetulekud 28% (sh 2005. aastal vastavalt 15% ja 10%). Leibkonnaliikme kulutuste suurenemist soodustas 2005. aastal ka 37% suurenenud laenuvõtmine võrreldes 2004. aastaga, kusjuures kahe viimase aastaga on laenu võtmine leibkonnaliikme kohta kasvanud koguni 78%. Laenuvõtmist käsitletakse säästu kasutamisenä, mis ei kuulu sissetulekute hulka, ning laenu tagasimaksmist säästuna, mitte kulutusena. Seega tuleb tõdeda, et krediitiasutuste aastatepikkune agressiivne laenupoliitika on vilja kandnud. Kuid esile kerkib küsimus, kas Eesti inimestel jätkub piisavalt kogemusi ja analüüsivõimet vältimaks arutuid laene (nt tarbimislaene) ja nn lõhkilaenamist. Positiivset mõju avaldas kulutuste kasvule ka tagasimakstud laenusumma oluliselt aeglasem kasvutempo laenuvõtmise kasvutempoga võrreldes — seda vaid juhul, kui selle põhjuseks

ei olnud maksejõuetus, vaid mingi muu tegur (näiteks varem võetud laenude tagasimaksete lõppemine). Tagasimakstud laenusumma leibkonnaliikme kohta kuus kasvas 2005. aastal eelmise aastaga võrreldes vaid 17%. Ligi kaks kolmandikku (64%) suurenenud kinnisvarainvesteeringud (peamiselt eluruumide kapitaalremont, ehitamine või ostmine) pidurdasid aga sissetulekute ja laenu raha kasutamist kulutusteks.

Diagramm 21 **Leibkonnaliikme keskmine nominaalsissetulek ja keskmised nominaalkulutused kuus, 1996–2005**

Diagram 21 *The monthly average nominal income and expenditures of a household member, 1996–2005*

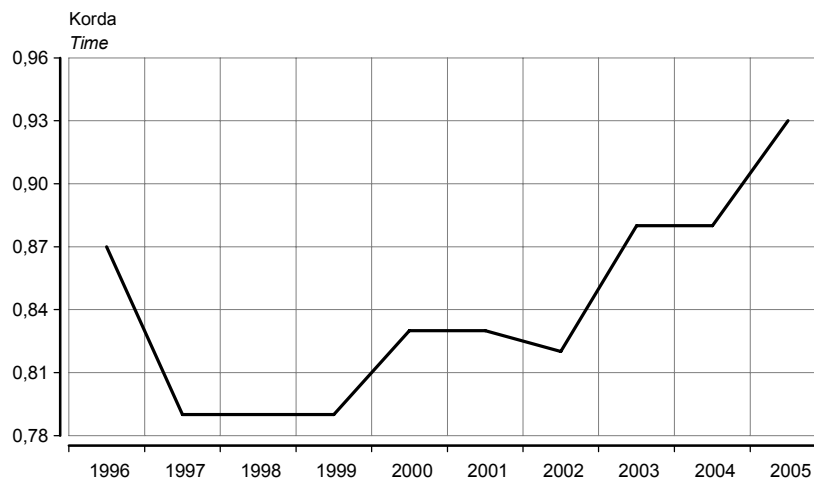

Linnas kulutas leibkonnaliige 2005. aastal keskmiselt 3271 krooni kuus (s.t Eesti keskmisest 81 krooni enam), maal seevastu seitse protsenti vähem — keskmiselt 3027 krooni kuus (s.o Eesti keskmisest 95%).

Linna- ja maaleibkonna liikme keskmiste kulutuste erinevus suurenes 198 kroonist 1996. aastal 243 kroonini 2005. aastal. Et kulutuste kasvutempo oli linnas ja maal aastati väga erinev, on linna- ja maaleibkonna liikme keskmiste kulutuste suhe viimastel aastatel tublisti kasvanud.

Diagramm 22 **Linna- ja maaleibkonna liikme keskmiste kulutuste suhe, 1996–2005**

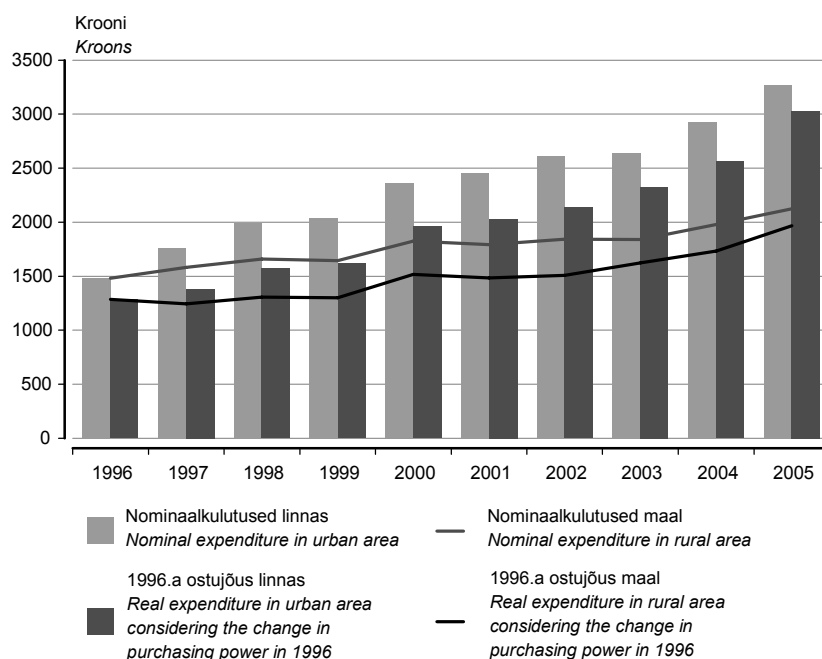
Diagram 22 *Ratio of average expenditures of a household member in urban and rural areas, 1996–2005*

Kulutuste erinevus kasvas kõige kiiremini 1997. aastal, kui linnaleibkonna liikme kulutused suurenesid 11 protsendipunkti enam. 2000. aasta viis protsendipunkti kiirem kasvutempo maal vähendas erinevust, kuid 2001., 2002., ja 2004. aasta enam-vähem ühesugune muutus (2001. aastal 3–4%, 2002. aastal 5–6% ja 2004. aastal 10–11%) suurendas leibkonnaliikme nominaalkulutuste absoluutset erinevust taas. Suurim oli see 2002. aastal — 474 krooni kuus. Maaleibkonna liikme nominaalkulutuste kaheksa protsenti kiirem kasvutempo 2003. aastal (linnas suurenesid nominaalkulutused siis vaid protsendi võrra ning reaalselt 2002. aasta ostujõus linnaleibkonna liikme keskmised kulutused ei muutunud) vähendas maa- ja linnaleibkonna liikme kulutuste suuruse erinevust oluliselt. Et 2005. aastal kasvasid kulutused maal koguni kolmandiku võrra kiiremini kui linnas, jätkus erinevuste kiire vähenemine. Niisiis langes 2005. aastal kuus protsendipunkti kiirema kasvutempo tulemusena linna- ja maaleibkondade liikme kohta tehtud kulutuste absoluutne erinevus 122 krooni (linnas oli kulutuste kasvutempo vastavalt 12% ja maal 18%).

Diagramm 23 **Leibkonnaliikme keskmised nominaal- ja reaalkulutused linnas ja maal, 1996–2005**

Diagram 23 *Average monthly nominal and real expenditures of a household member in urban and rural areas, 1996–2005*

Aastatel 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised nominaalkulutused nii linnas kui ka maal üle kahe korra (vastavalt 2,21 ja 2,36 korda), reaalkulutuste kasv oli 1996. aasta ostujõus vastavalt 1,43 ja 1,53 korda.

Maakonniti ulatus leibkonnaliikme kuukeskmiste kulutuste erinevus 2005. aastal 1665 kroonini, kasvades 2004. aastaga võrreldes 248 krooni. Parema ülevaate saamiseks vaadeldakse Tallinna muust Harju maakonnast eraldi, sest näitajad on väga erinevad. Samuti on see põhjendatud Tallinna suure osatähtsusega Harju maakonnas, mistõttu ei annaks nende kooskäsitlemine objektiivset pilti ei pealinnast ega maakonnast.

Suurimad kulutused leibkonnaliikme kohta olid Harju maakonnas (Tallinnas) — 3978 krooni kuus, mis ületas Eesti keskmise veerandi võrra. Väikseimad olid leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused Ida-Viru maakonnas — 2313 krooni, hõlmates Harju maakonnas elava leibkonna liikme kulutustest 58% ja Eesti keskmisest 73%. Kusjuures nii Harju kui ka Ida-Viru maakonnas oli viimase aasta kulutuste kasv pisut kiirem (16%) kui Eestis keskmiselt (14%). Keskmisest suuremad olid kulutused ka Tallinnas ning Tartu ja Pärnu maakonnas (vastavalt 3533, 3463 ja 3275 krooni). Harju maakonnaga võrreldes olid kulutused kolmandiku võrra väiksemad veel Saare ja Hiiu maakonnas.

Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused suurenesid aastatel 1996–2005 kõige enam Harju maakonnas — 2466 krooni, millest ligi veerand (561 krooni) langeb 2005. aastale. Kõige

vähem kasvasid kulutused kümne viimase aasta jooksul Ida-Viru maakonnas — vaid 1166 krooni kuus, millest omakorda 27% (313 krooni) langeb 2005. aastale. Kulutuste kasvutempo oli kiireim suurima sissetulekuga Harju (2,63 korda) ja Lääne-Viru maakonnas (2,44 korda). Reaalselt 1996. aasta ostujõudu arvestades olid vastavad näitajad 1,71 ja 1,58. Seega Lääne-Viru maakonnas, kus leibkonnaliikme kulutuste kasv oli 2004. aastaga võrreldes kõige aeglasem (vaid kolm protsenti), ei avaldanud viimase aasta kulutuste kasvutempo langus varasemate aastate suhteliselt kiire kulutuste kasvutempo tõttu kogu vaadeldava ajavahemiku üldisele kulutuste muutuse suundumusele selles maakonnas kuigi olulist mõju. Kõige aeglasemalt suurenesid leibkonnaliikme kulutused vaadeldaval ajavahemikul Hiiu maakonnas — 1,97 korda (1317 krooni kuus). Vaid pisut rohkem kui kaks korda kasvasid kulutused kümne aastaga ka Ida-Viru maakonnas — 2,02 korda (1166 krooni kuus) ja Tallinnas — 2,04 (1515 krooni kuus). 1996. aasta hindades suurenesid leibkonnaliikme kulutused neis piirkondades vastavalt 380 krooni (28%), 355 krooni (31%) ning 566 krooni (33%) kuus.

Tarbimiskulutuste struktuur ja dünaamika

Leibkonnaliikmete tehtud kulutused jaotatakse kaheks: tarbimiskulutused (kulutused, mis on otseselt seotud tarbimisega) ja muud kulutused. Viimati nimetatud lähevad sageli väljapoole leibkonda, kuid siia kuuluvad näiteks ka annetused organisatsioonidele ja ühingutele ning trahvid. Tarbimiskulutusi oli 2005. aastal leibkonnaliikme kohta 3127 krooni kuus (kulutustest 98%). Otstarbe järgi eristatakse 12 tarbimiskulutuste liiki. Nende osatähtsusest annab ülevaate tabel F.

Tabel F **Leibkonnaliikme tarbimiskulutused, 2005**
Tabel F *Consumption expenditures of a household member, 2005*
(protsenti — percentages)

Tarbimiskulutused	Kokku Total	Linnas In urban areas	Maal In rural areas	Consumption expenditures
Toit ja alkoholiit joogid	27,0	26,0	29,3	Food and non-alcoholic beverages
Alkoholjoogid ja tubakatooted	3,3	3,1	3,7	Alcoholic beverages and tobacco products
Rõivad ja jalanõud	6,7	7,1	6,0	Clothing and footwear
Eluase	15,4	17,0	11,9	Dwelling
Majapidamiskulud	6,3	5,7	7,6	Household equipment and operation
Tervishoid	3,1	3,1	3,3	Medical care and health services
Transport	12,0	11,1	14,0	Transport
Side	6,6	6,8	6,1	Communications
Vaba aeg ja kultuur	8,0	8,1	7,6	Recreation, leisure and entertainment
Haridus	1,6	1,9	0,8	Education
Hotellid, kohvikud ja restoranid	3,8	3,8	3,7	Hotels, cafés and restaurants
Mitmesugused kaubad ja teenused	6,2	6,3	6,0	Miscellaneous goods and services

2004. aastaga võrreldes suurenes keskmine väljaminek kõikides kulugruppides — erandiks olid vaid kulutused haridusteenustele.

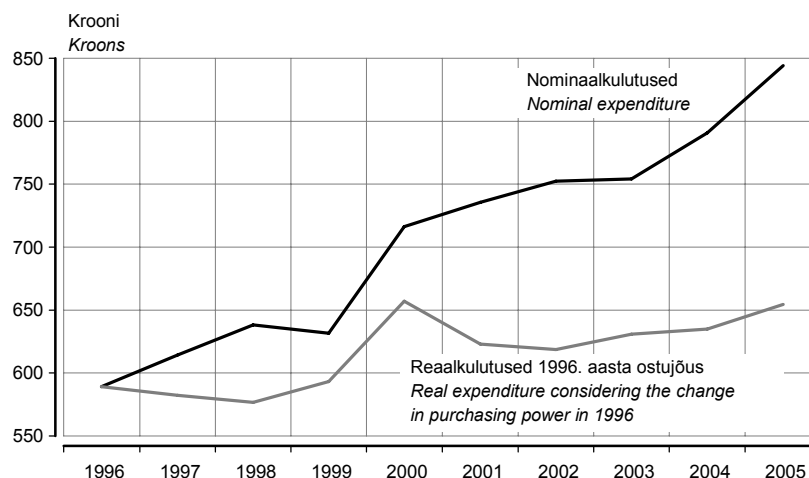
Peale otstarbe järgi liigitamise jaotatakse tarbimiskulutused rahalisteks (ostetud kaubad ja teenused) ja mitterahalisteks. Viimati nimetatud kulutuseks loetakse uuringukuul töö eest naturaaltasuna ja tasuta saadud kaubad, teenused ja hüved ning töödandjalt soodushinnaga (hinna soodusosa) saadud kaubad ja teenused. Siia kuuluvad veel enda tarbeks toodetud ja uuringukuul tarbitud põllumajandussaadused, mille tarbija hindab rahalisel vääringusse. Mitterahalised kulutused olid 2005. aastal leibkonnaliikme kohta keskmiselt 153 krooni kuus, s.o leibkonnaliikme 2005. aasta tarbimiskulutustest ligi viis protsenti. Alates 2000. aastast jaotatakse mitterahalised kulutused otstarbe järgi ja liidetakse rahaliste kulutustega — nii et nad ei moodusta omaette alajaotust nagu varem.

Üle poole (55%) mitterahalistest kulutustest hõlmasid 2005. aastal toidukulutused, enam kui viiendik (21%) kulus transpordile, kümnendik sidele, kuus protsenti vabale ajale ja neli protsenti hotellide, sööklate, kohvikute jms külastamisele. Niisiis jäi mitterahaliste

kulutuste pingerida enam-vähem samaks kui 2004. aastal, kuid oluliselt vähenes toidukulutuste ning kasvas transpordi-, side- ja vaba aja kulutuste osa selles (2004. aasta vastavad näitajad olid järgmised: toit 66%, transport 11%, side 7%, vaba aeg 3%).

Suure osa oma ajaressursist kulutab inimene päevas toiduga varustamisele. Nii kulus naistel 1999.–2000. aasta andmetel kodutööde päevasest ajamahust 35% (u 100 minutit) söögitegemisele (söögi- ja suupistete tegemine, küpsetamine, nõude pesemine ja hoidistamine).¹ 2005. aastal kulutas leibkonnaliige kuus toidule 844 krooni (27% tarbimiskulutustest ja 26% kõigist kulutustest), millest mitterahaline osa hõlmas kümnendiku (82 krooni kuus leibkonnaliikme kohta). Niisiis kulutas leibkonnaliige 2005. aastal oma raharessursist toidukaupadele oluliselt suurema osa kui oma ajaressursist söögitegemisele. Aastaga suurenesid leibkonnaliikme keskmised toidukulutused seitse protsenti, mis on viimase kümne aasta kiiremaid kasve — kiirem oli see vaid 2000. aastal, mil nominaalkulutused toidule suurenesid 1999. aastaga võrreldes kaheksandiku (13%). Absoluutne nominaalsete toidukulutuste kasv oli viimase aastaga 53 krooni kuus leibkonnaliikme kohta. Seitsmeprotsendilise kasvu tingis peamiselt lihatoodetele (ligi kolmandik toidukulutuste kasvust), juustule, kohupiimatoodetele, aedviljadele ja alkoholita jookidele tehtud kulutuste suurenemine. Toidukulutuste suurenemisele avaldasid mõju nii toidukaupade keskmiselt 3,5% kallinenud hinnad, töödeldud toiduainete (nt kooritud kõõgivil jms) osatähtsuse suurenemine ostukorvis kui ka tarbimise üldine kasv. Aastatel 1996–2005 kasvasid keskmised nominaalsed toidukulutused kokku 255 krooni, millest 2005. aastale langes üle viiendiku (21%). Ehkki nominaalsed toidukulutused olid absoluutarvuna kümne viimase aasta jooksul enim kasvanud kulutusi (sama suur oli kasv ka veonduses), oli selle kululiigi kasvutempo (1,43 korda) ülejäänud kulutuste kasvuga võrreldes oluliselt aeglasem. Kiire toidukaupade tarbijahindade aastakeskmine kasv 2004. ja 2005. aastal ei mõjutanud kuigi oluliselt selle kululiigi tarbijahindade kasvu pikema ajavahemiku (kümne viimase aasta) jooksul. Toidukaupade tarbijahinnad kallinesid aastatel 1996–2005 kokku vaid 1,29 korda, mis oli üks aeglasemaid kasve võrreldes teiste tootegruppidega — aeglasem oli see vaid majapidamiskaupade ja -teenuste tootegrupis. Aeglane tarbijahindade kasvutempo oligi toidukaupade nominaalkulutuste aeglase kasvu peamine põhjus. Ajavahemikul 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised toidukulutused reaalselt 1996. aasta hindades vaid 1,11 korda. Suhteliselt aeglase kasvutempo tõttu on toidukulutuste osatähtsus tarbimiskulutuste struktuuris vähenenud ajavahemikul 1996–2005 enam kui kolmandiku — 42%-st 27%-ni. Vaadates 2005. aasta tarbimiskulutuste struktuuri 1996. aasta püsihindades, on toidukulutuste osatähtsus vähenenud veerandi (kümme protsendipunkti) ning hõlmab 2005. aasta tarbimiskulutuste struktuuris 1996. aasta ostujõus 32%.

Diagramm 24 **Toidukulutused, 1996–2005**
Diagram 24 *Expenditures on food, 1996–2005*

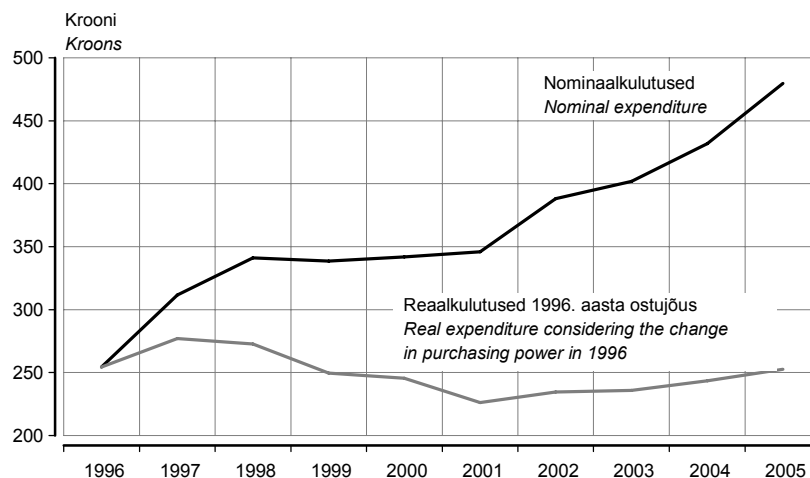

¹ Tasustamata töö Eestis. Tallinn, 2003.

Suurima osa, neljandiku toidukulutustest, hõlmasid lihale ja lihatoodetele tehtud kulutused. Keskmiselt 14% toidukulutustest tegi leibkonnaliige teraviljasaadustele (sh nii leivale kui ka saiale kolm protsenti), 11% aedviljadele (nii töödeldud kui ka töötlemata kujul), kaheksa protsenti suhkrule ja maiustustele ning seitse protsenti alkoholita jookidele. Võrreldes kümne aasta taguse ajaga suurenes kohupiimatoodetele tehtud kulutuste osatähtsus kaks kolmandikku ja juustule 57%. Suhkru osatähtsus on aga vähenenud poole võrra.

Suuruselt järgnesid toidukulutustele eluasemekulutused — 2005. aastal leibkonnaliikme kohta kuus 482 krooni, millest mitterahaline osa hõlmas vaid neli kümnendikku protsenti (kaks krooni leibkonnaliikme kohta). Võrreldes 2004. aastaga suurenesid leibkonnaliikme keskmised kulutused eluasemele 11%, millest ligi kaks kolmandikku tuli hindade ja pisut üle kolmandiku tarbimise kasvu arvelt. Aastatel 1996–2005 suurenesid rahalised eluasemekulutused 1,88 korda (2005. aastale langes sellest 11%). Niisiis kasvasid rahalised eluasemekulutused aeglasemalt kui keskmised tarbimiskulutused kokku (2,23 korda). Eluaseme kauba- ja teenustegrupi tarbijahinnad kallinesid aastatel 1996–2005 aga oluliselt kiiremini (1,90 korda) kui tarbijahinnad keskmiselt (1,54 korda). Selle tulemusena jäid reaalkulutused alla kümne aasta vanust taset, hõlmates 2005. aastal 1996. aasta reaalkulutustest 99% (inimesed tarbisid eluasemega seotud kaupu ja teenuseid 2005. aastal protsendi võrra vähem kui 1996. aastal). Sellest tulenevalt vähenes 2005. aastal eluasemele tehtud rahaliste kulutuste osatähtsus leibkonnaliikme tarbimiskulutustes 1996. aasta püsihindades kuus protsendipunkti (18%-st 12%-ni), samal ajal kui eluasemele tehtud nominaalkulutuste osatähtsus vähenes nominaalkulutuste struktuuris vaid mõne protsendipunkti (1996. aasta 18%-st 2005. aasta 15%-ni).

Diagramm 25 **Rahalised eluasemekulutused, 1996–2005**
Diagram 25 *Monetary expenditures on dwelling, 1996–2005*

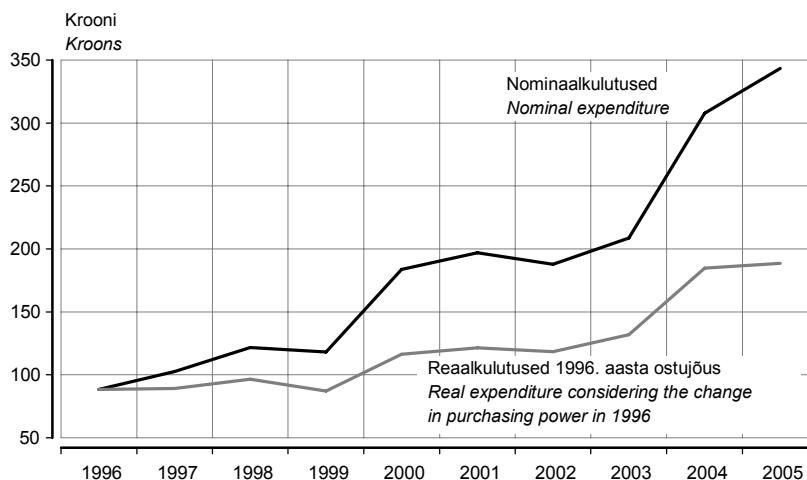
Suurim osa eluasemekulutustest tehti 2005. aastal eluaseme jooksvale remondile ja hooldusele — 103 krooni leibkonnaliikme kohta kuus. Nii remonditööde ja -teenuste mahu kasv kui ka kiirelt kallinenud tarbijahinnad on kümne aastaga suurendanud remondi- ja hooldustööde osatähtsust eluasemekulutustes 1996. aasta 15%-st 2005. aasta 22%-ni. Nimetatud kulutused on aastail 1996–2005 kasvanud 2,68 korda, s.o 65 krooni leibkonnaliikme kohta kuus, millest 2005. aastale langeb 22 krooni. Elektrile kulutas leibkonnaliige 2005. aastal 102 krooni kuus, s.o pisut üle viiendiku (21%) eluasemekulutustest. Ajavahemikul 1998–2005 suurenesid leibkonnaliikme elektrikulutused kuus 52 krooni (2,02 korda), 12 krooni sellest 2005. aastal. Ligi viiendik (18%) eluasemekulutustest tehti tsentraalküttele ja soojale veele. Erinevalt jooksvale remondile ja hooldusele ning elektrile tehtud kulutustest vähenes selle komponendi osatähtsus aastatel 1998–2005

23%-st 18%-ni. Seega oli kasvutempo siin tublisti aeglasem kui eluasemekulutuste puhul keskmiselt — vaid kümnendik (absoluutne kasv ulatus üheksa kroonini). Kuigi soojusenergia hind on kodutarbijale vaadeldaval ajavahemikul pidevalt kallinenud, pidurdas leibkonnaliikme kodusoojale tehtud kulutuste kasvu vähenenud tarbimine, kuid selle asemel

suurenesid kulutused eluaseme jooksvale remondile (soojapidavate pakettakende paigaldamine, seinte soojustamine jne). Veevarustus, majapidamisjätmete vedu ja kanalisatsioon moodustasid eluasemele tehtud kulutustest kümnendiku. Oluliselt mõjutas leibkonnaliikme keskmisi eluasemekulutusi eluruumide pidevalt kasvanud rendihind. Palju on suurenenud ka leibkonnaliikme kulutused küttepuudele (1998. aasta üheksast kroonist 2005. aasta 30 kroonini, s.o 3,44 korda).

Leibkonnaliikme keskmistest kulutustest on suuruselt kolmandal kohal transpordikulutused. 2005. aastal kulutas leibkonnaliige kuus transpordile keskmiselt 376 krooni, millest mitterahaline osa hõlmas üheksa protsenti (32 krooni). Aastaga suurenesid leibkonnaliikme kuukeskmised transpordikulutused 53 krooni ehk 16%, s.o kiiremini kui leibkonnaliikme kulutused keskmiselt, kuid kasv ulatus vaid 40%-ni 2004. aasta transpordikulutuste kasvutempost. Transpordikulutuste suurenemisele 2005. aastal avaldas peamist mõju sõidukikütusele ja määrdeainetele tehtud kulutuste 34%-line ning ühistranspordile tehtud kulutuste 42%-line kasv — peamine põhjus oli tarbijahindade tõus. Vaatamata ühistranspordikulutuste kiiremale kasvule mõjutas autokütusele ja määrdeainetele tehtud kulutuste suurenemine transpordikulutuste kasvu oluliselt enam 2,5-kordse suurema osatähtsuse tõttu — see ulatus 2005. aastal ligi 40%-ni ehk 148 kroonini kuus. Ühistranspordikulutused moodustasid leibkonnaliikme transpordikulutustest vaid 16%. Rahalised transpordikulutused kasvasid aastatel 1996–2005 absoluutarvudes kõige enam (255 krooni leibkonnaliikme kohta kuus, s.o sama palju, kui kulutused toidule), olles ka kõige kiiremini kasvanud kulutuste liik. Transpordile tehtud rahalised nominaalkulutused suurenesid kümne viimase aasta jooksul 3,88 korda. Transpordi kauba- ja teenustegrupi tarbijahinnad kallinesid aastatel 1996–2005 kiiremini (1,82 korda) kui tarbijahinnad keskmiselt (1,54 korda). Selle tulemusena oli reaalkulutuste kasv 1996. aasta hindades (2,13 korda) nominaalkulutuste kasvust mõnevõrra aeglasem.

Diagramm 26 **Rahalised transpordikulutused, 1996–2005**
Diagram 26 *Monetary expenditures on transport, 1996–2005*

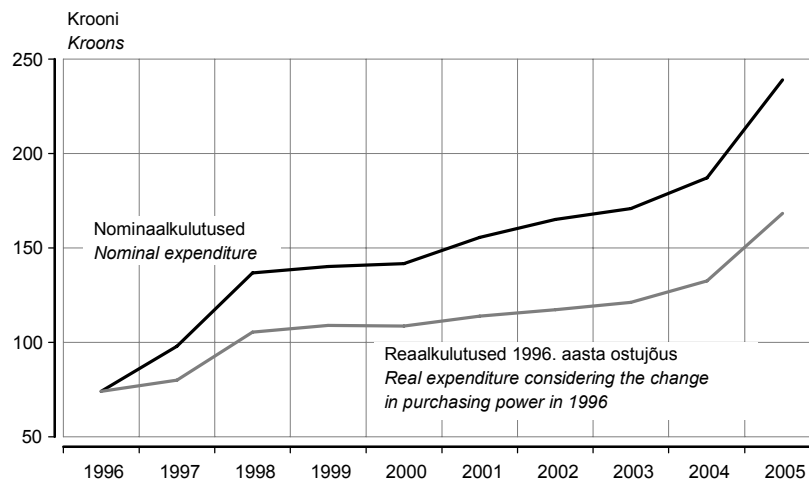
Nominaalkulutuste kasv 88 kroonist 343 kroonini kuus suurendas selle rahalise kululiigi osatähtsust tarbimiskulutuste struktuuris 1996. aasta kuuest protsendist 2004. aasta 11%-ni.

Rahalistes transpordikulutustes hõlmasid 2005. aastal autokütusele ja määrdeainetele tehtud kulutused 38%, transpordivahendi (nii uue kui ka kasutatud auto, mootorratta, jalgratta jne) ostmise kulud ligi veerandi (24%), järgnesid ühistranspordikulutused (16%). Seega kasvas autokütusele ja määrdeainetele tehtud kulutuste osatähtsus transpordikulutustes 1998. aastaga võrreldes viis protsendipunkti, transpordivahendite (nii uute kui ka kasutatud) ostmiseks tehtud kulutused olid samal tasemel (23–24%) ning ühistranspordikulutuste osatähtsus vähenes 19%-st 16%-ni, mille peamine põhjus on vähenenud ühissõidukite kasutajate arv.

Aasta-aastalt väheneb sundkulutuste osatähtsus leibkonnaliikme kulutuste struktuuris — seega kasvab valikuvabadus finantsressursi kasutamisel. Seda väidet kinnitavad ka pidevalt kasvanud kulutused vabale ajale ja kultuurile. Nimetatud kulutuste kasvu eeltingimus on

peale raha ka ajaressursi olemasolu. Nii kulutas Eesti elanik aastatel 1999–2000 ajakasutuse uuringu järgi ööpäevas keskmiselt 302 minuti vabale ajale². Vabale ajale ja kultuurile kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 249 krooni, millest mittehahaline osa hõlmas neli protsenti (ligi 10 krooni kuus). See on kulutuste liik, mida iseloomustab viimase aasta suurim absoluutne kasv (57 krooni kuus) ja ka kiireim kasvutempo (30%) võrreldes 2004. aastaga.

Diagramm 27 **Rahalised vaba aja kulutused, 1996–2005**
Diagram 27 *Monetary expenditures on recreation, leisure and entertainment, 1996–2005*

Raamatutele, ajakirjandusele ja muudele trükistele kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 29 krooni (rahalistest vaba aja kulutustest 12%). Sama palju kulutati ka pakettreisidele: vahendajate pakutavatele puhkusereisidele, mis sisaldavad vähemalt kahte teenuseliiki, näiteks transporti ja majutust. Spordi- ja puhketeenustele (nii ujula, tenniseväljaku, laada, lõbustuspargi jms külastamine ning spordi- ja muud harrastustunnid) kulus 23 krooni (s.o kümnendik), seltsiloomadele (k.a nende toit) 22 krooni ning arvuti riist- ja tarkvara ostmisele 21 krooni (üheksa protsenti) vabale ajale kulutatud rahast. Kultuuriteenustele (kino, teater, kontserdid, puhke- või tantsuõhtu, disko, muuseumid, näitused, loomaaiaid, rahvuspargid jms) kulutatud keskmine summa oli tagasihoidlikum — 17 krooni kuus ehk seitse protsenti vaba aja kulutustest. Vastavalt kultuuristatistikale takistab ühelt poolt kinos, kontserdil ja teatris käimist peamiselt üsna kõrge piletihind (näiteks kallines kinopileti keskmine hind perioodil 1996–2004 26 kroonilt 63 kroonile ja teatripileti keskmine hind 31 kroonilt 100 kroonile)³. Teiselt poolt seondub vähene panustamine kultuuriüritustesse tõenäoliselt Eesti elanike varandusliku kihistumisega, mis vähendab külastajate arvu. Just nimetatud valdkondade puhul kerkib rahaprobleem inimeste jaoks eriti teravalt esile — muud takistavad põhjused (liiga vähe vaba aega, kultuurisündmuste ebasobivas kohas toimumine jne) on enamiku jaoks väiksema kaaluga⁴. Aastatel 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised rahalised vaba aja kulutused 3,23 korda — niisiis kasvasid need kiiremini kui keskmised tarbimiskulutused (2,23 korda). Vaba aja kauba- ja teenustegrupi tarbijahinnad kallinesid vaadeldaval perioodil aeglasemalt (1,42 korda) kui tarbijahinnad keskmiselt (1,54 korda). Selle tulemusena suurenesid reaalkulutused 1996. aasta hindades 2,27 korda. Niisiis oli suur osa vaba aja ja kultuurikulutuste kasvust kümne viimase aasta jooksul seotud suurenenud tarbimisega. Vaba aja ja kultuurikulutuste kasv 74 kroonilt 239 kroonini kuus suurendas selle rahalise kululiigi osatähtsust tarbimiskulutuste struktuuris viiest protsendist kaheksa protsendini.

Rõivastele ja jalanõudele kulutas leibkonnaliige 2005. aastal 16% (39 krooni kuus) vähem kui vabale ajale — keskmiselt 210 krooni kuus. Mitterahaline osa hõlmas sellest pisut üle protsendi (kolm krooni). Viimase aastaga kasvasid rõivastele ja jalanõudele tehtud kulutused ligi veerandi võrra (23% ehk 40 krooni kuus). Et tarbijahinnad kasvasid siin 2004. aastaga võrreldes vaid 1,9%, oli kulutuste suurenemise põhjus peamiselt tarbimise kasv. Aastatel 1996–2005 suurenesid rõivastele ja jalanõudele tehtud rahalised nominaalkulutused 2,12 korda, s.o pisut aeglasemalt kui kulutused Eestis keskmiselt, mistõttu ei ole selle kululiigi osatähtsus leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris muutunud, moodustades seitse protsenti. Et rõivaste ja jalanõude tarbijahinnad kallinesid kümne viimase aasta jooksul niisama palju (1,55 korda) kui tarbijahinnad keskmiselt, oli 2005. aasta

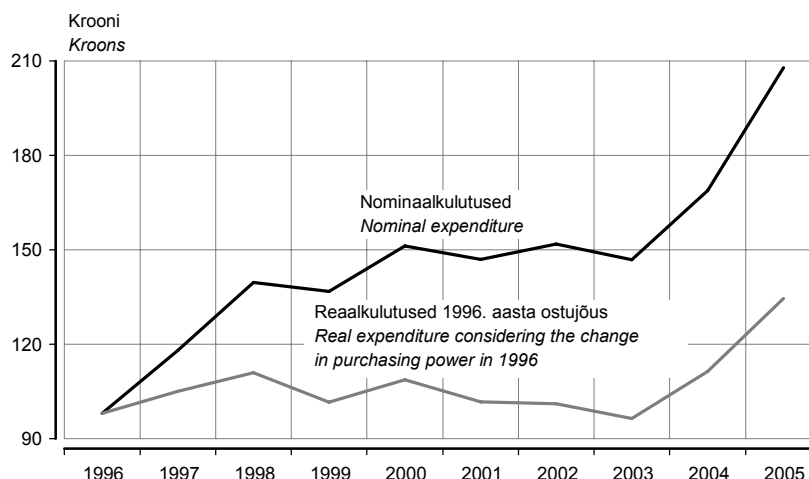
² Tasustamata töö Eestis. Tallinn, 2003.

³ Kultuurielu arengujooned 1994–2004.

⁴ Rosenblad, Y. 2006. Kultuuritarbimine, 2004. Eesti Statistika Kuukiri, 1/2006.

reaalkulutuste kasv 1996. aasta hindades üks väiksemaid (vaid toidukulutuste, haridusteenuste ning hotellides, kohvikutes ja restoranides tehtud kulutuste reaalkasv oli aeglasem, eluasemekulutused isegi vähenesid) — 1,37 korda. Niisiis kulutas leibkonnaliige kuus rõivastele ja jalanõudele 1996. aastal keskmiselt 98 krooni ja 2005. aastal 135 krooni.

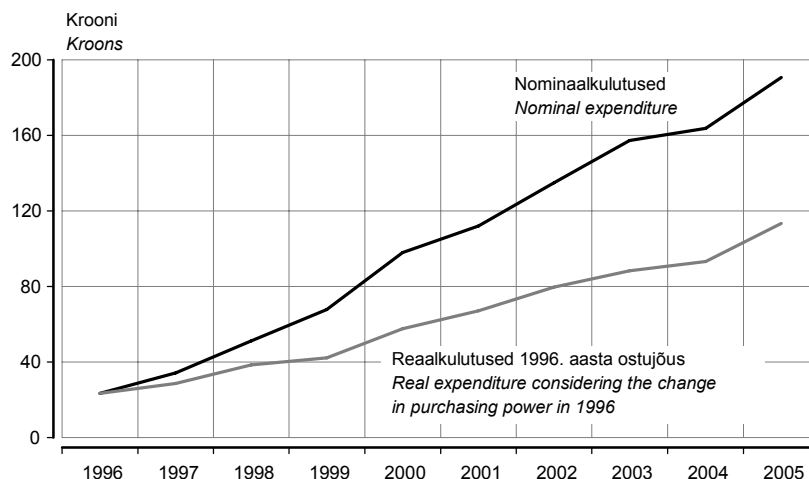
Diagramm 28 **Rahalised kulutused rõivastele ja jalanõudele, 1996–2005**
Diagram 28 *Monetary expenditures on clothing and footwear, 1996–2005*

Suurema osa (63%) rõivastele ja jalanõudele tehtud kulutustest hõlmasid 2005. aastal kulutused valmisriiete, jalatsite kulutati vaid 30%. Ülejäänud osa kulutati rõivamaterjalile ja -lisanditele, samuti kuuluvad siia ka rõivaste ja jalanõude parandamise kulutused. Valmisriiete tehtud kulutustest omakorda enam kui pool (51%) tehti naiste ja üle kolmandiku (35%) meeste valmisriiete, vaid 14% kuni 13-aastaste laste rõivastele. Ka jalanõude puhul olid proportsioonid sarnased: naiste jalatsitele kulutati 49%, meeste omadele 36% ja laste jalanõudele 15% kõigist jalanõudele tehtud kulutustest.

Sidele kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 205 krooni, millest mitterahaline osa hõlmas seitse protsenti (15 krooni). Aastaga kasvasid leibkonnaliikme kuukeskmised sidekulutused 33 krooni ehk 19% — seda vaatamata sidekaupade ja -teenuste tarbijahinna 4,1%-lisele langusele 2004. aastaga võrreldes. Seega, kui arvestada 2005. aasta nominaalkulutused 2004. aasta hindadele, võib öelda, et sidekaupade ja -teenuste tarbimine kasvas aastaga ligi neljandiku (24%). Kuigi sidekaupade ja -teenuste tarbijahind on viimase kümne aasta jooksul koguni kolmel aastal (2001, 2004 ja 2005) eelmise aastaga võrreldes langenud, suurenesid rahalised sidekulutused vaadeldaval perioodil ülejäänud kulutustest oluliselt kiiremini — seda nii nominaalselt (8,13 korda) kui ka reaalselt 1996. aasta püsivhindades (4,87 korda). Kiirem oli kulutuste kasv vaid mitmesuguste kaupade ja teenuste puhul.

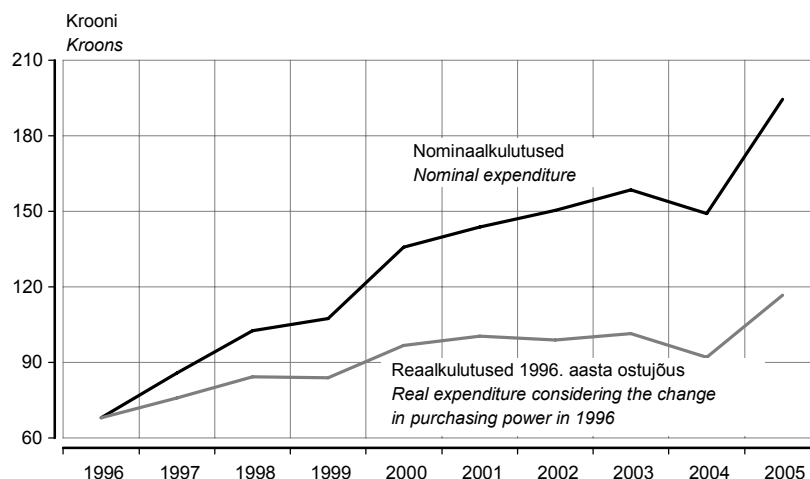
Diagramm 29 **Rahalised sidekulutused, 1996–2005**
Diagram 29 *Monetary expenditures on communication, 1996–2005*

Kasv 23 kroonist 191 kroonini kuus suurendas selle rahalise kululiigi osatähtsust leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris 1996. aasta kahest protsendist 2005. aasta kuue protsendini. Rohkem kui hindade kallinemine (hinnad kallinesid siin 1,68 korda) mõjutas sidekulutuste suurenemist tarbimise kasv. Kui 2000. aastal oli mobiiltelefon leibkondadest 36%-l, siis 2005. aastal juba neljal leibkonnal viiest. Kusjuures kolmandikul mobiiltelefone omavatest leibkondadest oli neid kaks ja veerandil vähemalt kolm, kuid oli ka leibkondi, kellel oli kaheksa mobiiltelefoni. Näiteks kulutas leibkonnaliige mobiiltelefoni ostmisele 1998. aastal kuus keskmiselt 1,7 krooni ja 2005. aastal 5,1 krooni ning mobiilside-teenustele 2000. aastal 32,9 krooni ja 2005. aastal 102,2 krooni. Kiiresti on suurenenud ka koduse Interneti-ühendusega leibkondade osatähtsus. Kui 2000. aastal oli kodune Interneti-ühendus keskmiselt seitsmel protsendil leibkondadest, siis 2005. aastal oli selliseid leibkondi juba 34%.

Üks kiiremini kasvanud kulutusi 2005. aastal olid kulutused mitmesugustele kaupadele ja teenustele (isikuhoolduse teenused ja kaubad, kindlustuskulutused, sotsiaalkaitse teenused jms). 2005. aastal lisandus sellesse kulugruppi 30% ehk 45 krooni leibkonnaliikme kohta kuus (nagu ka vaba aja kulutustesse) — see tulenes peamiselt tarbimise kasvust. 2005. aastal kulutas leibkonnaliige mitmesugustele kaupadele ja teenustele kuus keskmiselt 195 krooni, millest 40% kulus isikuhoolduse teenustele ja kaupadele.

Diagramm 30 **Rahalised kulutused mitmesugustele kaupadele ja teenustele, 1996–2005**
Diagram 30 **Monetary expenditures on miscellaneous goods and services, 1996–2005**

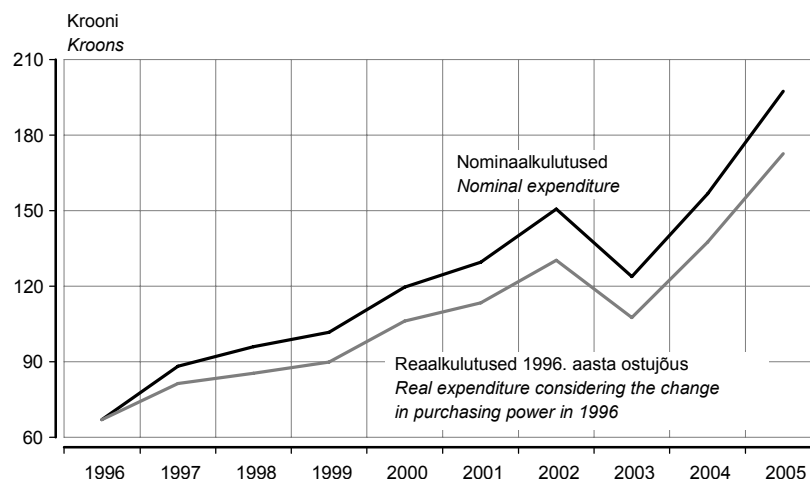
Märkimisväärne osa isikuhoolduse kulutustest tehti 2005. aastal juuksurisalongides ning kreemide ja parfüümide ostmiseks — mõlemad hõlmasid vastavalt 19%. Ühekordsetele imikumähkmetele kulutati koguni kaheksa protsenti isikuhoolduse teenuste ja kaupade kulutustest. Kindlustuskulutused moodustasid mitmesugustele kaupadele ja teenustele tehtud kulutustest 29% ja sotsiaalkaitse teenused (tasud vanade- ja hooldekodudele, puuetega isikute koolidele, samuti lastesõime, päevakeskuste, mängukoolide, lasteaedade jm lastehooldusteenused) kuus protsenti. Aastatel 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised rahalised nominaalkulutused mitmesugustele kaupadele ja teenustele 2,86 korda (reaalselt 1996. aasta hindades 1,72 korda). Kasv 68 kroonist 194 kroonini kuus suurendas vaadeldaval ajavahemikul selle rahalise kululiigi osatähtsust protsendipunkti võrra — viiest protsendist kuue protsendini leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris.

Pisut alla kaheksa krooni (198 krooni) kuus kulutas leibkonnaliige 2005. aastal sisustusele, kodutarvetele ja igapäevasele koduhooldusele. Võrreldes 2004. aastaga kasvasid kulutused siin enam kui veerandi võrra (26%, s.o 41 krooni kuus). Et tarbijahinnad 2005. aastal keskmiselt ei muutunud, saab järeldada, et kulutuste suurenemise peamine põhjus on tarbimise kasv. Diagramm 31 näitab, et sarnane olukord valitses ka 2004. aastal, mis lubab väita, et leibkondade elujärg on viimastel aastatel kiiresti paranenud. Suurem osa (37%) selle rühma kulutustest tehti mööblile ja sisustusele (siia kuuluvad ka vaibad ja muud põrandakatted). Üle viiendiku (22% ehk 44 krooni kuus) kulutati kodumasinadele, millest kallimad olid külmkapid, elektripliidid, pesumasinad ja gaasipliidid, mis moodustasid kokku 63% kõigist kodumasinadele tehtud kulutustest. Majapidamisele kulutatud summast 17%

kulutati igapäevase koduhoolduse kaupadele ja teenustele (keskmiselt 34 krooni leibkonnaliikme kohta kuus), kusjuures pesupulbrid ja teised pesupesemise vahendid moodustasid siinkohal 37%. Viimase kümne aastaga on sisustusele, kodutarvetele ja igapäevasele koduhooldusele tehtud rahaliste nominaalkulutuste summa kasvanud 67 kroonist 197 kroonini kuus, s.o 2,95 korda. Niisiis oli rahaliste nominaalkulutuste kasvutempo selles kaupade ja teenuste grupis oluliselt kiirem kui kulutuste kasvutempo Eestis keskmiselt. See suurendas nimetatud kulugrupi osatähtsust leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris protsendipunkti võrra. Rahalised reaalkulutused 1996. aasta ostujõus on aga kasvanud 67 kroonist 173 kroonini kuus — 2,58 korda. Väikseim tarbijahindade kasv selles kaupade ja teenuste grupis (vaid 14%) suurendas majapidamisele tehtavate reaalkulutuste osatähtsust reaalkulutuste struktuuris viiest protsendist kaheksa protsendini.

Diagramm 31 **Rahalised kulutused sisustusele, kodutarvetele ja igapäevasele koduhooldusele, 1996–2005**

Diagram 31 *Monetary expenditures on furnishing, household equipment and maintenance, 1996–2005*

Et inimese tervis on väga tundlik teema, on eraldi vaatluse all kulutused tervishoiule. Tervishoiule kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 98 krooni, millest mitte-rahaline osa hõlmas alla protsendi. Tervishoiukulutused kasvasid 2005. aastal 2004. aastaga võrreldes ülejäänud kulutustest (erandiks olid hariduskulutused, mis koguni vähenesid) oluliselt aeglasemalt — vaid kolm protsenti. Selle taga võib olla tõik, et varasematel aastatel riigi tervishoiupoliitikas tehtud muudatused (patsiendi omaosaluse suurendamine tervishoiukulutuste katmisel) olid kulutustele mõju avaldanud juba 2003. ja 2004. aastal, kui tervishoiukulutused kasvasid kahe aastaga 43%. Kindlasti on oma osa ka Eesti keskmisest ligi poole madalamal tarbijahinna aastakeskmisel kasvumääral tervishoiuvaldkonnas — 2005. aastal kasvasid tarbijahinnad eelmise aastaga võrreldes 2,2%. Tervishoiukulutustest üle poole (60%) tehti 2005. aastal ravimitele, viiendik hambaraviteenustele (plombeerimine, hambaproteeside valmistamine ja vastav materjal ning muud hambaraviteenused), ligi kaheksa protsenti meditsiinitoodetele ja terapeutilistele seadmetele ning varustusele (sidumismaterjal, süstlad, kondoomid, kraadiklaasid, kuumavee- ja jääkotid, prillid, proteesid, tugivahendid, invakärud jms). Leibkonnaliikme kuus terapeutilistele seadmetele ning varustusele tehtud kulutustest hõlmasid omakorda kaks kolmandikku ehk üle viie krooni prillidele tehtud kulutused.

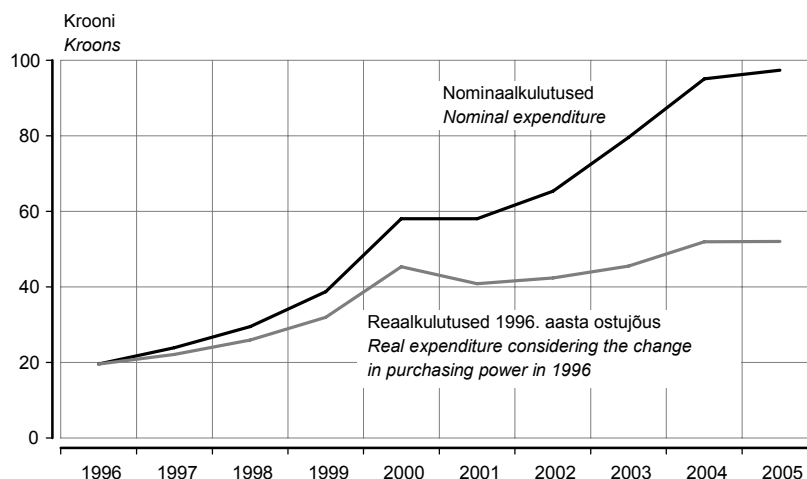
Aastatel 1996–2005 suurenesid leibkonnaliikme keskmised rahalised nominaalsed tervishoiukulutused 4,97 korda, jäädes kasvutempolt alla vaid mitmesugustele kaupadele ja teenustele tehtud kulutustele ja sidekulutustele. Kuigi 2005. aastal kasvasid leibkonnaliikme keskmised kulutused Eestis oluliselt kiiremini kui kulutused tervishoiule, ei vähenenud aastaga selliste leibkondade osatähtsus, kus tervishoiukulutused ületasid kõigis väljaminekutes kümnendiku leibkonnaliikme kohta tehtud kulutustest. 2005. aastal oli Eestis hinnanguliselt üle 11% selliseid leibkondi — kusjuures tervishoiule tehtud kulutused

moodustasid neis keskmiselt 17% leibkonnaliikme tarbimiskulust. Tõenäoliselt olid need enamasti ka vaesemad ja sageli just üksiku leibkonnad, kuna neis olid tarbimiskulutused leibkonnaliikme kohta (2695 krooni kuus) Eesti keskmisest (3127 krooni kuus) väiksemad ning keskmine liikmete arv oli neis leibkondades tublisti alla Eesti keskmise (vastavalt 1,8 ja 2,4 liiget).

Tervishoiu nominaalkulutuste kiirele kasvule kümnel viimasel aastal aitas kaasa ka tervishoiukaupade ja -teenuste tarbijahinna väga kiire kasv. Tarbijahinnad selles tootegrupis kallinesid aastatel 1996–2005 oluliselt kiiremini (1,87 korda) kui tarbijahinnad keskmiselt (1,54 korda). Kiirem oli vaid haridus-, eluaseme- ja hotelliteenuste ning restoranide ja kohvikute külastamise hindade tõus. Selle tulemusena oli reaalkulutuste kasv 1996. aasta hindades (2,65 korda) nominaalkulutuste kasvust küll mõnevõrra aeglasem, kuid siiski üks kiiremini (kiirem oli reaalkasv vaid sidekulutuste ning mitmesuguste kaupade ja teenuste kulutuste puhul) kasvavaid kulutusi.

Kasv 20 kroonist 97 kroonini kuus kolmekordistas (1996. aastal üks protsent ja 2005. aastal kolm protsenti) selle rahalise kululiigi osatähtsust leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris.

Diagramm 32 **Rahalised tervishoiukulutused, 1996–2005**
Diagram 32 *Monetary expenditures on medical care and health services, 1996–2005*

Võrreldes 2004. aastaga vähenesid 2005. aastal leibkonnaliikme keskmised kulutused vaid haridusteenustele. Haridusele kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 49 krooni, millest ligi kaks protsenti moodustasid mitterahalised kulutused. Kaks kolmandikku hõlmasid kulutused teise taseme järgsele ja kolmanda taseme haridusele ning üle veerandi (27%) tasulistele kursustele (nagu keeleõpe, arvutikursused jne), mis ei seostu tasemeõppega. Aastatel 1996–2005 kasvasid leibkonnaliikme keskmised rahalised nominaalkulutused haridusteenustele 2,63 korda, s.o 18 kroonist 48 kroonini kuus. Selle teenustegrupi tarbijahinnad kallinesid kümne viimase aastaga oluliselt kiiremini (2,12 korda) kui tarbijahinnad Eestis keskmiselt, mille tulemusena suurenesid rahalised reaalkulutused siin vaid veerandi (1,24 korda).

Alkoholjookidele ja tubakatoodetele kulutas leibkonnaliige 2005. aastal kuus keskmiselt 104 krooni, millest üle poole (58%) hõlmasid kulutused alkoholjookidele. Aastaga suurenesid need kulutused vaid kaheksa protsenti. Kogu kasv langeb alkoholjookide arvele, sest kulutused tubakatoodetele jäid 2004. aasta tasemele. Aastatel 1996–2005 kasvasid leibkonnaliikme keskmised nominaalkulutused alkoholjookidele ja tubakatoodetele 2,55 korda. Selle tootegrupi tarbijahinnad kallinesid kümne viimase aastaga pisut aeglasemalt (1,48 korda) kui tarbijahinnad Eestis keskmiselt. Selle tõttu kasvasid reaalkulutused 1996. aasta hindades 1,46 korda. Niisiis põhjustas olulise osa alkoholjookidele ja tubakatoodetele tehtud kulutuste kasvust suurenenud tarbimine.

Nominaalkulutuste kasv 48 kroonist 104 kroonini kuus ei muutnud vaadeldaval ajavahemikul selle kululiigi osatähtsust (kolm-neli protsenti) leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuuris.

Kuid sellest järelduste tegemisel tuleb arvestada, et kasutatav rahvusvaheline kulutuste klassifikaator (COICOP) mõõdab alkoholjookidele ja tubakatoodetele tehtud kulutuste seda osa, mis on mõeldud koduseks tarbimiseks. Toitlustusettevõtetes tarbitut käsitletakse kui teenuse ostmist ning see kuulub kulutuste gruppi "Hotellid restoranid, kohvikud,...". Samuti tuleb arvesse võtta seda, et valikuuringuga kogutud andmetel põhinevad hinnangud alkoholjookide ja tubakatoodete kulutuste ning tarbimise kohta on alati alahinnatud, sest inimesed ei taha ühelt poolt avalikustada enda alkoholi- ja tubakatoodete tarbimist ja teiselt poolt ei osale uuringutes marginaalsed isikud.

Nii nagu Eestis kulutas ka Leedus ja Lätis leibkonnaliige suurima osa toiduainetele ja alkoholita jookidele. Toidukulutuste osatähtsus erines Lätis Eestiga võrreldes neli protsendipunkti — Leedus oli see 40% suurem. Suur oli erinevus ka eluasemekulutuste osatähtsuses: nii Lätis kui ka Leedus oli see näitav ligi kolmandiku ehk üle kolme protsendipunkti väiksem. Eesti leibkonnaliikmel oli 2005. aasta tarbimiskulutustes hotellides, kohvikutes ja restoranides ning rõivastele ja jalanõudele tehtud kulutuste osatähtsus mõnevõrra väiksem; vabale ajale ning mitmesugustele kaupadele ja teenustele tehtud kulutuste osatähtsus aga mõneti suurem kui Läti leibkonnaliikmel. Ülejäänud tarbimiskulutuste struktuur oli üsna sarnane. Leedu leibkonnaliige kulutas Eesti leibkonnaliikmega võrreldes väiksema osa vabale ajale ja kultuurile, transpordile, majapidamisele, mitmesugustele kaupadele ja teenustele ning sidele; mõnevõrra suurema osa tervishoiule, rõivastele ja jalanõudele ning väljaspool kodu söömisele. Vältimatute kulutuste osatähtsus leibkonna kulutuste struktuuris oli nii nagu varasematel aastatelgi suurim Leedus (49%) ja väikseim Eestis (42%). Lätis oli sundkulutuste osa üsna samal tasemel kui Eestis — 43% kõigist tarbimiskulutustest. Positiivne on aga see, et Leedus ja Eestis on sundkulutuste osatähtsus aastaga oluliselt vähenenud (Lätis sellist muutust ei täheldatud).

Meie lähinaabrite leibkonnaliikme tarbimiskulutuste struktuurist annab ülevaate järgmine tabel.

Tabel G **Leibkonnaliikme tarbimiskulutused Leedus ja Lätis, 2005**
 Tabel G *Structure of consumption expenditures of a household member*
in Lithuania and in Latvia, 2005
 (protsenti — percentages)

Tarbimiskulutused	Leedu <i>Lithuania</i>	Läti <i>Latvia</i>	Consumption expenditures
Toit ja alkoholita joogid	36,6	31,0	<i>Food and non-alcoholic beverages</i>
Alkoholijoogid ja tubakatooted	3,9	3,3	<i>Alcoholic beverages and tobacco products</i>
Rõivad ja jalanõud	8,6	7,8	<i>Clothing and footwear</i>
Eluase	12,0	12,0	<i>Dwelling</i>
Majapidamiskulud	4,5	5,5	<i>Household equipment and operation</i>
Tervishoid	5,2	3,9	<i>Medical care and health services</i>
Transport	8,8	11,6	<i>Transport</i>
Side	5,0	6,1	<i>Communications</i>
Vaba aeg ja kultuur	4,7	6,7	<i>Recreation, leisure and entertainment</i>
Haridus	1,2	1,5	<i>Education</i>
Hotellid, kohvikud ja restoranid	5,0	5,6	<i>Hotels, cafés and restaurants</i>
Mitmesugused kaubad ja teenused	4,5	5,1	<i>Miscellaneous goods and services</i>

HOUSEHOLD LOCATION AND SIZE

In 2005 Estonia had 566,847 households as estimated. This assessment is in compliance with the size of population calculated on the basis of the Population and Housing Census 2000 — 1,347,510 (as at 1 January of 2005), from which 10,987 members of the institutional household were deducted. Thus, the number of the members of a household is 0.8% smaller than the number of citizens. The trend of decrease in the number of households, characteristic of the years 2000–2004 stopped in 2005, being replaced by a small increase (Diagram 1 on page 7). As the population still continues to decrease in Estonia, the number of citizens staying in the institutions increases (slowly indeed) at the same time, the growth trend is not probably long-term.

In 2005 70% of all households lived in the city (city and town) and 30% in the country (small town and village).

In 2005 every third household lived in Tallinn, every seventh in Ida-Viru county, every ninth in Tartu county and every twelfth in Harju county, but outside Tallinn. Every 125th Estonian household lived in Hiiumaa, in the smallest county. Although the distribution of households by counties has not considerably changed within ten last years, the share of households living in Tallinn has significantly increased (about two percentage points) (Table A on page 7).

The share of urban households was the highest — 88% — in Ida-Viru county in 2005. 17% of all urban households lived there. The share of urban households in this county decreased by four percentage points compared to the year 1996 which was probably influenced by both still quite intensive emigration to Russia which culminated in 1992 and slowed down at the end of the nineties, as major part of the leavers from Estonia lived in the cities of Ida-Viru county. Also, the emigration to other Estonian regions contributed to the decrease (e.g. young people who are more numerous in urban regions than in the country go to study to Harju and Tartu county). According to the migration statistics the emigration from Ida-Viru county was generally more intensive in the last ten years than elsewhere in Estonia.

The share of urban households was also very high — 85% — in Harju county (incl. Tallinn) and their share had also decreased here (five percentage points) compared to 1996. But differently from Ida-Viru county, the situation of today's Estonian housing market is clearly seen here — the boom of construction of private houses in the vicinity of Tallinn. At the same time the share of households living in Tallinn has also increased. Thus 39% of all urban households in Estonia lived in Tallinn in the middle of nineties, but in 2005 already 45% of the latter.

30% of the households (only 4% of all urban households) lived elsewhere in Harju county. The share of urban households in Tartu county was 72% (every ninth urban household lived in Tartu), 64% in Pärnu county (6% of all urban households).

The share of rural households was the highest in Rapla county in 2005: 74% of the households lived there in the country. The share of rural households exceeded two thirds also in Põlva, Hiiu, Saare and Jõgeva counties (72%, 71%, 69% and 67%, respectively).

The estimated average size of the household was 2.36 members (2.26 in urban and 2.58 in rural areas). In 2005, Austria¹ had 2.34 members on average in the household; Netherlands² 2.27, Norway³ 2.3. Spain⁴ had 2.94 members in 2003 and Ireland⁵ also 2.94 members in 2002. In Lithuania⁶ the household had 2.7 members in 1999 and in Latvia⁷ 2.6 members in 2003. Minor differences in the specification of households should be also considered in comparing the results of the different countries.

About one third of the households (32%) had one member, 30% two members, 18% three members, 13% four members and the households with five or more members accounted only for 6% of all Estonian households. Thus, as these indicators were quite similar in 1996

¹ http://www.statistik.at/englisch/results/population/families_txt.shtml

² [http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=37312eng&D1=0-50&D2=\(I-11\)- I&DM=SLEN&LA=en](http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=37312eng&D1=0-50&D2=(I-11)- I&DM=SLEN&LA=en)

³ http://www.ssb.no/english/subjects/02/01/20/familie_en/

⁴ <http://www.ine.es/inebase/cgi/axi>

⁵ http://www.cso.ie/statistics/size_of_households.htm

⁶ Eurostat. http://epp.eurostat.ec.eu.int/popul/livcon/hbs/EU_population_social_conditions.

⁷ Mājsaimniecības Budžets 2003. gadā. Household Budget in 2003. Statistikas Biļetens. Statistical Bulletin. Riga, 2004.

(33%, 29%, 19%, 13% and 6%, respectively), the distribution of the households in Estonia by the number of members has not changed within the last decade. But the high share of the one- and two-member households is not characteristic to only Estonia as we can see on the Diagram 2 on page 8.

Approximately one third of the singles (32%) were at least 70 years old and more than one fifth (21%) in the age of 60–69 years. In both these age groups women were highly predominant (83% and 79%, respectively), the main reason of which is the very low life expectancy of men in Estonia — 66 years. 14,000 persons among 16–24-year-old persons (8% of all singles) and more than 17,000 persons (10% of all singles) among 25–34-year-old persons lived alone. In both younger age groups the single persons included somewhat more men than women. Thus men accounted for 56% of the persons aged 16–24 and 55% of the ones aged 25–34. Men were convincingly predominant among the singles aged 35–44 (8% of all singles), two thirds of them were men. But already in the following age group, among the singles aged 45–59, women accounted for 8% more than men. This age group included more than a fifth (22%) of all singles. Thus, the single men are young or in the middle age with higher probability, single women are rather above middle age.

The urban households had more often one, two or three members, the four-member and larger households (Diagram 3 on page 9) were more frequent in rural areas. The households with up to three members accounted for 82% in urban areas and 75% in rural areas. Every ninth rural household had at least five members, however urban areas had so large households, twice as seldom (5%).

The share of the one and two member households by counties was the highest in Hiiu county (69%), Viljandi and Ida-Viru county (both 67%) and Pärnu county (65%). The share of the households with five or more members was still the highest in Rapla county (15%), Saare and Harju county without Tallinn (12%) and Jõgeva county (11%). Such households accounted for only 3% in Tallinn and 4% in Ida-Viru county.

HOUSEHOLD COMPOSITION

This part deals with 11 types of households which are most common in Estonia (involves about 96% of all households). The households, not belonging to any listed types, are viewed separately as "other" household, whereas:

- *a couple refers to both married and cohabiting couples;*
- *all persons aged 60 and over are considered as pensioners, regardless of their labour status;*
- *all persons aged 16–59 are regarded as working-age;*
- *all persons aged 0–15 are regarded as children;*
- *couples in which at least one member is of working age are considered working-age couples;*
- *pensioner couples are couples in which both members are at least 60 years old;*
- *two-generation households consist of adult children and their parents or parent (all members have to be at least 16 years old);*
- *three-generation households consist of under-age children, their parents and grandparents (at least one of the children has to be under 16 years old and there has to be at least one representative from each generation in the household).*

The households of two generations were the most numerous in Estonia according to the data of 2005 (more than 100,100 households or approximately 18% of the households) (Diagram 4 on page 10). The household of two generations denotes here the adult children who are still staying at the parents' house and under the maintenance of the parents or also the children having their own income. As the average size of the households of two generations was 2.9 members, more than a fifth of all household members (22%) lived there, i.e. more than in any other type of household. The share of households of two generations among the households both in urban and in rural areas was quite the same, the fluctuation by counties was somewhat higher, reaching from 13% in Viljandi county up to 20% in Rapla county. Compared to 2000 the share of the households of two generations as well as the average size has slightly increased (in 2000 the average number of members was 2.8). Thus the share of the household members living in the households of such type has also increased by three percentage points.

Households of a single, at least 60-year-old-person (16%) in Estonia were slightly less than the households of two generations and 7% of all household members lived there. Compared to 2000 the share of the elderly persons living alone has slightly increased. 71% of all single elderly lived in urban and 29% in rural areas. Thus the proportion was similar to the general distribution of households in Estonia. If half (51%) of the single men aged 60–69 lived in urban and half in rural areas, then about three fourths (73%) of the men aged at least 70 lived in urban areas. As to the single elderly women no major difference could be detected in different age groups. Three fourths of the single women aged 60–69 and 72% of the ones at least 70 years of age lived in urban areas. The latter was probably due to the better accessibility of medical assistance in urban areas compared to rural areas, as a result the life expectancy of the elderly (including also single elderly) is also longer in urban areas.

In 2005 the single person of working age held the third place as to the number of households (15%, i.e. 85,000 households) and 6% of all household members lived there. Compared to 2000 the share of the persons of working age living alone has not changed. Diagram 5 on page 11 provides an overview of the division of single persons of working age by age groups. Although there were as many men as women among the single persons of working age, the differences were major as to the age groups. 23% of men aged 30–49 years were among the single persons of working age and only 14% of the women of the same age. Minor dominance of women starts in the age group of the persons aged 50–54, but the persons aged 55–59 include twice more women than men (14% and 6% of all singles of working age, respectively). More than three fourths (76%) of all singles of working age lived in urban areas and only 23% in rural areas.

The couples of working age without children accounted for 12% of the households in 2005 and they included every tenth household member. Compared to the year 2000 the share of households of this type has slightly increased. 70% of the couples of working age lived in

urban areas and 30% in rural areas. Thus every eighth household both in urban and in rural areas was the couple of working age without children.

The households of pensioner couples were less by one fourth — 9% — of the working age couples without children. 7% of all household members lived in the households of this type. Compared to the year 2000 the share of households of this type has rather increased. The increase was on account of the households of pensioner couples living in rural areas, as a result of which they are more frequent in the country than in the city.

In 2005 Estonia had 151,600 households with children as estimated (27% of all households) (Diagram 6 on page 12). The average number of children was 1.5. The number of households with children in Estonia has decreased every year, the share of the households with children has also decreased among all households. In 2000 179,600 households raised children and the share of the households with children was 31%. Thus, the number of households with children in Estonia has decreased faster than the number of households in average and the increase in the number of births that started in 2004 and continued in 2005 has not been able to take the number of households with children to the increasing trend.

In 2005 two thirds of the households with children lived in urban areas and only 26% of the urban households raised children. The share of the households with children in rural areas was 30%. Thus, the households with children were more frequent in rural than in urban areas (in 2000 the households with children accounted for 30% in urban and 35% in rural areas). The most frequent was only one child in the household — such households made up 63% among the households with children, whereas they accounted for even 70% in urban areas. In rural areas the share of such households was somewhat smaller — half of the households with children had one child. Every tenth household with children raised at least three children, whereas the households having many children were twice as frequent in rural than in urban areas (16% of the households with children in rural and 7% in urban areas, respectively). The average number of children in rural households was 1.7 and in urban households 1.4.

By counties the households with children were most frequent in Rapla (35% of the households), Harju (without Tallinn) (33%), Saare and Järva counties (32%). The share of the households with children was the lowest in Hiiu county (23%) and Tallinn (24%). The average number of children was the highest in Põlva county (1.9), Harju county without Tallinn, Rapla, Saare, Jõgeva county — 1.7 children, the lowest in Ida-Viru county — 1.3 children which is considerably below the Estonian average. In Tallinn where 28% of all households with children lived, the average number of children in the households with children was also below the Estonian average — 1.4.

More than half of the households with children (51%) were the households, where the minor children grew together with both parents (the household includes no grandparents, aunts, uncles, etc.). The couples with children below 16 years made up 14% of all Estonian households, 21% of all household members lived there and 57% of all children. 43% of the households of the couple with children had one child where 18% of all children were raised. More than three fourths (77%) of the couples with one child lived in urban areas. Every eighth household of the couple with children had at least three children (many children), 15% of all children were raised in the latter. Two thirds (69%) of the couples with many children in their turn were the households with three children.

Households of the couple of minor and adult children accounted for 7%. 13% of all household members lived in this type of households and the average number of members was 4.6. Approximately a quarter (22%) of all children lived together with both parents and their adult sister or brother (or both). Thereby this type of household was more frequent in rural than in urban areas (8% of the rural and 6% of the urban households). As the households of the couple with minor and adult children in rural areas were larger (5.0 on an average in rural and 4.4 members in urban areas), 15% of all members of the rural households lived in this type of households and 23% of all children living in rural areas (in urban areas respectively 12% of the household members and 21% of the children).

More than 16,800 households with one adult raised children in 2005. The household with a single parent has no other parent (mostly father) either from the beginning (the single mother is meant) or the household has remained without a father as a result of the

divorce/loss of the member. Households of single parent made up 3% of all households, 3% of all household members and 11% of children lived in the latter. Such type of household was more frequent in urban than in rural areas. Mostly one child was being raised in the household of a single parent (74% of the single parent households and 2% of all Estonian households). In case of the household of a single parent the single mother was mainly dealt with (97% of the households of such type). Compared to the year 2000 the number of households with one managing parent has decreased. One reason herein is surely the movement of the Estonian society towards the welfare countries, i.e. the fast increased joint consumption costs and the share of the individual costs decreased by the same amount in the structure of the consumption expenditure of the household, therefore the household with dependant members find it increasingly harder to cope with one profitable member.

In 2005 the households of three generations accounted for slightly less than 3% (8,400 households), 65% of whom lived in urban and 35% in rural areas. As the household of this type had 4.2 members on an average, more than 5% of all household members belonged to the latter. 5% of the children were raised with parents and grandparents.

4% of the households and 5% of the household members belonged to the type of household "other". The households of this type had 3.1 members on an average, i.e. more than the Estonian average. Other households included mainly households where other household members were added to the above mentioned types of household (e.g. a household of a couple with children also included the uncle of the child with the co-habitee or the grandaunt or even all three). Other households also included the households where the members were not relatives or formed no couple. The total of 13,800 children were raised in half of the households of this type.

HOME LANGUAGE OF A HOUSEHOLD

The home language of more than two thirds (68%) of the Estonian households is Estonian. The second main language in the households was mostly Russian, but in 2005 Estonia had also households where the main home language was the Ukrainian, Finnish, English, Latvian or any other language. Such households accounted for less than half of the percent of all households. In the households where the main home language was Estonian, the average number of children was slightly higher than in the Russian households (0.4 and 0.3 children, respectively).

The share of the households using Estonian as the main home language has not considerably changed within the last five years. The fact that the longer time series indicates a small falling trend was somewhat unexpected. When comparing the situation with the year 1996, the share of the households using Estonian as the main home language had fallen by a couple of percentage points.

The division of households by the main home language by the types of settlements was very different. As most of the rural households spoke mainly Estonian at home (94%), the city had 57% of such households. The differences by counties were even higher (Diagram 7 on page 13). So almost all households of Saare and Hiiu county spoke mainly Estonian in the home communication, in Tallinn the households were divided almost into halves (58% and 42%, respectively), but Ida-Viru county had only 17% of such households.

The division of the households with different main home language by the types of households was also different. The households using Estonian as the main home language included most the households of single elderly (18% of the households using Estonian as the main home language), of two generations and households of single working age person (both 16%). Among the households using Russian as the main home language every fifth was the household of two generations, single elderly made up 15% and single persons of working age 14%. The major difference in the share of single elderly in the households with Estonian and Russian home language is quite logical, as major part of the members of the households with Russian home language came to Estonia as a result of the russification of the time of the Soviet Union and they have not yet reached the elderly as to the age or have not yet remained single. The above mentioned statement is supported by the fact that 61% of all households of the single elderly were the persons aged 65 using Estonian as the main home language and only 23% of them were the persons of the same age of single elderly with Russian home language.

4% of the households (28,400 households including 15,900 children) used at least two languages at home as the communication language. Half of the households using at least two home communication languages had Estonian as the main language, 35% of the households Russian and the remaining households other language than Estonian and Russian. In half of the cases the language used as the second home language was Estonian, in the third of the cases (34%) Russian and 5% Ukrainian. The households with at least two home languages were most frequent in Valga (every eighth household), Tartu (every twelfth household), Lääne-Viru and Rapla county (6% in both). Ida-Viru county had 4% and Tallinn 3% of such households.

Considering the quite aggressive integration policy carried out in the recent years by the state and the extra voluminous expenses (in most part still financed from the Eurofunds) made for implementation of this policy (foremost for the acquisition of national language), it was slightly unexpected that the share of the households using two or more home communication languages decreased by a quarter compared to the year 2000. The decrease was detected just as to these households, where the main home language was Russian. In 2000 every tenth household using Russian as the main communication language used Estonian as the second home language, but in 2005 such households accounted for one third less — only 7%.

EDUCATION LEVEL AND LABOUR STATUS OF A HOUSEHOLD

The Estonian nation has traditionally valued good education. Also today, the understanding that education is the most valuable investment in Estonia is widely supported in the society, as in the small country with limited natural resources only the persons and their good education can guarantee the development of society and economy, thus also the welfare of the man. As education is the set of knowledge, skills and their command, attitudes and behaviour, with the help of which it is easier to find work and orientate in the society we can state that good education is the precondition, purpose and means of development.

The educational level of the household describes the general readiness of the household in the up-to-date world to successfully cope with life and work, i.e. the readiness of the household members for the meaningful and fruitful life and work. Good education generally guarantees the better life quality and coping.

The educational levels are classified in the overview proceeding from the international classifier ISCED 97:

- *primary level or lower — pre-primary education or vocational education based on primary education; basic education without vocational education. This is education on the basis of which there is no right to study further in the study programmes of higher education;*
- *secondary level — any vocational, professional or special education based on basic education; secondary education without vocational, professional or special education; vocational education or vocational secondary education based on secondary education;*
- *tertiary level — vocational secondary education or technical education based on secondary education; applied higher education; undergraduate and postgraduate education.*

As the household often consists of several members whose educational level is different, the overview handles the definition "education of the household" as the highest educational level of the provider (head of household) or his/her spouse/co-habitee of the highest net income in the household.

In 2005 Estonia had 15% of households where the head of household or his/her spouse/co-habitee had the primary or lower education (Diagram 8 on page 15). Almost half of the households (47%) had the secondary education and more than one third (38%) the tertiary education. Compared to 2000 the share of the households of the education of the lower level has decreased approximately by a quarter (23%), the proportion of the households with the higher level education has increased by 17%. The number of households with the lower education level decreased by 27,100 households in the period under observation, expressed in absolute numbers, and the number of households with the tertiary education increased by 13,500 households in the conditions of general decrease in the number of households.

As the average size of the households with the primary and lower education and the average number of children is considerably below Estonian average¹, only 11% of all household members and 6% of all children lived in these households. Although children were raised only in every tenth household with the primary and lower education, the total number of children raised there was about 13,100. The average number of children was 1.6 in the households where children were raised. Thus, when children existed in the households with lower education level, there were probably more children than in the households with children of the average of Estonia. Although only one child was most frequently raised (53% of the households with children) in the households with primary and lower education, the households with two children were significantly more frequent here (35%) than among the households with children with secondary or tertiary education. Most (22%) of the households with children with lower education level belonged to the "couple with minor and adult children", 18% in the household of "single parent" and 14% both in the

¹ Detailed overview of the size and composition of the households with different education level was published in the publication Leibkonna elujärg. 2004. Household Living Niveau" Tallinn, 2005.

household of type of “couple with two children” and of “two generations”. It is alarming that approximately 2,100 children were raised in the households where the household had no secondary education and also one parent, i.e. the growth environment of the child was unfavourable as to two important factors.

In most (71%) households with primary and lower education Estonian was spoken as the main home language: approximately half (46%) of them were households of single elderly persons. 61% (about 58,300) of all single elderly households (approximately 95,100 of households) were the households of the single of at least 65 years of age speaking mainly Estonian at home. The households where the main home language was Estonian included 16% of the households of the primary and lower education and 14% of the households using Russian as the main home language.

The households with the secondary education included 48% of all household members and more than half (51%) of all children were raised in the latter. Thus the average size of the households of the secondary level was at the Estonian average level — 2.4 members, the average number of children in the households was still slightly above the Estonian average. The households with children made up 28% of the households with the secondary education and the average number of children in the households with children was 1.5. 62% of all children raised in the households with the secondary education were single children in the household, 27% were raised with either sister or brother and 11% in the household of at least three children. Almost half of these children were raised in the household of the couple with two children and the couple with minor and adult children (22% and 21%, respectively), 18% in the household with the couple of at least three children, 16% in the couple with one child and every eighth in the household of the single parent. Major part (69%) of the households with the secondary education were Estonian households as divided by the main home language. Approximately half (48%) of all households speaking mainly Estonian and 45% of the households speaking mainly Russian belonged here. On the other hand the division of children in the households with different language environment was contrary. 54% of all children of the households speaking mainly Russian and 51% of the children speaking mainly Estonian lived in the households with the secondary education.

In 2005 41% of all household members and even 43% of all children lived in the households with the tertiary education. Thus, the average size of the households with the tertiary education and the average number of children was considerably above the Estonian average (2.6 members and 0.5 children, respectively). Compared to the households with the primary and secondary education there were more large households here: the households with both three and at least four members accounted for approximately one fourth of them (23% and 24%, respectively). 65% of all children were raised in the households of the tertiary level with the only child, 28% in the households with two children and 7% in the households with many children. 65% of the households with the tertiary education were Estonian by the division of the main home language and 35% Russian households. 36% of all households speaking mainly Estonian and 41% of the households speaking mainly Russian belonged here. The relative importance of children by the division of different language environment was similar in the households with the tertiary education. 43% of all children of the households using Estonian as the main home language and 42% of the children of the households using Russian as the main home language were raised in the households with the tertiary education.

The education level of rural households was generally lower. 21% of the rural households had the primary and one fifth (27%) the tertiary education. In urban areas 12% of the households had the primary and 43% the tertiary education. The large share of the households with the education of low level in rural areas compared to urban areas was mainly due to the high ratio of the single elderly with low educational level (every eleventh rural household). The households of two generations, elderly couples and single persons of working age with the low educational level were also more frequent in rural areas.

The counties where the share of rural households was higher, the households with low educational level were also more frequent than in these counties where the share of urban households was higher. So more than half (52%) of the households of Tallinn and 42% of the households of Tartu county had the tertiary education. Harju county without Tallinn was influenced by the adjacent Tallinn and here the proportion of the households with the tertiary

education (39%) was also higher than the Estonian average. The exception was only Ida-Viru county where regardless of the major excess of urban households the share of the households with the tertiary education was 32%.

Differently from the specification of the education level of the household where only the highest educational level of the head of a household or his/her spouse/co-habitee is proceeded from, the labour status of the household is determined based on the labour status of all adult household members. If at least one adult member in the household works, the household is considered working. In case of lack of working members and in case of existence of at least one unemployed member the household is considered unemployed. Thus the unemployed and pensioner make up the unemployed household. If the household has no working or unemployed members, but it includes at least one pensioner member, the latter is pensioner household. The household which is not working, unemployed or pensioner household, is other inactive by the labour status. According to the data of 2005 more than two thirds of the Estonian households (68%) were working, less than a quarter (23%) the pensioner households and 4% both unemployed and also other inactive households (Diagram 9 on page 17).

The continuously fast economic growth of Estonia which was disclosed in the general indicators of labour market (both supply and demand of labour) of 2005 (although one of the aims of the employment strategy of the European Union — to increase the employment rate of the persons aged 15–64 up to 67% by the year 2005 — was not achieved within the scope of three percentage points in Estonia), had a positive impact also on the labour status of households. The share of working households in 2005 compared to the year 2000 increased from 66% up to 68%. Also, the proportion of the households with at least two working members among the working households increased in the period under observation from 44% up to 48%. Compared to the last year the share of the households with two working members among the working households though decreased by a percentage point, but it resulted from the faster growth rate of the households with one working member compared to the growth rate of households with at least two working members. The increase in the number of working households (by 6,300 households) in the face of the decrease in the number of households was influenced by both the decrease in the unemployment rate and fastly increasing shortage of labour. The unemployment rate which decreased from 13.6% in 2000 up to 7.9%² in 2005, decreased the proportion of the unemployed households by approximately a third (by 29% or 10,400 households) and the return of the pensioners to the labour market in the conditions of shortage of labour (the rate of vacant jobs increased with solely the last year, i.e. from 2.3% in the 1st quarter of 2005 up to 2.8%³ by the 1st quarter of 2006) decreased (regardless of the ageing of the Estonian society) the share of pensioner households by a percentage point.

According to the composition of the household the working households were most frequent among the households of the couple with two children (97%), the couple with minor and adult children (96%) and the couple with one child (94%). At least nine out of ten households of the couples with many children (92%) and households of three generations (90%) also worked.

In 2005 only 78% of the households of single parent worked which is ten percentage points more than in 2000. The fact that the unemployment households were more frequent among the households of single parent than in any other type of household is still alarming — every tenth household of the latter was unemployed household. But it is essential to note that compared to 2000 the share of the households of unemployed single parent has decreased by two thirds. Every ninth household of the single parent was other inactive as to the labour status (they were more frequent only among the single persons of working age).

In 2005 every eighth at least 60-year-old single person and more than every fifth (23%) household of elderly couple worked in Estonia. The aim set for the employment rate of the older people of the European Union by the year 2010 (50%) had been achieved in Estonia

² Labour Force Survey, 2000–2005. Public database of Statistics Estonia.

³ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/jvs/jvs_q?OutputDir=EJOutputDir_1030&clientSessionId=E8BEA0B96A57F6C21247D86C73B84033.extraction-worker-1&OutputFile=jvs_q.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=12&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&

already in 2005 — the employment rate of the persons aged 55–64 was 55.7%⁴ by making a four percentage point growth just in the last year.

The working households accounted for only 71% among the single persons of working age, as here the share of other inactive was very high — 17%. A major part of the latter (60%) were either persons receiving pension for incapacity for work or persons not working due to health problems, and only 11% of them were not working due to studies. The unemployed households among the single persons of working age were also very numerous (almost every tenth).

The higher the educational level of the household, the higher the probability that the household was working. If every fourth (26%) of the households with the primary and lower education was a working household, 70% of the households with the secondary education and even 82% of the households with the tertiary education worked. Thus, the households with the secondary and tertiary education were more frequent among the working households (49% and 46%, respectively) than the working households on an average in Estonia. Education has a determinant role in finding the job. The latter is also supported by the fact that the educational level of labour force has increased in the last six years (the share of labour force with the tertiary education increased from 30% in 2000 up to 34% in 2005 based on the data of the Labour Force Survey). But the labour status of the household could be determined by any other factor such as the existence of the second member in the household, health of the household member or other members, age of the member, etc. So thus the unemployed (7%), pensioners (59%) and also other inactive (8%) households were more frequent among the households of the primary and lower education than among the households with secondary and tertiary education. The pensioner households accounted for only 19% among the households with secondary education and 14% of the households with the tertiary education. Unemployed households made up 5% of the households of the secondary education level and 2% of the households with the tertiary education.

The analysis of the impact of main home communication language on the labour status of the household indicated that the working households occurred with the same frequency — two households out of three — in the households where the main home language was Estonian as well as in the households where this was not the case. The pensioner households were slightly more numerous among the households considering Estonian the main home language (24% and 22%, respectively), but the unemployed households were twice as frequent among these households where the main communication language at home was not Estonian (6% and 3%, respectively). On the other hand other inactive households were more frequent among the Estonian households (5%) and the households of other languages (4%).

The average size of working households was considerably above the Estonian average (2.7 members). The average number of children in the working household was 0.5. The working household had more frequently two or at least four members (both 28% of the working households) and three members (26%). In 2005 the total of 77% of all household members and 89% of all children lived in the working households. The households of two generations were more frequent among the working households (23% of the working households) as to the composition of the household which is natural. On the one hand this is the most numerous type of household in Estonia. Secondly, according to the definition the younger generation has reached here the group of working age which is the precondition for working. Also, these households have no small children taking care of whom is one key reasons of not working by the persons of working age. Single people of working age and working couples without children both accounted for 16%, every tenth working household was a couple with one child.

The pensioner household had 1.4 members on an average. Major part of the households with small number of members are elderly single persons and households of elderly couple who have left employment. The pensioner households accounted for 46% of the singles and 27% of the households with two members as to the labour status, the singles made up 62% of all pensioner households and every third (35%) of the two member ones. The total of 14% of all household members lived in the pensioner household and approximately 1,500

⁴ Tööturg. 2004. Labour Market. Tallinn, 2005.

children were raised there. The number of households with the primary and lower education and secondary education among the pensioner households was approximately equal — 38% and 39%, respectively. Every fourth pensioner household had the tertiary education. Two pensioner households out of three (69%) had Estonian as the main home language.

The unemployed household had 2.3 members on an average. Thus the unemployed household is slightly smaller of the Estonian average household. The average number of children in unemployed household was 0.4 which was at the average level of Estonia. Although 70% of the unemployed households had no members of up to 16 years, every tenth unemployed household had at least two children. More often the unemployed household consisted of single persons (35% of the unemployed households) or of two members (31%), the households with at least four members made up 15%. In 2005 the total of 4% of all household members and over 5% of all children lived in the unemployed households. According to the composition of the household the single persons of working age were more frequent among the unemployed households (35% of the unemployed households), more than half of the latter in their turn were persons aged 45–59, i.e. so called people at the older working age in today's Estonia. Thus it is probable that the estimates of acute shortage of labour based on the different analyses have the good solution at first sight in the coming years in Estonia — raising the pension age up to 65 years gives no relief but has a strong pressure in its turn on the unemployment problems in the pre-retirement years, as already today the people who have only some years up to the retirement find it hardest to get a job. Every fourth unemployed household had primary and lower education and the households with tertiary education accounted for 15%. According to the main home communication language the unemployed households were divided into two, Estonian households were more frequent among the unemployed households — 54% and 46%, respectively.

Other inactive households had only 1.6 members on an average and the average number of children there was 0.3. Two households out of three had one member and one fifth two members. Single people of working age were more frequent (55% of other inactive households) among these households, more than half of whom (58%) were 45–59 years old (mainly persons receiving pension for incapacity for work and non-working due to health problems or discouraged), every fifth was 15–34 years old (mainly young non-working students). Every ninth was single elderly (mainly pre-retired person aged 60–63). Compared to the unemployed households the households with the primary and lower education (28%) were more frequent and (58%) the households with the secondary education more rare. Approximately three households out of four had Estonian as the main home language.

The urban community is characterised by traditionally higher economic activity than that of the rural citizens which is also disclosed in the labour status of the households: 70% of the urban and 64% of the rural households had at least one working member. The pensioner households were more frequent in rural areas (every fourth rural household) than in urban areas (23%). The unemployed households were also slightly more frequent in rural than in urban areas (5% and 4%, respectively).

By counties the working households were more frequent in Lääne-Viru (82%) and Järva county (75%), Tallinn (74%) and in Harju county in the surroundings of Tallinn (73%), but only a half (51%) of the households were working in Võru county. On the other hand every third household in Võru county was a pensioner household just as in Valga county. Unemployed households were more frequent in Jõgeva county (every eleventh), 8% in Rapla, Põlva and Ida-Viru county.

HEALTH AS THE FACTOR INFLUENCING THE LIVING NIVEAU

Health is the status of full physical, mental and social welfare, not only the lack of disease or weakness (definition of World Health Organisation from the year 1948). Health is the most important individual and national resource. The decisions made in different life sectors should proceed from the principle of valuing health and each person should have the possibility (but also the skill) to make healthy choices, which in its turn is a key precondition of the successful development of the whole society. Investments in health can be handled as one very important means for the achievement of the long-term and sustainable growth of the Estonian economy. Regardless of the fast economic growth of the recent years the health status of Estonian nation lags behind the European countries, both the Member States of the European Union and outside the European Union.

As to the health the doctors are counted on, but the scientists are in the opinion that 10% of our health is established by the health system, environment and heredity determine both 20% and lifestyle even 50%.

Good health contributes to the rise in human life quality, fall in sickening and death rate, poor health though decreases the competitiveness at the labour market, thus the income of households is also decreasing and often just the poor health of some member results in major expenditures in the household. As follows, we pursue to analyse to which extent these statements are true in contemporary Estonia. We carry it out by comparing the living conditions and expenditures of the households having provided different answers to the questions related to health.

The overview provides information on the division of households in Estonia in 2005 proceeding from the assessment given by the household members to their health compared to the persons of the same age, members with the disability or chronic disease, also according to the members not coping without outside assistance. Households where all members assessed their health either better or the same compared to the persons of the same age accounted for 78% (they were more numerous — 89% — of the household members) which is more by a couple of percentage points than in 2004. Every ninth household had the members who assessed their health good or assessed their health neither good nor bad, also the members who had the worse health than that of the persons of the same age in their own opinion. The number of these households where all members had poor or very poor health compared to the persons of the same age (Diagram 10 on page 20) was the same.

Distribution and location

Every fourth (26%) household of a single person and 8% of the households of two members (both members) assessed their health as poor or very poor compared to the persons of the same age. The households with four-five members and three members assessed their health most optimistically — correspondingly 59% and 56% were the households where all members provided good or very good assessment to their health compared to the persons of the same age. Such households accounted for less than half of the households with at least six members (48%) and only 40% of the households with both two members or singles. The households with one and two members were most modest as to their health assessment, as every third single household and every fifth of the households with two members (both members) assessed their health neither good nor bad compared to the persons of the same age. The households where the members had better or worse or the same health were more frequent among the households with two members and with at least six members compared to the persons of the same age — almost every fifth (19%), on the other hand the households with three and four members had 14% of them.

According to the composition of the household 38% of the single elderly persons, 18% of elderly couples (both members assessed poor), but also every eighth single person of working age assessed their health poor compared to the persons of the same age (3 percentage points less when compared to 2004). The couples of the working age,

households with two generations and “other” type of households included the ones where all members assessed their health poorer as compared to the persons of the same age (4%, 4%, 1% of the households of the relevant type, respectively). The households which included the members who assessed their health at least the same or worse compared to the persons of the same age were most frequent (35%) among the households of three generations, elderly couple (28%) and “other” type (26%) of households, i.e. households which had senior members. The types of households which had no elderly members and where children were raised, i.e. households of the couple with children and single parent, assessed their health more optimistically compared to the persons of the same age. The members with the worse health assessment compared to the persons of the same age were not present in 95% of the households of the couple with children, 93% of the couple with two children and in 91% of the single parent.

The lower the educational level of the household, the more frequent are the members with the poorer health of the persons of the same age in the household (Diagram 11 on page 22). The households with the primary or lower education included 43% of the ones which had no members with poorer health compared to the persons of the same age. It is alarming that six years ago they made up half of all households with the low formal education. The following question is inevitable: whether this falling trend discloses the situation of the Estonian health system of 2005, where on the one hand the visit queues have become longer, the own liability of the patient has increased which is expressed in the increase of the expenses made by the patient and also — when taking the role of the user of the health service the patient feels really helpless. Such households accounted for 70% of the households with the secondary education and even 84% of the households with the tertiary education. On the other hand the households where all members assessed their health worse when compared to the persons of the same age made up 46% of the households with the lower level education (39% in 2000), 17% of the households with the education of the medium level and only 6% of the households with the higher level education.

As the households with different educational level are divided by types of households differently (in most part the households with lower educational level were either single elderly persons or elderly couples) than the households on average in Estonia, the impact of the educational level of the household on the assessment given to the health of the household member becomes evident if we compare the households with different educational level belonging to the same household type. 57% of the single elderly persons with the primary or lower education assessed their health worse compared to the persons of the same age (in 2000 half of the single elderly), 37% of single elderly with the secondary education and only 31% of the single elderly with the tertiary education. On the other hand 8% of the single elderly with lower, 18% of the secondary and 26% of the tertiary education assessed their health either good or very good. The positive impact of the better education on the health assessment can also be seen among the households of elderly couples: both members had worse health than persons of the same age by 31% with the primary or lower education, 27% by the secondary and only 11% of the elderly couples with the tertiary education. Both members had better health than the persons of the same age by 57% of the household with the tertiary and 38% with the secondary education, such households did not occur among the households with the primary or lower education. The similar trend was among the households of two generations, where every eighth household of primary or lower education included the members who all had worse health than that of the persons of the same age, they were twice as rare among the households of such type with the secondary education and only a couple of percentages among the households of two generations with the tertiary education. The share of these households also increased with the raise in educational level, where all members gave a positive assessment to health when compared to the persons of the same age: 18% among the households with the lower educational level, 31% among the households of the secondary education and over a half (52%) among the households with the education of the higher level.

The differences in health assessments also occur at the level of the main home language, but these are not major. The household members using Estonian as the main communication language more often assessed their health better or worse than the persons of the same age, the neutral assessment was more often given by the household members where mainly other language than Estonian was spoken. Thus in 2005 48% of the

households speaking mainly Estonian and 43% of the households speaking mainly other language had all members with better health than the persons of the same age. All members in 11% among the Estonian households and 10% among other households had worse health than the persons of the same age. Such a small difference was slightly unexpected, major part of the singles of the households using Estonian as the main home language was at least 65 years old.

As just bad health can set restrictions both for the working time, work intensity and be the reason why the person should give up the job or does not find the work, then it is logical in every sense that the labour status has an impact on the health assessment. If 88% of the working households had no member with worse health compared to the persons of the same age, then the corresponding indicator for the unemployed households was 74% and for pensioner and other inactive households 54%. When leaving aside the households which had members with the equal health (options of answers "neither good nor bad") compared to the persons of the same age, it occurred that the labour status of the household had a strong impact on just the positive health assessment: 59% of all members of the working households had better health than the persons of the same age, 39% of the unemployed households, 31% of other inactive and only 14% of the pensioner households. The households where all members had worse health compared to the persons of the same age accounted for only a couple of percentages among the working households, 5% of the unemployed households, every third of the pensioner households and even 36% among other inactive ones. As the negative assessments of pensioner households were mainly influenced by high age of the household members, the more frequent reason of other inactive household in belonging to such labour status type were health problems of the household member — 56% of the households had health problems of the main income provider as the reason of other inactivity (person receiving pension for incapacity for work or non-working due to health) and two thirds of all other inactive households had one member, i.e. which had no other members.

The households which had no members of worse health assessment compared to the persons of the same age are more frequent among the urban households (Diagram 12 on page 23). Thus four urban households out of five had no members having given the negative assessment to the health compared to the persons of the same age in 2005, such households were slightly more rare in rural areas — 73%. On the other hand 14% of the rural households and every tenth urban household had no members with better or equal health compared to the persons of the same age.

When comparing the same indicators with the year 2000, it occurred that the share of households consisting of members of only negative health assessment slightly decreased in urban areas and the share of the households which had no members with the negative health assessment increased. The fact that the trend in rural areas was opposite is alarming. The share of households consisting of members with only negative health assessment increased in the period under observation by a couple of percentage points.

By counties, the household members of Tallinn and Lääne county assessed their health most positively compared to the persons of the same age. 59% of households in Tallinn and 58% in Lääne county had no members with neutral or negative health assessment. More than a half of such households could also be found in Harju, Rapla and Järva counties. On the other hand only 23% of these households were located in Põlva county, every fourth in Ida-Viru county and 29% in Valga county. The households where all members assessed their health bad or too bad compared to the persons of the same age were most numerous in Põlva (24%), Võru (22%), Valga (19%) and Ida-Viru county (17%). The frequency of such households in the first three can be explained by demographic reasons (large share of elderly persons in the population), then in Ida-Virumaa where the share of elderly persons is one of the smallest in Estonia the industry developed during the Soviet period is probably the key reason where no attention was paid to the phenomena accompanying the development of industry which polluted the environment and damaged the health of the population.

39% of the households had the members with the disability or chronic disease (such households accounted for 32% in 2000). Thus about a half of these households (48%) had also at least one member without disability or chronic disease. The members with the

disability or chronic disease were most frequent among the households with one and two members — 35% and 34% of all households of such type, respectively. The households with three members were considerably less numerous — 14%.

The households in Estonia were distributed between urban and rural areas as 70:30, but the households with the member with disability or chronic disease were divided as 67:33. Thus, 38% of such households were in urban and 43% in rural areas. These households differed considerably as to the number of members. In urban areas the household of the member with the disability or chronic disease was mostly single-member household (37% of all households of such type in urban areas) or with two members (35%), the single- (31%) and two-member households (33%) were somewhat more rare in rural areas. On the other hand the households with at least five members where at least one member had the disability or chronic disease were twice as frequent in rural areas (every tenth household of such type in rural areas) than in urban areas (4% of urban households of such type).

By counties the households with the member with the disability or chronic disease were more frequent in Põlva county — 60% of the households. This is also the main reason why the members of the households of Põlva county provided mainly negative assessment to their health status when compared to the persons of the same age. At least half of the households included members with the disability or chronic disease in Ida-Viru (55%), Jõgeva (54%) and Valga (50%) counties.

By the type of household the households of the member with the disability or chronic disease were most frequent in the household of the elderly couple. At least two households of the elderly couple out of three (69%) had the member with disability or chronic disease. These households accounted for 63% of the households of three generations and 60% of the households of a single elderly person. Probably the key reason for three different generations to live and manage together lies in the existence of the disability or chronic disease of the close relative and need to take care of him/her. The households of the couple with a child (16%) and the single parent (only 15% had the member with the disability or chronic disease) were in the best situation here.

As just the disability or chronic disease is often the fact that sets restrictions for working or getting the job, it is logical that working households have members with the disability or chronic disease most rarely which can also be seen on Diagram 13 on page 24). Such households accounted for 29% of the working households or only approximately half of all households of the member having a disability or chronic disease were working and this regardless of the tax benefit established by the state for the employer in concluding the employment contract with the person with disability. No major differences occurred among the pensioner and other inactive households. Two households out of three had at least one member either with the disability or chronic disease among both the pensioner households and other inactive households. The households with the members with disability or chronic disease accounted for 41% of the unemployed households. Thus the unemployed households were as frequent among the households of the member with the disability or chronic disease than unemployed households in Estonia as a whole — four out of hundred households.

The member with the disability or chronic disease was in the household with the primary or lower education approximately twice as frequently than as an average of Estonia. 73% of the households with the lower educational level had such a member. Although most of the households of such type had elderly members, the persons whose education path has remained short due to health reasons account for a considerable share of it which supports the viewpoint that the poor as to health is often also poor as to the education. Every twelfth of all households of a member with the disability or chronic disease had the primary or lower education. The members with the disability or chronic disease were considerably less frequent among the households with the secondary and tertiary education. Approximately a half (49%) of the households with the secondary education and a third of the households with the tertiary education had at least one such member.

On the basis of the assessments of 2005 one could conclude that the existence of the member with the disability or chronic disease in the household is not dependent on the main home communication language. When the households in Estonia were divided by the main language used in home communication to 2:1 for the benefit of the Estonian language, the

same relation was also dominant in the households of a member with either disability or chronic disease.

The negative health assessment is mostly related to the disability or chronic disease, but this is not always so. The households which had no members with disability or chronic disease, but the household members assessed their health poor when compared to the persons of the same age made a couple of percentages. More than 19,800 persons assessed their health poor or very poor compared to the persons of the same age, i.e. 2% of all household members with disability or chronic disease. On the other hand the households which included at least one member with disability or chronic disease, but still all members assessed their health better of the persons of the same age accounted for 14% and the households which had no members with poor health compared to the persons of the same age (all members had either equal or better health) made two thirds (77%) of the households of such type (4% and one fifth of all households, respectively). Most of the latter were the households with the members coping without secondary help. Thus, the disability or chronic disease is not always causing the negative subjective health assessment. Here in many cases the reason is the availability of effective aids which compensates the restrictions caused by the disability or chronic disease, but the cases are possible where the nature of disability or chronic disease sets no restrictions for the everyday activities. The households with the members requiring outside assistance (coping without outside assistance is asked only in case of disability or chronic disease) accounted for slightly less than a half (46%) of the households with the members with disability or chronic disease. 28% of the household members with disability or chronic disease required outside assistance for coping sometimes and every eighth constantly.

Income

Below we observe the dependence of the net income of the household member on the health assessment of the household members compared to the persons of the same age and existence of the member with disability or chronic disease. Diagram 14 on page 25 provides an overview of this dependence which indicates the division of the households in income quintiles according to the health assessments given by the members compared to the persons of the same age.

As all household members assessed their health better than the persons of the same age (gave a good or very good assessment) the tendency is clearly differentiable, the share of such households increases abruptly in two higher income quintiles. More than a half (54%) of such households were in the fourth and fifth income quintile in 2005. Relatively big frequency of occurrence in the first income quintile results from the specifics of the method of collection of data being the basis of finding the assessments – due to the short reference period (the household fulfils the research materials only within one month) part of the households fulfilling the research materials in the vacation month occur to be in the lower income quintile due to the lack of income. Only in case of the households consisting of the members with worse health than that of the persons of the same age, the situation is contrary, their share decreases by moving up by the income quintile. The exception is only the first income quintile where the share of such households is unexpectedly smaller than in the second and third income quintile. The reason of the latter lies in the difference of the structure of households of the first income quintile. Major part of single elderly and households of elderly couples (the households with the members with only negative health assessment were most frequent among them) will remain in the second and third quintile, these are considerably more rare in the first quintile. Thus, every third household where all members had worse health than that of the persons of the same age belonged to the second and every twentieth such household belonged to the higher income quintile. The households which included the members with both worse and better or equal health assessment were divided by income quintile rather similarly to the households of the members with only negative health assessment. We can conclude from the latter that the precondition of getting into the higher quintile of the households is a good health of all members and the existence of even one member with worse health than that of the persons of the same age is a major risk to the decrease in income of the household.

The comparison of the data provided on the Diagram on page 26 with the data for 2000 supports the statement that the dependence of the size of income received per member in the household consisting of the members of only negative health assessment has increased. The living niveau of these households where all members assessed health worse than that of the persons of the same age has deteriorated and their relative importance in higher income quintiles has decreased. In 2000 the households belonging to the higher income quintile were approximately twice as frequent (8%) among such households and the households belonging to the lower income quintile were about one third more rare (in 2000 17% and in 2005 24% of such households belonged to the first quintile). If at least one member with equal or better health than that of the persons of the same age was added to the household with the member of poor health assessment, the division of such households into income-based household quintiles has not changed within last six years. The division of households of the members having given the better assessment to their health by income quintiles has stayed unchanged.

The fact that the average net income of the household member considerably depends on the health of the household members is well described also by another health indicator – the existence of the member with disability or chronic disease in the household (Diagram 15 on page 26). If the household has no members with disability or chronic disease, the share of these households in two higher income quintiles abruptly increases. Approximately half (49%) of such households were located in the fourth and fifth income quintile in 2005. The households with the member with disability or chronic disease are more than twice frequent in three lower income quintiles than in two higher ones.

The following numbers describe the dependence of the income on health. More than a quarter (26%) of the households which had no members with disability or chronic disease belonged to the highest income quintile in 2005, but only every ninth household of the member with disability or chronic disease (regardless of whether the household included also members with neutral or positive assessment) belonged to the higher income quintile.

The positive fact is that one third of the households where the member with disability or chronic disease needed constant secondary help for coping belonged to the third income quintile, i.e. income quintile where the average net income of the household member was quite close to the general respective indicator of Estonia. Every fifth (21%) such household belonged to the first and 23% to the second income quintile. The situation was unexpectedly even somewhat worse when the member with disability or chronic disease needed secondary help only from time to time: more than one third (35%) of such households belonged to the second and 27% to the first income quintile. When the member with disability or chronic disease needed no secondary help for coping, then every third such household belonged either to the fourth or even to the fifth income quintile.

The dependence of income on health assessment per household member in received average net income discloses expressively. If the household had the members of health assessment worse of the persons of the same age the mentioned indicator was considerably below Estonian general average. The household where all members assessed their health worse of the persons of the same age received 2,753 kroons per member on average in 2005 which was more than one fifth smaller than the Estonian general average (3,476 kroons). The adding of the member with the equal or better health assessment compared to at least one person of the same age increased the monthly average net income of the household member by only 32 kroons. If the household had no members of both worse and equal health assessment of the persons of the same age the average net income per member was considerably above Estonian average – 3,836 kroons per month (Diagram 16 on page 27). Thus, such household per member received 1,083 kroons a month more than the household where all members assessed their health worse of the persons of the same age.

The differences under question occur even more expressively by the income sources. The differences were more than eight times (8.3 times) compared to the average net income received from the paid employment. The average net income per member received from the paid employment was only 369 kroons a month in the household where all members gave negative assessment to their health as compared to the persons of the same age. The household of the members with both assessment (the household which includes at least one

person of the same age with worse health and at least one member with either equal or better health) earned approximately four times more (1,268 kroons per member a month). When the household had only the members with better health than that of the persons of the same age the average net income received from paid employment per member of household reached up to 3,047 kroons a month. The differences as to the income received from pensions were also in the same scope (8.4 times), but here the changes had the contrary trend. Thus the main component of social transfers – pension (includes old-age pension, survivor's benefit and disability pension) considerably decreases the differences in income of the households of the members with considerably different health assessments, but are not able to lose them. The households, which had only the members with better health compared to the persons of the same age got in average four times less income of pension per member than the household which included the members with worse and equal or better health compared to the persons of the same age (253 kroons and 1,051 kroons a month respectively). The household with the members having assessed their health poor compared to the persons of the same age got the income more than twice higher of pension (2,136 kroons per member a month) than the household which had also at least one member with equal or better health compared to the persons of the same age.

Big differences in absolute numbers cause big differences in income structure as can be seen on diagram 17 on page 28. The household with the members with good health got four fifths of income from paid employment compared to the persons of the same age. The part of transfers was small here and the child allowance and transfers from other households were more important than the transfers. On the other hand the transfers made more than four fifth (81%) of the income of the households of the members with only negative health assessment, the dominant part of which (96%) was received from the pension. Hereby we should remind that the major part of the households where all members gave negative assessment to their health were single elderly and households of elderly couple which explains twice as larger value of the pension in structure of net income compared to other households. The households which had the members of both health assessment received half of the income from the paid employment and the share of transfers was 46%, from which 83% was received from the pension.

The net income of the member of the household of 2005 has increased most (64%) compared to the same income of 2000 in the households which had the members with worse, equal or better health assessment than the persons of the same age, thereby the income from the pension and paid employment have increased by four fifths (74% and 73% respectively). The net income per member has least increased in the households where all members had better health than that of the persons of the same age – 53%, i.e. six percentage points less than the income in Estonia on average. Only the increase in average net income of the household with the members with the worse health than that of the persons of the same age was the closest to the Estonian average – 62%. The majority of the increase was due to the income received from the pensions which increased 69% in the period under observation. The net income received from paid employment increased considerably slower, only slightly more than one third (36%). Thus we can conclude that the four branches of social security network¹ established by the state (preservation of income level in case of old age, invalidity, disease or accident at work) still operate in Estonia, but the question remains in the air – whether with the sufficient effectiveness or not.

Regardless of the fact that the net income increased faster only in the households of the members with worse health assessment than that of the persons of the same age than in Estonia on average, one fifth (21%) of them assesses the situation in 2005 much worse and more than fourth (28%) somewhat poorer compared to the time five years ago. One third considers the situation the same and only 18% have noticed the shift to the better. 16% of the households with the members with both health assessments (where the average net income increase was the fastest) assessed the situation considerably worse in 2005 than five years ago. The persons who assessed the economic situation somewhat worse or better were equal among such households — respectively 30% and one fourth (26%) of them did not notice any changes compared to the period five years ago. Regardless the fact

¹ The income guarantee policy applied in the states which presumes the transfer of the solvency from the employed to the unemployed, from the healthy ones to the sick, from the persons of the working age to the young and old and from the rich to the poor — Expenditures of guarantee of social security, author T.Püss-“Social trends 3

that the increase in income of the households where all members had better health than that of the persons of the same age was the slowest, every tenth household assessed the situation much better and only every eighth household considerably worse. Approximately every fifth (24%) of such households considered the situation the same. Thus giving of positive assessment to one's standard of life depends considerably on the assessment given to health by the household members compared to the persons of the same age.

Expenditures

As expenditures are directly related to income, some patterns are alike. On one household member most was spent in households, which had no members with a worse or equal health as the persons of the same age. Such household spent 3,555 kroons per one member in 2006, which was 365 kroons (11%) more than the average household in Estonia. The household where the members' health was worse than that of the persons of the same age spent one fourth less — 2,649 kroons per household member monthly. But even less (2,632) kroons was spent by a household where there were members whose health was both the same or better than that of the persons of the same age (Diagram 18 on page 29).

Even though the expenditures of households with different health assessments differed by a quarter, the differences regarding expenditure types were notably greater (Table B). The biggest expenditures — expenditures on food varied little, which is generally characteristic to Estonia. What was somewhat unexpected was maybe the fact that most was spent on food per one household member in households where all members evaluated their health as worse from that of the persons of the same age. In these households the expenditure per one household member in month was higher by one eighth than the average of Estonia and 17% more than in the households where, in addition to members with worse health, also had members with a different health assessment. Compared to the people of the same age, only the households with healthy members, spent monthly on foodstuffs 840 kroons, which is the average of Estonia. Also, the expenditures on household (the second greatest expenditure type) were highest only in the households, the members of which had only negative health assessments. Such households spent nearly one fourth more on household per one member than the average among households in Estonia and one third more than households which have members with both health assessments. The average expenditures per one household member on health care also differed greatly (about four times). In the households with no members of the same or better health conditions than the persons of the same age the expenditure on health care goods and services was 3,8 times higher than in the households where all members had better health than the persons of the same age and 2,6 times more than one household in Estonia on average. In the households with members of both health assessments the expenditure on health care was twice bigger than in the households the members of which had only good health, but still nearly half less than in the households of members with only unsatisfactory health. While in the households with the members with only unsatisfactory health conditions the expenditure on health care followed expenditures on foodstuffs and household, then in the households both with members of only good health and with members of both health conditions the third place was occupied by expenditure on transport. Expenditure on transport differed in the households with members of various health assessments nearly three times, whereas in the households where members had only unsatisfactory health assessments only 42% of the Estonian average was spent on transport. It is reasonable because usually people with unsatisfactory health tend to move less. On the other side, both senior citizens and disabled persons can use public transport in Estonia for a lower fee or for free. Even though the expenditures on education differed mostly by expenditure class we have to take into account that the majority of households where members had only bad health were single senior citizens and couples of senior citizens, thus this expenditure type is mostly influenced by the age of the household members.

It is definitely important to note that the households, the members of which had good health in comparison with the persons of the same age could afford rather great expenditures on leisure, visiting hotels, restaurants and cafes, but also on miscellaneous goods and services (including personal care products and services, insurance expenditures, social protection services such as fees for retirement centres, care centres, schools for disabled persons,

also fees for nurseries, day centres, playschools, kindergartens and other child care services).

Other expenditures add to the consumption expenditures, which are not directly connected with the consumption of the household such as donations, monetary payments to other households, etc., which are irregular in nature. In surveyed household types other expenditures were from 50 kroons to 64 kroons in a month, being greatest in the households with members of unsatisfactory health and smallest in the households with members of both health assessments.

Great and different alterations in the expenditures of one household member in absolute figures per expenditure class also presume great differences in the structure of expenditures, as is also visible from Table C on page 31. In the households where all members assessed their health worse than that of the persons of the same age, expenditure on foodstuffs made more than one third (36%) of the expenditures of one household member. Thus, the significance of expenditure on foodstuffs was greater by one third in these households than the average of Estonian households (26%). On the other hand, the households the members of which had only good health conditions the expenditures on foodstuffs made less than a quarter of all expenditures, which was characteristic to the households of the fourth expenditure quintile in 2005. As the significance of household expenditures in the households with members only of more unsatisfactory health was high (23%, which was even more than the average of households in the first or second expenditure quintile), the necessary expenditures in these households formed 59%. But when adding the expenditure on health care also to the necessary expenditures (which are strictly necessary in case of unsatisfactory health), which formed one tenth of all expenditures of one household member in these households, the share of strictly necessary expenditures increases even up to 69%. Thus, the freedom of choice in spending the resources in these households was rather restricted.

In other households the share of necessary expenditures (foodstuffs and household) was much lower — slightly higher (45%) in the households with members of both health assessments (the figure was 42% in 2005) and 38% in the households with members of better health assessments than the persons of the same age.

The growth of expenditures in 2000–2005 was notably faster in the households with no members of the same or worse health than the persons of the same age. Expenditures per one household member in these households grew almost by two thirds (64%) at the same time when in two other types of households the growth rate was at the Estonian average (43%–45%). Even though the changes were very different in the three household types for different types of expenditure, the overall trend was the fast growth of expenditures on transport. Thus, in the households with members of better health than the persons of the same age the expenditure for transport increased 3.6 times, in the households with the members of worse health than the persons of the same age 3.0 times and in the households with members of both assessments 2.2 times. As a result, the percentage of the expenditure for transportation in the expenditure pattern of one household member grew correspondingly by seven, three and four percentage points. But here the similarities end. The expenditures of households with members of worse health than the persons of the same age and households with members of both health assessments are characterised by the fast growth rate of expenditures on health care (correspondingly 2.2 and 2.0 times, the same figure was 1.7 times for Estonia), whereas the health care expenditure even decreased 3% in case of households with members of only good health.

A number of changes have taken place in the expenditure pattern of one household member during the last six years. The most significant is the decrease in the importance of expenditure for foodstuffs and household. The percentage of necessary expenditures decreased the most in the households with members of better health than that of the persons of the same age — even by 22 percentage points, in the households with members of both health assessments the change was somewhat more modest — 9 percentage points and only in the households with members of worse health assessments than that of the persons of the same age was the change at the average Estonian level (6 percentage points). In addition to the slight decrease in the necessary expenditure, the significance of expenditures on health care grew by one third in these households, that is three percentage

points. The indicator which characterises the improvement in the living niveau is the growth of leisure expenditure in the expenditure pattern of one household member. This indicator grew during 2000–2005 by 4 percentage points (from 5% to 9%) in the households where all members have better health than the persons of the same age. On the contrary, in the households with members of only worse health than the persons of the same age and of both health assessments the importance of expenditure on leisure remained on the level of the year 2000 in 2005 (4%–6%). We can therefore assume that, during the past six years, the living niveau improved remarkably in the households with members of only good health. In the households with members of both health assessments the living niveau has improved notably slower and the indicator has increased the slowest in terms of households where all members had worse health than the persons of the same age. This statement is verified by estimations given by the households regarding the financial situation of the household. So, 8% of households where all members have worse health than the persons of the same age stated that the household is in a very difficult situation and there is a lack of money even for the elementary foodstuffs. Even 64% of such households answered that they manage, but there is money for only the most necessary. One in four among them were generally managing households who could sometimes afford something other than the very necessary. If there were members with both assessments in the household, then the answers were divided as follows: 6%; 47% and 43% and if the household members were only of better health than the persons of the same age, then the division was the following: 2%; 30%; and 53%. Households who could afford everything necessary for a normal, not a luxurious life, were 14% among the latter.

Living conditions and the existence of durable goods

The basis in estimating the living niveau may be, in addition to income and expenditure, also the living conditions of the household, supply with durable goods which simplifies daily activities and domestic life, the existence of savings or real estate, which could be the security for enhancing the living niveau, etc. The following table (Table C) gives an overview of the residential spaces and living conditions of households, the health assessment of members is different from that of the persons of the same age.

At first glance it appears from Table C that only the living conditions of households with members whose health is worse than that of the persons of the same age were the best. In case of such households the privacy rate (number of rooms per one household member) was significantly higher than in other households. These households also had one third more useful space per one member than the Estonian average and even 41% more than in the households where the health assessment of members is worse or the same or better than that of the persons of the same age. But this conclusion is deceiving because nearly half of these households had furnace heating; more than one third does not have hot water; two households out of three do not have toilet and one in every five households does not have sewerage in the residential space. The situation is explained by the fact that the existence of domestic conveniences in the residential space is largely dependent on when the building was built. Thus, one third of the residential spaces of households with a negative health assessment were located in a building dating before 1960, 45% in a building built between 1961–1980 and 16% in a building built after 1981 (6% could not determine the age of the building). In a household with members of both health assessments the indicators were respectively 29%, 46% and 23% and only in case of households where the health of its members is better than the persons of the same age, the indicators were correspondingly one fifth, 40% and one third.

The number of rooms and the amount of useful space in case of households with only a negative health assessment is explained by the fact that one third of these households were single senior citizens living in apartment buildings, more than half of whom (55%, that is 18% of all households with a negative health assessment) were living in a two-room apartment and 9% of these households were single persons living in the country in a house with the minimum of three rooms.

But in terms of improving the living niveau the subjective evaluation of households on their living space was as important as the existence of technological equipment in the rooms.

Diagram 21 on page 33 shows that households where the members had better health than the persons of the same age found their living space most suitable — four out of five evaluated their living space almost or entirely suitable. Two households out of three (68%) households with members whose health assessment is lower than that of the persons of the same age evaluated their living space as suitable.

Even though the most frequent problem regarding the living space for all households was too expensive living space, the incidence of this problem was very different. One third of the households with members with a lower health assessment than the persons of the same age, a quarter of households with members with both health assessments and 18% of households with a higher health assessment than the persons of the same age regarded the most significant problem to be too expensive living space. In case of the households with a negative health assessment, too expensive living space was followed by the lack of commodities and the bad condition of the living space. 13% of these households regarded a very important problem to be the lack of commodities and 12% the bad condition of the living space. In the households with members of both health assessment the problem of the too expensive living space was followed by the little number of rooms in the living space, or in other words, the lack of privacy — 14% and the insufficient size of the living space — 13%, which was followed by the lack of commodities (12%). The similar list of problems was also in the households where the members' health assessment was better than that of the persons of the same age, but here the small number of rooms and the insufficient size of the living space occurred even more frequently, correspondingly 16% and 14%.

The only widespread items were colour television and refrigerator of the durable goods, in case of all other durables presented in table D the dependency of items on the health assessment of the household members is obvious. A car was possessed by more than half of the households, the members of which had a higher health assessment and only one in nine households with the lower health assessment than that of the persons of the same age. When the different rate of car owners is in the households, the members of which have a different health assessment, most likely connected with the difference in income, then the purchase of a computer, Internet connection, video player, sound system and a DVD player is also certainly influenced by the different composition of households with a different health assessment in terms of age, especially the very different number of children and youngsters in these households.

The aforementioned allows us to conclude that good health is a value in its own towards which to aspire, but in addition, the health of all household members significantly influences the income of the household, expenditures and living niveau as a whole.

EXPENDITURE AND CONSUMPTION OF A HOUSEHOLD

The expenditure of households and their structure are analysed per household member without using the equivalence scales. The observation period is 1996–2005

Volume and dynamics of expenditures

In 2005 a household member spent a monthly average of 3,189 kroons. During the years 1996–2005, the average monthly expenditure per household member increased 2.23 times, considering the purchasing power of 1996 1.45 times (Diagram 20 on page 25).

In comparison with last year, the average monthly expenditures per household member increased by more than one eighth (14%) in 2005, i.e. 390 kroons, which is the fastest growth of the last five years. By observing the co-influence of the nominal expenditure and the change in consumer price index we shall find out if the expenditure growth was related to the increase in prices only or if it was also the result of consumption growth. The average real expenditure of a household member increased in purchasing power of 1996 in comparison with last year 9% in 2005. Thus, regardless of the yearly high average growth rate of consumer price during the last two years (during 2003–2005 consumer prices increased 7.2%) it was the fastest growth of real expenditure during the last ten years. It was faster only in 2000, when the real expenditure increased in purchasing power of 1996 in comparison with 1999 by approximately one eighth (12%). Therefore, we can conclude that Estonia is moving steadily towards becoming a welfare i.e. a consumer society.

The rapid growth rate of nominal as well as real net income during the last three years was made possible by the rapid expenditure growth of a household member in 2005. In the years 2003–2005, the nominal income increased 39% (Diagram 21 on page 36) and real income 28% (incl. 15% and 10% in 2005, respectively). In comparison with 2004, the expenditure growth of a household member in 2005 was also promoted by 37% increased borrowing, however borrowing per household member has increased as much as by 78% in the last two years (borrowing was regarded as the use of savings which is not part of income and repayment of loan was regarded as savings and not as expenditure). Therefore, we must acknowledge that many years of aggressive loan policy of loan institutions has born fruit. The question is if Estonian people have enough experience and analytical capacity to avoid senseless (also including loans for consumption) loans and excessive lending. The growth of expenditure was also positively influenced by the significantly slower growth rate of repaid amount of loan in comparison with the growth rate of borrowing, but that only in case of the reason for a slower growth rate of repayments is not insolvency but some other factor (for example the termination of repayments of previously raised loans). In 2005 the monthly repaid amount of loan per household member increased only 17% in comparison with last year. Using income and loan money for expenditure was inhibited by approximately two third increased investments in real estate (predominately in major repairs, building or buying of dwellings) by approximately two third (64%) in comparison with last year.

In 2005 urban household member spent monthly 3,271 kroons on average, 81 kroons more than the Estonian average. Rural household member spent 7% less — a monthly average of 3,027 kroons, i.e. 95% of the Estonian average.

The differences in an average expenditure of an urban and rural household member increased from 198 kroons in 1996 to 243 kroons in 2005. Because of the growth rate of urban and rural expenditure was yearly very different, the average expenditure ratio of urban and rural household member has considerably increased in the last years (Diagram 22 on page 36).

The difference in expenditures increased the most in 1997 when the expenditure of urban household member increased 11 percentage points faster. The difference was reduced by five percentage points faster rural growth rate in 2000, but the more or less identical change in 2001, 2002 and 2004 (in 2001 3–4%; in 2002 5–6% and in 2004 10–11%) increased the absolute difference in nominal expenditure of a household member again. The difference was the highest in 2002 — 474 kroons in a month. The 8 percentage point faster growth rate

of nominal expenditure of a rural household member in 2003 (urban nominal expenditure increased only by a percentage and the average expenditure of urban household member in purchasing power of 2002 did not really change in 2002) significantly decreased the volume difference in expenditure of rural and urban household member. The rural growth rate of expenditure in 2005 was faster even as much as by one third, at the same time the rapid decrease in urban differences continued. Therefore the result of a 6% faster growth rate (in 2005 the urban growth rate of expenditure was 12% and the rural rate 18%) was the decreased absolute difference of 122 kroons in expenditure per urban and rural household member in 2005 (Diagram 23 on page 37).

In the years 1996–2005, the average nominal expenditure of urban as well as of rural household member increased more than two times (urban expenditure 2.21 times and rural expenditure 2.36 times, respectively), the growth of real expenditure was in purchasing power of 1996 1.43 and 1.53 times, respectively.

In 2005 the monthly average difference in expenditure of a household member per county reached to 1,665 kroons, increasing by 248 kroons in comparison with 2004. In order to receive a better overview, Tallinn is discussed separately from Harju county because the indicators of Tallinn and the rest of Harju county are very different. The separate discussion of Tallinn from the rest of Harju county is also grounded by the fact that Tallinn has a significant share in Harju county, as a result of which their co-treatment does not provide an objective overview of neither the capital nor the county.

The greatest expenditures per household member were in Harju county (without Tallinn) — 3,978 kroons a month, which exceeded the Estonian average by a quarter. The average monthly expenditures of a household member were the smallest in Ida-Viru county — 2,313 kroons, accounting for 58% of the expenditures of a household member living in Harju county and 73% of the Estonian average. Whereas in Harju as well as in Ida-Viru county the growth of expenditures of the last year was slightly faster (16%) than in Estonia in general (14%). The expenditures were greater than average also in Tallinn, Tartu and Pärnu county (3,533, 3,463 and 3,275 kroons, respectively). In comparison with Harju county, the expenditure was by a third smaller also in Saare and Hiiu county.

In the years of 1996–2005, the monthly average expenditure of a household member increased the most in Harju county — by 2,466 kroons, approximately a quarter of which (561 kroons) in 2005. The expenditure increased the less during the last ten years in Ida-Viru county — only 1,166 kroons in a month, 27% of which (313 kroons) in turn in 2005. The growth rate of expenditures was the fastest in Harju county which has the biggest income (2.63 times) and in Lääne-Viru county (2.44 times). The indicators were 1.71 and 1.58, respectively by considering the purchasing power of 1996 realistically. Therefore the slow growth rate of expenditures during the last year in Lääne-Viru county, where the growth of expenditure of a household member was the slowest in comparison with 2004 — only 3%, did not influence significantly the general change trend in expenditure in this county over the whole reference period due to relatively rapid growth rate of expenditure of the previous years. The expenditure of a household member increased the slowest over the reference period in Hiiu county — 1.97 times (1,317 kroons a month). The expenditure increased slightly by over two times in ten years also in Ida-Viru county — 2.02 times and in Tallinn — 2.04 (1,515 kroons in a month). In the prices of 1996, the expenditure of a household member in these areas increased 380 kroons (28%), 355 kroons (31%) and 566 kroons in a month (33%), respectively.

Structure and dynamics of consumption expenditures

The expenditures made by household members are divided into two: consumption expenditures (expenditures directly related to consumption) and other expenditures. The latter expenditures are often made outside the household. But they also include, for example, donations to organizations and corporations as well as fines. The monthly amount of consumption expenditure per household member in 2005 was 3,127 kroons (98% of the expenditures). There are 12 different types of consumption expenditures according to their purpose. Table F gives an overview of their share.

In comparison with 2004, the average expenditure increased in all expenditure groups, with the only exception of expenditure on education services.

Except for the classification of consumption expenditure according to their purpose, they are also divided into monetary (purchased goods and services) and non-monetary. Non-monetary expenditure are goods, services and benefits received as payment for work in kind or free of charge during the month of the survey as well as cut-price (special part of price) goods and services received from the employer. During the survey month self-produced and consumed agricultural products, which are calculated into monetary value by the consumer, also belong to this group. The amount of non-monetary expenditure in 2005 was an average of 153 kroons in a month per household member, i.e. approximately 5% of the consumption expenditure of a household member in 2005. Since 2000 the non-monetary expenditure are divided according to their purpose and added to the monetary expenditure, so that they do not form a separate subdivision like before.

More than a half (55%) of the non-monetary expenditure in 2005 was spent on food, more than one fifth (21%) were expenditure on transportation, one tenth on communication services, 6% on leisure time and 4% on visits of hotels, canteens, cafés, etc. Thus, the ranking of non-monetary expenditure remained more or less identical as in 2004, but the proportion of expenditure on food decreased and the proportion of expenditure on transport, communication services and leisure time increased in it. (the indicators in 2004 were, respectively: food 66%, transport 11%, communication services 7%, leisure time 3%.)

A person spends most of his/her daily time resources on the provision of food. According to the data of 1999–2000, women spent 35% of their daily time volume of home work (ca 100 minutes) on cooking (including cooking and snacks, baking, dishwashing as well as making of preserves).¹ In 2005 a household member spent a monthly 844 kroons on food (27% of the consumption expenditure and 26% of the total expenditure), a tenth of which was non-monetary (82 kroons in a month per household member). Therefore a household member spent a significantly greater proportion of his/her monetary resources on food than from his/her time resources on cooking. The average expenditure on food of a household member increased 7% in one year, which was the fastest growth in the last ten years. It was faster only in 2000, when the nominal expenditure on food increased by one eighth (13%) in comparison with 1999. The absolute growth of the last year was a monthly amount of 53 kroons per household member. The 7% growth of expenditure on food was mainly caused by the increase of expenditure on meat products (approximately one third of the growth of expenditure on food) as well as on cheese, cottage cheese products, vegetables and non-alcoholic beverages. The growth of expenditure on food was also supported by an average 3.5% increase in prices of food products, the share growth of processed food products (for example peeled vegetables etc.) in the market basket as well as the general growth of consumption. In the years 1996–2005, the average nominal expenditure on food increased by a total of 255 kroons, more than one fifth (21%) of which in 2005 (Diagram 24 on page 39). Although the nominal expenditure on food as absolute number was the expenditure that increased during the last ten years the most (the growth was the same also in transport), the growth rate (1.43 times) of this type of expenditure was significantly slower in comparison with the rest of the growth of expenditure. The rapid yearly average growth of consumer prices of food products in 2004 and 2005 did not significantly influence the growth of consumer prices of this expenditure type during a longer period of time (during the last ten years). The consumer prices of food products increased in the years 1996–2005 only by a total of 1.29 times, which was one of the slowest growths in comparison with the other product groups (the growth was slower only in the product group of household products and services). The slow growth rate of consumer prices was the main reason for the slow growth of nominal expenditure on food products. During the period 1996–2005, the average expenditure on food of a household member increased realistically in the prices of 1996 only 1.11 times. Due to a relatively slow growth rate, the share of expenditure on food in the structure of consumer expenditure has decreased by more than one third during the period 1996–2005 — from 42% to 27%. When looking the structure of consumer expenditures of 2005 in constant prices of 1996, the share of expenditure on food was decreased by a

¹ Unrewarded work in Estonia, Tallinn, 2003.

quarter (10 percentage points) and accounted for 32% in the 2005 structure of consumer expenditure in purchasing power of 1996.

Expenditure on meat and meat products accounted for the greatest proportion, one fourth of the expenditure on food. A household member spent an average of 14% of the food expenditure on cereal products (incl. on bread as well as on white bread 3%), 11% on vegetables (processed as well as unprocessed), 8% on sugar and confectionery products and 7% on non-alcoholic beverages. The share of expenditure on cottage cheese products increased by two third and on cheese by 57% in comparison with the time ten years ago, however, the share of sugar has decreased by a half.

Expenditure on dwelling followed the expenditure on food according to their volume — a monthly amount of 482 kroons per household member in 2005, of which only four tenth percentage accounted for the non-monetary proportion (2 kroons per household member). In comparison with 2004, the average expenditure on dwelling of a household member increased by 11%, two third of which was the result of growth in prices and slightly over one third the result of consumption growth. In the years 1996–2005, the monetary expenditure on dwelling increased 1.88 times (11% of that in 2005). Thus, the monetary expenditure on dwelling increased slower than the average consumer expenditure in total (2.23 times). However, the consumer prices of goods and services group of dwelling increased during the years 1996–2005 significantly faster (1.90 times) than the consumer prices on the average (1.54 times). Its result was that the real expenditure remained under the ten-year-old level, accounting in 2005 for 99% of the level of real expenditures of 1996 (Diagram 25 on page 40) (people consumed the dwelling-related goods and services lesser by one percent in 1996 in comparison with 2005). As a result of which in 2005 the share of monetary expenditure on dwelling in consumer expenditure of a household member in the constant prices of 1996 decreased by 6 percentage points (from 18% to 12%) in comparison with 1996, at the same time, the share of nominal expenditure on dwelling in the structure of nominal expenditure decreased only by some percentage points (from 18% in 1996 to 15% in 2005).

In 2005 the greatest share of expenditure on dwelling was made on running repairs and maintenance of dwelling — 103 kroons per household member a month. The volume growth of repair works and services as well as the rapidly increased consumer prices has increased the share of repair and maintenance works in expenditure on dwelling in ten years from 15% in 1996 to 22% in 2005. The named expenditure has increased during the period 1996–2005 2.68 times per household member, i.e. by 65 kroons in a month, of which 22 kroons in 2005. A household member spent the monthly amount of 102 kroons on electricity in 2005, i.e. slightly over one fifth (21%) of the expenditure on dwelling. In the years 1998–2005, the monthly expenditure on electricity of a household member increased by 52 kroons (2.02 times), of which 12 kroons in 2005. Approximately one fifth (18%) of the expenditure on dwelling was made on central heating and warm water. The share of this proportion of expenditure on dwelling decreased during the years 1998–2005 from 23% to 18%, differently from the expenditure on running repairs, maintenance and electricity. Therefore, the growth rate here was considerably slower than in the expenditure on dwelling on the average, only one tenth and the absolute growth reached to nine kroons. Although the price of heat energy has constantly increased for the residential customer during the reference period, decreased consumption inhibited the growth of expenditure on domestic heat of a household member, but instead the expenditure on running repairs of dwelling increased (installation of thermal packet windows, insulation of walls, etc.). Water supply, transport of household waste and sewerage accounted for one tenth of the expenditure made on dwelling. The constantly increasing rental price of dwellings influenced significantly the average expenditure on dwelling of a household member. The expenditure on firewood of a household member has also greatly increased (from 9 kroons in 1998 to 30 kroons in 2005, i.e. 3.44 times).

Transport expenditure is in the third place according to the volume of the average expenditure of a household member. In 2005 a household member spent a monthly average of 376 kroons on transport, non-monetary proportion of it was 9% (32 kroons). The average monthly expenditure of a household member on transport increased in one year by 53 kroons or 16%, i.e. faster than the expenditure of a household member on the average,

but the growth only reached to 40% of the growth rate of expenditure on transport in 2004. The 34% growth of expenditure on motor fuel and lubricants as well as the 42% growth of expenditure on public transport mainly influenced the growth of expenditure on transport in 2005, where the main reason for the growth was the increase in consumer prices. Regardless of the faster growth of expenditure on public transport in comparison with the growth of expenditure made on motor fuel, the last mentioned growth of expenditure influenced the growth of expenditure on transport significantly more, due to its 2.5-times greater share. The share of expenditure on motor fuel and lubricants in the expenditure on transport of a household member in 2005 reached to an approximate of 40% (148 kroons in a month) and the expenditure on public transport was 16%. In the years 1996–2005, the monetary expenditure on transport has increased the most not only in absolute numbers (255 kroons per household member in a month, i.e. as much as the expenditure on food) but it is also the type of expenditure that has increased the fastest. The monetary nominal expenditure on transport increased 3.88 times during the last ten years (Diagram 26 on page 41). The consumer prices of goods and services group of transport increased during the years 1996–2005 faster (1.82 times) than the consumer prices on the average (1.54 times). As a result of this the growth of real expenditure in the prices of 1996 (2.13 times) was somewhat slower than the growth of nominal expenditure.

The growth of nominal expenditure from 88 kroons to 343 kroons a month increased the share of this type of monetary expenditure in the structure of consumption expenditure from 6% in 1996 to 11% in 2004.

Expenditure on motor fuel and lubricants (38%), expenditure on the purchase of the means of transport (new as well as used car, motorcycle, bicycle, etc.) an approximate quarter (24%) and expenditures on public transportation (16%) formed the monetary expenditure on transport in 2005. Therefore the share of expenditure on motor fuel and lubricants in the expenditure on transport increased by 5 percentage points in comparison with 1998, expenditure on the purchase of the means of transport (new as well as used) remained at the same level (23–24%) and the share of expenditure on public transport decreased from 19% to 16%, the main reason for it is the decreased number of users of public vehicles.

From year to year the share of compulsory expenditure decreases in the expenditure structure of a household member, therefore increasing the freedom of choice in using the financial resources. This statement is also confirmed by the steadily increased amount of expenditure made on leisure time and culture. The prerequisite for the growth of the mentioned expenditure is, apart from money, the existence of time resources. According to the time-budget survey, the Estonian resident spent on an average of 302 minutes during 24 hours on leisure time² during the years 1999–2000. In 2005 a household member spent a monthly average of 249 kroons on leisure time and culture, non-monetary proportion of it was 4% (approximate sum of 10 kroons in a month). Not only the greatest absolute growth of the last year (57 kroons in a month) but also the most rapid growth rate (30%) in comparison with 2004 is characteristic of this type of expenditure.

One household member spent 29 kroons (12% of monetary leisure expenditure) on books, press and other publications in 2005 on the average. The same amount was also spent on package holidays (tours offered by operators which include at least two types of service, such as transport and accommodation). The amount spent on sport and recreation services (swimming pool, tennis court, fair, amusement park, etc. and sport and other leisure activities) was 23 kroons, i.e. one tenth, on pets (including their foodstuffs) 22 kroons, and on purchasing computer hardware and software 21 kroons or 9% of monetary leisure expenditure. The average amount spent on cultural services (cinema, theatre, concerts, rest or dance nights, disco, museums, exhibitions, zoos, natural parks, etc.) was more modest — 17 kroons per month or 7% of monetary leisure expenditure. The modest share of cultural services among leisure expenditure is probably related to the financial stratification of Estonian residents and high fares in several cultural establishments such as cinemas, theatres, etc., which lowers the amount of audience. According to the cultural statistics, the obstacle for going to cinema, concert and theatre is mostly the high price of the ticket (for example, the average price of the cinema ticket rose during the period 1996–2004 from 26

² Tasustamata töö Eestis/Unrewarded work in Estonia, Tallinn, 2003.

kroons to 63 kroons and the average price of the theatre ticket from 31 to 100 kroons)³. Particularly in case of the aforementioned areas the financial problem arises especially sharply for people, other hindrances (little free time, unsuitable location of cultural events, etc.) were of less importance to most⁴. During 1996–2005 the monetary leisure expenditure of a household member multiplied by 3.23 (Diagram 27 on page 42). Thus, the monetary leisure expenditures grew faster than the average consumption expenditures (2.23 times). The consumer prices of the leisure goods and services group grew on the reference period more slowly (1.42 times) than the consumer prices on the average (1.54 times). As a result, the actual expenditure grew in relation to the prices of 1996 by 2.27 times. Thus, a great part of the price raise of leisure and cultural expenditures of the past ten years was connected to the increased consumption. The growth of leisure and cultural expenditures from 74 kroons to 239 kroons per month increased the importance of this monetary expenditure in the structure of consumption expenditure from 5% to 8%.

16% (39 kroons per month) less than on leisure was spent monthly in 2005 by a household member on garments and footwear — on the average 210 kroons per month. The non-monetary part accounted slightly for more than one per cent of it (3 kroons). Expenditure on garments and footwear grew nearly by a quarter (23% or 40 kroons per month) during the past year. As the consumer prices grew only 1.9% in comparison with the year 2004, the reason for the growth of expenditure was mostly the rise in consumption. During 1996–2005 the monetary nominal expenditure on garments and footwear grew by 2.12 times, i.e. slightly slower than the expenditures in Estonia on the average, thus, the significance of this expenditure type in the structure of consumption expenditure of one household member has not changed, forming still 7%. That the consumer prices of garments and footwear grew as much during the last ten years (1.55 times) than the consumer prices on the average, the growth of actual expenditure in 2005 was one of the smallest in comparison with 1996 (only the actual growth of expenditure on foodstuffs, educational services and hotels, cafes and restaurants was slower, residential expenditure even decreased) — 1.37 times. Thus, one household member spent monthly on garments and footwear in 1996 on the average 98 kroons and in 2005 at the purchase power of 1996 135 kroons (Diagram 28 on page 43).

The greatest part (63%) of expenditure on garments and footwear in 2005 was on garments and only 30% was spent on footwear. The rest was spent on cloth and accessories, this category also includes the cost of repairs made to garments and footwear. More than half (51%) of the expenditure on garments was made for women's garments, over one third (35%) on men's garments and only 14% on garments for up to 13-year-olds. The proportions were similar in case of footwear, 49% was spent on women's footwear, 36% on men's footwear and 15% on children's footwear of total footwear expenditure.

One household member spent roughly 205 kroons on communications monthly in 2005, the non-monetary part of which encompassed 7% (15 kroons). The monthly average communications expenditure for one household member grew with the year 33 kroons or 19%, this in spite of the 4.1% decrease in the consumer price of the communication goods and services in comparison with 2004. When we account the nominal expenditure of 2005 on the prices of 2004 we can state that the consumption of communication goods and services increased almost by a quarter (24%) with the year. Even though the consumer price of communication goods and services has decreased at three occasions during the past ten years (in 2001, 2004 and 2005), the monetary communications expenditures grew notably faster from other expenditures during the past ten years, both nominally — 8.13 times, and actually in the constant prices of 1996 — 4.87 times (the growth in expenditure was higher only concerning miscellaneous goods and services) (Diagram 29 on page 43).

Growth from 23 kroons to 191 kroons per month increased the significance of this monetary expenditure type in the structure of consumption expenditures of one household member from 2% in 1996 to 6% in 2005. The growth in consumption had a greater influence on the growth of communication expenditure than the price growth (prices in this aspect grew 1.68 times). When in 2000 36% of households had a mobile phone, then in 2005 four households out of five had one. One third of households possessing a mobile phone had two phones

³ Kultuurielu arengujooned 1994–2004/Development trends of cultural life 1994–2004.

⁴ Rosenblad, Y. (2006). Kultuuritarbimine, 2004/Consumption of culture. Estonian Statistics Monthly Magazine, 1/2006.

and a quarter of households at least three phones, but there were also households with eight mobile phones. For example, one household member spent monthly on purchasing a mobile phone on the average 1.7 kroons in 1998 and 5.1 kroons in 2005 and on mobile connection services 32.9 kroons in 2000 and 102.2 kroons in 2005. The percentage of households having an Internet connection has increased rapidly. When in 2000 approximately 7% of households had an Internet connection at home, then the same figure was 34% in 2005.

One of the most rapidly grown expenditure type in 2005 was expenditure on miscellaneous goods and services (personal care products and services, insurance expenditure, social protection services, etc.). In 2005 the growth was 30% (as to the leisure expenditure) or 45 kroons per one household member in one month, which was mostly influenced by the growth in consumption. In 2005 one household member spent on miscellaneous goods and services 195 kroons monthly on the average, 40% of which was spent on personal care products and services.

A notable share of personal care expenditures was made in 2005 in hairdressing and barber's shops and for purchasing creams and perfumes (both formed 19% of the personal care products and services expenditure) and 8% of the personal care products and services expenditure was spent on baby diapers. Insurance expenditure was 29% and social protection services (payments to retirement homes, care homes, schools for people with disabilities, also fees of nurseries, day centres, playschools, kindergartens and other child care services) 6% of miscellaneous goods and services expenditure. In 1996–2005 the average monetary nominal expenditures for miscellaneous goods and services increased 2.86 times (1.72 times in reality at the prices of 1996) (Diagram 30 on page 44). Growth from 68 kroons to 194 kroons per month increased the importance of this monetary expenditure type by one percentage — from 5% to 6% in the consumption expenditure structure of one household member.

One household member spent slightly under two hundred kroons (198 kroons) on interior fittings, household equipment and daily household maintenance in 2005. In comparison with 2004 the expenditure here grew more than by one quarter (26%, that is 41 kroons per month). As the average consumer prices did not change in 2005 in comparison with 2004 we can conclude that the main reason for the growth of expenditure is growth in consumption. As visible from Diagram 32 the situation was similar in 2004 thus we may conclude that this reflects the fast improvement in the living niveau of households during latter years. The greater part (37%) of expenditure of this type was made on furniture and interior fittings (including carpets and other types of flooring). Over one fifth (22% or 44 kroons per month) was spent on household appliances, the most expensive of which were reffridgerators, electrical stoves, washing machines and gas stoves, which totalled 63% of the expenditures made on household appliances. 17% of the amount spent on household was spent on the daily household maintenance goods and services (on the average 34 kroons for one household member per month), whereas washing powders and other washing products totalled here 37%. The sum of nominal expenditures on furniture, household appliances and daily household maintenance has grown during the past year from 67 kroons to 197 kroons per month, that is 2.95 times (Diagram 31 on page 45). The growth rate of monetary nominal expenditures was remarkably faster in this group of goods and services than the average growth rate of expenditures in Estonia, which increased the significance of this expenditure group in the consumption expenditure structure of one household member by one percent. Monetary actual expenditures in the purchasing power of 1996 have grown from 67 kroons to 173 kroons per month, thus the actual expenditure grew 2.58 times. The lowest growth of consumer prices in this group of goods and services (only 14%) increased the importance of actual expenditure on household in the real expenditure structure from 5% to 8%.

As a person's health is a very sensitive topic, then we separately view the expenditure on health care. One household member spent monthly on health care roughly 98 kroons in 2005, the non-monetary part of which encompassed less than one per cent. The expenditure on health care grew in 2005 in comparison with 2004 notably slower, only 3%, when compared to other expenditure types (an exception is the expenditure on educational services which even decreased). The small growth of expenditures may be caused by the

fact that changes introduced into health care politics in previous years (increasing the own participation of the patient in covering health care expenditures) had had their influences on expenditure already in 2003 and 2004 when health care expenditure grew by 43% in two years. A positive influence was certainly the nearly half lower yearly average growth rate of the consumer price in the health care area — in 2005 the consumer prices grew 2.2% in this aspect. More than half of the health care expenditure (60%) was made in 2005 on medicaments, one fifth on dental care services (dental filling, denture making and its material and other dental care services), nearly 8% on medicine products and therapeutical devices and equipment (bandage material, syringes, condoms, thermometers, hot-water and ice bags, glasses, prostheses, supporting devices, invalid carriages, etc.). Two thirds or over 5 kroons of expenditure on therapeutic devices and equipment for one household member per month was expenditure on glasses.

In 1996–2005 the average monetary nominal health care expenditure per one household member grew 4.97 times, the growth rate of which does not exceed that of miscellaneous goods and services (Diagram 32 on page 46). Even though the average expenditure per one household member grew remarkably more in Estonia in 2005 than the expenditure on health care, the percentage of those households did not decrease with one year where the expenditure on healthcare exceeded one tenth of the expenditures per one household member. In 2005 health care expenditure formed 17% of consumption expenditure of one household member in approximately over 11% of households in Estonia. These were likely poorer and often single-head households, as in these households the consumption expenditure per household member (monthly 2,695 kroons) were lower than the Estonian average (monthly 3,127 kroons) and the average number of members in these households was significantly below the Estonian average (1.8 and 2.4 members accordingly).

The fast growth of health care nominal expenditures in the past ten years was guided by the rapid growth of the consumer price of health care products and services. Consumer prices in this product group grew significantly faster in 1996–2005 (1.87 times) than the consumer prices on the average (1.54 times). The growth of prices was faster only for education services, households and restaurants, cafes and hotel services. As a result, the growth of actual expenditure in the purchase power of 1996 (2.65 times) was somewhat slower than the growth of nominal expenditure, but still one of the most rapidly growing expenditures (the actual growth was more rapid only regarding communication expenditure and miscellaneous goods and services expenditure).

Growth from 20 to 97 kroons per month tripled (1% in 1996 and 3% in 2005) the significance of this monetary expenditure type in the consumption expenditure pattern of one household member.

In comparison with 2004 the average expenditure of one household member decreased in 2005 only regarding education services. One household member spent monthly on education 49 kroons on the average in 2005, nearly 2% of which was non-monetary expenditure. Two thirds were expenditure on the post-second level and on third level education and over a quarter (27%) on fee-charging courses (such as language classes, computer courses, etc.) which can not be located in the formal education system. In 1996–2005 the average nominal monetary expenditure of one household member grew 2.63 times, that is from 18 kroons to 48 kroons per month. The consumer prices of this group of services grew notably faster in the past ten years (2.12 times) than the average consumer prices in Estonia, as a result of which the monetary actual expenditure grew here only by a quarter (1.24 times).

One household member spent 104 kroons monthly on the average on alcoholic beverages and tobacco products in 2005, more than half of which (58%) was expenditure for alcoholic beverages. This expenditure type grew only 8% a year, but the growth concerns only alcoholic beverages, because the expenditure on tobacco products remained on the level of 2004. In 1996–2005 the average nominal expenditure of one household member on alcoholic beverages and tobacco products grew 2.55 times. The consumer prices of this product group grew slightly slower in the past ten years (1.48 times) than the average consumer prices in Estonia. As a result, the actual expenditure grew in relation to the prices of 1996 by 1.46 times. Therefore the growth of expenditure on alcoholic beverages and tobacco products was largely caused by the increased consumption.

The growth of nominal expenditure from 48 kroons to 104 kroons per month did not change the percentage of this expenditure type in the regarded period (3–4%) in the consumption expenditure structure of one household member. Though, in making conclusions we have to take into account that the used international expenditure classification (COICOP) weighs the part of expenditure on alcoholic beverages and tobacco products which is intended for using at home and the products consumed in catering establishments are regarded as purchasing a service and it belongs to the expenditure group “Hotels, restaurants, cafes,...”. We must also consider that conclusions based on data collected with the sampling method concerning the expenditure on alcoholic beverages and tobacco products is always underestimated because people do not wish to disclose their consumption of alcoholic beverages and tobacco products, and, on the other hand, marginal persons do not participate in research.

Like in Estonia, the Lithuanian and Latvian household members also spent the largest share of the expenditure on food and non-alcoholic beverages. The difference between the expenditure on food in Latvia and Estonia was four percentage points, but in Lithuania the share was 40% larger. The difference was also significant in the share of dwelling expenditure — in Latvia and in Lithuania the respective figure was more than one third (3 percentage points) smaller. In 2005, a household member in Estonia spent slightly less on hotels, cafés, restaurants and on clothing and footwear, but slightly more on recreation, leisure and entertainment and miscellaneous goods and services than a household member in Latvia. The rest of the consumption expenditure structure in Estonia and Latvia was rather similar. A household member in Lithuania spent less on recreation, leisure and entertainment, on transport, household maintenance; miscellaneous goods and services and communication and slightly more on medical care and health services, clothing and footwear and hotels, cafés and restaurants compared to an Estonian household member. In 2005 like in previous years, the share of unavoidable expenditure in the household expenditure structure was the largest in Lithuania (49%) and the smallest in Estonia (42%). In Latvia, the share of unavoidable expenditure in the household expenditure structure was 43%. On the positive side, however, the share of necessary expenditure in Lithuania and in Estonia decreased during the year.

Table G on page 47 provides an overview of the consumption expenditure structure per household member in Latvia and Lithuania.

TABELID
TABLES

Tabel 1 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek, 2005**
Table 1 *Average monthly disposable income per household member, 2005*

Netosissetulek	Kõik leibkonnad, krooni <i>All households, kroons</i>	Suhteline viga, % <i>Relative error, %</i>	Osatähtsus, % <i>Proportion, %</i>	Income
Netosissetulek	3 475,5	1,7	100,0	<i>Disposable income</i>
sissetulek palgatööst	2 356,7	2,4	67,8	<i>income from wage labour</i>
tulu individuaalsest teisest tegevusest	116,8	10,7	3,4	<i>income from self-employment</i>
tulu põllu- ja metsamajanduslikust tegevusest	45,1	17,5	1,3	<i>income from agricultural activity and forestry</i>
tulu mittepõllumajanduslikust tegevusest	71,7	13,8	2,1	<i>income from non-farm self-employment</i>
omanditulu	18,2	53,4	0,5	<i>income from property</i>
siirded	945,0	2,6	27,2	<i>transfers</i>
pensionid	650,6	2,8	18,7	<i>pensions</i>
töötü abiraha	5,0	21,6	0,1	<i>unemployment benefits</i>
lapsetoetus	86,0	3,2	2,5	<i>child benefits</i>
haigusraha	18,5	16,7	0,5	<i>sick benefits</i>
alimendid ja toetusrahad	14,6	15,9	0,4	<i>alimonies and subsidies</i>
sotsiaalabi	32,7	9,6	0,9	<i>social assistance</i>
muud siirded	137,6	13,5	4,0	<i>other transfers</i>
muu sissetulek	38,8	14,5	1,1	<i>other income</i>

Tabel 2 **Leibkonnaliikme kuukeskmise rahaline netosissetulek, 2005**
Table 2 *Average monthly monetary disposable income per household member, 2005*

Netosissetulek	Kõik leibkonnad, krooni <i>All households, kroons</i>	Suhteline viga, % <i>Relative error, %</i>	Osatähtsus, % <i>Proportion, %</i>	Income
Netosissetulek	3 308,5	1,6	100,0	<i>Disposable income</i>
sissetulek palgatööst	2 293,5	2,3	69,3	<i>income from wage labour</i>
tulu individuaalsest teisest tegevusest	65,6	18,2	2,0	<i>income from self-employment</i>
tulu põllu- ja metsamajanduslikust tegevusest	-5,7	..	..	<i>income from agricultural activity and forestry</i>
tulu mittepõllumajanduslikust tegevusest	71,3	13,9	2,2	<i>income from non-farm self-employment</i>
omanditulu	18,2	53,4	0,6	<i>income from property</i>
siirded	892,4	2,3	27,0	<i>transfers</i>
pensionid	650,6	2,8	19,7	<i>pensions</i>
töötü abiraha	5,0	21,6	0,2	<i>unemployment benefits</i>
lapsetoetus	86,0	3,2	2,6	<i>child benefits</i>
haigusraha	18,5	16,7	0,6	<i>sick benefits</i>
alimendid ja toetusrahad	14,6	15,9	0,4	<i>alimonies and subsidies</i>
sotsiaalabi	26,8	10,8	0,8	<i>social assistance</i>
muud siirded	90,9	12,5	2,7	<i>other transfers</i>
muu sissetulek	38,8	14,5	1,2	<i>other income</i>

Tabel 3 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused, 2005**
 Table 3 *Average monthly expenditure per household member, 2005*

Kulutused	Kõik leibkonnad, krooni <i>All households, kroons</i>	Suhteline viga, % <i>Relative error, %</i>	Osatähtsus, % <i>Proportion, %</i>	Expenditure
Kulutused	3 189,3	1,9	100,0	Expenditure
tarbimiskulu	3 126,7	1,9	98,0	consumption expenditure
toit ja alkoholita joogid	844,1	1,3	26,5	food and non-alcoholic beverages
toit	781,6	1,3	24,5	food
teraviljasaadused	119,2	1,3	3,7	grain products
leib	28,1	1,6	0,9	bread
sai	22,8	1,5	0,7	white bread
lihatooted	210,8	1,6	6,6	meat and poultry
liha	63,9	3,5	2,0	meat
vorst	43,5	2,0	1,4	sausages
kalatooted	37,4	2,4	1,2	fish and seafood
värske kala	16,3	3,9	0,5	fresh fish
piim, juust, munad	141,0	1,3	4,4	milk, cheese, eggs
piim	32,4	1,7	1,0	milk
kohupiim	22,6	2,7	0,7	curds
juust	30,3	2,2	1,0	cheese
munad	15,8	1,9	0,5	eggs
õlid ja rasvad	25,8	1,8	0,8	fats and oils
või	8,9	3,1	0,3	butter
puuvili	54,4	4,0	1,7	fruits
aedvili	93,2	2,2	2,9	vegetables
kartul	26,1	3,3	0,8	potatoes
suhkur ja maiustused	63,6	2,3	2,0	sugar and sweets
suhkur	12,2	5,2	0,4	sugar
mujal loetlemata toiduained	36,3	2,8	1,1	other food products
alkoholita joogid	62,6	2,0	2,0	non-alcoholic beverages
alkoholjoogid ja tubakatooted	103,5	4,5	3,2	alcoholic beverages and tobacco products
alkoholjoogid	59,9	5,9	1,9	alcoholic beverages
tubakatooted	43,6	5,2	1,4	tobacco products
rõivad ja jalanõud	210,4	3,8	6,6	clothing and footwear
kangad	1,9	14,9	0,1	fabrics
garderoobikaubad	132,7	4,2	4,2	clothing
jalanõud	62,0	5,6	1,9	footwear
eluase	481,7	2,5	15,1	dwelling
remont	103,4	8,2	3,2	repair
majapidamiskulud	197,8	9,1	6,2	household equipment and operation
tervishoid	98,3	3,7	3,1	medical care and health services
transport	375,6	6,9	11,8	transport
ühistransport	58,5	7,5	1,8	public transportation
bensiin, õlid	148,2	4,3	4,6	petrol and oils
side	205,4	2,0	6,4	communications
vaba aeg	249,0	4,4	7,8	recreation, leisure and entertainment
ajakirjandus ja raamatud	29,1	4,9	0,9	newspapers, magazines and books
haridus	48,5	16,5	1,5	education
hotellid, kohvikud, restoranid	117,8	5,2	3,7	hotels, cafés, restaurants
söömine väljaspool kodu	113,4	5,1	3,6	eating out
majutusteenused	4,4	28,2	0,1	accommodation
mitmesugused kaubad ja teenused	194,6	3,9	6,1	miscellaneous goods and services
muud kulutused	62,6	6,9	2,0	other expenditure

Tabel 4 **Leibkonnaliikme kuukeskmised rahalised kulutused, 2005**
Table 4 *Average monthly monetary expenditure per household member, 2005*

Kulutused	Kõik leibkonnad, krooni <i>All households, kroons</i>	Suhteline viga, % <i>Relative error, %</i>	Osatähtsus, % <i>Proportion, %</i>	Expenditure
Kulutused	3 036,6	1,9	100,0	Expenditure
tarbimiskulud	2 974,0	1,9	97,9	consumption expenditure
toit ja alkoholita joogid	761,9	1,2	25,1	food and non-alcoholic beverages
toit	705,9	1,2	23,2	food
teraviljasaadused	118,2	1,3	3,9	grain products
leib	28,0	1,6	0,9	bread
sai	22,7	1,5	0,7	white bread
lihatooted	197,5	1,6	6,5	meat and poultry
liha	52,7	4,0	1,7	meat
vorst	43,1	2,0	1,4	sausages
kalatooted	35,1	2,5	1,2	fish and seafood
värske kala	14,4	4,1	0,5	fresh fish
piim, juust, munad	133,7	1,4	4,4	milk, cheese, eggs
piim	28,9	1,8	1,0	milk
kohupiim	22,1	2,8	0,7	curds
juust	30,0	2,2	1,0	cheese
munad	13,1	2,2	0,4	eggs
õlid ja rasvad	25,5	1,8	0,8	fats and oils
või	8,5	3,2	0,3	butter
puuvili	45,2	3,0	1,5	fruits
aedvili	60,2	2,1	2,0	vegetables
kartul	14,4	5,3	0,5	potatoes
suhkur ja maiustused	54,8	2,4	1,8	sugar and sweets
suhkur	12,2	5,2	0,4	sugar
mujal loetlemata toiduained	35,8	2,8	1,2	other food products
alkoholita joogid	56,0	2,2	1,8	non-alcoholic beverages
alkoholjoogid ja tubakatooted	102,8	4,5	3,4	alcoholic beverages and tobacco products
alkoholjoogid	59,3	5,9	2,0	alcoholic beverages
tubakatooted	43,5	5,2	1,4	tobacco products
rõivad ja jalanõud	207,8	3,8	6,8	clothing and footwear
kangad	1,9	14,9	0,1	fabrics
garderoobikaubad	130,7	4,2	4,3	clothing
jalanõud	61,4	5,6	2,0	footwear
eluase	479,7	2,5	15,8	dwelling
remont	103,3	8,2	3,4	repair
majapidamiskulud	197,4	9,1	6,5	household equipment and operation
tervishoid	97,4	3,7	3,2	medical care and health services
transport	343,4	7,2	11,3	transport
ühistransport	56,5	7,7	1,9	public transportation
bensiin, õlid	131,8	3,6	4,3	petrol and oils
side	190,7	1,9	6,3	communications
vaba aeg	239,0	4,5	7,9	recreation, leisure and entertainment
ajakirjandus ja raamatud	28,9	4,9	1,0	newspapers, magazines and books
haridus	47,6	16,8	1,6	education
hotellid, kohvikud, restoranid	111,9	5,3	3,7	hotels, cafés, restaurants
söömine väljaspool kodu	107,5	5,3	3,5	eating out
majutusteenused	4,4	28,2	0,1	accommodation
mitmesugused kaubad ja teenused	194,4	3,9	6,4	miscellaneous goods and services
muud kulutused	62,6	6,9	2,1	other expenditure

Tabel 5 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek linnas ja maal, 2005**Table 5 *Average monthly disposable income per household member in urban and rural area, 2005*

(krooni — kroons)

Sissetulek	Linnas Urban	Maal Rural	Income
Netosissetulek	3 646,5	3 133,2	Disposable income
sissetulek palgatööst	2 573,0	1 923,7	income from wage labour
tulu individuaalsest teisest tegevusest	83,2	183,3	income from self-employment
siirded	946,3	943,0	transfers
pensionid	641,0	669,8	pensions
lapsetoetused	78,6	101,0	child benefits
muu sissetulek	34,8	46,8	other income

Tabel 6 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused linnas ja maal, 2005**Table 6 *Average monthly expenditure per household member in urban and rural area, 2005*

(krooni — kroons)

Kulutused	Linnas Urban	Maal Rural	Expenditure
Kulutused	3 270,7	3 027,3	Expenditure
tarbimiskulu	3 215,2	2 950,6	consumption expenditure
toit ja alkoholita joogid	833,9	864,4	food and non-alcoholic beverages
toit	772,5	799,4	food
alkoholita joogid	61,4	64,9	non-alcoholic beverages
alkoholjoogid ja tubakatooted	100,9	108,7	alcoholic beverages and tobacco products
alkoholjoogid	57,9	64,0	alcoholic beverages
tubakatooted	43,0	44,8	tobacco products
rõivad ja jalanõud	227,7	175,9	clothing and footwear
eluase	546,7	352,2	dwelling
majapidamiskulud	184,7	223,9	household equipment and operation
tervishoid	99,0	97,0	medical care and health services
transport	356,9	412,8	transport
side	218,0	180,2	communications
vaba aeg	261,6	223,9	recreation, leisure and entertainment
haridus	60,6	24,5	education
hotellid, kohvikud, restoranid	121,7	110,2	hotels, cafés and restaurants
mitmesugused kaubad ja teenused	203,5	176,9	miscellaneous goods and services
muud kulutused	55,5	76,7	other expenditure

Tabel 7 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna struktuuri järgi, 2005**
 Table 7 *Average monthly disposable income per household member by structure of household, 2005*
 (krooni — kroons)

Sissetulek	Üksik 60-aastane ja vanem <i>Single person aged 60 and over</i>	Üksik alla 60-aastane <i>Single person aged under 60</i>	Üle 60-aastane paar <i>Couple aged over 60</i>	Paar, kellest vähemalt üks alla 60-aastane <i>Couple in which at least one partner is aged under 60</i>	Ühe lapsega täiskasvanu <i>Adult with one child</i>	Kahe või enama lapsega täiskasvanu <i>Adult with two or more children</i>	Ühe lapsega paar <i>Couple with one child</i>
Netosissetulek	3 326,2	4 720,2	3 285,4	4 948,2	2 937,9	2 029,5	3 888,8
sissetulek palgatööst	684,2	3 460,1	472,5	4 057,3	1 844,5	1 069,1	3 232,2
tulu individuaalsest töisest tegevusest	-38,3	293,1	121,0	177,5	28,7	19,1	19,6
siirded	2 669,9	917,8	2 665,4	676,0	1 047,5	905,8	487,5
pensionid	2 555,4	360,6	2 589,6	501,7	27,2	10,3	47,3
lapsetoetused	0,0	0,0	0,0	0,0	208,4	290,5	139,3
muu sissetulek	10,4	49,2	26,5	37,4	17,2	35,5	149,5

Tabel 8 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna struktuuri järgi, 2005**
 Table 8 *Average monthly expenditure per household member by structure of household, 2005*
 (krooni — kroons)

Kulutused	Üksik 60-aastane ja vanem <i>Single person aged 60 and over</i>	Üksik alla 60-aastane <i>Single person aged under 60</i>	Üle 60-aastane paar <i>Couple aged over 60</i>	Paar, kellest vähemalt üks alla 60-aastane <i>Couple in which at least one partner is aged under 60</i>	Ühe lapsega täiskasvanu <i>Adult with one child</i>	Kahe või enama lapsega täiskasvanu <i>Adult with two or more children</i>	Ühe lapsega paar <i>Couple with one child</i>
Kulutused	3 144,0	4 525,7	2 875,2	4 474,2	2 831,6	2 042,6	3 496,4
tarbimiskulu	3 021,0	4 397,5	2 793,1	4 370,1	2 821,5	2 040,0	3 444,0
toit ja alkoholita joogid	959,7	1 076,3	947,2	1 019,6	721,8	568,2	791,3
toit	897,9	987,6	892,1	941,8	663,1	519,0	723,4
alkoholita joogid	61,8	88,8	55,1	77,8	58,7	49,2	67,9
alkoholjoogid ja tubakatooted	53,1	213,0	73,8	186,5	86,8	39,8	116,1
alkoholjoogid	30,8	113,0	52,1	105,3	31,6	9,1	73,4
tubakatooted	22,3	100,0	21,6	81,2	55,2	30,7	42,8
rõivad ja jalanõud	169,5	352,0	92,5	267,8	232,7	188,8	268,9
eluase	753,5	909,8	563,5	718,7	511,1	356,6	413,7
majapidamiskulud	204,8	348,4	192,8	321,2	135,0	89,7	296,6
tervishoid	249,8	95,5	192,2	134,7	84,8	40,8	62,1
transport	101,9	362,3	262,0	611,3	161,0	168,3	462,2
side	138,1	266,9	123,6	254,1	283,1	160,2	250,3
vaba aeg	216,7	250,5	191,7	445,3	293,1	173,6	274,2
haridus	3,8	39,1	0,4	34,4	1,0	15,4	98,7
hotellid, kohvikud, restoranid	46,7	232,3	12,5	147,2	120,5	123,8	115,9
mitmesugused kaubad ja teenused	123,4	251,4	140,9	229,3	190,6	114,8	294,0
muud kulutused	123,0	128,2	82,1	104,1	10,1	2,6	52,4

Kahe lapsega paar	Vähemalt kolme lapsega paar	Ala- ja täisealiste lastega paar	Kaks põlvkonda	Kolm põlvkonda	Muu	Income
<i>Couple with two children</i>	<i>Couple with at least three children</i>	<i>Couple with minor and adult children</i>	<i>Two generations</i>	<i>Three generations</i>	<i>Other</i>	
3 175,8	2 648,6	2 709,3	3 661,3	2 700,1	2 638,7	Disposable income
2 434,4	1 804,6	2 094,7	2 804,2	1 685,7	1 418,3	income from wage labour
114,9	165,3	107,0	136,7	45,0	196,7	income from self-employment
539,6	594,9	451,0	678,7	880,4	993,6	transfers
93,2	73,6	183,1	530,6	656,8	516,2	pensions
192,9	328,0	138,5	30,1	108,6	119,2	child benefits
86,9	83,8	56,6	41,7	89,0	30,1	other income

Kahe lapsega paar	Vähemalt kolme lapsega paar	Ala- ja täisealiste lastega paar	Kaks põlvkonda	Kolm põlvkonda	Muu	Expenditure
<i>Couple with two children</i>	<i>Couple with at least three children</i>	<i>Couple with minor and adult children</i>	<i>Two generations</i>	<i>Three generations</i>	<i>Other</i>	
2 917,1	2 238,9	2 582,1	3 309,8	2 354,0	2 682,9	Expenditure
2 890,9	2 208,1	2 549,0	3 255,2	2 326,2	2 604,1	consumption expenditure
732,5	561,9	700,7	904,3	705,5	806,6	food and non-alcoholic beverages
671,9	513,0	647,9	839,0	660,7	750,6	food
60,6	48,9	52,8	65,3	44,7	56,0	non-alcoholic beverages
85,9	59,1	71,8	114,1	66,8	63,6	alcoholic beverages and tobacco products
56,1	27,7	39,7	64,5	42,1	43,0	alcoholic beverages
29,8	31,5	32,2	49,6	24,7	20,6	tobacco products
191,8	186,2	221,2	209,0	130,9	160,9	clothing and footwear
319,8	242,5	329,0	444,8	325,4	369,2	dwelling
176,0	94,3	116,4	151,8	216,0	170,1	household equipment and operation
55,1	42,7	50,8	96,8	71,4	54,0	medical care and health services
422,9	319,2	305,1	475,5	197,7	338,2	transport
214,3	152,3	185,0	230,9	167,7	164,9	communications
331,8	214,8	215,0	210,4	179,9	182,9	Recreation, leisure and entertainment
39,1	51,6	64,5	68,9	30,9	48,3	education
100,4	78,8	126,6	150,0	72,1	117,8	hotels, cafés and restaurants
221,3	204,7	162,9	198,7	161,9	127,6	miscellaneous goods and services
26,2	30,8	33,1	54,6	27,8	78,8	other expenditure

Tabel 9 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna haridustaseme järgi, 2005**

Table 9 *Average monthly disposable income per household member by level of household education, 2005*
(krooni — kroons)

Sissetulek	I tase	II tase			III tase	Income
	<i>Below upper secondary education</i>	<i>Upper secondary education total</i>	<i>no vocational education</i>	<i>with vocational education</i>	<i>Tertiary education</i>	
Netosissetulek	2 452,1	2 968,8	3 299,9	2 845,8	4 337,1	<i>Disposable income</i>
sissetulek palgatööst	602,9	1 919,7	2 239,9	1 800,4	3 317,8	<i>income from wage labour</i>
tulu individuaalsest teisest tegevusest	131,4	129,2	165,3	116,0	98,3	<i>income from self-employment</i>
siirded	1 699,8	869,9	853,8	876,0	845,8	<i>transfers</i>
pensionid	1 505,1	565,2	538,5	575,2	538,0	<i>pensions</i>
lapsetoetused	49,3	93,7	80,6	98,6	86,1	<i>child benefits</i>
muu sissetulek	18,0	50,0	40,9	53,4	75,2	<i>other income</i>

Tabel 10 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna haridustaseme järgi, 2005**

Table 10 *Average monthly expenditure per household member by level of household education, 2005*
(krooni — kroons)

Kulutused	I tase	II tase			III tase	Expenditure
	<i>Below upper secondary education</i>	<i>Upper secondary education total</i>	<i>no vocational education</i>	<i>with vocational education</i>	<i>Tertiary education</i>	
Kulutused	2 096,8	2 734,8	2 976,5	2 645,7	3 999,2	<i>Expenditure</i>
tarbimiskulu	2 041,6	2 675,5	2 918,4	2 585,9	3 930,9	<i>consumption expenditure</i>
toit ja alkoholita joogid	788,3	789,2	784,0	791,1	922,8	<i>food and non-alcoholic beverages</i>
toit	737,7	732,6	724,5	735,6	850,3	<i>food</i>
alkoholita joogid	50,6	56,6	59,6	55,5	72,5	<i>non-alcoholic beverages</i>
alkoholjoogid ja tubakatooted	82,3	105,4	112,9	102,7	106,5	<i>alcoholic beverages and tobacco products</i>
alkoholjoogid	40,0	55,1	59,7	53,4	70,6	<i>alcoholic beverages</i>
tubakatooted	42,3	50,4	53,3	49,3	35,9	<i>tobacco products</i>
rõivad ja jalanõud	88,1	165,6	186,4	158,0	293,7	<i>clothing and footwear</i>
eluase	432,3	437,9	504,8	413,2	545,8	<i>dwelling</i>
majapidamiskulud	108,2	137,5	124,1	142,4	291,6	<i>household equipment and operation</i>
tervishoid	124,6	84,0	83,0	84,3	108,8	<i>medical care and health services</i>
transport	142,1	302,6	355,8	282,9	520,1	<i>transport</i>
side	96,4	183,8	222,2	169,7	257,8	<i>communications</i>
vaba aeg	81,7	204,5	242,4	190,5	343,3	<i>Recreation, leisure and entertainment</i>
haridus	9,3	32,0	37,2	30,1	77,9	<i>education</i>
hotellid, kohvikud, restoranid	19,4	84,2	111,0	74,3	182,7	<i>hotels, cafés and restaurants</i>
mitmesugused kaubad ja teenused	68,9	148,8	154,6	146,7	279,9	<i>miscellaneous goods and services</i>
muud kulutused	55,2	59,3	58,1	59,8	68,3	<i>other expenditure</i>

Tabel 11 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnapea haridustaseme järgi, 2005**

Table 11 *Average monthly disposable income per household member by level of education of head of the household, 2005*
(krooni — kroons)

Sissetulek	I tase	II tase			III tase	Income
	<i>Below upper secondary education</i>	<i>Upper secondary education total</i>	<i>no vocational education</i>	<i>with vocational education</i>	<i>Tertiary education</i>	
Netosissetulek	2 531,5	3 192,3	3 439,3	3 057,9	4 426,8	Disposable income
sissetulek palgatööst	958,3	2 177,8	2 485,0	2 010,6	3 350,0	income from wage labour
tulu individuaalsest teisest tegevusest	118,9	124,0	140,0	115,4	103,5	income from self-employment
siirded	1 435,9	837,2	772,6	872,2	890,9	transfers
pensionid	1 242,6	510,5	456,5	539,8	601,4	pensions
lapsetoetused	63,5	94,7	90,3	97,0	82,3	child benefits
muu sissetulek	18,4	53,3	41,7	59,7	82,4	other income

Tabel 12 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnapea haridustaseme järgi, 2005**

Table 12 *Average monthly expenditure per household member by level of education of head of the household, 2005*
(krooni — kroons)

Kulutused	I tase	II tase			III tase	Expenditure
	<i>Below upper secondary education</i>	<i>Upper secondary education total</i>	<i>no vocational education</i>	<i>with vocational education</i>	<i>Tertiary education</i>	
Kulutused	2 174,4	2 943,4	3 154,7	2 828,2	4 103,1	Expenditure
tarbimiskulu	2 124,5	2 882,9	3 092,8	2 768,4	4 030,9	consumption expenditure
toit ja alkoholita joogid	777,8	812,6	799,2	819,8	930,7	food and non-alcoholic beverages
toit	726,0	753,6	738,1	761,9	856,8	food
alkoholita joogid	51,8	59,0	61,1	57,9	73,9	non-alcoholic beverages
alkoholjoogid ja tubakatooted	89,4	110,4	122,3	103,9	98,6	alcoholic beverages and tobacco products
alkoholjoogid	44,4	62,3	70,0	58,2	63,3	alcoholic beverages
tubakatooted	45,0	48,0	52,3	45,8	35,3	tobacco products
rõivad ja jalanõud	103,4	188,6	203,3	180,5	299,5	clothing and footwear
eluase	406,1	447,7	465,8	437,8	576,5	dwelling
majapidamiskulud	110,4	168,3	192,9	154,8	290,8	household equipment and operation
tervishoid	111,9	85,6	76,4	90,7	113,6	medical care and health services
transport	178,2	343,4	407,2	308,6	526,2	transport
side	117,8	202,0	229,6	186,9	253,4	communications
vaba aeg	101,8	223,4	253,2	207,3	363,9	Recreation, leisure and entertainment
haridus	12,9	34,8	47,3	27,9	89,4	education
hotellid, kohvikud, restoranid	27,2	96,7	117,7	85,4	198,8	Hotels, cafés and restaurants
mitmesugused kaubad ja teenused	87,6	169,4	177,9	164,8	289,5	miscellaneous goods and services
muud kulutused	49,9	60,5	61,9	59,8	72,2	other expenditure

Tabel 13 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnapea soo ja vanuse järgi, 2005**

Table 13 *Average monthly disposable income per household member by gender and age of head of the household, 2005*
(krooni — kroons)

Sissetulek	Mees	Naine	16–24-aastane mees	16–24-aastane naine	25–39-aastane mees	25–39-aastane naine
	Male	Female	Male aged 16–24	Female aged 16–24	Male aged 25–39	Female aged 25–39
Netosissetulek	3 629,4	3 282,7	4 009,0	4 050,9	4 007,6	3 230,4
sissetulek palgatööst	2 635,4	2 006,4	3 425,2	3 194,4	3 188,9	2 249,2
tulu individuaalsest teisest tegevusest	151,5	73,2	104,5	-28,1	148,5	98,0
siirded	775,7	1 158,3	473,3	868,1	561,3	811,5
pensionid	509,6	827,9	64,6	106,7	105,9	144,1
lapsetoetused	90,3	80,7	56,7	78,8	159,9	182,9
muu sissetulek	66,8	44,8	6,0	16,5	108,9	71,7

Tabel 14 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnapea soo ja vanuse järgi, 2005**

Table 14 *Average monthly expenditure per household member by gender and age of head of the household, 2005*
(krooni — kroons)

Kulutused	Mees	Naine	16–24-aastane mees	16–24-aastane naine	25–39-aastane mees	25–39-aastane naine
	Male	Female	Male aged 16–24	Female aged 16–24	Male aged 25–39	Female aged 25–39
Kulutused	3 269,5	3 087,9	3 953,5	3 718,0	3 501,4	3 004,4
tarbimiskulu	3 207,1	3 025,1	3 882,2	3 656,6	3 460,8	2 983,4
toit ja alkoholita joogid	848,7	838,3	830,5	688,1	766,4	695,9
toit	784,9	777,3	753,8	615,6	702,1	634,8
alkoholita joogid	63,8	60,9	76,6	72,5	64,3	61,1
alkoholjoogid ja tubakatooted	122,0	79,9	85,3	35,8	130,6	85,0
alkoholjoogid	73,6	42,5	52,9	24,3	87,1	41,9
tubakatooted	48,5	37,4	32,4	11,5	43,4	43,1
rõivad ja jalanõud	217,6	201,3	303,9	254,9	260,4	254,0
eluase	446,5	526,0	710,9	669,7	413,6	474,1
majapidamiskulud	192,9	204,0	142,1	211,8	241,0	272,5
tervishoid	84,4	115,8	42,7	71,7	55,3	66,6
transport	424,0	314,6	446,6	525,6	496,9	285,0
side	216,0	191,9	278,9	277,3	255,2	200,9
vaba aeg	265,0	228,9	547,9	304,0	342,0	229,4
haridus	54,1	41,6	75,0	48,8	52,4	75,8
hotellid, kohvikud, restoranid	125,0	108,8	262,7	319,1	160,1	124,7
mitmesugused kaubad ja teenused	210,9	174,0	155,7	249,8	286,9	219,5
muud kulutused	62,4	62,8	71,3	61,4	40,6	21,0

40–49-aastane mees <i>Male aged 40–49</i>	40–49-aastane naine <i>Female aged 40–49</i>	50–59-aastane mees <i>Male aged 50–59</i>	50–59-aastane naine <i>Female aged 50–59</i>	60-aastane või vanem mees <i>Male aged 60 or over</i>	60-aastane või vanem naine <i>Female aged 60 or over</i>	<i>Income</i>
3 256,3	3 051,5	3 818,7	3 821,2	3 245,9	3 122,1	<i>Disposable income</i>
2 686,0	2 396,7	3 043,5	2 851,2	990,1	778,6	<i>income from wage labour</i>
125,3	96,2	196,8	74,6	161,3	39,4	<i>income from self-employment</i>
382,5	507,1	539,7	836,1	2 055,0	2 295,0	<i>transfers</i>
160,7	196,3	404,4	650,7	1 960,1	2 180,2	<i>pensions</i>
97,3	94,8	35,9	31,7	17,4	12,7	<i>child benefits</i>
62,5	51,5	38,7	59,3	39,5	9,1	<i>other income</i>

40–49-aastane mees <i>Male aged 40–49</i>	40–49-aastane naine <i>Female aged 40–49</i>	50–59-aastane mees <i>Male aged 50–59</i>	50–59-aastane naine <i>Female aged 50–59</i>	60-aastane või vanem mees <i>Male aged 60 or over</i>	60-aastane või vanem naine <i>Female aged 60 or over</i>	<i>Expenditure</i>
3 115,2	2 936,2	3 230,3	3 495,1	2 982,7	2 972,4	<i>Expenditure</i>
3 047,0	2 867,5	3 162,4	3 426,3	2 897,6	2 883,9	<i>consumption expenditure</i>
845,3	806,3	939,9	957,7	913,8	923,6	<i>food and non-alcoholic beverages</i>
781,5	747,4	871,6	890,9	858,5	865,7	<i>food</i>
63,8	58,9	68,4	66,8	55,4	57,9	<i>non-alcoholic beverages</i>
136,6	82,4	125,9	113,0	88,3	56,5	<i>alcoholic beverages and tobacco products</i>
77,9	40,5	66,9	61,2	53,8	34,6	<i>alcoholic beverages</i>
58,7	41,9	59,0	51,8	34,5	21,9	<i>tobacco products</i>
228,3	202,7	192,1	212,2	132,0	143,5	<i>clothing and footwear</i>
378,2	475,5	446,7	563,5	552,2	578,0	<i>dwelling</i>
168,3	165,0	161,2	204,3	187,8	182,0	<i>household equipment and operation</i>
64,9	63,8	104,1	146,3	155,5	190,1	<i>medical care and health services</i>
379,0	272,8	414,0	413,1	367,9	293,6	<i>transport</i>
217,7	223,4	213,6	214,5	132,4	132,1	<i>communications</i>
235,3	221,7	220,4	231,7	156,3	225,6	<i>recreation, leisure and entertainment</i>
58,5	57,2	89,4	24,1	10,1	9,0	<i>education</i>
145,1	133,2	89,9	137,1	36,1	34,2	<i>hotels, cafés and restaurants</i>
189,8	163,5	165,2	208,8	165,2	115,7	<i>miscellaneous goods and services</i>
68,2	68,7	67,9	68,8	85,1	88,5	<i>other expenditure</i>

Tabel 15 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek maakonniti, 2005**
 Table 15 *Average monthly disposable income per household member by counties, 2005*
 (krooni — kroons)

Sissetulek	Harju	sh Tallinn	Harju*	Hiiu	Ida-Viru	Jõgeva	Järva	Lääne
Netosissetulek	4 097,7	4 080,2	4 153,5	2 576,1	2 655,8	3 043,9	3 356,1	2 612,1
sissetulek	3 049,1	3 053,5	3 035,4	1 504,4	1 608,2	1 676,6	1 904,6	1 748,4
palgatööst								
tulu individuaalsest	64,4	56,5	89,7	81,0	40,9	262,5	398,9	93,6
töisest tegevusest								
siirded	945,3	936,3	973,6	962,2	990,7	1 027,0	857,0	752,9
pensionid	624,2	621,1	634,1	671,5	696,9	751,1	504,8	569,0
lapsetoetused	77,9	66,3	115,0	92,6	77,5	90,2	112,0	90,8
muu sissetulek	38,9	33,9	54,8	28,5	16,0	77,8	195,6	17,2

* Tallinnata.

* Excl. Tallinn.

Tabel 16 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused maakonniti, 2005**
 Table 16 *Average monthly expenditure per household member by counties, 2005*
 (krooni — kroons)

Kulutused	Harju	sh Tallinn	Harju*	Hiiu	Ida-Viru	Jõgeva	Järva	Lääne
Kulutused	3 639,4	3 533,0	3 978,2	2 673,8	2 313,4	3 143,6	2 956,2	2 813,9
tarbimiskulu	3 578,1	3 490,3	3 857,6	2 658,2	2 257,5	3 068,1	2 906,5	2 765,4
toit ja alkoholita joogid	877,1	857,2	940,2	957,4	741,4	846,2	863,2	750,8
toit	808,9	792,2	861,9	881,3	698,3	792,4	792,2	692,6
alkoholita joogid	68,2	65,0	78,4	76,2	43,0	53,8	71,0	58,2
alkoholjoogid	104,8	93,0	142,6	110,2	93,8	128,9	105,3	90,2
ja tubakatooteid								
alkoholjoogid	62,1	55,1	84,3	58,0	53,6	60,8	45,7	49,1
tubakatooteid	42,8	37,9	58,3	52,2	40,2	68,0	59,6	41,2
rõivad ja jalanõud	259,7	263,9	246,4	122,6	143,8	156,3	196,8	158,4
eluase	561,4	604,4	424,5	322,7	417,3	445,2	418,8	376,9
majapidamiskulud	208,1	196,6	244,8	150,0	161,5	138,2	203,4	151,3
tervishoid	104,6	97,1	128,4	77,8	105,1	103,2	74,4	74,3
transport	435,2	393,7	567,2	291,6	137,9	682,0	357,8	426,5
side	249,5	257,0	225,7	178,0	129,2	168,7	172,6	201,1
vaba aeg	304,1	267,1	422,0	183,3	122,4	180,6	202,8	237,1
haridus	83,2	86,1	73,9	0,1	41,0	11,0	2,8	57,9
hotellid, kohvikud,	162,3	153,6	189,8	149,0	42,2	53,6	139,7	86,9
restoranid								
mitmesugused	228,1	220,6	252,1	115,5	121,9	154,2	168,9	154,0
kaubad ja teenused								
muud kulutused	61,3	42,7	120,6	15,6	55,9	75,5	49,7	48,5

* Tallinnata.

* Excl. Tallinn.

Lääne-Viru	Põlva	Pärnu	Rapla	Saare	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Income
3 143,2	2 778,9	3 301,9	3 346,8	2 856,3	3 796,3	2 653,3	2 831,3	2 808,4	<i>Disposable income</i>
2 220,3	1 557,8	2 170,4	2 288,0	1 559,5	2 566,1	1 553,6	1 423,9	1 497,3	<i>income from wage labour</i>
119,7	195,3	160,0	135,6	145,9	191,4	91,4	186,5	194,5	<i>income from self-employment</i>
783,1	998,3	914,4	863,7	1 007,1	892,9	928,5	1 166,8	1 103,8	<i>transfers</i>
508,1	683,8	695,8	548,8	730,4	619,3	656,4	868,2	835,0	<i>pensions</i>
104,4	105,2	76,5	113,6	119,5	86,8	113,7	88,1	86,9	<i>child benefits</i>
20,1	27,5	57,1	59,5	143,8	145,9	79,8	54,1	12,8	<i>other income</i>

Lääne-Viru	Põlva	Pärnu	Rapla	Saare	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Expenditure
2 908,8	2 899,5	3 274,9	2 996,8	2 661,2	3 462,9	2 764,6	2 769,2	2 836,1	<i>Expenditure</i>
2 860,1	2 828,0	3 198,2	2 945,8	2 583,4	3 396,2	2 692,7	2 707,4	2 746,2	<i>consumption expenditure</i>
815,7	847,4	843,9	871,3	803,2	876,9	804,5	813,8	887,1	<i>food and non-alcoholic beverages</i>
758,0	786,6	777,6	805,9	741,0	809,0	743,5	756,1	826,3	<i>food</i>
57,7	60,7	66,3	65,4	62,2	67,9	60,9	57,7	60,8	<i>non-alcoholic beverages</i>
138,9	116,2	88,5	124,9	70,4	107,9	99,2	105,9	68,4	<i>alcoholic beverages and tobacco products</i>
61,9	81,9	47,8	58,6	38,5	76,3	47,2	66,9	45,9	<i>alcoholic beverages</i>
77,0	34,3	40,6	66,3	31,9	31,6	52,0	39,0	22,5	<i>tobacco products</i>
216,3	148,6	173,5	198,8	178,0	233,1	145,9	147,3	196,7	<i>clothing and footwear</i>
385,1	330,7	452,6	369,4	402,6	535,7	421,2	397,5	410,3	<i>dwelling</i>
209,6	176,4	374,3	156,7	168,8	154,2	163,5	164,2	222,1	<i>household equipment and operation</i>
58,7	101,0	90,1	104,8	75,3	97,5	83,4	109,5	124,2	<i>medical care and health services</i>
336,2	355,5	363,1	401,6	302,4	453,1	341,6	375,6	231,5	<i>transport</i>
209,9	160,5	183,2	187,6	190,9	224,3	144,4	163,2	181,6	<i>communications</i>
255,2	265,9	270,1	242,2	170,5	287,9	210,4	188,3	187,4	<i>recreation, leisure and entertainment</i>
1,5	69,4	18,4	31,6	4,5	41,1	19,0	6,6	7,3	<i>education</i>
80,0	121,6	106,4	95,6	65,1	129,0	112,0	82,8	81,1	<i>hotels, cafés and restaurants</i>
153,0	134,8	234,1	161,3	151,7	255,5	147,6	152,7	148,5	<i>miscellaneous goods and services</i>
48,7	71,5	76,7	51,0	77,8	66,7	71,9	61,8	89,9	<i>other expenditure</i>

Tabel 17 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek tuludetsiili järgi, 2005**
 Table 17 *Average monthly disposable income per household member by income deciles, 2005*
 (krooni — kroons)

Sissetulek	Detsiilid Deciles					V detsiili suhe I detsiili (korda, V : I) Relation between decile V and decile I (times)
	I	II	III	IV	V	
Netosissetulek	974,8	1 758,3	2 207,0	2 494,9	2 760,2	2,8
sissetulek palgatööst	427,2	869,9	1 062,5	1 160,2	1 407,5	3,3
tulu individuaalsest töisest tegevusest	-13,8	95,5	94,0	67,6	95,6	..
siirded	547,0	773,1	1 026,5	1 237,1	1 233,3	2,3
pensionid	259,5	499,5	830,0	1 053,8	1 044,2	4,0
lapsetoetused	136,3	119,7	96,3	77,6	86,3	0,6
muu sissetulek	14,4	19,8	24,0	30,0	23,8	1,7

Tabel 18 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused kuludetsiili järgi, 2005**
 Table 18 *Average monthly expenditure per household member by expenditure deciles, 2005*
 (krooni — kroons)

Kulutused	Detsiilid Deciles					V detsiili suhe I detsiili (korda, V : I) Relation between decile V and decile I (times)
	I	II	III	IV	V	
Kulutused	900,7	1 445,1	1 820,5	2 119,9	2 461,1	2,7
tarbimiskulu	897,1	1 432,5	1 800,4	2 087,8	2 423,8	2,7
toit ja alkoholita joogid	416,3	620,0	670,3	739,7	835,1	2,0
toit	388,9	578,0	626,3	690,2	779,5	2,0
alkoholita joogid	27,3	42,0	44,0	49,6	55,7	2,0
alkoholjoogid ja tubakatooted	53,9	61,3	76,4	68,1	98,1	1,8
alkoholjoogid	23,0	26,6	30,6	36,7	48,3	2,1
tubakatooted	30,8	34,7	45,7	31,4	49,7	1,6
rõivad ja jalanõud	37,1	60,9	89,8	111,8	150,3	4,1
eluase	165,9	263,9	319,2	390,4	415,6	2,5
majapidamiskulud	22,4	34,0	63,7	78,6	80,7	3,6
tervishoid	20,7	32,0	65,6	83,5	95,1	4,6
transport	36,7	80,6	119,7	146,1	182,3	5,0
side	64,2	129,0	160,6	163,5	177,7	2,8
vaba aeg	30,0	64,9	92,1	129,4	169,4	5,6
haridus	1,4	1,5	8,6	12,0	15,3	10,9
hotellid, kohvikud, restoranid	12,9	27,7	42,6	65,0	62,7	4,9
mitmesugused kaubad ja teenused	35,6	56,7	91,8	99,7	141,5	4,0
muud kulutused	3,6	12,6	20,1	32,1	37,3	10,4

Detsiilid Deciles					X detsiili suhe I detsiili (korda, X : I) Relation between decile X and decile I (times)	Income
VI	VII	VIII	IX	X		
3 097,8	3 571,6	4 344,0	5 504,0	9 520,1	9,8	Disposable income
1 751,3	2 541,3	3 364,2	4 511,5	7 633,8	17,9	income from wage labour
88,9	128,9	100,3	148,2	433,7	..	income from self-employment transfers
1 239,6	875,4	832,6	745,2	1 148,4	2,1	pensions
982,7	598,7	487,3	387,5	535,0	2,1	child benefits
65,6	72,9	69,6	60,2	51,6	0,4	other income
18,0	26,0	46,9	99,1	304,2	21,1	

Detsiilid Deciles					X detsiili suhe I detsiili (korda, X : I) Relation between decile X and decile I (times)	Expenditure
VI	VII	VIII	IX	X		
2 811,8	3 381,4	4 068,3	5 193,0	9 287,5	10,3	Expenditure
2 769,1	3 318,9	3 938,2	5 066,9	9 097,1	10,1	consumption expenditure
866,2	1 026,0	1 052,1	1 151,4	1 312,4	3,2	food and non-alcoholic beverages
801,0	952,3	973,7	1 057,3	1 191,8	3,1	food
65,2	73,6	78,4	94,1	120,6	4,4	non-alcoholic beverages
102,7	109,4	118,5	167,2	223,4	4,1	alcoholic beverages and tobacco products
60,5	61,1	76,1	101,7	165,3	7,2	alcoholic beverages
42,2	48,3	42,5	65,5	58,1	1,9	tobacco products
146,9	226,8	298,2	405,0	692,6	18,7	clothing and footwear
492,4	494,8	572,9	744,5	1 159,9	7,0	dwelling
132,4	156,9	256,9	349,8	958,1	42,8	household equipment and operation
98,6	129,2	106,7	200,0	194,8	9,4	medical care and health services
255,7	335,6	506,6	629,4	1 781,0	48,5	transport
210,7	235,3	280,7	297,6	429,5	6,7	communications
183,7	234,2	309,3	398,8	953,0	31,8	recreation, leisure and entertainment
22,4	24,8	63,4	95,8	306,5	218,9	education
93,4	146,0	144,2	266,0	396,8	30,8	hotels, cafés and restaurants
164,0	199,9	228,7	361,4	689,1	19,4	miscellaneous goods and services
42,7	62,5	130,1	126,1	190,4	52,9	other expenditure

Tabel 19 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonna sotsiaalse seisundi järgi, 2005**

Table 19 *Average monthly disposable income per household member by social status of household, 2005*
(krooni — kroons)

Sissetulek	Töötav <i>Working</i>	Üks töötav liige <i>One working member</i>	Kaks ja enam töötavat liiget <i>Two or more working members</i>	Töötu <i>Unemployed</i>	Pensionär <i>Retired</i>	Muu mitte-aktiivne <i>Other inactive</i>	<i>Income</i>
Netosissetulek	3 777,3	3 414,7	4 047,0	1 358,7	2 670,0	1 782,0	<i>Disposable income</i>
sissetulek	2 949,5	2 250,8	3 469,3	125,7	34,2	109,8	<i>income from wage labour</i>
palgatööst							<i>income from self-employment</i>
tulu individuaal-	119,9	131,0	111,6	204,2	66,8	165,8	
sest teisest tege-							
vusest							
siirded	637,9	946,1	408,6	1 026,9	2 560,9	1 500,3	<i>transfers</i>
pensionid	336,6	515,5	203,5	533,0	2 447,8	762,2	<i>pensions</i>
lapsetoetused	99,5	115,7	87,4	94,1	6,6	90,4	<i>child benefits</i>
muu sissetulek	70,0	86,8	57,5	1,9	8,1	6,1	<i>other income</i>

Tabel 20 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonna sotsiaalse seisundi järgi, 2005**

Table 20 *Average monthly expenditure per household member by social status of household, 2005*
(krooni — kroons)

Kulutused	Töötav <i>Working</i>	Üks töötav liige <i>One working member</i>	Kaks ja enam töötavat liiget <i>Two or more working members</i>	Töötu <i>Unemployed</i>	Pensionär <i>Retired</i>	Muu mitte-aktiivne <i>Other inactive</i>	<i>Expenditure</i>
Kulutused	3 411,1	3 100,0	3 641,0	1 641,0	2 541,4	2 096,5	<i>Expenditure</i>
tarbimiskulud	3 346,0	3 031,9	3 578,2	1 638,1	2 468,7	2 078,7	<i>consumption expenditure</i>
toit ja alkoholita joogid	847,7	811,0	874,8	624,6	904,7	722,3	<i>food and non-alcoholic beverages</i>
toit	781,9	748,8	806,3	585,0	851,4	676,8	<i>food</i>
alkoholita joogid	65,8	62,2	68,5	39,6	53,2	45,4	<i>non-alcoholic beverages</i>
alkoholijoogid ja tubakatooted	111,1	94,2	123,5	110,9	61,4	89,3	<i>alcoholic beverages and tobacco products</i>
alkoholijoogid	64,6	48,7	76,3	59,5	38,8	33,9	<i>alcoholic beverages</i>
tubakatooted	46,5	45,5	47,3	51,4	22,6	55,3	<i>tobacco products</i>
rõivad ja jalanõud	240,9	216,9	258,7	62,9	97,2	92,4	<i>clothing and footwear</i>
eluase	467,6	497,0	445,8	348,5	602,1	458,6	<i>dwelling</i>
majapidamis-	218,5	186,6	242,1	34,9	138,9	111,7	<i>household equipment and operation</i>
kulud							
tervishoid	83,7	92,6	77,0	46,8	200,5	75,2	<i>medical care and health services</i>
transport	443,6	335,3	523,6	95,2	111,0	115,1	<i>transport</i>
side	229,7	211,4	243,2	102,7	110,1	117,3	<i>communications</i>
vaba aeg	283,9	224,0	328,3	70,2	129,8	76,4	<i>recreation, leisure and entertainment</i>
haridus	58,1	40,5	71,2	46,6	0,8	14,0	<i>education</i>
hotellid, kohvikud, restoranid	142,2	119,4	159,1	29,5	16,2	51,3	<i>hotels, cafés and restaurants</i>
mitmesugused kaubad ja teenused	219,0	203,0	230,9	65,3	96,0	155,1	<i>miscellaneous goods and services</i>
muud kulutused	65,1	68,1	62,8	2,9	72,7	17,8	<i>other expenditure</i>

Tabel 21 **Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek leibkonnaliikmete tervisliku seisundi järgi, 2005**

Table 21 *Average monthly disposable income per household member by state of health of members, 2005*
(krooni — kroons)

Sissetulek	Puude või kroonilise haigusega liikmed puuduvad <i>Without a member with a disability or a chronic disease</i>	Vähemalt üks puude või kroonilise haigusega liige <i>With a member with a disability or a chronic disease</i>	Income
Netosissetulek	3 766,9	3 007,8	<i>Disposable income</i>
sissetulek palgatööst	2 859,9	1 547,6	<i>income from wage labour</i>
tulu individuaalsest teisest tegevusest	117,0	116,8	<i>income from self-employment</i>
siirded	724,6	1299,8	<i>transfers</i>
pensionid	377,4	1089,9	<i>pensions</i>
lapsetoetused	97,3	67,9	<i>child benefits</i>
muu sissetulek	65,4	43,6	<i>other income</i>

Tabel 22 **Leibkonnaliikme kuukeskmised kulutused leibkonnaliikmete tervisliku seisundi järgi, 2005**

Table 22 *Average monthly expenditure per household member by state of health of members, 2005*
(krooni — kroons)

Kulutused	Puude või kroonilise haigusega liikmed puuduvad <i>Without a member with a disability or a chronic disease</i>	Vähemalt üks puude või kroonilise haigusega liige <i>With a member with a disability or a chronic disease</i>	Expenditure
Kulutused	3436,1	2789,0	<i>Expenditure</i>
tarbimiskulu	3374,2	2725,4	<i>consumption expenditure</i>
toit ja alkoholita joogid	853,7	828,7	<i>food and non-alcoholic beverages</i>
toit	787,2	772,4	<i>food</i>
alkoholita joogid	66,4	56,3	<i>non-alcoholic beverages</i>
alkoholjoogid ja tubakatooted	111,6	90,5	<i>alcoholic beverages and tobacco products</i>
alkoholjoogid	66,2	49,7	<i>alcoholic beverages</i>
tubakatooted	45,4	40,7	<i>tobacco products</i>
rõivad ja jalanõud	258,0	133,0	<i>clothing and footwear</i>
eluase	491,2	466,1	<i>dwelling</i>
majapidamiskulud	218,9	163,5	<i>household equipment and operation</i>
tervishoid	74,8	136,5	<i>medical care and health services</i>
transport	429,1	288,8	<i>transport</i>
side	230,1	165,1	<i>communications</i>
vaba aeg	283,0	194,0	<i>recreation, leisure and entertainment</i>
haridus	63,9	23,6	<i>education</i>
hotellid, kohvikud, restoranid	141,7	79,5	<i>hotels, cafés and restaurants</i>
mitmesugused kaubad ja teenused	218,2	156,1	<i>miscellaneous goods and services</i>
muud kulutused	61,9	63,6	<i>other expenditure</i>

Tabel 23 **Ostetud ja omatoodetud või tasuta saadud toidukaupade tarbimine, 2005**
 Table 23 **Consumption of purchased, self-produced or received free of charge foodstuffs, 2005**
 (leibkonnaliikme kohta kuus — per household member, monthly average)

Toidukaup	Ostetud <i>Purchased</i>	Omatoodetud või tasuta saadud <i>Self-produced or received free of charge</i>	Foodstuffs
Leib, kg	2,05	0,01	<i>Bread, kg</i>
Sai, kg	1,54	0,00	<i>White bread, kg</i>
Sepik, kg	0,13	0,00	<i>Brown bread, kg</i>
Makaronitooted, kg	0,44	0,00	<i>Pasta products, kg</i>
Tatar, kg	0,16	0,00	<i>Buckwheat</i>
Piim, l	4,58	0,75	<i>Milk, l</i>
Juust, suitsujuust, sulatatud juust ja muud juustutooted, kg	0,43	0,01	<i>Cheese, cream cheese and cheese preparations, kg</i>
Kohupiim, kodujuust, kohuke, muud kohupiimatooted, kg	0,49	0,02	<i>Curd and curd preparations, kg</i>
Sealiha, kg	0,79	0,26	<i>Pork, kg</i>
Veiseliha, kg	0,06	0,02	<i>Beef, kg</i>
Kodulinnuliha, kg	0,46	0,02	<i>Poultry meat, kg</i>
Töötlemata värske kala, kg	0,53	0,10	<i>Fresh fish, kg</i>
Munad, tk	11,00	2,40	<i>Eggs, number</i>
Või, kg	0,18	0,01	<i>Butter, kg</i>
Margariin, kg	0,30	0,00	<i>Margarine, kg</i>
Kartul, kg	3,57	3,24	<i>Potatoes, kg</i>
Porgand, kg	0,32	0,40	<i>Carrots, kg</i>
Kaalikas, kg	0,03	0,08	<i>Swedes, kg</i>
Punapeet, kg	0,06	0,13	<i>Beets, kg</i>
Mugulsibul, kg	0,33	0,15	<i>Onions, kg</i>
Peakapsas, kg	0,46	0,31	<i>Cabbages, kg</i>
Värske kurk, kg	0,37	0,22	<i>Cucumbers, kg</i>
Tomat, kg	0,46	0,21	<i>Tomatoes, kg</i>
Hapukapsas, kg	0,14	0,10	<i>Sauerkraut, kg</i>
Hapukurk, kg	0,03	0,11	<i>Pickled cucumber, kg</i>
Õunad, kg	0,90	0,83	<i>Apples, kg</i>
Luuviljalised, kg	0,14	0,06	<i>Stone fruits, kg</i>
Aed- ja metsamarjad, kg	0,12	0,10	<i>Garden and wild berries, kg</i>
Puuviljamahl, mahla- kontsentraat, -jook, l	1,10	0,57	<i>Fruit juices, kg</i>
Keedis, l	0,03	0,30	<i>Jams, l</i>
Kompott, l	0,04	0,05	<i>Stewed fruits, l</i>
Mesi, kg	0,04	0,01	<i>Honey, kg</i>

Tabel 24 **Leibkonnad elamu tüübi järgi, 2005**
 Table 24 **Households by kind of dwelling, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Talumaja <i>Farm house</i>	Pereelamu või ridaelamu <i>Detached, semi- detached or terraced house</i>	Korterelamu ja muu elamu <i>Block of flats and other dwelling</i>	
Kokku	9,6	19,9	70,5	Total
Asula tüübi järgi				<i>By kind of settlement</i>
linn	...	15,4	84,4	<i>urban</i>
maa	31,4	30,7	37,9	<i>rural</i>
Piirkonna järgi				<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	2,5	12,9	84,6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	15,6	27,7	56,7	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	...	10,1	87,6	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	14,5	39,8	45,8	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	19,8	24,1	56,1	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi				<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	11,2	17,5	71,2	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	7,3	13,2	79,5	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	12,6	29,1	58,3	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	7,6	19,0	73,4	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	86,2	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	...	16,8	78,4	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	..	21,7	69,4	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	60,7	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	10,7	32,9	56,4	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	8,6	20,8	70,6	<i>two generations</i>
muu	16,4	23,0	60,6	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase				<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	18,4	20,9	60,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	9,9	20,5	69,6	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	3,5	18,5	78,0	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase				<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	18,8	19,9	61,3	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	10,9	20,4	68,7	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	4,2	19,4	76,3	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund				<i>Social status</i>
töötav	6,9	19,5	73,6	<i>working</i>
üks liige töötab	7,4	15,4	77,3	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	6,4	24,0	69,5	<i>two or more members working</i>
töötu	17,7	14,4	67,9	<i>unemployed</i>
pensionär	13,6	22,7	63,7	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	21,2	17,4	61,5	<i>other inactive</i>

Tabel 25 **Leibkonnad elamu valmimise aja järgi, 2005**
 Table 25 *Households by time of completion of the dwelling, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Enne 1946 <i>Before 1946</i>	1946– 1960 <i>1946– 1960</i>	1961– 1970 <i>1961– 1970</i>	1971– 1980 <i>1971– 1980</i>	1981 ja hiljem <i>1981 and later</i>	Ei ole teada <i>Unknown</i>	
Kokku	16,4	12,1	17,1	22,5	26,4	5,4	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	10,5	12,4	19,5	24,1	27,2	6,2	<i>urban</i>
maa	30,2	11,6	11,6	18,6	24,5	3,5	<i>rural</i>
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	10,7	10,2	17,0	23,4	30,5	8,2	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	21,2	14,7	15,4	24,9	19,8	...	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	...	15,5	30,1	25,4	24,7	...	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	23,4	15,2	9,9	18,8	28,6	...	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	27,9	11,0	14,4	20,3	22,6	3,7	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	19,6	15,3	21,5	21,6	17,2	4,8	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	14,0	12,7	19,0	18,8	23,2	12,3	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	18,7	14,5	20,5	22,6	21,6	...	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	14,1	11,7	13,7	25,6	29,3	...	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	...	29,1	32,9	...	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	9,9	...	15,0	24,7	34,2	...	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	17,3	...	13,3	25,0	26,5	...	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	...	...	...	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	17,0	9,3	15,7	25,1	30,3	...	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	16,1	11,6	16,2	20,0	34,9	...	<i>two generations</i>
muu	20,9	13,1	15,0	24,3	22,8	...	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	24,0	15,1	19,0	19,1	15,9	6,9	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	16,7	11,6	17,0	22,9	26,1	5,8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	11,3	11,3	16,2	23,9	33,6	3,7	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	24,6	15,5	19,3	18,4	14,6	7,6	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	18,0	11,9	17,5	22,7	24,2	5,8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	11,3	11,1	15,9	23,8	33,9	4,0	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	13,5	10,3	15,9	23,2	31,3	5,7	<i>working</i>
üks liige töötab	13,5	11,3	17,9	20,7	28,9	7,7	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	13,5	9,2	13,7	26,0	34,0	3,5	<i>two or more members working</i>
töötu	27,5	15,7	19,4	19,6	15,1	...	<i>unemployed</i>
pensionär	21,8	15,2	20,9	22,1	15,5	4,4	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	22,0	20,7	...	16,0	19,3	...	<i>other inactive</i>

Tabel 26 **Leibkonnad eluruumi seisundi järgi, 2005**
 Table 26 *Households by condition of the dwelling, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Hea või väga hea <i>Good or very good</i>	Rahuldav <i>Satisfactory</i>	Kehv <i>Bad</i>	Keskmine hinne (1–5) <i>The average rate (1–5)</i>	
Kokku	49,8	43,2	7,0	3,5	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	52,3	41,3	6,4	3,5	<i>urban</i>
maa	43,9	47,6	8,5	3,4	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	55,5	39,3	5,2	3,6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	43,7	48,8	7,5	3,4	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	29,7	57,3	13,1	3,2	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	59,0	36,1	4,8	3,6	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	49,8	42,9	7,4	3,5	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	40,4	51,8	7,8	3,4	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	45,7	46,8	7,4	3,5	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	48,9	46,9	...	3,5	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	56,5	37,9	5,6	3,6	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	47,2	41,9	...	3,4	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	61,7	33,3	...	3,7	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	61,4	33,0	...	3,7	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	47,7	39,7	...	3,5	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	54,7	39,4	...	3,5	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	50,2	42,4	7,5	3,5	<i>two generations</i>
muu	46,2	43,5	10,3	3,4	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	35,3	53,3	11,5	3,3	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	48,5	44,3	7,2	3,5	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	60,8	35,2	4,0	3,7	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	32,3	55,2	12,5	3,2	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	45,8	46,4	7,9	3,4	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	61,7	34,5	3,8	3,7	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	56,0	38,6	5,4	3,6	<i>working</i>
üks liige töötab	51,4	42,5	6,1	3,5	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	61,1	34,4	4,6	3,7	<i>two or more members working</i>
töötu	25,2	52,6	22,1	3,0	<i>unemployed</i>
pensionär	38,9	54,0	7,1	3,3	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	34,3	48,1	17,5	3,2	<i>other inactive</i>

Tabel 27 **Leibkonnad eluruumi omandisuhte järgi, 2005**
 Table 27 **Households by ownership of the dwelling, 2005**
 (protsent leibkonnadest — percentage of households)

	Kuulub leibkonnale <i>Belongs to the household</i>	Üüritakse või kasutatakse tasuta <i>Is rented or used free of charge</i>	
Kokku	84,9	15,1	Total
Asula tüübi järgi			<i>By kind of settlement</i>
linn	84,2	15,8	<i>urban</i>
maa	86,5	13,5	<i>rural</i>
Piirkonna järgi			<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	82,2	17,8	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	86,7	13,3	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	91,3	8,7	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	86,5	13,5	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	84,3	15,7	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi			<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	85,9	14,1	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	62,4	37,6	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	95,6	4,4	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	85,8	14,2	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	75,8	24,2	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	81,8	18,2	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	88,6	11,4	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	82,3	17,7	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	95,2	4,8	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	93,2	6,8	<i>two generations</i>
muu	90,5	9,5	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase			<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	82,9	17,1	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	82,4	17,6	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	90,2	9,8	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase			<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	81,9	18,1	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	81,1	18,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	90,9	9,1	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund			<i>Social status</i>
töötav	85,3	14,7	<i>working</i>
üks liige töötab	79,3	20,7	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	91,8	8,2	<i>two or more members working</i>
töötu	78,1	21,9	<i>unemployed</i>
pensionär	88,4	11,6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	67,8	32,2	<i>other inactive</i>

Tabel 28 **Leibkonnad tubade arvu järgi (liikme kohta), 2005**
 Table 28 *Households by number of rooms per household member, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Vähem kui üks tuba <i>Less than one room</i>	Üks tuba <i>One room</i>	Rohkem kui üks tuba <i>More than one room</i>	Keskmine tubade arv <i>Average number of rooms</i>	
Kokku	25,2	33,7	41,2	1,1	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	26,4	36,8	36,8	1,1	<i>urban</i>
maa	22,4	26,4	51,3	1,2	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	29,4	37,5	33,1	1,0	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	26,7	26,5	46,8	1,1	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	20,8	42,5	36,6	1,1	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	19,1	29,0	51,9	1,3	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	23,2	27,9	48,9	1,2	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	...	27,1	72,9	2,1	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	...	35,8	59,9	1,9	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	...	41,1	54,2	1,4	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	16,1	35,0	48,9	1,3	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	34,3	46,2	19,5	0,9	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	40,8	41,1	18,0	0,9	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	72,5	17,2	...	0,8	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	97,5	...	...	0,6	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	73,8	16,1	10,1	0,7	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	30,2	42,5	27,2	1,0	<i>two generations</i>
muu	42,7	33,9	23,5	0,9	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	18,4	32,2	49,5	1,2	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	27,8	35,3	36,8	1,1	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	24,9	31,8	43,2	1,1	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	13,2	32,8	54,1	1,4	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	27,4	35,0	37,6	1,1	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	27,1	32,4	40,5	1,1	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	33,6	33,4	33,0	1,0	<i>working</i>
üks liige töötab	25,0	35,1	39,9	1,1	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	43,1	31,4	25,5	0,9	<i>two or more members working</i>
töötu	27,2	37,1	35,6	1,1	<i>unemployed</i>
pensionär	2,9	32,2	64,9	1,7	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	42,4	46,7	1,3	<i>other inactive</i>

Tabel 29 **Leibkonnad kasuliku pinna järgi (liikme kohta), 2005**
 Table 29 **Households by useful floor space per household member, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 15 m ² <i>Up to 15 m²</i>	15–30 m ² <i>15–30 m²</i>	Üle 30 m ² <i>More than 30 m²</i>	Keskmiselt pinda liikme kohta <i>Average floor space per household member</i>	
Kokku	13,2	44,9	41,9	25,3	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	13,6	48,0	38,5	24,0	<i>urban</i>
maa	12,2	37,8	50,1	28,0	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	15,7	46,6	37,7	23,7	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	13,2	40,1	46,8	26,8	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	9,9	53,4	36,8	23,7	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	10,0	40,8	49,1	28,0	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	12,4	41,5	46,2	26,7	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	...	13,4	86,2	48,1	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	...	22,0	72,0	43,2	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	...	52,4	46,1	31,3	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	7,4	47,5	45,1	30,1	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	74,1	...	20,7	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	19,1	67,6	13,3	21,5	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	35,1	57,2	...	18,0	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	70,9	26,0	...	13,3	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	42,4	49,3	8,3	17,0	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	11,8	66,8	21,4	22,9	<i>two generations</i>
muu	24,1	57,8	18,0	20,1	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	11,2	37,9	50,9	27,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	15,6	46,3	38,1	24,2	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	10,2	46,9	42,8	26,1	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	9,4	34,2	56,5	29,9	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	16,0	44,7	39,3	24,3	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	11,1	49,4	39,5	25,3	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	17,0	50,7	32,2	23,1	<i>working</i>
üks liige töötab	14,5	44,2	41,4	25,2	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	19,9	57,9	22,2	21,5	<i>two or more members working</i>
töötu	17,0	42,3	40,7	23,7	<i>unemployed</i>
pensionär	...	30,0	68,6	37,4	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	36,4	52,2	29,7	<i>other inactive</i>

Tabel 30 **Leibkonnad jooksva veega varustatuse ja kanalisatsiooni järgi, 2005**
 Table 30 *Households by equipment with running water and with sewerage, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Majas on jooksev vesi või kraan <i>House equipped with running water or a tap</i>	Kaev, allikas või muu võimalus <i>A well, a spring or other possibility</i>	Kanali- satsiooni- võrk <i>Sewerage system</i>	Lokaalne kanali- satsioon <i>Local sewerage</i>	Kanali- satsioon puudub <i>No sewerage</i>	
Kokku	90,9	9,1	77,2	13,5	9,3	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	97,1	2,9	91,8	5,3	2,9	urban
maa	76,4	23,6	43,0	32,8	24,2	rural
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	98,2	1,8	89,6	8,1	...	Northern Estonia
Kesk-Eesti	83,7	16,3	64,6	18,7	16,7	Central Estonia
Kirde-Eesti	96,5	...	91,1	5,2	...	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	85,9	14,1	57,7	29,6	12,6	Western Estonia
Lõuna-Eesti	81,9	18,1	64,5	16,9	18,6	Southern Estonia
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	86,5	13,5	74,9	11,4	13,7	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	86,2	13,8	80,4	6,1	13,5	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	92,2	7,8	68,7	21,7	9,6	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	93,6	6,4	82,2	11,5	6,3	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	91,5	...	86,6	...	...	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	96,8	...	87,0	9,6	...	couple with one child
kahe lapsega paar	98,3	...	81,5	16,3	...	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	88,2	11,8	64,3	...	...	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	93,3	6,7	69,7	24,1	6,2	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	91,9	8,1	78,0	14,0	8,0	two generations
muu	90,3	9,7	69,3	19,8	10,9	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	79,7	20,3	60,8	17,7	21,5	below upper secondary education
teine tase	91,0	9,0	76,7	14,3	8,9	upper secondary education
kolmas tase	97,8	2,2	88,1	9,6	2,3	tertiary education
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	77,8	22,2	60,1	16,7	23,2	below upper secondary education
teine tase	89,9	10,1	74,8	15,0	10,2	upper secondary education
kolmas tase	97,4	2,6	87,1	10,4	2,6	tertiary education
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	95,1	4,9	81,8	13,2	4,9	working
üks liige töötab	93,5	6,5	81,9	11,3	6,8	one member working
kaks või enam liiget töötab	96,9	3,1	81,7	15,4	2,9	two or more members working
töötu	75,5	24,5	63,5	12,1	24,4	unemployed
pensionär	85,4	14,6	69,1	15,7	15,3	retired
muu mitteaktiivne	70,8	29,2	62,5	...	29,6	other inactive

Tabel 31 **Leibkonnad tualettruumi olemasolu järgi, 2005**
 Table 31 *Households by equipment with lavatory, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Veeklosett WC	Kuivkäimla 'Dry' lavatory	Käimla on väljas Lavatory is outdoors	
Kokku	81,7	11,7	6,6	Total
Asula tüübi järgi				<i>By kind of settlement</i>
linn	92,5	6,1	1,4	urban
maa	56,5	24,8	18,7	rural
Piirkonna järgi				<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	93,9	4,5	...	Northern Estonia
Kesk-Eesti	70,2	20,5	9,3	Central Estonia
Kirde-Eesti	93,3	...	...	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	65,4	24,9	9,7	Western Estonia
Lõuna-Eesti	68,6	17,5	13,8	Southern Estonia
Struktuuri järgi				<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	75,0	14,2	10,8	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	82,3	10,2	7,5	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	75,7	16,2	8,1	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	86,9	9,9	...	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	85,4	...	...	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	91,9	...	...	couple with one child
kahe lapsega paar	88,3	...	...	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	74,5	...	...	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	82,2	12,9	4,9	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	82,6	12,0	5,4	two generations
muu	77,8	12,6	9,6	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase				<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	63,9	20,0	16,1	below upper secondary education
teine tase	81,6	12,2	6,2	upper secondary education
kolmas tase	92,9	5,7	1,4	tertiary education
Leibkonna haridustase				<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	62,5	19,6	17,9	below upper secondary education
teine tase	79,6	13,4	6,9	upper secondary education
kolmas tase	91,9	6,4	1,7	tertiary education
Hõiveseisund				<i>Social status</i>
töötav	87,5	9,2	3,3	working
üks liige töötab	85,7	10,1	4,2	one member working
kaks või enam liiget töötab	89,4	8,2	2,3	two or more members working
töötu	65,6	19,8	14,6	unemployed
pensionär	71,6	16,6	11,8	retired
muu mitteaktiivne	62,2	15,8	21,9	other inactive

Tabel 32 **Leibkonnad jooksva sooja veega varustatuse ja pesemisvõimaluse järgi, 2005**

Table 32 *Households by equipment with hot running water and by washing facilities, 2005*
(protsent leibkondadest — percentage of households)

	Tsentraalne võrk	Kohalik vee- varustus	Soe vesi puudub	Vannituba eraldi või ühis- kasutuses	Puudub võimalus kasutada vannituba või duši	
	<i>Central water heating system</i>	<i>Local water heating system</i>	<i>No hot water available</i>	<i>Separate or shared bathroom</i>	<i>No bath or shower available</i>	
Kokku	43,0	37,6	19,4	77,9	22,1	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	58,3	31,5	10,2	87,9	12,1	<i>urban</i>
maa	7,2	52,0	40,8	54,6	45,4	<i>rural</i>
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	65,0	26,7	8,3	89,4	10,6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	12,2	58,0	29,8	68,3	31,7	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	51,8	38,4	9,8	90,4	9,6	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	17,9	52,2	29,9	65,7	34,3	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	27,4	39,6	32,9	62,8	37,2	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	40,6	31,6	27,8	69,9	30,1	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	51,9	24,5	23,6	77,3	22,7	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	35,0	43,7	21,3	72,8	27,2	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	42,1	43,0	14,8	82,7	17,3	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	54,3	32,5	...	82,3	...	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	53,1	38,9	8,0	90,0	10,0	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	36,2	53,9	9,9	87,5	12,5	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	52,1	24,2	68,5	31,5	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	34,9	50,4	14,8	78,6	21,4	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	43,6	37,5	19,0	79,5	20,5	<i>two generations</i>
muu	41,2	38,0	20,8	73,8	26,2	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	30,0	30,4	39,6	58,2	41,8	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	40,8	40,1	19,1	77,8	22,2	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	54,5	37,9	7,5	90,3	9,7	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	30,5	26,3	43,2	54,8	45,2	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	39,2	39,8	21,0	75,9	24,1	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	52,6	39,4	7,9	89,6	10,4	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	46,8	40,5	12,7	84,5	15,5	<i>working</i>
üks liige töötab	49,1	34,5	16,4	81,6	18,4	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	44,4	47,0	8,6	87,7	12,3	<i>two or more members working</i>
töötu	30,1	31,3	38,6	58,1	41,9	<i>unemployed</i>
pensionär	35,5	33,9	30,5	66,3	33,7	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	35,6	19,4	45,0	57,4	42,6	<i>other inactive</i>

Tabel 33 **Leibkonnad lähima ühissõidukipeatuse kauguse järgi, 2005**
 Table 33 **Households by the distance to the nearest bus/train stop, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km <i>Less than 0,5 km</i>	0,5–1 km <i>0,5–1 km</i>	Üle 1 km <i>More than 1 km</i>	Keskmine kaugus Average distance	
Kokku	73,7	17,0	9,4	0,5	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	84,5	13,8	1,7	0,3	<i>urban</i>
maa	48,4	24,3	27,3	1,0	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	87,4	9,2	3,4	0,4	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	55,7	28,0	16,4	0,7	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	86,3	10,5	...	0,4	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	58,3	24,9	16,9	0,8	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	59,5	24,7	15,8	0,8	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	76,0	13,6	10,4	0,5	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	76,9	13,8	9,3	0,5	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	70,3	19,4	10,3	0,6	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	74,1	17,6	8,2	0,5	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	75,1	...	...	0,6	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	76,0	18,1	...	0,5	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	71,3	20,9	...	0,5	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	63,1	...	...	0,6	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	66,3	21,1	12,6	0,7	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	74,6	16,9	8,5	0,5	<i>two generations</i>
muu	70,0	17,9	12,1	0,6	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	65,6	17,6	16,7	0,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	72,6	17,8	9,6	0,6	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	80,3	15,2	4,5	0,4	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	65,4	16,9	17,7	0,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	72,1	17,9	10,0	0,6	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	78,8	15,9	5,3	0,5	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	75,5	16,8	7,7	0,5	<i>working</i>
üks liige töötab	76,4	15,5	8,1	0,5	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	74,5	18,3	7,3	0,5	<i>two or more members working</i>
töötu	67,0	16,3	16,7	0,7	<i>unemployed</i>
pensionär	70,9	17,5	11,6	0,6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	66,3	16,9	16,9	0,8	<i>other inactive</i>

Tabel 34 **Leibkonnad lähima (statsionaarse) poe kauguse järgi, 2005**
 Table 34 **Households by the distance to the nearest (stationary) store, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km	0,5–1 km	1–2 km	Üle 2 km	Keskmine kaugus	
	<i>Less than 0,5 km</i>	<i>0,5–1 km</i>	<i>1–2 km</i>	<i>More than 2 km</i>	<i>Average distance</i>	
Kokku	64,5	17,6	6,8	11,1	1,0	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	76,7	18,9	3,8	...	0,4	urban
maa	35,7	14,7	13,6	35,9	2,4	rural
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	75,9	15,4	4,4	4,2	0,6	Northern Estonia
Kesk-Eesti	50,6	18,7	12,3	18,4	1,4	Central Estonia
Kirde-Eesti	82,4	11,9	...	...	0,5	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	49,5	20,4	11,1	18,9	1,7	Western Estonia
Lõuna-Eesti	49,3	22,4	9,1	19,1	1,5	Southern Estonia
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	66,6	16,0	5,9	11,5	1,1	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	71,1	14,4	...	9,6	0,9	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	60,1	18,4	8,0	13,4	1,3	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	65,8	16,3	7,8	10,0	1,0	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	62,7	...	...	...	0,7	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	67,4	20,8	...	...	0,7	couple with one child
kahe lapsega paar	60,1	20,5	...	9,3	1,0	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	54,7	...	...	...	1,4	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	56,7	20,5	8,8	14,0	1,0	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	65,1	18,5	5,4	10,9	1,0	two generations
muu	56,8	19,3	7,3	16,7	1,3	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	57,6	14,5	7,9	20,0	1,5	below upper secondary education
teine tase	63,9	17,9	6,6	11,7	1,1	upper secondary education
kolmas tase	69,7	19,2	6,3	4,8	0,7	tertiary education
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	58,0	13,4	8,2	20,4	1,6	below upper secondary education
teine tase	63,2	17,6	6,9	12,3	1,1	upper secondary education
kolmas tase	68,6	19,3	6,1	6,0	0,7	tertiary education
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	66,7	17,7	6,6	9,1	0,9	working
üks liige töötab	68,3	16,5	6,4	8,8	0,9	one member working
kaks või enam liiget töötab	64,8	19,0	6,8	9,3	0,9	two or more members working
töötu	58,0	17,5	...	16,5	1,4	unemployed
pensionär	61,0	17,6	7,3	14,1	1,3	retired
muu mitteaktiivne	55,3	17,0	...	22,4	1,6	other inactive

Tabel 35 **Leibkonnad lähima üldhariduskooli kauguse järgi, 2005**
 Table 35 **Households by the distance to the nearest general secondary school, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km	0,5–1 km	1–2 km	2–5 km	Üle 5 km	Keskmine kaugus	
	<i>Less than 0,5 km</i>	<i>0,5–1 km</i>	<i>1–2 km</i>	<i>2–5 km</i>	<i>More than 5 km</i>	<i>Average distance</i>	
Kokku	39,4	25,3	15,4	10,8	9,2	1,8	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	47,3	31,1	16,9	4,2	...	0,8	<i>urban</i>
maa	20,9	11,7	11,9	26,2	29,4	4,2	<i>rural</i>
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	51,6	27,1	12,1	5,5	3,6	1,1	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	29,8	21,3	14,1	19,4	15,4	2,6	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	51,3	28,3	11,5	...	...	1,2	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	27,3	18,5	21,4	17,3	15,5	2,9	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	23,3	25,5	20,3	15,8	15,0	2,5	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	39,1	26,6	14,6	9,5	10,2	1,9	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	42,8	24,0	15,5	11,2	6,5	1,5	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	34,6	29,1	15,5	10,0	10,7	2,0	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	40,7	22,7	18,8	10,4	7,4	1,7	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	45,8	30,0	...	...	...	1,2	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	47,6	22,6	17,1	7,2	...	1,4	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	41,5	23,4	13,7	12,5	...	1,8	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	...	...	3,1	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	33,0	22,7	18,1	15,2	11,0	2,1	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	40,3	25,3	14,0	10,6	9,8	1,8	<i>two generations</i>
muu	29,9	30,5	14,0	12,3	13,3	2,2	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	33,3	22,7	14,1	15,2	14,7	2,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	39,1	24,5	15,3	11,4	9,7	1,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	43,6	28,3	16,4	7,0	4,8	1,3	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	31,8	23,7	13,1	15,0	16,4	2,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	38,9	24,3	15,1	12,0	9,7	1,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	43,0	27,1	16,8	7,5	5,6	1,3	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	42,1	25,3	15,3	9,6	7,7	1,6	<i>working</i>
üks liige töötab	43,1	26,1	13,9	9,2	7,6	1,6	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	41,0	24,4	16,8	10,0	7,7	1,6	<i>two or more members working</i>
töötu	33,7	25,6	...	17,0	10,7	2,1	<i>unemployed</i>
pensionär	35,6	25,4	15,6	11,2	12,2	2,2	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	22,9	24,6	18,3	19,4	14,8	2,6	<i>other inactive</i>

Tabel 36 **Leibkonnad kohaliku omavalitsuse kauguse järgi, 2005**
 Table 36 **Households by the distance to the local government, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage by households)

	Kuni 0,5 km <i>Less than 0,5 km</i>	0,5– 1 km <i>0,5– 1 km</i>	1–2 km <i>1–2 km</i>	2–5 km <i>2–5 km</i>	5–10 km <i>5–10 km</i>	Üle 10 km <i>More than 10 km</i>	Keskmine kaugus <i>Average distance</i>	
Kokku	13,7	17,0	23,7	28,4	9,5	7,8	3,4	Total
Asula tüübi järgi								<i>By kind of settlement</i>
linn	13,5	20,2	30,2	32,2	2,7	...	2,2	<i>urban</i>
maa	14,0	9,4	8,3	19,7	25,4	23,2	6,3	<i>rural</i>
Piirkonna järgi								<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	13,2	15,0	29,7	31,6	7,0	3,6	2,8	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	18,1	20,7	16,6	16,9	15,2	12,5	4,1	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	19,9	24,7	20,1	25,7	...	7,6	2,7	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	9,2	17,9	21,6	24,8	11,6	14,8	4,4	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	11,5	14,0	19,8	31,0	14,1	9,5	4,0	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi								<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	14,0	17,3	24,2	27,8	8,6	8,2	3,4	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	12,3	16,3	31,2	24,7	10,1	5,4	3,1	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	11,4	18,1	23,9	25,4	10,3	10,9	3,8	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	14,1	17,2	23,8	30,3	7,8	6,8	3,2	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	...	24,8	...	...	2,9	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	15,1	19,7	22,8	30,3	...	...	2,8	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	15,4	18,8	22,9	28,8	...	...	3,0	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	...	...	...	5,0	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	12,9	14,7	21,4	31,4	10,9	8,6	3,7	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	14,3	16,5	19,8	30,6	10,3	8,4	3,6	<i>two generations</i>
muu	13,6	15,1	20,1	29,9	10,1	11,2	3,9	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase								<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	12,7	15,5	19,4	26,0	13,2	13,3	4,3	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	13,7	16,4	22,1	29,9	9,7	8,2	3,5	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	14,3	18,9	28,9	27,5	6,7	3,7	2,6	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase								<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	11,5	15,6	18,1	26,6	14,0	14,2	4,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	14,1	16,2	22,4	29,1	9,7	8,6	3,5	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	14,0	18,5	27,4	28,4	7,4	4,3	2,8	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund								<i>Social status</i>
töötav	14,3	17,1	24,4	28,5	8,9	6,8	3,2	<i>working</i>
üks liige töötab	13,8	17,8	26,0	26,2	9,2	7,0	3,2	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	14,8	16,5	22,5	30,9	8,6	6,6	3,2	<i>two or more members working</i>
töötu	...	20,5	24,3	25,1	...	8,5	3,5	<i>unemployed</i>
pensionär	13,1	16,2	22,9	27,7	9,4	10,7	3,8	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	...	16,5	34,6	17,2	...	4,0	<i>other inactive</i>

Tabel 37 **Leibkonnad lähima telefoni kauguse järgi, 2005**
 Table 37 *Households by the distance to the nearest telephone, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km	kodune püsiühendus	0,5–1 km	Üle 1 km	Keskmine kaugus	
	<i>Less than 0,5 km</i>	<i>telephone at home</i>	<i>0,5–1 km</i>	<i>More than 1 km</i>	<i>Average distance</i>	
Kokku	84,8	56,8	10,7	4,5	0,3	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	87,6	59,1	10,7	1,7	0,2	<i>urban</i>
maa	78,2	51,5	10,5	11,2	0,6	<i>rural</i>
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	95,8	71,7	3,3	..	0,1	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	80,3	46,3	10,5	9,2	0,5	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	69,4	32,9	28,3	...	0,4	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	81,6	53,1	12,4	6,0	0,3	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	79,3	52,3	11,9	8,8	0,4	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	82,5	59,7	13,1	4,4	0,3	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	78,2	32,7	16,4	5,3	0,4	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	88,1	74,9	7,8	...	0,3	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	86,0	55,2	9,3	...	0,3	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	83,5	37,6	...	...	0,3	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	82,4	50,8	...	...	0,3	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	90,9	68,7	...	...	0,2	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	85,8	58,9	...	...	0,3	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	86,3	63,8	8,2	5,5	0,3	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	89,0	64,3	6,9	4,0	0,3	<i>two generations</i>
muu	85,0	62,2	10,3	...	0,3	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	75,2	45,3	17,2	7,7	0,4	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	84,1	53,1	10,5	5,3	0,3	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	91,9	70,1	6,8	...	0,2	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	73,5	43,6	18,6	7,9	0,4	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	83,2	50,7	11,1	5,6	0,4	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	91,3	69,7	6,9	1,8	0,2	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	87,5	58,6	8,7	3,8	0,3	<i>working</i>
üks liige töötab	85,3	51,7	10,2	4,5	0,3	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	89,8	66,1	7,1	3,1	0,2	<i>two or more members working</i>
töötu	70,6	30,7	22,6	...	0,5	<i>unemployed</i>
pensionär	81,7	61,9	13,2	5,1	0,3	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	74,0	28,8	...	...	0,5	<i>other inactive</i>

Tabel 38 **Leibkonnad lähima postkontori kauguse järgi, 2005**
 Table 38 *Households by the distance to the nearest post office, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km	0,5–1 km	1–2 km	2–5 km	Üle 5 km	Keskmine kaugus	
	<i>Less than 0,5 km</i>	<i>0,5–1 km</i>	<i>1–2 km</i>	<i>2–5 km</i>	<i>More than 5 km</i>	<i>Average distance</i>	
Kokku	27,3	27,8	22,7	13,9	8,2	1,9	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	28,8	34,2	27,3	9,1	...	1,1	<i>urban</i>
maa	23,9	12,9	11,9	25,3	26,0	3,7	<i>rural</i>
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	32,2	28,0	25,9	9,8	4,1	1,4	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	29,0	20,8	17,6	19,9	12,7	2,3	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	35,5	45,8	13,3	...	...	0,9	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	15,1	24,4	26,7	18,7	14,9	2,9	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	20,5	22,2	22,8	21,0	13,5	2,6	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	29,0	26,7	21,9	13,6	8,8	1,9	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	33,1	23,5	26,3	10,6	6,5	1,7	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	25,2	29,6	22,9	12,5	9,8	2,0	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	26,9	28,2	20,5	17,5	6,8	1,9	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	22,3	34,6	28,7	...	...	1,4	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	26,5	32,4	24,8	9,7	...	1,6	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	26,7	30,0	23,3	15,6	...	1,6	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	30,8	...	...	...	...	3,0	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	23,5	25,8	22,2	18,2	10,3	2,2	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	24,9	30,7	21,2	14,9	8,3	1,9	<i>two generations</i>
muu	26,5	25,6	21,4	13,8	12,6	2,2	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	26,2	23,9	19,3	17,0	13,6	2,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	27,3	28,2	20,9	15,1	8,5	1,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	28,2	29,6	27,7	10,2	4,3	1,5	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	26,1	22,9	18,8	16,8	15,4	2,6	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	27,5	28,0	20,8	15,2	8,5	1,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	27,6	29,6	26,6	11,3	4,9	1,5	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	28,0	28,6	23,1	13,4	7,0	1,7	<i>working</i>
üks liige töötab	29,3	28,5	23,3	11,9	6,9	1,7	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	26,5	28,6	22,9	15,0	7,1	1,8	<i>two or more members working</i>
töötu	26,1	27,2	18,4	17,6	10,7	2,2	<i>unemployed</i>
pensionär	27,0	26,3	22,6	13,6	10,5	2,1	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	21,2	25,1	20,2	21,0	...	2,5	<i>other inactive</i>

Tabel 39 **Leibkonnad lähima arstiabi kauguse järgi, 2005**
 Table 39 *Households by the distance to the nearest medical facility, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kuni 0,5 km	0,5–1 km	1–2 km	2–5 km	Üle 5 km	Keskmine kaugus Average distance	
	<i>Less than 0,5 km</i>	<i>0,5–1 km</i>	<i>1–2 km</i>	<i>2–5 km</i>	<i>More than 5 km</i>		
Kokku	20,7	21,6	24,8	19,7	13,2	2,7	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	21,7	26,3	32,0	18,5	1,5	1,5	<i>urban</i>
maa	18,4	10,6	8,0	22,3	40,6	5,4	<i>rural</i>
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	25,7	22,6	23,2	22,7	5,8	1,9	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	24,0	19,7	14,5	17,6	24,2	3,5	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	23,1	32,9	29,4	10,8	...	1,6	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	14,9	19,2	24,3	17,9	23,7	3,9	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	13,2	16,0	29,0	21,2	20,5	3,5	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	21,5	20,7	23,3	20,0	14,5	2,8	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	22,2	22,0	28,2	15,5	12,1	2,4	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	19,0	22,1	28,5	16,1	14,3	2,7	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	22,0	21,5	22,4	24,5	9,7	2,5	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	21,6	28,0	...	...	...	2,3	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	23,8	23,1	29,7	14,5	8,9	2,1	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	24,4	17,8	26,7	20,0	11,1	2,6	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	...	...	3,9	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	17,5	22,4	23,0	20,6	16,5	3,0	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	18,8	22,2	23,0	22,9	13,1	2,8	<i>two generations</i>
muu	15,5	21,8	25,2	18,9	18,6	3,3	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	18,2	19,0	22,2	19,6	21,0	3,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	21,3	20,6	24,5	19,5	14,0	2,8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	21,2	24,9	26,9	20,0	7,0	2,1	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	16,8	19,3	21,7	19,7	22,5	3,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	21,9	20,4	24,4	19,1	14,2	2,8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	20,8	24,1	26,5	20,3	8,3	2,2	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	22,0	22,2	24,4	19,8	11,6	2,5	<i>working</i>
üks liige töötab	22,0	23,1	24,1	18,6	12,2	2,5	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	22,0	21,2	24,7	21,1	11,0	2,5	<i>two or more members working</i>
töötu	16,4	21,7	27,3	18,6	16,0	2,9	<i>unemployed</i>
pensionär	19,2	20,9	25,6	18,2	16,0	3,0	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	16,8	24,6	25,9	19,6	3,5	<i>other inactive</i>

Tabel 40 **Leibkonnad eluruumi sobivuse järgi, 2005**
 Table 40 *Households by suitability of the dwelling, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Väga sobiv <i>Very suitable</i>	Enam- vähem sobiv <i>More or less suitable</i>	Mõnes mõttes sobiv <i>Suitable in some respect, not suitable in other</i>	Mitte eriti sobiv või sobimatu <i>Not particularly suitable or quite unsuitable</i>	Keskmine sobivus (1–5) <i>Average suitability (1–5)</i>	
Kokku	30,8	45,0	16,0	8,2	4,0	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	32,1	43,7	15,3	8,8	4,0	<i>urban</i>
maa	27,8	47,9	17,5	6,7	4,0	<i>rural</i>
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	37,3	40,2	13,1	9,4	4,0	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	34,9	42,0	17,6	...	4,1	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	21,6	49,0	20,5	8,9	3,8	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	25,3	54,7	13,2	6,8	4,0	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	26,8	46,9	18,8	7,5	3,9	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	37,0	40,8	15,6	6,5	4,1	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	30,7	41,9	18,2	9,2	3,9	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	33,2	52,0	10,3	...	4,1	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	37,0	42,9	13,9	...	4,1	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	29,5	40,1	...	...	3,8	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	31,1	45,9	15,1	...	4,0	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	36,1	41,4	13,9	...	4,0	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	39,9	...	...	3,6	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	24,1	46,5	18,8	10,6	3,8	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	24,4	50,5	17,2	7,8	3,9	<i>two generations</i>
muu	23,8	46,0	18,5	11,7	3,8	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	24,7	44,5	20,0	10,8	3,8	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	30,0	45,1	16,9	8,0	4,0	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	36,1	45,0	12,0	6,9	4,1	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	23,3	44,5	20,4	11,8	3,8	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	28,9	45,5	17,4	8,3	3,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	36,3	44,5	12,5	6,7	4,1	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	31,5	45,4	15,0	8,2	4,0	<i>working</i>
üks liige töötab	31,7	45,5	15,0	7,7	4,0	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	31,2	45,2	14,9	8,7	4,0	<i>two or more members working</i>
töötu	16,5	43,9	25,9	13,8	3,6	<i>unemployed</i>
pensionär	33,1	45,8	15,3	5,8	4,1	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	23,0	36,2	25,3	15,5	3,6	<i>other inactive</i>

Tabel 41 **Leibkonnad kinnisvara olemasolu järgi, 2005**

Table 41 **Households by owning of immovables, 2005**

(protsent leibkondadest — percentage of households)

	Taluhooned	Teine eluruum	Suvila, aiamaja	Garaaž	Muu mitte-põllumajanduslik kinnisvara	
	<i>Farmhouses</i>	<i>Another dwelling</i>	<i>Summer house, garden house</i>	<i>Garage</i>	<i>Other non-agricultural immovable property</i>	
Kokku	9,6	8,1	8,9	12,4	9,0	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	5,8	5,9	11,3	10,7	11,4	<i>urban</i>
maa	18,6	13,2	3,4	16,2	3,5	<i>rural</i>
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	6,4	6,9	12,4	11,0	12,6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	6,4	12,8	...	14,7	...	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	...	...	15,3	20,2	21,3	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	14,0	6,4	3,6	12,0	...	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	17,1	10,3	4,6	9,6	2,9	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	6,9	...	...	4,9	8,5	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	4,9	...	...	...	...	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	14,9	...	14,7	20,7	8,0	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	10,1	7,8	11,5	15,7	9,0	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	...	...	...	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	...	9,9	...	11,7	...	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	10,6	...	...	18,4	...	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	...	...	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	13,2	12,6	14,0	17,7	12,1	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	11,9	12,1	11,2	17,0	9,1	<i>two generations</i>
muu	14,3	11,1	...	13,3	9,7	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	9,9	5,3	5,0	6,1	6,3	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	9,8	7,4	7,2	13,4	7,8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	9,1	10,9	14,4	14,4	12,7	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	9,9	4,5	...	5,3	6,5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	9,6	7,3	5,9	12,4	7,4	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	9,5	10,5	14,8	15,1	12,0	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	9,7	10,3	9,9	14,4	9,8	<i>working</i>
üks liige töötab	7,9	7,9	7,4	11,4	8,8	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	11,6	12,9	12,6	17,8	11,0	<i>two or more members working</i>
töötu	...	...	...	...	...	<i>unemployed</i>
pensionär	10,1	3,4	7,9	9,3	8,0	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	...	...	...	...	<i>other inactive</i>

Tabel 42 **Leibkonnad maa omamise järgi, 2005**
 Table 42 *Households by land owning, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Aiamaa <i>Kitchen plot</i>	Põllumaa <i>Field</i>	Mets <i>Forest</i>	Muu põllu- majandusmaa <i>Other agricultural land</i>	
Kokku	42,0	14,8	11,2	3,0	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	29,5	5,0	4,6	...	<i>urban</i>
maa	71,2	37,7	26,7	8,9	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	28,7	6,4	6,3	...	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	63,4	22,5	16,2	4,6	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	29,1	...	...	...	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	50,0	27,6	20,4	5,3	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	57,4	24,4	16,6	5,1	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	36,9	9,5	7,2	...	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	24,9	6,8	5,4	...	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	62,2	21,8	14,6	...	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	42,1	16,7	14,4	4,0	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	18,2	...	...	...	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	30,8	9,7	...	...	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	42,7	16,5	12,5	...	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	67,4	30,4	...	...	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	59,5	23,9	16,7	4,3	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	48,3	16,9	13,9	3,8	<i>two generations</i>
muu	47,8	23,7	16,3	...	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	47,0	18,9	12,5	4,1	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	41,8	15,6	11,5	3,2	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	39,1	11,1	9,9	2,0	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	44,6	18,0	11,9	3,9	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	41,6	16,1	11,4	3,3	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	41,3	11,9	10,7	2,3	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	41,3	15,0	11,8	3,1	<i>working</i>
üks liige töötab	35,8	12,4	9,9	2,8	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	47,3	17,7	13,8	3,4	<i>two or more members working</i>
töötu	35,2	11,2	...	...	<i>unemployed</i>
pensionär	46,6	15,4	11,2	3,2	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	34,0	12,9	...	...	<i>other inactive</i>

Tabel 43 **Leibkonnad püsikaupade olemasolu järgi, 2005**

Table 43 *Households by owning of durable goods, 2005*

(protsent leibkondadest — percentage of households)

	Auto	uus	vähemalt 5 aastat vana auto	Jalgratas, mootorratas	Värviteler	Video- magnetofon	Raadio	Muusika- keskus
	Car	new	at least 5 years old	Bike, motor-bike	Colour TV	VCR	Radio	Music centre
Kokku	43,6	8,2	37,4	51,0	95,3	39,2	89,4	45,2
Asula tüübi järgi								
linn	40,1	7,6	34,1	42,0	94,9	41,0	87,2	46,4
maa	51,6	9,5	44,9	72,1	96,1	35,0	94,6	42,2
Piirkonna järgi								
Põhja-Eesti	44,5	12,2	35,3	40,8	93,9	45,1	93,2	53,5
Kesk-Eesti	48,7	7,3	43,7	70,0	94,3	40,2	91,3	45,6
Kirde-Eesti	27,7	...	26,3	45,5	96,0	31,5	69,7	30,1
Lääne-Eesti	49,0	7,7	42,8	64,4	98,4	38,1	95,6	43,6
Lõuna-Eesti	46,1	6,1	41,5	56,4	96,0	34,4	90,5	41,0
Struktuuri järgi								
üksik 60-aastane ja vanem	7,3	...	6,5	22,1	93,1	7,2	89,6	9,0
üksik alla 60-aastane	21,8	...	17,6	37,8	84,4	25,9	85,5	39,2
lasteta üle 60-aastane paar	44,1	...	41,4	40,7	98,2	13,4	92,8	15,5
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	60,5	9,5	52,2	51,2	95,7	44,4	88,2	52,6
täiskasvanu ja laps(ed)	20,9	...	...	60,4	97,2	51,5	83,8	53,1
ühe lapsega paar	74,4	16,1	60,7	61,4	100,0	68,2	87,9	68,2
kahe lapsega paar	78,6	25,5	58,8	85,7	99,6	75,3	92,9	73,5
kolme või enama lapsega paar	68,3	...	53,3	83,0	100,0	62,7	85,1	74,3
ala- ja täisealiste lastega paar	73,9	12,7	65,2	83,3	99,4	68,3	90,6	71,4
kaks põlvkonda	55,0	10,0	48,5	59,8	98,6	52,1	90,8	59,7
muu	37,6	...	34,0	62,7	97,9	42,2	93,3	53,9
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase								
esimene tase või madalam	22,5	...	21,7	40,0	93,9	15,6	88,4	18,1
teine tase	45,2	7,2	39,9	53,0	94,9	40,1	88,7	46,7
kolmas tase	53,9	13,9	42,8	54,5	96,8	52,4	91,3	59,3
Leibkonna haridustase								
esimene tase või madalam	14,0	...	13,5	35,0	92,4	10,9	88,9	11,5
teine tase	41,3	6,0	37,2	52,3	94,7	35,6	88,4	43,2
kolmas tase	58,1	13,9	46,9	55,8	97,2	54,9	90,9	60,9
Hõiveseisund								
töötav	55,7	11,7	46,9	60,4	96,5	52,8	90,0	59,9
üks liige töötab	40,2	6,4	35,0	51,4	94,3	40,7	89,6	49,6
kaks või enam liiget töötab	72,7	17,4	59,9	70,3	98,9	66,0	90,5	71,1
töötu	22,6	...	22,4	43,9	88,8	21,2	85,9	29,2
pensionär	17,4	...	16,6	28,5	95,3	6,9	89,3	9,7
muu mitteaktiivne	14,8	...	14,6	32,5	83,4	18,3	83,8	20,9

Mobiil- telefon	Arvuti	Kodune Interneti- Ühendus	DVD- süsteem	Pesumasin	Külmkapp	Nõude- pesumasin	Mikrolaine- ahi	
<i>Mobile telephone</i>	<i>Computer</i>	<i>Access to the Internet</i>	<i>DVD player</i>	<i>Washing- machine</i>	<i>Refrigerator</i>	<i>Dish-washer</i>	<i>Microwave oven</i>	
79,5	41,5	34,3	14,4	80,7	94,0	3,9	42,0	Total
								<i>By kind of settlement</i>
79,9	43,5	37,8	16,0	79,4	93,8	3,9	44,1	<i>urban</i>
78,3	36,9	26,0	10,6	83,8	94,6	3,8	37,0	<i>rural</i>
								<i>By regions</i>
81,9	49,1	43,5	20,4	78,0	92,2	5,6	47,9	<i>Northern Estonia</i>
82,3	41,7	31,7	13,4	85,0	96,5	...	40,3	<i>Central Estonia</i>
79,5	30,0	24,3	8,3	81,5	96,0	..	39,0	<i>Northeastern Estonia</i>
75,6	34,6	25,7	10,2	84,6	95,0	4,5	35,5	<i>Western Estonia</i>
76,4	39,1	30,2	10,8	81,2	94,4	3,2	38,2	<i>Southern Estonia</i>
								<i>By structure</i>
37,4	...	...	...	63,6	91,8	...	14,9	<i>single person aged 60 and over</i>
80,3	28,4	20,3	10,8	57,6	81,0	...	28,4	<i>single person aged under 60</i>
57,4	11,8	9,9	...	86,4	98,9	...	27,8	<i>couple aged 60 and over without children</i>
91,5	44,0	38,3	16,5	83,4	94,4	...	48,5	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
95,5	59,8	46,8	...	85,0	90,4	...	52,8	<i>adult and child(ren)</i>
99,7	66,1	55,7	31,1	93,7	97,0	...	62,1	<i>couple with one child</i>
98,7	73,1	60,4	34,6	96,7	99,3	...	73,3	<i>couple with two children</i>
97,8	69,0	51,1	...	91,4	100,0	...	53,6	<i>couple with three and more children</i>
98,2	77,6	65,5	25,2	97,0	99,6	8,1	62,5	<i>couple with minor or adult children</i>
92,0	58,6	50,2	18,1	93,0	98,8	3,4	53,8	<i>two generations</i>
91,1	53,0	43,7	12,9	84,9	96,8	...	43,7	<i>other</i>
								<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
55,3	13,3	9,6	4,6	70,4	91,9	...	21,6	<i>below upper secondary education</i>
82,3	40,1	31,9	14,6	80,2	92,8	3,2	43,4	<i>upper secondary education</i>
89,7	61,2	53,5	20,2	88,0	97,4	7,1	52,2	<i>tertiary education</i>
								<i>Educational level of the household</i>
48,3	7,4	4,6	...	65,3	90,5	...	14,9	<i>below upper secondary education</i>
80,6	36,3	28,4	12,7	78,6	92,3	1,9	41,3	<i>upper secondary education</i>
90,3	61,6	53,3	21,4	89,5	97,6	7,8	53,6	<i>tertiary education</i>
								<i>Social status</i>
94,4	57,1	47,5	20,2	87,0	95,5	5,4	53,7	<i>working</i>
90,9	46,3	37,0	14,7	79,7	93,1	2,3	44,9	<i>one member working</i>
98,2	69,0	59,0	26,3	95,0	98,0	8,8	63,5	<i>two or more members working</i>
74,3	19,7	15,2	...	68,1	85,9	...	25,3	<i>unemployed</i>
39,9	4,7	3,2	...	70,1	93,7	...	15,9	<i>retired</i>
63,2	16,3	...	...	53,7	82,3	...	15,0	<i>other inactive</i>

Tabel 44 Leibkondade hinnang normaalseks eluks liikmele kuus vajamineva sissetuleku kohta, 2005

Table 44 Households' estimation of monthly income per household member necessary for normal life, 2005

(protsent leibkondadest — percentage of households)

Krooni kuus Kroons per month	Kuni 2000 Up to 2000	2000–3000 2000–3000	3000–4000 3000–4000	Vähemalt 4000 At least 4000	
Kokku	1,9	9,9	22,4	65,7	Total
Asula tüübi järgi					By kind of settlement
linn	1,2	7,5	20,2	71,1	urban
maa	3,7	15,5	27,5	53,3	rural
Piirkonna järgi					By regions
Põhja-Eesti	...	6,6	13,9	78,7	Northern Estonia
Kesk-Eesti	...	13,4	26,8	57,2	Central Estonia
Kirde-Eesti	...	14,3	33,2	50,7	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	...	9,9	24,0	64,5	Western Estonia
Lõuna-Eesti	3,6	11,5	27,5	57,4	Southern Estonia
Struktuuri järgi					By structure
üksik 60-aastane ja vanem	...	...	29,2	65,0	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	...	...	10,9	85,3	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	...	8,2	32,3	59,4	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	...	4,4	10,0	83,8	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	30,0	50,6	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	...	10,4	17,0	68,8	couple with one child
kahe lapsega paar	...	21,5	26,0	48,8	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	...	31,3	24,3	35,9	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	5,9	21,4	32,0	40,7	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	...	8,8	23,0	67,0	two generations
muu	...	19,5	27,2	46,7	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					Educational level of the head of the household (reference person)
esimene tase või madalam	2,8	14,9	29,8	52,6	below upper secondary education
teine tase	2,2	11,0	23,2	63,5	upper secondary education
kolmas tase	...	5,1	16,6	77,4	tertiary education
Leibkonna haridustase					Educational level of the household
esimene tase või madalam	...	14,5	30,0	53,3	below upper secondary education
teine tase	2,7	11,8	24,4	61,1	upper secondary education
kolmas tase	...	5,8	17,0	76,4	tertiary education
Hõiveseisund					Social status
töötav	1,6	8,8	17,0	72,6	working
üks liige töötab	1,9	9,9	15,5	72,6	one member working
kaks või enam liiget töötab	1,3	7,5	18,6	72,5	two or more members working
töötu	10,3	25,7	25,9	38,2	unemployed
pensionär	...	8,9	34,9	55,6	retired
muu mitteaktiivne	...	18,5	36,2	39,0	other inactive

Tabel 45 **Leibkonnad tasuta või soodushinnaga saadavate kaupade ja teenuste järgi, 2005**

Table 45 *Households by goods and services received free of charge or at a reduced rate, 2005*

(protsent leibkondadest — percentage of households)

	Ametiauto või autokütus <i>Official car or motor fuel</i>	Koolitoit <i>School- lunch</i>	Ravimid <i>Medicaments</i>	Telefon, postiteenused <i>Telephone, postal services</i>	Muud kaubad ja teenused <i>Other goods and services</i>	
Kokku	5,8	6,8	31,9	5,7	37,1	Total
Asula tüübi järgi						<i>By kind of settlement</i>
linn	5,7	4,3	33,9	5,5	44,0	urban
maa	6,2	12,7	27,3	6,1	21,3	rural
Piirkonna järgi						<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	7,1	4,8	30,0	7,2	50,7	Northern Estonia
Kesk-Eesti	...	9,6	19,8	6,6	19,7	Central Estonia
Kirde-Eesti	...	...	31,3	...	31,2	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	7,5	9,9	37,2	5,9	35,8	Western Estonia
Lõuna-Eesti	5,9	7,9	37,3	4,3	26,1	Southern Estonia
Struktuuri järgi						<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	...	...	57,2	...	54,7	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	...	...	13,3	...	30,5	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	...	...	62,2	...	47,7	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	6,6	...	21,9	...	22,9	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	...	31,5	...	...	35,9	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	...	...	19,1	...	26,4	couple with one child
kahe lapsega paar	...	29,4	19,1	...	35,7	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	...	51,3	...	...	38,4	couple with three and more children
ala- ja täisealiste lastega paar	11,8	23,7	25,9	8,8	40,4	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	6,8	...	27,5	5,8	32,8	two generations
muu	...	15,9	36,7	...	38,8	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase						<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	...	6	48,7	...	38	below upper secondary education
teine tase	5,8	7,8	28,9	5,3	34	upper secondary education
kolmas tase	8,8	5,7	26,6	9,7	41,7	tertiary education
Leibkonna haridustase						<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	...	5,2	51,7	...	40,2	below upper secondary education
teine tase	5,1	7,7	30,2	3,9	33,6	upper secondary education
kolmas tase	8,9	6,4	26,3	10,1	40,2	tertiary education
Hõiveseisund						<i>Social status</i>
töötav	8,5	8,6	21,7	8,2	33,6	working
üks liige töötab	5,7	8,5	24,3	6,6	35,7	one member working
kaks või enam liiget töötab	11,5	8,8	18,8	10,1	31,4	two or more members working
töötu	...	14,9	21,7	...	27,0	unemployed
pensionär	...	...	61,3	...	50,	retired
muu mitteaktiivne	...	...	43,7	...	30,9	other inactive

Tabel 46 **Leibkonnad otseselt maksmata saadavate toiduainete järgi, mis katavad poole ja enam vajadusest, 2005**

Table 46 *Households by foodstuffs received without direct payment, covering a half and more of need, 2005*

(protsent leibkondadest — percentage of households)

	Kartul <i>Potatoes</i>	Köögivilid <i>Vegetables</i>	Puu- vili, marjad <i>Fruit, berries</i>	Piim ja piima- tooted <i>Milk and milk products</i>	Munad <i>Eggs</i>	Liha- ja kala- tooted <i>Meat and fish products</i>	Mesi <i>Honey</i>	
Kokku	30,0	31,1	31,8	4,2	8,2	3,7	4,2	Total
Asula tüübi järgi								<i>By kind of settlement</i>
linn	17,3	18,8	20,3	...	2,6	1,3	2,9	urban
maa	58,9	59,2	58,0	11,8	20,9	9,1	7,3	rural
Piirkonna järgi								<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	11,0	11,5	14,4	...	...	...	4,0	Northern Estonia
Kesk-Eesti	45,6	48,5	44,2	7,8	13,0	5,3	...	Central Estonia
Kirde-Eesti	17,6	22,6	22,6	...	...	...	...	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	55,6	53,1	53,5	6,5	13,6	9,2	3,7	Western Estonia
Lõuna-Eesti	48,4	49,4	49,1	7,8	14,0	6,1	6,3	Southern Estonia
Struktuuri järgi								<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	25,4	27,4	28,9	...	4,6	...	...	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	25,9	24,6	24,3	...	5,5	...	...	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane paar	36,6	41,4	44,2	...	9,6	...	...	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	30,2	33,4	35,0	3,6	8,8	4,2	...	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	30,1	23,7	25,6	...	...	...	...	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	26,7	26,7	23,8	...	7,9	...	...	couple with one child
kahe lapsega paar	31,3	32,7	29,6	...	11,5	...	...	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	39,8	39,3	43,6	...	...	...	...	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	40,4	38,7	40,8	5,1	11,3	6,2	...	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	28,3	31,3	31,9	4,0	7,5	3,5	2,4	two generations
muu	35,1	33,5	33,9	7,4	14,8	7,2	...	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase								<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	36,7	38,2	39,0	6,4	12,2	4,8	3,1	below upper secondary education
teine tase	32,7	34,0	33,9	4,7	8,6	3,9	4,4	upper secondary education
kolmas tase	21,3	22,0	23,9	2,0	5,0	2,7	4,6	tertiary education
Leibkonna haridustase								<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	36,3	37,1	38,6	7,0	11,8	4,2	...	below upper secondary education
teine tase	33,2	34,6	34,8	4,7	9,3	4,1	4,5	upper secondary education
kolmas tase	23,5	24,4	25,4	2,4	5,4	3,0	4,5	tertiary education
Hõiveseisund								<i>Social status</i>
töötav	28,6	28,9	29,8	3,9	7,7	4,1	4,7	working
üks liige töötab	27,0	27,6	28,4	4,3	7,6	4,3	5,2	one member working
kaks või enam liiget töötab	30,2	30,3	31,2	3,4	7,8	3,9	4,3	two or more members working
töötu	35,4	39,5	36,7	...	...	...	...	unemployed
pensionär	31,7	35,2	36,8	4,5	7,9	2,6	3,1	retired
muu mitteaktiivne	37,8	35,5	31,2	...	...	...	...	other inactive

Tabel 47 Leibkonnad üldise majandusliku olukorra järgi, 2005

Table 47 Households by general economic condition of a household, 2005

(protsent leibkondadest — percentage of households)

	On väga raskes seisundis	Tulevad ots otsaga kokku	Tulevad üldiselt toime	Saavad lubada kõike normaalseks eluks vajalikku	Võivad tarbida piiranguteta	Keskmine hinne (1–5)	
	<i>In a very poor condition</i>	<i>Can make both ends meet</i>	<i>Can manage generally</i>	<i>Can afford everything needed for a normal life</i>	<i>Can consume without any restrictions</i>	<i>Average rate (1–5)</i>	
Kokku	4,3	39,4	46,7	8,8	...	2,6	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	4,5	39,8	45,7	8,9	...	2,6	urban
maa	3,8	38,5	48,7	8,8	...	2,6	rural
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	3,1	35,8	47,2	12,9	...	2,7	Northern Estonia
Kesk-Eesti	...	33,4	56,0	8,0	...	2,7	Central Estonia
Kirde-Eesti	9,2	48,4	38,3	...	...	2,4	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	...	43,4	46,8	5,3	...	2,6	Western Estonia
Lõuna-Eesti	4,8	40,7	46,8	7,2	...	2,6	Southern Estonia
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	...	60,1	31,7	...	...	2,4	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	11,2	42,1	36,6	...	...	2,5	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane	...	42,6	50,8	6,1	...	2,6	couple aged 60 and over without children
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	...	26,7	54,6	14,1	...	2,8	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	...	57,0	29,5	...	...	2,3	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	...	25,9	61,0	...	...	2,9	couple with one child
kahe lapsega paar	...	20,2	58,3	19,2	...	3,0	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	...	31,1	56,4	...	...	2,8	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	...	33,2	52,8	11,3	...	2,7	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	...	33,1	53,8	9,3	...	2,7	two generations
muu	...	45,7	43,0	...	...	2,5	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	6,5	57,6	33,7	...	...	2,3	below upper secondary education
teine tase	4,9	40,5	47,6	6,2	...	2,6	upper secondary education
kolmas tase	...	26,5	53,0	17,3	...	2,9	tertiary education
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	7,9	62,0	28,3	...	...	2,2	below upper secondary education
teine tase	5,3	43,7	45,5	4,8	...	2,5	upper secondary education
kolmas tase	...	25,4	55,2	16,5	...	2,9	tertiary education
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	1,2	30,4	55,4	11,9	...	2,8	working
üks liige töötab	...	40,5	48,6	8,4	...	2,7	one member working
kaks või enam liiget töötab	...	19,4	62,8	15,7	...	3,0	two or more members working
töotu	37,7	47,7	...	...	...	1,8	unemployed
pensionär	...	61,7	32,6	...	...	2,3	retired
muu mitteaktiivne	26,7	53,4	...	...	...	2,0	other inactive

Tabel 48 **Leibkonnad majandusliku olukorra järgi praegu ja ühe aasta eest, 2005**
 Table 48 **Households by economic condition now and a year ago, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Praegu märksa parem <i>It is much better now</i>	Praegu mõnevõrra parem <i>It is somewhat better now</i>	Üldiselt samasugune <i>Generally the same</i>	Praegu mõnevõrra kehvem <i>It is somewhat worse now</i>	Praegu märksa kehvem <i>It is much worse now</i>	Keskmine hinne (-2, +2) <i>Average rate (-2, +2)</i>	
Kokku	2,5	17,1	59,6	15,7	5,1	0,0	Total
Asula tüübi järgi							<i>By kind of settlement</i>
linn	2,4	18,3	59,3	14,2	5,9	0,0	<i>urban</i>
maa	2,8	14,3	60,2	19,4	3,3	-0,1	<i>rural</i>
Piirkonna järgi							<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	3,1	21,8	56,2	12,9	6,0	0,0	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	...	15,5	61,9	18,1	...	0,0	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	...	11,2	60,9	22,4	...	-0,2	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	...	10,1	67,1	15,9	4,9	-0,1	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	3,0	16,6	59,8	15,6	5,0	0,0	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi							<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	...	8,3	68,1	17,5	5,4	-0,2	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	...	19,5	53,4	15,6	9,6	-0,1	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	...	11,0	70,4	16,3	...	-0,1	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	...	20,9	57,7	12,4	5,3	0,1	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	56,2	...	...	-0,2	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	...	23,4	52,8	13,5	...	0,2	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	...	20,8	58,9	11,9	...	0,1	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	55,5	...	...	0,2	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	...	21,9	54,1	18,0	...	0,0	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	...	17,3	57,4	17,6	4,4	0,0	<i>two generations</i>
muu	...	17,6	62,7	14,5	...	0,0	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	...	13,0	61,3	18,6	5,9	-0,2	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	2,4	16,7	60,3	15,4	5,3	0,0	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	3,5	20,2	57,3	14,6	4,3	0,0	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase							<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	...	10,7	62,8	19,2	6,8	-0,2	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	2,4	16,5	60,1	15,5	5,5	-0,1	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	3,5	20,2	57,7	14,7	3,9	0,0	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund							<i>Social status</i>
töötav	3,5	21,3	57,8	14,3	3,1	0,1	<i>working</i>
üks liige töötab	2,4	18,9	58,0	16,7	4,1	0,0	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	4,8	24,0	57,5	11,6	2,0	0,2	<i>two or more members working</i>
töötu	...	...	44,0	21,4	26,9	-0,7	<i>unemployed</i>
pensionär	...	8,5	67,5	18,7	5,1	-0,2	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	...	60,2	17,1	16,0	-0,4	<i>other inactive</i>

Tabel 49 **Leibkonnad majandusliku olukorra järgi praegu ja viie aasta eest, 2005**
 Table 49 **Households by economic condition now and five years ago, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Praegu märksa parem <i>It is much better now</i>	Praegu mõnevõrra parem <i>It is somewhat better now</i>	Üldiselt samasugune <i>Generally the same</i>	Praegu mõnevõrra kehvem <i>It is somewhat worse now</i>	Praegu märksa kehvem <i>It is much worse now</i>	Keskmine hinne (-2, +2) <i>Average rate (-2, +2)</i>	
Kokku	7,1	30,5	27,6	22,8	12,0	0,0	Total
Asula tüübi järgi							By kind of settlement
linn	6,2	31,6	28,6	21,8	11,8	0,0	urban
maa	9,3	27,8	25,3	24,9	12,7	0,0	rural
Piirkonna järgi							By regions
Põhja-Eesti	8,4	32,2	30,1	20,0	9,3	0,1	Northern Estonia
Kesk-Eesti	9,8	32,1	22,5	21,4	14,1	0,0	Central Estonia
Kirde-Eesti	...	22,5	28,4	30,8	15,5	-0,3	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	6,8	29,7	24,8	25,5	13,2	-0,1	Western Estonia
Lõuna-Eesti	6,8	31,8	26,4	21,9	13,1	0,0	Southern Estonia
Struktuuri järgi							By structure
üksik 60-aastane ja vanem	...	15,6	42,6	27,1	12,7	-0,3	single person aged 60 and over
üksik alla 60-aastane	...	30,9	25,1	19,2	18,5	-0,1	single person aged under 60
lasteta üle 60-aastane	...	22,2	34,6	31,2	10,0	-0,2	couple aged 60 and over without children
paar							
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	8,3	38,8	20,6	20,2	12,1	0,1	couple without children, at least one partner is aged under 60
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	...	35,3	...	-0,5	adult and child(ren)
ühe lapsega paar	14,2	45,0	18,9	15,9	...	0,5	couple with one child
kahe lapsega paar	22,3	39,6	17,4	15,6	...	0,6	couple with two children
kolme või enama lapsega paar	...	41,4	...	...	...	0,4	couple with three or more children
ala- ja täisealiste lastega paar	7,0	37,1	21,8	24,5	9,6	0,1	couple with minor and adult children
kaks põlvkonda	7,0	33,1	26,3	21,7	11,9	0,0	two generations
muu	...	30,1	28,5	23,8	10,4	0,0	other
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase							Educational level of the head of the household (reference person)
esimene tase või madalam	3,4	20,0	33,7	27,9	15,0	-0,3	below upper secondary education
teine tase	7,1	30,2	26,8	22,9	13,0	0,0	upper secondary education
kolmas tase	9,5	37,4	25,1	19,4	8,7	0,2	tertiary education
Leibkonna haridustase							Educational level of the household
esimene tase või madalam	...	17,1	35,6	28,1	16,3	-0,4	below upper secondary education
teine tase	6,5	28,4	27,7	24,1	13,4	-0,1	upper secondary education
kolmas tase	9,6	38,2	24,3	19,1	8,7	0,2	tertiary education
Hõiveseisund							Social status
töötav	9,9	38,4	24,4	19,4	7,9	0,2	working
üks liige töötab	7,6	33,6	26,0	22,3	10,5	0,1	one member working
kaks või enam liiget töötab	12,4	43,5	22,6	16,3	5,2	0,4	two or more members working
töötu	...	...	15,7	23,8	49,1	-1,1	unemployed
pensionär	...	15,6	38,0	31,8	13,3	-0,4	retired
muu mitteaktiivne	...	...	33,2	25,5	33,7	-0,8	other inactive

Tabel 50 **Leibkonnad vähemalt 5000-krooniste säästude järgi, 2005**
 Table 50 **Households by savings of 5,000 kroons or over, 2005**
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Hoiused <i>Deposits</i>	Väärtpaberid <i>Securities</i>	Muud säästud (kindlustus) <i>Other savings (insurance)</i>	Võlakohus- tused <i>Obligations</i>	
Kokku	20,7	2,5	6,3	15,6	Total
Asula tüübi järgi					<i>By kind of settlement</i>
linn	22,3	2,5	6,2	15,8	<i>urban</i>
maa	17,1	2,3	6,6	15,3	<i>rural</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	22,6	4,2	7,9	15,5	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	17,9	...	8,4	21,1	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	13,7	...	...	14,8	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	13,9	...	4,9	17,2	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	25,8	...	5,8	13,5	<i>Southern Estonia</i>
Struktuuri järgi					<i>By structure</i>
üksik 60-aastane ja vanem	19,2	...	...	...	<i>single person aged 60 and over</i>
üksik alla 60-aastane	15,2	...	...	13	<i>single person aged under 60</i>
lasteta üle 60-aastane paar	39,8	...	...	...	<i>couple aged 60 and over without children</i>
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	23,8	...	7,0	20,5	<i>couple without children, at least one partner is aged under 60</i>
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	...	...	<i>adult and child(ren)</i>
ühe lapsega paar	15,0	...	...	36,2	<i>couple with one child</i>
kahe lapsega paar	21,9	...	...	29,5	<i>couple with two children</i>
kolme või enama lapsega paar	...	...	...	32,9	<i>couple with three or more children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	18,1	...	9,7	22,8	<i>couple with minor and adult children</i>
kaks põlvkonda	22,8	...	9,0	16,4	<i>two generations</i>
muu	16,7	...	...	18,9	<i>other</i>
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					<i>Educational level of the head of the household (reference person)</i>
esimene tase või madalam	14,0	...	...	5,8	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	17,4	1,8	5,1	16,0	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	30,3	4,8	11,1	21,0	<i>tertiary education</i>
Leibkonna haridustase					<i>Educational level of the household</i>
esimene tase või madalam	12,8	...	...	3,7	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	16,4	1,6	4,5	13,9	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	29,2	4,4	10,8	22,3	<i>tertiary education</i>
Hõiveseisund					<i>Social status</i>
töötav	22,7	3,3	9,1	21,6	<i>working</i>
üks liige töötab	19,5	...	5,9	17,7	<i>one member working</i>
kaks või enam liiget töötab	26,1	4,9	12,6	25,8	<i>two or more members working</i>
töötu	...	...	...	...	<i>unemployed</i>
pensionär	21,5	...	...	...	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	...	...	...	...	<i>other inactive</i>

Tabel 51 **Leibkonnaliikmed ravikindlustuse olemasolu ja tervise järgi, 2005**
 Table 51 *Household members by existence of health insurance and by health, 2005*
 (protsent leibkonnaliikmetest — percentage of household members)

	Ravikindlustus on olemas	Tervis eakaaslastega võrreldes						keskmine hinne (1–5)
		väga hea	hea	ei hea ega halb	halb	väga halb		
	Has health insurance	Health in comparison with his/her age group						
		very good	good	neither good nor poor	poor	very poor	average rate (1–5)	
Leibkonnaliikmete keskmine	95,8	13,9	52,1	22,8	9,5	1,7	3,7	Average of household members
Sugu								Gender
mehed	94,4	15,7	54,2	20,6	8,2	1,3	3,7	males
naised	96,9	12,3	50,3	24,6	10,7	2,0	3,6	females
Vanus								Age
0–15	100,0	29,6	61,4	7,3	1,5	...	4,2	0–15
16–24	95,9	22,6	66,9	8,5	1,8	...	4,1	16–24
25–34	94,7	21,3	62,7	13,1	2,4	...	4,0	25–34
35–44	90,6	10,1	60,6	23,5	5,3	...	3,7	35–44
45–54	91,3	6,2	55,9	28,3	9,1	...	3,6	45–54
55–64	97,0	1,9	41,0	38,4	16,3	2,4	3,2	55–64
65 ja vanemad	99,8	1,7	17,5	43,5	30,1	7,2	2,8	65 and older
Kodakondsus								Citizenship
Eesti	96,4	15,8	53,0	20,6	9,0	1,6	3,7	Estonian
muu või määramata	92,8	4,0	47,6	34,0	12,3	2,1	3,4	other or undefined
Piirkonna järgi								By regions
Põhja-Eesti	96,2	17,8	57,1	17,0	7,3	...	3,8	Northern Estonia
Kesk-Eesti	95,6	18,4	52,3	20,4	7,8	...	3,8	Central Estonia
Kirde-Eesti	93,4	...	38,2	46,7	11,3	...	3,3	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	97,0	12,0	57,0	21,3	7,7	2,0	3,7	Western Estonia
Lõuna-Eesti	95,9	13,0	49,3	21,2	13,5	3,0	3,6	Southern Estonia

Tabel 52 **Leibkonnaliikmed puude või kroonilise haiguse olemasolu
ja toimetulekuks kõrvalise abi vajamise järgi, 2005**
 Table 52 *Household members by disability or chronic disease
and need for assistance in taking care of oneself, 2005*
 (protsent leibkonnaliikmetest — percentage of household members)

	Puue või krooniline haigus <i>Disability or chronic disease</i>	Ei vaja kõrvalist abi <i>Does not need assistance</i>	Vahetevahel vajab abi <i>Needs assistance sometimes</i>	Vajab pidevalt abi <i>Needs permanent assistance</i>	
Leibkonnaliikmete keskmine	21,5	91,2	6,1	2,7	<i>Average of household members</i>
Sugu					<i>Gender</i>
mehed	18,9	92,8	5,3	1,9	<i>males</i>
naised	23,7	89,9	6,7	3,4	<i>females</i>
Vanus					<i>Age</i>
0–15	5,6	98,2	1,1	...	<i>0–15</i>
16–24	5,2	98,6	...	...	<i>16–24</i>
25–34	8,6	97,7	...	...	<i>25–34</i>
35–44	15,1	96,5	2,9	...	<i>35–44</i>
45–54	21,3	95,3	4,0	...	<i>45–54</i>
55–64	38,9	85,9	11,4	2,7	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	57,0	67,4	20,2	12,3	<i>65 and older</i>
Kodakondsus					<i>Citizenship</i>
Eesti	20,0	91,8	5,5	2,7	<i>Estonian</i>
muu või määramata	29,3	88,3	8,8	2,9	<i>other or undefined</i>
Piirkonna järgi					<i>By regions</i>
Põhja-Eesti	16,5	94,5	3,7	1,8	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	20,1	93,3	4,1	2,5	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	33,4	87,1	10,2	2,7	<i>Northeastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	17,3	93,5	4,8	1,8	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	25,6	86,5	9	4,5	<i>Southern Estonia</i>

Tabel 53 **Leibkonnad ostuvajaduse rahuldamise järgi, 2005**
 Table 53 *Households by possibilities to meet their purchase needs, 2005*
 (protsent leibkondadest — percentage of households)

	Suudab osta kohe			Suudab osta järelmaksuga	
	arvuti (15 000 krooni)	pesumasina (5000 krooni)	tolmuimeja (1000 krooni)	arvuti (15 000 krooni)	pesumasina (5000 krooni)
	<i>Can buy at once</i>			<i>Can buy on hire-purchase</i>	
	<i>personal computer</i> (15,000 kroons)	<i>washing machine</i> (5,000 kroons)	<i>vacuum cleaner</i> (1,000 kroons)	<i>personal computer</i> (15,000 kroons)	<i>washing machine</i> (5,000 kroons)
Kokku	4,9	19,5	55,5	28,4	42,7
Asula tüübi järgi					
linn	5,9	21,1	57,0	30,2	42,6
maa	2,7	15,9	52,1	24,3	43,0
Piirkonna järgi					
Põhja-Eesti	6,5	27,0	61,3	36,0	39,8
Kesk-Eesti	...	15,1	54,4	28,6	50,1
Kirde-Eesti	...	6,2	36,1	17,3	45,0
Lääne-Eesti	...	14,7	56,0	25,6	44,1
Lõuna-Eesti	5,4	18,9	57,1	24,1	42,6
Struktuuri järgi					
üksik 60-aastane ja vanem	...	8,7	32,4	4,9	18,6
üksik alla 60-aastane	...	16,7	44,9	26,8	38,2
lasteta üle 60-aastane paar	5,9	19,7	61,4	10,9	40,2
lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	7,1	26,6	67,8	40,4	50,3
täiskasvanu ja laps(ed)	...	...	37,1	...	50,7
ühe lapsega paar	...	28,3	69,4	46,4	49,4
kahe lapsega paar	...	31,6	74,3	47,9	54,5
kolme või enama lapsega paar	...	...	61,1	34,1	54,8
ala- ja täisealiste lastega paar	...	18,2	63,4	41,9	57,9
kaks põlvkonda	6,2	23,7	64,5	36,5	49,5
muu	...	16,1	53,6	26,4	47,3
Leibkonnapea (vastutava liikme) haridustase					
esimene tase või madalam	...	5,7	34,9	8,1	31,1
teine tase	3,3	16,8	52,8	29,0	46,4
kolmas tase	9,8	32,5	72,5	39,9	43,7
Leibkonna haridustase					
esimene tase või madalam	...	3,7	30,6	4,3	25,5
teine tase	2,6	13,8	49,2	25,5	46,4
kolmas tase	9,2	32,8	73,0	41,4	44,8
Hõiveseisund					
töötav	6,5	25,9	68,0	40,1	53,0
üks liige töötab	5,0	19,3	58,2	30,6	51,4
kaks või enam liiget töötab	8,2	33,0	78,5	50,2	54,7
töötu	...	...	...	...	...
pensionär	1,8	6,9	35,2	3,3	23,8
muu mitteaktiivne	...	...	...	...	...

tolmuimeja (1000 krooni)	Ei suuda osta			
	arvutit (15 000 krooni) <i>Cannot buy</i>	pesumasinat (5000 krooni)	tolmuimejat (1000 krooni)	
<i>vacuum cleaner</i> (1,000 kroons)	<i>personal computer</i> (15,000 kroons)	<i>washing machine</i> (5,000 kroons)	<i>vacuum cleaner</i> (1,000 kroons)	
24,2	66,6	37,8	20,3	Total
				<i>By kind of settlement</i>
22,8	63,9	36,3	20,2	<i>urban</i>
27,4	73,0	41,0	20,5	<i>rural</i>
				<i>By regions</i>
19,9	57,6	33,2	18,8	<i>Northern Estonia</i>
27,5	67,0	34,8	18,1	<i>Central Estonia</i>
36,7	81,4	48,8	27,2	<i>Northeastern Estonia</i>
24,2	71,1	41,2	19,9	<i>Western Estonia</i>
22,9	70,5	38,4	20,0	<i>Southern Estonia</i>
				<i>By structure</i>
27,1	93,1	72,7	40,5	<i>single person aged 60 and over</i>
				<i>single person aged under 60</i>
23,9	68,6	45,1	31,2	<i>couple aged 60 and over</i>
24,0	83,2	40,1	14,6	<i>without children</i>
19,4	52,5	23,2	12,7	<i>couple without children</i>
				<i>at least one partner is</i>
				<i>aged under 60</i>
41,0	77,3	39,5	21,9	<i>adult and child(ren)</i>
22,2	46,9	22,4	...	<i>couple with one child</i>
19,1	42,4	13,9	...	<i>couple with two children</i>
30,2	59,3	...	...	<i>couple with three or</i>
				<i>more children</i>
23,5	55,4	23,9	13,1	<i>couple with minor and</i>
				<i>adult children</i>
22,2	57,3	26,8	13,3	<i>two generations</i>
28,9	71,0	36,6	17,6	<i>other</i>
				<i>Educational level of the head of the</i>
				<i>household (reference person)</i>
28,7	90,6	63,2	36,4	<i>below upper secondary education</i>
27,0	67,7	36,8	20,2	<i>upper secondary education</i>
16,8	50,3	23,8	10,7	<i>tertiary education</i>
				<i>Educational level of the household</i>
27,5	94,4	70,8	41,9	<i>below upper secondary education</i>
28,8	71,9	39,8	22,0	<i>upper secondary education</i>
17,2	49,4	22,4	9,8	<i>tertiary education</i>
				<i>Social status</i>
23,5	53,4	21,1	8,6	<i>working</i>
29,5	64,4	29,3	12,3	<i>one member working</i>
17,0	41,5	12,2	4,5	<i>two or more members</i>
				<i>working</i>
14,8	95,2	85,0	72,8	<i>unemployed</i>
28,7	94,9	69,3	36,1	<i>retired</i>
19,9	94,4	83,6	69,4	<i>other inactive</i>

METOODIKA

Uuringu eesmärk

Statistikaamet korraldab leibkonna sissetuleku ja kulutuste pidevuuringut 1995. aasta juulist.

Uuring on vajalik

- usaldusväärse informatsiooni saamiseks leibkondade majandusliku olukorra kohta,
- ühiskonna sotsiaalsel ja majanduslikku arengut kajastavate näitajate, nagu elatustase, elukallidus, ebavõrdsus, vaesus jms arvutamiseks,
- sotsiaalpoliitiliste meetmete kavandamiseks,
- sotsiaalpoliitiliste meetmete efektiivsuse hindamiseks.

Sissetuleku ja kulutuste kõrval võimaldab uuring saada infot leibkonna koosseisu ja leibkonnaliikmete põhiliste demograafiliste ning sotsiaalsete näitajate (perekonnasuhe, tööhõive, haridus) kohta, samuti elamistingimuste, püsikaupade olemasolu, aga ka lisasissetuleku allikate kohta (soodustusega saadud teenused, maa kasutamise võimalus ning omakasvatatud toiduained). Uuringust selgub ka leibkonnale kuuluv kinnisvara ja see, kuidas leibkond ise oma majanduslikke võimalusi hindab.

Käesolev aastakogumik on kokkuvõtte 2005. aastal uuringuga kogutud andmetest. Kogumikust saab infot leibkonnaliikme kuukeskmise sissetuleku ja kulutuste kohta kogu riigis, linnas ja maal, piirkonniti ning leibkonnatüüpide kaupa. Samad näitajad on esitatud ka sõltuvalt leibkonnapea soost ja haridustasemest. Avaldatud on toidukaupade ostukogus ja keskmine hind. Kajastatakse ka omatoodetud või tasuta saadud toiduainete tarbimist.

Leibkonna koosseisu kirjeldamisel on arvestatud leibkonna suurusega ja koosseisust tulenevate leibkonnatüüpidega. Näiteks võib kahe liikmega leibkond koosneda niihästi pensionäridest, väikelapsega üksikvanemast kui ka kahest tööealisest isikust. Kõigi nende leibkondade vajadused ja elamistingimused on erinevad. Käesolevas kogumikus on hinnangud leibkonnatüüpide kohta esitatud suhtelise esinemissagedusena protsentides.

Leibkonnaliikme väljaminekute esitamisel on kasutatud Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) väljatöötatud tarbimiskulutuste klassifikaatorit *COICOP*. Leibkonnapea haridustaset käsitlevates tabelites on kasutatud UNESCO 1997. aastal vastuvõetud *ISCED*i versiooni.

Kõik kogumikus esitatud hinnangud on arvutatud vastava piirkonna koguelanikkonna jaoks. Vastavad mahud isikute üldkogumi ja osakogumite jaoks on leitud Statistikaametis arvutatud arvestusliku rahvaarvu baasil.

Ümardamise tõttu ei võrdu tabelites veergude summad alati summaarse näitajaga, erinevus võib olla kuni paar viimase koha ühikut.

Üldkogum ja valim

Uuritava üldkogumi moodustasid kõik Eestis alaliselt elavad leibkonnad. Üldkogumisse ei kuulu institutsioonilistes asutustes (laste- ja hooldekodud, kloostrid jms) viibijad.

Valimi maht — ligikaudu 640 leibkonda kuus — 2004. aastaga võrreldes mõnevõrra kasvas. Valimimahu muutumist aastatel 1995–2005 kajastab joonis A.

Valimi moodustamisel kasutati isikuloendina AS Andmevara rahvastiku andmebaasi kuuluvaid vähemalt 15-aastasi isikuid. Kasutatavat loendit tähistatakse PR15+.

Valimi võtmisel oli aluseks *kihistatud süstemaatiline* valikuskeem, s.t sõltumatud osavalimid leiti eraldi üldkogumi mittekattuvatest osadest ehk *kihtidest* süstemaatilise valiku teel. Alates 2000. aastast küsitletakse iga leibkonda kaks korda, rotatsiooniperioodiks on 12 kuud, kusjuures igal aastal vahetub valimi leibkondadest pool. Niisiis on aasta jooksul küsitlus rist-läbilõikeline — ühe aasta valimi lõikes ei ole korduvaid leibkondi. See tagab aastahinnangute suurema täpsuse antud valimimahu juures. Leibkondade korduv küsitlemine järjestikustel aastatel võimaldab aga täpsemalt hinnata aasta jooksul üldkeskmiste tasemel toimunud muutusi.

Joonis A **Uuringus osalenud leibkondade arv, III kvartal 1995 – IV kvartal 2005**
 Chart A **Number of sampled households in the survey, 3rd quarter 1995 – 4th quarter 2005**

Eelkihistamist on vaja selleks, et rakendada kihtides erinevaid kaasamistöenäosusi ning tagada nii maakondade kaupa piisavalt täpsed hinnangud. Kihistamiseks jaotati maakonnad suuruse järgi kolme rühma (*kihti*): suured maakonnad, väikesed maakonnad ja Hiiu maakond (väikseim maakond). Kihtidest valiti isikuid valimisse erineva valikusuhtega (väiksemate maakondade puhul oli valikusuhe suurem).

Tabel A **Eelkihistamine maakonniti, 2005**

Kiht <i>h</i>	Maakonnad	R_h	n_h	n_h/R_h %
Suur	Tallinn, Harju (ilma Tallinnata), Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Tartu	854 248	370	0,043
/äike	Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Viljandi, Võru	290 171	251	0,086
Hiiu	Hiiu	9116	20	0,219

R_h tähistab vastavas kihis h elavate vähemalt 15-aastaste isikute arvu seisuga 01.01.2005, n_h kihi h valimi mahtu ning n_h/R_h (%) valikusuhet protsentides vastavas kihis. Et rahvastiku-register on järjestatud maakondade järgi, jaotub valim kihi sees maakondadesse proportsionaalselt maakonna elanike arvuga (tabel B).

Tabel B **Prognoositav kuu valimimaht maakonniti, 2005**

Piirkond	Elanike arv 2004. a lõpu seisuga	Valimi maht
1. Suurte kiht		
Tallinn	341 327	148
Harju (Tallinnata)	105 867	46
Ida-Viru	152 828	66
Lääne-Viru	56 647	25
Pärnu	76 591	33
Tartu	120 988	52
Kokku	854 248 7	370
2. Väikeste kiht		
Jõgeva	31 536	27
Järva	32 633	28
Lääne	24 337	21
Põlva	27 622	24
Rapla	31 268	27
Saare	31 395	27
Valga	29 813	26
Viljandi	48 157	41
Võru	33 417	29
Kokku	290 178	250
3. Hiiu		
Kõik kokku	1 153 542	640

Isikut, kes määrab valimisse kaasatava(d) leibkonna(d), nimetatakse *aadressisikuks*. Valiku tulemusena saadakse aadressivalim, mis on aluseks küsitletavate leibkondade valimile. Loendist tõenäosusliku valikuga saadud aadressidele rakendati kaht erinevat käsitusviisi.

- Kui saadud aadress oli täielik ja seda esindas andmebaasis kuni kaheksa 15-aastast ja vanemat isikut, kasutati *aadressiviisilist* lähenemist — sellel aadressil elav leibkond või leibkonnad võeti uuringusse sõltumatult sellest, kas aadressisik (s.t loendist saadud isik) sellel aadressil elas või mitte.
- Kui aadress esines andmebaasis vähemalt üheksa korda (15-aastase või vanema) isiku elukohana (näiteks mõnes vallas oli kõigil külaelanikel rahvastikuregistris ühine aadress — küla nimi), kasutati *isikuviisilist* lähenemisviisi. Uuringusse kaasati aadressisik ja tema leibkond. Seda tehti ka siis, kui aadressisik ei elanud sellel aadressil, vaid mujal sama maakonna piires. Maakonnast lahkunud aadressisikud jäid uuringust välja ja neid ei asendatud.

Uuringumetoodika ei näinud ette asendusleibkondade kasutamist.

Küsitlusedokumendid ja andmete kogumine

Andmeid koguti leibkonnas silmast silma intervjuude ja päevikküsitluste teel. Selleks kasutati kokku nelja küsitlusedokumenti.

1. Perepilt

Esimesel kohtumisel leibkonnaga täitis küsitaja ankeedi “Perepilt”.

Perepilt sisaldas üldandmeid leibkonna (suuruse, koosseisu ja koduse keele) ja iga selle leibkonna liikme kohta (suhe leibkonnapeaga, sugu, vanus, rahvus, perekonnaseis, üld- ja erihariduse tase, ravikindlustus ja füüsiline toimetulek, töövõimelisus, suhe tööga, töösfäär).

Perepildis küsiti ka andmeid leibkonna hõiveseisundi, elamistingimuste, tasuta teenuste ja soodustuste, maa kasutamise, kodumasinade ja püsikaupadega varustatuse kohta.

2. Toidukulutuste päevikuga

koguti andmeid leibkonna toidu ostukulude kohta poole kuu vältel (pool valimist täitis vihikut kuu esimesel poolel ja teine pool kuu teisel poolel). Registreeriti ka söömine väljaspool kodu ning omatoodetud või tasuta saadud toiduainete tarbimine. Et toidukulutuste vihikut täideti pool kuud, kasutati toidukulutuste arvutamisel koefitsienti, mis sõltus päevade arvust kuus ja päeviku täitmise kuu poolest.

3. Sissetuleku, maksude ja kulutuste päevikuga

koguti andmeid küsitluskuu rahalise ja mitterahalise sissetuleku, ostetud tarbekaupade ja teenuste kohta. Päeviku omaette osad käsitlesid kulutusi ehitusele ja remondile, isiklikule abimajapidamisele ja tootmisele.

4. Järelküsitlus

Järelküsitluse eesmärk oli tarbimisleibkonna määramine (s.t tehti kindlaks, kes ja millises ulatuses võttis tegelikult leibkonna tarbimisest uuringukuul osa). Järelküsitluses registreeriti uuringu kestel leibkonna koosseisus toimunud muutused. Ankeedis “Järelküsitlus” küsiti ka leibkonna majandusliku toimetuleku subjektiivseid hinnanguid.

Leibkonna sissetuleku ja kulutuste uurimiseks kasutas Statistikaamet oma küsitlajaid. Uuringuga oli pidevalt seotud 58 küsitajat, kes olid saanud erikoolituse. Kuigi iga leibkond osales uuringus ühe kuu (uuringukuul), mille jooksul ta registreeris sissetuleku ja kulutused, tegeles küsitaja uuringuleibkonnaga kolme kuu jooksul.

Uuringukuule eelnenud kuul täideti “Perepilt”, uuringukuule järgneval kuul tehti “Järelküsitlus”.

Küsitaja on isik, kes

- võtab leibkonnaga (kirja teel) ühendust ja valmistab teda uuringus osalema,
- motiveerib leibkonda uuringus osalema,
- teeb leibkonnaga sissejuhatava silmast silma intervjuu (perepilt),
- annab leibkonnale juhised päevikute täitmiseks ning lepib kokku edasiste kontaktide suhtes,
- teeb koos leibkonnaga päevikute esmase kontrolli ning kogub need kokku,
- teeb leibkonnaga järelküsitluse (silmast silma intervjuuna).

Küsitaja täidab ka vormikohase tööaruande, kuhu ta märgib kõik külastused leibkondadesse, mittevastamise põhjused ja muu olulise teabe.

Küsitlustulemus

Vastavalt valimiskeemile valiti 2005. aasta leibkondade valimi määramiseks 7684 aadressisikut. Isikuviisilise käsitle korral küsitleti asjaomase isiku leibkonda, kuid aadressviisilise käsitle korral kaasati valimisse kõik asjaomasel aadressil elavad leibkonnad. Seetõttu oli realiseerunud valimis uuringusse võetud leibkondi umbes 1,5% rohkem — kokku 7803.

Leibkonna eelarve uuring, mis sisaldab ka päevikute täitmist, kuulub suhteliselt raskete küsitluste hulka. Seda väidet kinnitab väike vastamisprotsent (ka rahvusvaheliste kogemuste põhjal).

Üldistused, mis tehakse saadud vastuste põhjal üldkogumi kohta, sisaldavad teatud *süsteematilist viga* ehk *nihet*. Mida suurem on mittevastamine, seda ebatäpsemad on leitud hinnangud. Hinnangute leidmisel pole ju teada, kuidas oleksid vastanud need, kes vastamata jätsid. Selletõttu ongi uuringu korraldamisel olulisemaid eesmärgi saavutada võimalikult kõrge vastamistase.

Mittevastamine jagunes sisult kaheks: *loendiviga* ja *kadu*. Loendiviga tulenes AS Andmevara rahvastiku andmebaasi ebatäpsusest.

Aadress loeti aadressviisilise käsitle korral loendiveaks, kui...

- ... loendis mingil aadressil eluruumi ei leidunud — aadress ei olnud kas leitava või ei asunud seal elurume;
- ... aadressil oli küll eluruum, kuid see polnud asustatud (tühi, remondis, müügis vms);
- ... aadressil ei asunud ühegi isiku põhiline eluruum (seal oli ühiselamu, suvila, majutusasutus vms).

Isikuviisilise käsitle korral oli tegemist loendiveaga, kui loendist valitud aadressisik...

- ... oli surnud;
- ... oli Eestist alaliselt lahkunud vähemalt aastaks;
- ... oli kolinud teise maakonda;
- ... oli elanud pikemat aega institutsioonilises asutuses;
- ... või kui ei leitud aadressisikut ning tema tegelikku aadressi polnud võimalik kohalike allikate (naabrid, kohalik omavalitsus, telefoniraamat jne) abil selgeks teha.

2005. aastal oli loendiveaga 616 leibkonda, mis teeb loendivea osatähtsuseks valimis 7,9%. Loendivea osatähtsus vähenes võrreldes eelnenud aastaga niisiis umbes 0,8 protsendipunkti. Maakonniti oli loendivea osatähtsus vahemikus 5,1–12,1%. Enim esinenud loendiviga (349 juhul) oli asustamata eluruum asjaomasel aadressil.

Järgnev tabel näitab loendivea jaotust põhjuste järgi.

Tabel C **Loendivea põhjused, 2005**

Loendiviga	Leibkondade arv	Osatähtsus loendiveas, %
Aadress pole leitud või pole eluruum	67	10,9
Eluruum pole põhiline eluruum	34	5,6
Eluruum pole põhiline eluruum	33	5,4
Aadressisik surnud	1	0,2
Aadressisik Eestist lahkunud	11	1,8
Aadressisik institutsioonilises	2	0,3
Eluruumis		
Aadressisik lahkunud, põhieluruum	43	7,0
teises maakonnas		
Aadressisik tundmatu	7	1,1
Kokku	616	100

Loendivead ja vastavad leibkonnad jäeti uuringust välja. Loendivead on niisuguse loendi puhul paratamatud ja nende vähendamine ei ole loendit muutmata võimalik.

Küsitluse korraldust ja vastajate hoiakuid iseloomustab *kadu*. Kaoks nimetatakse valimi osa, mis mingil põhjusel jääb uuringust kõrvale — osa objekte ei saada kätte, teine osa keeldub vastamast, on haige või võimetu vastama jms. Kao vähendamine nõuab küsitajatelt ja küsitluse korraldajatelt lisajõupingutusi.

Tabel D **Kao põhjused, 2005**

Kao põhjus	Osatähtsus kaos, %			
	PP	Toit	Tarb	JK
Leibkond pole kättesaadav	36,4	23,2	23,4	36,3
Keeldumine	55,7	51,1	51,1	55,7
Ei ole võimaline vastama/täitma	3,2	4,6	4,6	3,0
Ajutised probleemid	3,0	4,9	4,7	3,2
Kokkuleppe kehtetus	0	14,8	14,9	0
Muu põhjus	1,7	1,5	1,3	1,8
Kokku leibkondi	2 208	3 593	3 568	2 424

Lühendite selgitus:

PP — Perepilt

Toit — Toidupäevik

Tarb — Sissetuleku ja tarbimise päevik, tarbimise osa

JK — Järelküsitlus

Kõige sagedamini põhjustas väljalangemist uuringust keeldumine (kao põhjustest üle poole). Seda mõjutas oluliselt päeviku tüüpi ankeet. Enimlevinud keeldumise põhjendus oli ajanappus (382 toidupäeviku ning 379 sissetuleku ja tarbekaupade päeviku täitmisest keeldumise juhtu).

Kokkuvõttes jäi erinevatel põhjustel laekumata 7161 toiduainete tarbimist või tulusid-kulusid puudutavat päevikut ning tegemata 4632 intervjuud.

Hinnangute kaalumise

Uuringu andmete põhjal erinevate hinnangute leidmiseks on vaja igale valimi objektile leida tema *kaal* ehk määrata, kui paljusid üldkogumi elemente objekt valimis esindab.

Kaalude olulisimaks komponendiks on *kaasamistõenäosused*, mis arvutatakse lähtudes aadresside esinemise sageduse ja leibkondade suuruse järgi. Eespool kirjeldatud valikuviisi puhul on iga isiku valimisse kaasamise tõenäosus kihi h

$$\pi_h = \frac{n_h}{R_h}.$$

Leibkonna ja selle liikmete kaasamise tõenäosus on selle suhtega võrdeline, kusjuures täiendav võrdetegur sõltub valikuviisist.

- *Isikuviiisilise* lähenemise korral sõltub leibkonna kaasamistõenäosus sinna kuuluvate vähemalt 15-aastaste isikute arvust. Leibkonnal, kus on p vähemalt 15-aastast liiget, on valimisse sattumise tõenäosus p korda suurem kui ühe liikmega leibkonnal. Vastavalt kihile h on leibkonna i kaasamistõenäosus esitatav kujul

$$\pi_{hi} = \pi_h p_i = \frac{n_h p_i}{R_h},$$

kus p_i on vähemalt 15-aastaste isikute arv i -nda aadressisiku aadressil.

- *Aadressiviiisilise* lähenemise korral sõltub leibkonna kaasamistõenäosus selle aadressiga isikute arvust q loendis, olles sellega võrdeline. Kui aadressil elab mitu leibkonda, on nende kaasamistõenäosus sama. Vastavalt kihile h on leibkonna i kaasamistõenäosus esitatav kujul

$$\pi_{hi} = \pi_h q_i = \frac{n_h q_i}{R_h},$$

kus q_i on aadressi esinemise sagedus loendis ehk vähemalt 15-aastaste isikute arv, kes elavad rahvastikuregistri andmetel aadressil i .

Esmased valikukaalud on pöördvõrdelised kaasamistõenäosustega. Kao kompenseerimiseks ning teatavate hinnangute vastavusse viimiseks teiste andmeallikatega korregeeriti kaalusid enne lõplikku hinnangute leidmist.

Kao kompenseerimine

Lõplike hinnangute arvutamisel kasutatakse kaalusid, mida on enne korregeeritud, et vähendada madalast vastamismäärast tingitud nihet.

Uuringus kasutatakse kaost ja loendiveast tingitud mittevastamise kompenseerimiseks järgmisi meetodeid:

- puuduvate väärtuste imputeerimine;
- järelkihistamine;
- kalibreerimine demograafiliste andmete põhjal.

Viimast meetodit kasutatakse peaaasjalikult ka mõnede oluliste hinnangute vastavusse viimiseks teiste andmeallikate tulemustega.

Puuduvate väärtuste imputeerimine

Uuringu perepildis ja järelküsitluses on mõningaid küsimusi, kus on võimalik vastamisest keelduda. Küsitlejaid on uuringu tulemustele mõeldes instrueeritud seda võimalust mitte propageerima, seda kasutatakse vaid äärmisel vajadusel.

2005. aasta andmetes esines 291 leibkonna puhul mittevastamist kuue küsimuse puhul. Lünkadeta andmestike saamiseks kasutati *mitmest imputeerimist*, mille korral luuakse tunnuste jaotust arvestades mitu uut, täidetud andmestikku. Nende põhjal tehakse edasises andmete analüüsis vajalikud arvutused ning saadud tulemused keskmistatakse üle uute andmestike. Genereeriva meetodina kasutati Markovi ahelate Monte Carlo meetodit (MCMC). Imputeeriti statistikapaketi SAS abil.

Järelkihistamine

Järelkihistamist kasutatakse analüüsimise etapil nii loendist kui ka kaost põhjustatud nihke vähendamiseks.

Järelkihistamiseks jagati maakonnad rühmadeks, mis on homogeensed üldkogumi eeldatavasti mõõdetavate tunnuste suhtes, s.t ühes rühmas (nn *järelkihis*) on suhteliselt sarnased leibkonnad.

Tabel E Järelikihid

Rühm	Maakonnad
1	Tallinn
2	Ida-Viru, Lääne-Viru
3	Harju, Pärnu, Tartu
4	Jõgeva, Põlva, Valga, Viljandi, Võru
5	Järva, Lääne, Rapla, Saare
6	Hiiu

Seejärel arvutati leibkondadele järelikihistamise kaalud kujul

$$w_i = \begin{cases} \frac{R_g}{v_g q_i}, & i \in s_{ga}, \\ \frac{R_g}{v_g p_i}, & i \in s_{gp}, \end{cases} \quad g = 1, \dots, 6$$

kus s_{ga} ja s_{gp} tähistavad vastavalt aadressviisilise ja isikuviisilise käsitlemisega valimiosa kaalugrupis g ning gruppide mahud R_g üldkogumis antakse andmebaasi PR15+ põhjal. Vastanud leibkondade arvu rühmas g tähistab v_g .

Saadud kaalud peaks mõningal määral kompenseerima maakonniti mitmesugust mittelaekumist, mille tulemusena peaks suurenema ka sissetulekute ja kulutuste hindamise täpsus.

Kalibreerimine rahvaarvu järgi

Rahvastiku üldkooslust puudutavate andmete ühtlustamiseks korrigeeriti kaale nii, et valimist hinnatud rahvaarv ühtiks ametliku rahvaarvuga (Statistikaameti avaldatud arvestusliku rahvaarvuga). Selleks täpsustati eelmisel sammul leibkonnale i leitud kaale w_i võrdeteguri arvel järgmiselt:

$$w'_i = \frac{L}{\hat{L}} w_i,$$

kus

$$\hat{L} = \sum_{i=1}^v w_i m_i$$

on valimi põhjal hinnatud isikute arv, w_{hi} on esmane valikukaal leibkonnale i , L — isikute arv üldkogumis rahvastikustatistika põhjal (ilma institutsiooniliste leibkondadeta), m_i — liikmete arv i -ndas leibkonnas, v — vastanud leibkondade arv.

Kalibreerimine soo- ja vanuserühmade ning maakondade järgi

Et vastamisaktiivsus oli vanuserühmiti ja maakonniti erinev, siis valimi põhjal hinnatud soo-vanuskoosseis ega maakondade suurused ei ühtinud päris üldkogumi vastavate jaotustega. Sellest tingitud nihke korrigeerimiseks arvutati kalibreerimismeetodil rahvastikustatistikas antud soo- ja vanuserühmade ning maakondade arvukusest lähtudes iga leibkonna varasematele kaaludele uued täpsustused, kaalud $w''_i = w'_i f_i$. Kalibreerimisel kasutati viit integreeritud soo- ja vanuserühma (tabel F) ja 16 piirkonda (15 maakonda ja Tallinn). Nii soo-vanusjaotuse kui ka maakondade suuruste kalibreerimine toimus üheaegselt.

Tabel F Soo- ja vanuserühmad kalibreerimisel

Rühm	Sugu	Vanus
1	Mehed ja naised	0–15
2	Mehed	16–54
3	Mehed	55 ja vanemad
4	Naised	16–44
5	Naised	45 ja vanemad

Soo- ja vanuserühmade määramise alus oli küsitlusandmete ning (1989. aasta baasil arvutatud) rahvastikustatistika näitajate erinevus. Ühte integreeritud rühma ühendati need soo- ja vanuserühmad, mille puhul uuringuandmete erinevus rahvastikustatistika näitajatest oli samasuunaline.

Küsitlustel saadud teabe optimaalne kasutamine

Kalibreerimiseks kasutati programmi *Bascula* ning meetodit *Linear Consistent Weighting*. Realiseeruvad kaalud peaks võimaldama hinnata rahvaarvu esitatud kalibreerimisgruppides nii, et need erineks võimalikult vähe vastavatest rahvastikustatistika näitajatest.

Et mittevastamise tase on suhteliselt kõrge ning et kogutud andmeid täies ulatuses kasutada, võetakse alates aastast 2000 hinnangute leidmisel andmebaasi ka nendelt leibkondadelt saadud info, kelle kohta saadi vaid osalist materjali. See annab juurde palju lisaandmeid, eriti just perepiltide ja järelküsitleuse analüüsimisel.

See parandus muutis hinnangud mõnevõrra keerukamaks. Iga dokumendi jaoks tuli arvutada erinevad kaalud, sest vastamissagedus (kihtides ja rühmades) oli erinev. Peale selle arvutati eraldi kaalud ka nende näitajate jaoks, milles kasutati mitme küsitlusedokumendi andmeid (näiteks keskmised sissetulekud kuludetsiilides).

Parameetrite hindamine

Üldkogumi parameetrite hindamisel kasutatakse Horvitz-Thompsoni hinnangut.

Allpool on esitatud mõned näited erinevate uuringus kasutatavate hinnangute kohta.

Kasutusel olevad tähised:

- n — leibkondade arv valimis (parandatud loendi ülekaetuse võrra);
- r_d — vastanute valim osakogumis d ;
- N — leibkondade koguarv üldkogumis;
- L — isikute arv üldkogumis;
- L_d — isikute arv d -ndas osakogumis;
- m_i — liikmete arv i -ndas leibkonnas;
- m_i^l — alla 15-aastaste laste arv i -ndas leibkonnas;
- w_i — kaalud (üldjuhul kalibreerimisega korrigeeritud kaal w_i'');
- y_i — uuritava tunnuse väärtus i -nda leibkonna puhul.

Kasutatavad hinnangufunktsioonid

Leibkondade koguarv	$\hat{N} = \sum_r w_i$
Isikute arv üldkogumis	$\hat{L} = \sum_r w_i m_i$
Leibkonna keskmine suurus	$\frac{\hat{L}}{\hat{N}}$
Leibkondade arv osakogumis d	$\hat{N}_d = \sum_{r_d} w_i$
Isikute arv osakogumis d	$\hat{L}_d = \sum_{r_d} w_i m_i$
Leibkonna keskmine suurus osakogumis d	$\bar{m}_d = \frac{\hat{L}_d}{\hat{N}_d}$
Keskmine laste arv leibkonnas osakogumis	$\bar{m}_d^l = \frac{\hat{L}_d^l}{\hat{N}_d}$, kus $\hat{L}_d^l = \sum_{r_d} w_i m_i^l$ on hinnang laste arvule osakogumis
Uuritava tunnuse keskmine ühe leibkonnaliikme kohta	$\hat{Y} = \frac{\hat{Y}}{\hat{L}} = \frac{\sum_r w_i y_i}{\sum_r w_i m_i}$

Uuritava tunnuse
keskmine ühe
leibkonnaliikme kohta
osakogumis d

$$\hat{Y}_d = \frac{\hat{Y}_d}{\hat{L}_d} = \frac{\sum_{r_d} w_i y_i}{\sum_{r_d} w_i m_i}$$

Hinnangute usaldusväärsus

Leibkonnauuring on ulatuslik statistiline uuring, mis koosneb paljudest etappidest. Valesti või hooletult tehtud töö mis tahes etapis mõjutab lõpptulemuste kvaliteeti.

Valikuuringu andmetel baseeruvad hinnangud sisaldavad mitut tüüpi vigu. Juba vaadeldud mittevastamisest põhjustatud *loendivea* ja *kao* kõrval võivad valikuuringus esineda veel *mõõtmisviga* ja *töötlusviga*. Neid vigu püütakse uuringu korraldamisel igati vältida.

Mõõtmisvigade vähendamiseks täpsustatakse vajaduse korral uuringus kasutatavaid mõisteid, juhendmaterjale ja korraldatakse küsitajatele koolitust. *Töötlusvigade* minimeerimiseks on kasutusel sisestusprogramm *BLAISE*. Mõõtmis- ja töötlusvigade avastamiseks ja ennetamiseks rakendatakse andmete sisestusetapil üle saja loogilise kontrollprotseduuri.

Paratamatu on aga *juhusliku vea* esinemine, mille põhjuseks on valikuuringus ainult ühe osa uurimine üldkogumist. Seetõttu erinevad valimi põhjal arvatud näitajad — *hinnangud* — vastavatest tegelikest näitajatest. Seda erinevust nimetatakse hinnangu *juhuslikuks veaks* ehk *valikuveaks*.

Valimi põhjal pole võimalik valikuviga täpselt määrata, kuid seda saab arvuliselt hinnata. Hinnangu valikuvea suurus sõltub valimi suurusest ja valimi võtmise viisist. Mida suurem on valim, seda väiksem on tavaliselt valikuviga. Valikuvea tõttu ei saa valimi näitajate põhjal üldkogumi kohta vahetult järeldusi teha.

Üks näitaja, millega uuringu kvaliteeti hinnata, on hinnangu *suhteline viga* (standardviga jagatud hinnangu endaga):

$$sv = \frac{\sqrt{\hat{V}(\hat{\theta})}}{\hat{\theta}},$$

kus $\hat{\theta}$ tähistab uuritava parameetri hinnangut. Suhteline viga näitab, kui suure osa hõlmab hinnangu standardviga hinnangust endast. Üldjuhul esitatakse ta protsentides. Ta on ühikuvaba suurus ja võimaldab seetõttu võrrelda erinevate parameetrite hinnanguid nii sama kui ka varasemate uuringute tulemustega, olenemata mõõtühikutest. Sõltuvalt kontekstist võib kahe kuni kolme protsendi suurust suhtelist viga pidada üldjuhul vastuvõetavaks.

Kõigile leitud hinnangutele arvutatakse valikuvigade hinnangud, kuid need publitseeritakse vaid osaliselt, peamistele hinnangutele.

Tagasisidekirjade süsteem

Alates 2005. aasta teisest poolest taaskäivitus küsitletavatele tagasisidekirjade saatmise süsteem, mis on üks statistika kvaliteedi hindamise osa.

Viiele protsendile leibkonna eelarve uuringu valimisse sattunud isikutest saadetakse pärast küsitlusperioodi lõppu tagasisidekiri. Küsitletaval palutakse märkida, kas ja kuidas võeti temaga ühendust, mitmel korral ta kohtus küsitlejaga, kas ta täitis vastavaid ankeete (vastas teatud uuringu moodulitele), kas talle selgitati uuringu eesmärki ja kuidas ta jäi rahule küsitaja pöördumisega.

Juulist detsembrini saadeti keskmiselt igal kuul 80 tagasisidekirja, millest tagastati alla poole (kuude kaupa 38,6% kuni 47,7%).

Tagasisidekirjade tagastamise protsenti püütakse tõsta sellega, et plaanis on teatud piirkondadesse hakata saatma kirju ka vene keeles. Siiani olid laiali saadetud kirjad ainult eestikeelsed.

Tagasisidekirjade tulemustest

Tagasisidekirjade saatmise tingis vajadus saada usaldusväärset infot küsitajate töö hindamiseks ja välja selgitada vajakajäämisi, mis aitaks küsitajatele vajaliku täiendkoolituse korraldamisel.

Samuti oli tagasisidet vaja seetõttu, et küsitajad hakkasid paberankeetide asemel kasutama sülearvuteid (v.a leibkonna eelarve uuringu puhul). Oluline oli välja selgitada uuenduste käigus tekkivad probleemid (sh ka tehnilised).

Tagasisidekirjade tulemusi võrreldakse ka küsitajate poolt täidetud küsitlusprotokollidega.

Vastuolusid küsitlusprotokollide ja tagasisidekirjade vahel (nt küsitajal on andmed olemas, aga küsitajavälja väidab, et ta pole küsitajaga kohtunud) pole esinenud, mis näitab, et küsitajad teevad oma tööd kohusetundlikult ja käivad küsitajaväljaga kohtumas. Kui andmed ei lange kokku, näeb metoodika ette piirkonda täiendavate kontrollkirjade saatmist (seni on seda kontrolli mõttes rakendatud ainult ühel juhul).

Üldiselt jääda rahule ka küsitajate suhtlemisega.

Väljavõtteid kiitva hinnanguga kirjadest:

- "Väga meeldiv küsitaja oli, aitäh!"
- "Jäin väga rahule."
- "Jäime rahule, küsitaja oli väga meeldiv, sõbralik."
- "Kõik oli hea."
- "Väga tore inimene, olen rahul."
- "Küsitaja on teinud oma tööd korrektselt, talle mul küll pretensioone ei ole."

Mõnel üksikul juhul on toodud välja, et küsitaja tuli ebasobival ajal, oli ebaviisakas või küsis palju teemaväliseid küsimusi.

Uuringu läbiviimise kohta soovetakse pikemat etteatamise aega. Samuti on avaldatud soovi mitte osaleda, kuna pole nii palju aega. Mõned küsitajad on soovitanud uuringut läbi viia Interneti-põhiselt, et iga küsitajavälja saaks täitmiseks valida endale sobiva aja.

Andmete sisestamine, töötlemine ja avaldamine

Täidetud päevikuid kontrollib Statistikaamet. Andmed kodeeritakse ja sisestatakse tsentraalselt, seda teeb osaühing Ansis. Andmetöötlemisel kasutatakse järgmisi klassifikaatoreid: EHAK, leibkonna eelarve uuringule kohandatud individuaaltarbimise klassifikaator (*Classification of Individual Consumption by Purpose Adapted to the Needs of Household Budget Survey COICOP-HBS*), EMTAK, EÕL, *ISCED 1997*, ametite klassifikaator, *ISCO-88*, *ISO-639*, *ISO-3166* ja sissetulekute kodifikaator.

Andmesisestuses kasutatakse programmeerimiskeelt *Blaise* (2004. aastani *FoxPro'd*) ja see hõlmab ka esmase loogilise kontrolli. Andmetöötlemisprogramm on tehtud SAS'is (2004. aastani *FoxPro's*). Enne tabelitöötlust kontrollitakse sisestatud andmebaasi täiendavalt.

Valikuvigade arvutamiseks kasutatakse statistiliste andmete töötlemise süsteemi SAS.

Aastaandmed avaldatakse kuukirjas Eesti Statistika. *Estonian Statistics*, kogumikus "Eesti statistika aastaraamat. *Statistical Yearbook of Estonia*" ja aastakogumikus "Maakonnad arvudes. *Counties in Figures*".

METHODOLOGY

Purpose of the survey

Statistics Estonia conducts the Household Income and Expenditure Survey regularly since July 1995.

The purposes of the survey are:

- to get reliable information about the economic situation of households;
- to calculate indicators reflecting socio-economic development of the society (standard of living, cost of living, inequality, poverty, etc.);
- to project socio-political measures;
- to estimate the effectiveness of socio-political measures.

In addition to income and expenditure, the survey provides information about the structure of households and the main demographic and social characteristics of households (family relations, employment, education), but also on living conditions, existence of durable goods and additional sources of income (free services and goods, use of land, foodstuffs received from household's own farm or kitchen plot). The survey also provides information about the real estate owned by household and the self-assessment of the economic situation of households.

The present yearbook summarises the data collected by the survey in 2005. It also provides estimates of the household average monthly income and expenditure in the country as a whole, in rural and urban areas, by counties and different types of households. The same estimates are also given by sex and education of the household head. In addition, one can find information about the quantities and average prices of foodstuffs bought as well as about the consumption of self-produced or received free of charge foodstuffs.

To characterise household composition not only the household size but household types derived from the household composition are taken into account. For example, two-member household may consist of a couple of pensioners, of a single parent with a child or of two working-age persons. Obviously the needs and living conditions of these households are quite different. The current yearbook presents only relative frequency of household types in percentages.

The classification COICOP, worked out by the Statistics Estonia of the European Communities (Eurostat), is used in tables reflecting the consumption expenditure. To measure the education, the version of ISCED accepted by UNESCO in 1997 is employed.

All published estimates have been calculated for the total population (or for the population of a respective region). The sample sizes have been determined on the basis of the estimated population number provided by the Statistics Estonia. Due to rounding, the column sums are not always equal with the total, the difference may be up to some last decimal places.

Population and sample

All households living permanently in Estonia are considered as the surveyed population. Persons living in institutional households (children's homes, care homes, convents) are excluded.

Compared to 2003, the sample size increased a bit comprising of 640 households per month. See Chart A for details on changes in the sample size during the years 1995–2005.

As in previous years, the population database (population register — PR) of the Andmevara Ltd was used as the frame of the study. The survey included at least 15-year-old persons. The frame was therefore denoted as PR15+.

The sampling was carried out by stratified systematic sampling procedure, i.e. independent subsamples were drawn separately from the non-overlapping subpopulations called strata. Within each stratum systematic sampling procedure was used.

Since 2000 each household is interviewed twice, the rotation period is 12 months, whereas every year half of the sample is replaced. Thus, during the year the survey is cross-sectional which guarantees higher accuracy of estimates while using the given sample size. The interviews made with households in two consecutive years will allow to get more precise estimates of changes occurred in the average income and expenditure over the year.

Pre-stratification is necessary to apply different inclusion probabilities in the defined strata. This way sufficient data can be collected to produce good estimates for various levels of the population and get comparable estimates also on county level. For pre-stratification, all Estonian counties (and the capital city Tallinn) were divided into three strata by the population size: large counties, small counties and Hiiu (the smallest county). From different strata, the persons were included with different probabilities (in the case of smaller counties the sampling rate was higher to guarantee the necessary sample size for estimating important parameters).

Table A Stratification by counties, 2005

Stratum h	Counties	R_h	n_h	n_h/R_h %
Large	Tallinn, Harju without Tallinn, Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Tartu	854 248	370	0,043
Small	Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Viljandi, Võru	290 178	250	0,086
Hiiu	Hiiu	9116	20	0,219

R_h stands for the number of persons aged 15 and over living in stratum h as at 01.01.2005, n_h is the sample size of the stratum h and n_h/R_h (%) is the sampling fraction in the corresponding stratum.

Since in the Population Register, counties have been arranged in a certain order, the systematic sampling procedure inside strata results in the proportional allocation of the sample for its counties (see table B).

Table B Monthly sample by counties and strata, 2005

Region	Population as at the end of 2004	Sample size
1. Large		
Tallinn	341 327	148
Harju without Tallinn	105 867	46
Ida-Viru	152 828	66
Lääne-Viru	56 647	25
Pärnu	76 591	33
Tartu	120 988	52
Total	854 248	370
2. Small		
Jõgeva	31 536	27
Järva	32 633	28
Lääne	24 337	21
Põlva	27 622	24
Rapla	31 258	27
Saare	31 395	27
Valga	29 813	26
Viljandi	48 157	41
Võru	33 417	29
Total	290 178	250
3. Hiiu	9 116	20
Grand total	1 153 542	640

As a result of sampling procedure the address persons were fixed and they formed the basis for households' sample. The households to be sampled were finally identified and treated by two alternative ways:

The address-rule: If the address received from the database was complete, i.e. identifies the place of residence exactly, and it was represented by less than nine persons aged 15

and over, then the address-wise approach was used. Thus, the household or all households living at the given address were included in the survey irrespective of whether the address person was living at the address or not.

The person-rule: If the address was represented in the database at least nine times as the place of residence of a person aged 15 and over (e.g., in some administrative units all inhabitants of the village had the same address — the name of the village), then the person-wise approach was used and only the address person and his/her household were included in the survey. If the household had moved to another place within the borders of the same county, it was traced and included in the survey. The persons who had left the county were excluded and not replaced.

The methodology of the survey did not provide for the use of replacement households.

Interviewing documents and data collection

The data were collected from households by face-to-face interviews and by diary questionnaire method. For this purpose, four interviewing documents were used.

1. Household Picture

The interviewer completed the mentioned questionnaire at the first meeting with the household.

The Household Picture contained general data about the household (number of members, structure, language spoken at home) and about its members (relation to the head of the household, sex, age, ethnic nationality, marital status, level of general and professional education, existence of health insurance and physical subsistence, working ability, employment status, working area).

In the Household Picture, information about the economic situation, living conditions, existence of durable goods, use of land and possibility of using free services was asked.

2. The Diary Book for Food Expenditure

Contained data about the food expenditure of the household during half a month (half of the sample filled in the diary in the first half of the month — from the 1st to the 15th day — and half of the sample did it in the second half of the month — from the 16th to the 30th (31st) day of the month). The cases of eating out and consumption of self-produced or free food products were registered as well. Since the diary of food consumption was filled in during half a month, the monthly food consumption was calculated by using special coefficients which depended on the surveyed month (the number of days in the given month etc.).

3. The Diary Book for Income, Taxes And Expenditure

Contained data about monetary and non-monetary income of the surveyed month, taxes paid by the household and goods and services bought by the household. The diary included separate parts for recording the expenditure on reconstruction and renovation activities and expenditure related to the household's economic and production activities and expenditure on the investment of money and other transactions (depositing, borrowing, lending of money, etc.).

4. Post-interview

The aim of the post-interview was to specify the consumption household (i.e. indicating the number of persons who participated in consumption during the surveyed month). The post-interview registered the changes in the household composition during the survey period, and the self-assessments about the economic coping of the household.

Statistics Estonia used its own interviewers to carry out the Household Budget Survey. 58 interviewers who had specially been trained for interviewing households were permanently involved in the survey. Despite the fact that each household participated in the survey during one month (the surveyed month), during which the income and expenditure was registered, the period of interviewer's work with the household was somewhat longer.

During the pre-survey month the “Household Picture” was completed and in the post-survey month the “Post-interview” was carried out.

The interviewer is a person who:

- contacts the household and convinces it to take part in the survey (by letter);
- motivates the household to take part in the survey;
- makes a face-to-face introductory interview (Household Picture) with the household;
- advises the household how to fill in the diary books and makes arrangements for further contacts with the household;
- carries out the first check of diaries together with the household and collects the completed diary books after the survey;
- conducts the Post-interview with the household (as a face-to-face interview).

Each interviewer also fills in the report form on the work done, where he/she records all his/her visits to the households, as well as the reasons for non-response and other important information about the surveying process.

Survey results

According to the sample design, 7,684 address persons were selected to identify the household sample for the year 2005. In the case of the person-wise approach, the household of the reference person was interviewed, however, the survey included all households residing at the selected address in case the address-rule was applied. This increased the final sample size by about 1.5% — the sample to be interviewed consisted of 7,803 households.

The Household Budget Survey requiring the completion of diaries can be considered a fairly difficult survey which tends to have a rather low response rate also according to international experience.

The estimates of parameters of the population contain a certain bias, i.e. systematic error. The bigger the nonresponse is, the less reliable are the results, as the opinions of those who have not answered the questionnaires are not known at the estimation stage. For that reason it is always important to gain the response rate as high as possible.

The reasons for non-interview were divided into two groups: frame error and non-response. The frame error contained the inaccuracies of the population database of the Andmevara Ltd. In the case of the address-wise approach, the address was regarded as a frame error if...

- ... there were no dwellings at the given address — either the address could not be located or the address did not stand for a dwelling or the rooms were unsuitable for living;
- ... there was a dwelling at the given address, but it was not inhabited (empty, in repair, for sale etc);
- ... the dwelling at the given address was not the main dwelling for anyone living there (for example, it was a dormitory, summer house, hostel).
- In the case of a person-wise approach the frame errors occurred if the address person ...
 - ... was dead;
 - ... had left Estonia for at least a year;
 - ... had moved to another county;
 - ... stayed in an institution permanently (had been there over a year);
 - ... could not be located and his/her new address could not be found out using the local sources of information (neighbours, local municipality, phone register, etc.);

The size of the frame error in 2005 was 616 households, which makes the proportion of the frame error in the sample 7.9%. This is a bit less than in the previous year (8.7%). Comparing the counties the proportion varied from 5.1% to 12.1%. The most common reason (349 times) for frame error was that the dwelling at the given address had not been inhabited.

Table C shows the distribution of the frame error by reasons given.

Table C Reasons for frame error, 2005

Frame error	Number of households	Proportion in the frame error (%)
Address cannot be found or it does not stand for a dwelling	67	10,9
The dwelling is empty	349	56,6
Not a main dwelling, no permanent inhabitants	33	5,4
Address person is dead	17	2,8
Address person has left Estonia	11	1,8
Address person is staying in an institution	23	3,7
Address person has left and has main dwelling in another county	43	7,0
Address person unknown	73	11,8
Total	616	100,0

Frame errors and corresponding households were excluded from the sample. The frame errors are unavoidable in the case of a given frame and it is impossible to reduce them keeping the frame.

The organisation of data-collection (interviewing) and attitudes of respondents are characterised by nonresponse. Nonresponse occurs when the desired data are not obtained for a part of the sample. Reduction of nonresponse needs additional efforts from interviewers and organisers of the survey.

Table D Reasons for non-response, 2005

Reason for non-response	Proportion of non-response (%)			
	HP	DF	ITE	PI
Household is inaccessible	36,4	23,2	23,4	36,3
Refusal	55,7	51,1	51,1	55,7
Not able to respond/ keep the diaries	3,2	4,6	4,6	3,0
Unusual circumstances	3,0	4,9	4,7	3,2
Annulled agreement	0	14,8	14,9	0
Other reasons	1,7	1,5	1,3	1,8
Number of households	2 208	3 593	3 568	2 424

The symbols in the heading of the table have the following meaning:

HP — Household Picture;

DF — Diary Book for Food Expenditure;

ITE — Diary Book for Income, Taxes and Expenditure;

PI — Post-Interview.

The most frequent reason for nonresponse was refusal (more than a half of all cases), which is influenced by the diary-type questionnaire. Shortage of time was the most common reason for refusal (382 times in the case of diary book for food expenditure and 379 times in the case of diary book for income, taxes and expenditure).

In conclusion, for several reasons a total of 7,161 diaries were not completed and 4,632 interviews were not conducted.

Sampling weights

Weights for all units in the sample are needed to calculate estimates based on the survey data. That means the number of population units represented by the household has to be determined for each household in the sample.

Inclusion probabilities are the most important components in the weights used to produce estimates from the survey data. They are calculated taking the representation frequencies of the addresses and household sizes into account.

When the sampling procedure described is used, the inclusion probability for each person from stratum h is

$$\pi_h = \frac{n_h}{R_h}.$$

The inclusion probability of the household and its members is proportional to the inclusion probability of the address person, whereas the additional factor depends on the sampling procedure.

In the case of person-wise approach the factor depends on the number of household members aged 15 or over. The household having p members aged 15 and over has the inclusion probability p times bigger than the household having only one person in that age group. The inclusion probability of the household i in the stratum h selected by person-rule is

$$\pi_{hi} = \pi_h p_i = \frac{n_h p_i}{R_h},$$

where p_i is the number of persons aged 15 and over in this household, given by the household.

In the case of address-wise approach the inclusion probability of a household is proportional to the number q of the persons aged 15 and over having the same address in the frame. If multiple households share a dwelling their inclusion probabilities are equal. The inclusion probability of the household i in the stratum h selected by address-rule (also for all other households living at the given address) is

$$\pi_{hi} = \pi_h q_i = \frac{n_h q_i}{R_h},$$

where q_i is the size of the address in the frame (PR15+), i.e. is the number of persons aged 15 and over living on the address i according to the Population Register.

Sampling weights are inverses of inclusion probabilities. The initial weights were corrected before final use to compensate for nonresponse and frame errors and to balance some important estimates with the ones from different data sources.

Compensation of nonresponse

The final estimates were not calculated using the initial weights. The weights were corrected beforehand to compensate the low response rate and also frame errors.

The following techniques are used to compensate the presence of frame errors and nonresponse:

- imputation of missing values;
- post-stratification;
- calibration on demographic data.

The last method is mainly used to balance the results with other data sources.

Imputation of missing values

There are some questions in the Household Picture and Post-Interview where the respondents can leave the question unanswered. The interviewers are instructed not to tell about this possibility unless the respondent can not be instructed to choose any other possible answer.

In 2005 missing values appeared in case of 291 households and five questions. To obtain a database without “blanks” needed for some analysis, multiple imputation method was used to generate new values. For that technique not one, but several new datasets are created with blanks filled in with generated values. These new datasets are then analysed using standard complete-data procedures and the final results are then combined by averaging the results of the datasets. The Markov Chain Monte Carlo method (MCMC) was used to generate the new values. The imputation was performed using the statistical package SAS.

Post-stratification

Post-stratification in the analysis stage is used to reduce the bias in estimates caused by frame errors and nonresponse.

For post-stratification the counties were divided into groups that are expected to be homogeneous in respect to the measured variables of the population, i.e. in any group (post-stratum) the households are relatively similar by the measured variables and the response activity, as well.

Table E Post-strata

Group	Counties
1	Tallinn
2	Ida-Viru, Lääne-Viru
3	Harju, Pärnu, Tartu
4	Jõgeva, Põlva, Valga, Viljandi, Võru
5	Järva, Lääne, Rapla, Saare
6	Hiiumaa

After that the post-stratification weights were calculated using the following formulae:

$$w_i = \begin{cases} \frac{R_g}{v_g q_i}, & i \in s_{ga}, \\ \frac{R_g}{v_g p_i}, & i \in s_{gp}, \end{cases} \quad g = 1, \dots, 6$$

where s_{ga} denotes the sample of households in stratum h treated by the address-rule and s_{gp} the households for which the person-rule approach is used. Population counts R_g are received from PR15+. The number of responding households in group g is denoted by v_g .

Consequently, chosen post-stratification and derived weights help to some extent compensate nonresponse, by means of which income and expenditure estimators should be improved.

Calibration by the population number

The weights were corrected so that the population size estimated by the data of this survey would coincide with the official population number published by the Statistics Estonia. For that the weights w_i calculated on the recent stage were multiplied by a correcting factor for each household i :

$$w'_i = \frac{L}{\hat{L}} w_i,$$

where

$$\hat{L} = \sum_{i=1}^v w_{hi} m_i$$

is the estimated total number of people in population, w_{hi} is the initial weight of the household i , w_i is the number of members in the household i , v is the number of responding households and L is the total of people by demographic data with institutional people subtracted.

Calibration by the sex-age distribution and by counties

As the participation activity differs depending on the age, sex and region, the population structure estimated by the collected data differs from the demographic information. To correct the bias caused by this feature the weights were corrected again for each household

using the calibration method with five integrated sex-age groups (see Table F) and 16 regions (15 counties and Tallinn) so that estimated totals of people in certain sex-age groups and regions would be close to the actual number of people in these groups. Calibration to both constraints was performed in one step.

Table F Sex-age groups used in calibration

Group	Sex	Age
1	Males and females	0–15
2	Males	16–54
3	Males	55 and older
4	Females	16–44
5	Females	45 and older

The groups in table F were defined comparing the differences between calculated (by the 1989 Population Census) and estimated (by the sample) sex-age distributions for the population. One integrated group consists of sex-age groups that have the similar difference between estimated and calculated population distributions.

The programme Bascula using linear consistent weighting method was used for calibration. This way the estimated totals of people in defined groups should be as close as possible to the actual number of people in these calibration groups.

Optimal use of collected data

As the level on nonresponse is rather high, all the gathered correct information should be taken into use. Therefore since 2000 also the data of the households with incomplete answers have been included in the survey. This way a lot extra data are included in the analysis, especially when working on the data received from household pictures and post-interviews.

Because of the innovation the analysis has become more complex as for each document different weights are calculated due to different response frequencies. In addition, different weights were calculated for such characteristics that depended on several documents (e.g. average incomes in expenditure deciles).

Estimation of parameters

To estimate the parameters of population, the Horvitz-Thompson estimator is used.

Below, some special estimates are given as examples. The following notations are used in the formulae:

n – number of households in the sample (corrected for frame errors);

r_d – sample of respondents in domain d ;

N – total number of households in the population;

L – number of people in the population;

L_d – number of people in the population domain d ,

m_i – number of members in the household i ,

m_i^l – number of under 15-year-old children in the household i ,

y_i – study variable value of the household i .

w_i – weight for household i (in general case the calibrated weights w_i'').

Some estimators in use:

Number of households

$$\hat{N} = \sum_r w_i .$$

Number of people in the population

$$\hat{L} = \sum_r w_i m_i .$$

Average size of the household

$$\frac{\hat{L}}{\hat{N}}.$$

Number of households in domain d

$$\hat{N}_d = \sum_{r_d} w_i.$$

Number of people in domain d

$$\hat{L}_d = \sum_{r_d} w_i m_i.$$

Average size of the household in domain d

$$\bar{m}_d = \frac{\hat{L}_d}{\hat{N}_d}.$$

Average number of children per household in domain

$$\bar{m}_d^l = \frac{\hat{L}_d^l}{\hat{N}_d},$$

where

$$\hat{L}_d^l = \sum_{r_d} w_i m_i^l.$$

Average of a study variable per household member

$$\hat{Y} = \frac{\hat{Y}}{\hat{L}} = \frac{\sum_r w_i y_i}{\sum_r w_i m_i},$$

Average of a study variable per household member in the domain

$$\hat{Y}_d = \frac{\hat{Y}_d}{\hat{L}_d} = \frac{\sum_{r_d} w_i y_i}{\sum_{r_d} w_i m_i}.$$

Reliability of estimates

Household budget survey is a huge theoretical and practical process consisting of many phases. Errors or careless work on some of the phases affects the quality of the final results.

In general, the estimates made on the basis of sampling data may contain several errors. In addition to frame error and nonresponse also measurement error and processing error may occur. These errors can be avoided by good organisation of survey work.

To reduce the measuring errors the concepts and definitions used in the survey were adjusted, and the interviewers received additional training. Also the advisory materials were revised and made more exact. To minimise the processing errors the data-entering program BLAISE was taken into use. To discover and forestall measuring and processing errors, more than hundred procedures of logical check were used during the data-entering stage.

For sampling surveys random error is unavoidable. It is caused by the randomness of the sample; each possible sample may result with different estimates calculated on its data. As a result the characteristics calculated by the sample — the estimates — are somewhat different from the real popular values of the characteristics. This difference is measured by sampling error or random error.

It is principally impossible to calculate the exact value of random error using the sample data, but it can be estimated. It is defined as the indicator of variability of the studied statistic under the sample design used. The size of sampling error depends on size and design of the sample. The bigger the sample, the smaller is, in general, the sampling error. Due to sampling error it is impossible to make immediate conclusions about a population knowing just the sample characteristics.

One of the quality indicators, by means of which to estimate the quality of the produced statistics, is relative error or coefficient of variation of the estimate (standard error divided by the estimate):

$$sv = \frac{\sqrt{\hat{V}(\hat{\theta})}}{\hat{\theta}},$$

where $\hat{\theta}$ stands for the estimate of the parameter under study. The relative error shows, how big is the standard error compared to the estimate itself. It is often computed and expressed as a percentage. It is a dimensionless quantity and allows comparing the quality of estimates with the results of other surveys, regardless of the unit of measurement used. Relative error is convenient and widely used simple indicator of the precision attained in the survey. Depending on the context relative error of 2–3% is considered to be quite good.

Relative errors of household budget survey are calculated for all estimates, but just part of them are published.

System of feedback letters

In the second half of year 2005 the system of feedback letters sent to respondents – a part of assessing the quality of statistics - was relaunched.

The feedback letter is sent to 5% of persons who formed the sample after the end of survey period. The respondent is asked to provide information about if and how he/she was contacted, how many times did he/she meet with interviewer, did he/she fill the specific questionnaires (answered to certain modules of a survey), did the interviewer explain the purpose of the survey and what was his/her contentment with interviewer's address (/approach).

From July to December each month an average of 80 feedback letters were sent of which less than a half were answered (the percent varied by month from 38.6% to 47.7%).

There are hopes to increase the share of answered letters with plans of sending Russian-language letters to certain districts. Up to now all the letters sent were in Estonian.

The effect of feedback letters

Sending feedback letters was necessitated by the need to get reliable interviewers-assessing information and to clear up shortcomings in their work. Obtained info will also be used in the planning stages of in-service training for interviewers.

Another development prompting introduction of feedback letters was the shift from printed questionnaires to laptop computers as a data-gathering tool (except in case of the survey of household budget). Possible problems (incl. technical ones) accompanying aforementioned change could be pinpointed this way.

The answers to feedback letters are also compared with the minutes of interviews filled in by interviewers.

There have been no cases where minutes of interview and feedback letter would contradict substantially (e.g. interviewer presents data, but respondent claiming no visits has been made), which indicates interviewers doing their job conscientiously and visiting the respondents. If answers do not coincide the methodology dictates sending more feedback letters to the area (up till now there has been one such a case).

As a rule respondents find interviewers' behavior being satisfactory and competent. There are many complimentary statements regarding interviewers.

Excerpts from letters:

- Especially pleasant interviewer, thank you!
- I was very much contented
- We were contented, interviewer was very pleasant and friendly
- All was fine
- Very fine person, I'm content
- Interviewer has made her job properly, I have no complaints concerning her

Data input, processing and publishing

The Social Statistics Department of Statistics Estonia checks the completed diary books and questionnaire. The data are coded and entered centrally by Ansis Ltd. Here the following classification schedules are used: EHAK, Classification of Individual Consumption by Purpose Adapted to the Needs of Household Budget Survey COICOP-HBS, EMTAK, EÕL, ISCED 1997, classification schedule of professions ISCO-88, ISO-639, ISO-3166 and codification schedules of income.

In data entering the systems FoxPro and Blaise are used and data entering includes also primary logical check. The program for data processing is programmed in FoxPro. Before processing of tables, the database is additionally checked in the Social Statistics Department.

To calculate the weights and sampling errors the system SAS is used.

The annual data are published in the monthly bulletin Eesti Statistika. Estonian Statistics, in the yearbook "Eesti statistika aastaraamat. Statistical Yearbook of Estonia" and in the annual publication "Maakonnad arvudes. Counties in Figures".

MÕISTED

Eemalviibiv leibkonnaliige	Leibkonnaliige, kes viibib mingil põhjusel ajutiselt eemal (alla ühe aasta). Käesolevas uuringus laieneb see määratlus ka kodunt eemal viibivatele täisealistele õppuritele ja üliõpilastele, kui nad ei ole õpingukohas enesele püsivat eluruumi soetanud ja kui vanemate leibkond neid endiselt oma liikmeks loeb. (Selles osas on rahvaloenduse leibkonna käsitlus erinev: õppurid loeti õpingukohas elavaks, sõltumata sellest, kas neil oli õpingukohas püsieluruum või elasid nad ühiselamus, samuti ei arvestatud õppurite majanduslikku seotust oma vanematega.)
Eramu	Ühepere- või kahepereelamu, ridaelamu või talumaja.
Põhiline eluruum	Eluruum, kus isik veedab / on pikema aja jooksul veetnud • suurema osa aastast, • suurema osa töö-/õpinguvabast ajast. Abielus või vabaabielus isiku põhiline eluruum on see, kus ta veedab suurema osa partneri ja/või lastega koos oldud ajast.
Leibkond	Ühises põhieluruumis (ühisel aadressil) elavate isikute rühm, kes kasutab ühiseid raha- ja/või toiduressursse ja kelle liikmed ka ise tunnistavad end ühes leibkonnas olevaks. Leibkonna võib moodustada ka üksikisik.
Laps	0–15-aastane leibkonnaliige (uuringuaasta 1. jaanuari seisuga).
Täiskasvanu	16-aastane või vanem leibkonnaliige (uuringuaasta 1. jaanuari seisuga).
Leibkonnapea (vastutav leibkonnaliige)	Täisealine leibkonnaliige, kes on pikema aja jooksul toonud leibkonda suurima sissetuleku.
Leibkonnapea haridustase	Leibkonnapea kõrgeim eriharidustase.
Leibkonna haridustase	Leibkonnapea või tema abikaasa/elukaaslase kõrgeim haridustase.
Linn	Linn ja alev.
Linnaleibkond	Leibkond, kes elab linnas või alevis.
Maa	Alevik ja küla.
Maaleibkond	Leibkond, kes elab alevikus või külas.
Muu mitteaktiivne leibkond	Leibkond, kes ei ole töötav, töötu ega pensionäri Leibkond (ükski liige ei tööta, puuduvad nii töötud kui ka pensionärid).
Pensionäri Leibkond	Leibkond, kes ei ole töötav ega töötu ja kus on vähemalt üks liige mittetöötav vanaduspensionär.
Töötav leibkond	Leibkond, kus on vähemalt üks 16-aastane või vanem töötav liige.
Töötu leibkond	Leibkond, kes ei ole töötav ja kus on vähemalt üks 16-aastane või vanem töötu liige.
Üksiku 60-aastase ja vanema leibkond	Üheliikmeline leibkond, mille liige on vähemalt 60-aastane.
Üksiku alla 60-aastase leibkond	Üheliikmeline leibkond, mille liige on alla 60-aastane.
Lasteta üle 60-aastane paar	Kahe pensionäri leibkond, s.t mõlemad abikaasad/elukaaslased on vähemalt 60-aastased.
Lasteta paar, vähemalt üks alla 60-aastane	Tööealine leibkond, kus vähemalt üks liige (abikaasa/elukaaslane) on vastavas vanuses.
Ühe lapsega täiskasvanu	Ühe täisealise ja ühe lapsega leibkond.
Kahe või enama lapsega täiskasvanu	Ühe täisealise ja vähemalt kahe lapsega leibkond.

Ühe lapsega paar	Ühe lapsega abielu- või vabaabielupaar.
Kahe lapsega paar	Kahe lapsega abielu- või vabaabielupaar.
Kolme (või enama) lapsega paar (lasterikas)	Vähemalt kolme lapsega abielu- või vabaabielupaar.
Ala- ja täisealiste lastega paar	Abielu- või vabaabielupaar vähemalt ühe lapsega ja ühe täisealise liikmega, kelle ema või isa kuulub sellesse leibkonda.
Kahe põlvkonna leibkond	Täisealiste laste ja nende vanematega leibkond.
Kolme põlvkonna leibkond	Laste, nende vanemate ja vanavanematega leibkond.
Muu leibkond	Leibkonnatüüp, mis ei mahu eelloetletute hulka.
Netosissetulek	Rahaline ja mitterahaline netosissetulek palgatöö eest ning põllumajandusliku ja mittepõllumajandusliku individuaalse töise tegevuse eest, omanditulu, pension ja mitmesugused sotsiaaltoetused, abiraha, stipendium ja muu sissetulek (vt Muu sissetulek).
Omanditulu	Sissetulek kinnisvara rentimisest, nii hoiuste kui ka väärtpaberite (aktsiad, võlakirjad) kasvikutulu ning tulu intellektuaalselt omandilt (autoriõigus jms).
Sissetulek palgatööst	Töötasu (palk, avanss, preemia) põhitöökohast ja kohakaaslastest, puhkusetasu ilma tulumaksuta.
Tulu individuaalsest teisest tegevusest	Põllu- ja metsamajanduslikust tegevusest saadud tulu (rahaline ja mitterahaline) ning mittepõllumajanduslikust individuaalsest teisest tegevusest saadud tulu (rahaline ja mitterahaline), kusjuures mõlemal juhul on maha arvatud varem tehtud kulutused. Hinnang on negatiivne, kui kulutused kuus ületavad sissetuleku.
Tulu põllu- ja metsamajanduslikust tegevusest	Tulu aia- ja põllu-, loomakasvatuse- ja linnukasvatuse- ning mesindussaaduste, samuti metsamaterjali müügist, jahindusest ja kalandusest, millele lisandub omatoodetud toiduainete arvestuslik maksumus. Summast on maha arvatud vastavale tegevusele tehtud kulutused.
Tulu mittepõllumajanduslikust tegevusest	Tulu registreeritud individuaalsest teisest tegevusest, autoriõiguse, tulu omavalmistatud tarbe- ja toidukaupadest ning tasuliste teenuste osutamisest. Summast on maha arvatud vastavale tegevusele tehtud kulutused.
Siirded	Ressursside ümberjaotamine. Siirded võib jaotada kahte rühma: riigi ja (või) kohaliku omavalitsuse raha ümberjaotamine (pensionid, töötasu abiraha, lastetoetus ja muu toetusraha, haigusraha jms) ja eraomandusse kuuluvate vahendite ümberjaotamine (alimendid, elatusraha, kingitud raha jms).
Muu sissetulek	Sissetulek isiklike asjade müügi tulust, tagasisaadud tulumaksust, muude maksude tasaarvestusest, kindlustussumma tagasimaksmisest, loteriivõitudest jms.
Mitterahaline sissetulek	Palgatöö eest, töise tegevuse eest või kingitusena saadud tarbekaupad ja teenused arvestatuna rahalisse väärtusesse.
Mitterahaline tarbimine	Mitterahalise sissetuleku tarbimine arvestatuna rahalisse väärtusesse.
Kulutused (väljaminek)	Rahalised ja mitterahalised tarbimiskulutused, samuti muud kulutused (vt Muud kulutused).
Tarbimiskulutused	Tarbimisega seotud rahaline ja mitterahaline väljaminek leibkonnaliikme kohta, näiteks kulutused toidule, garderoobikaupadele, eluasemele, tervishoiule, haridusele jm.
Muud kulutused	Väljaminek annetustele, raha kinkimine, alimentide ja ülalpidamisraha maksmine väljapoole leibkonda, trahvid jms.
Põhja-Eesti	Harju maakond.
Kesk-Eesti	Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond.
Kirde-Eesti	Ida-Viru maakond.
Lääne-Eesti	Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond.
Lõuna-Eesti	Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond.

DEFINITIONS

Absent member of household	<i>is a household member who for some reason is temporary absent (less than one year). In the present survey this definition is also valid for adult students away from home if they do not have permanent dwelling at the place of studying and if their parents consider them members of their household. (This definition is different according to the Population Census: students were considered inhabitants of the place of studying irrespective of the fact whether they had a permanent dwelling at the place of studying or whether they lived in the dormitory. Economic relations with parents were not taken into account either).</i>
Dwelling of household	<i>is a building or part of building (one-family house, section of a two-family or a terraced house or a flat or a room at the hostel) suitable for permanent residence. The dwelling is usually identified with the address.</i>
Main dwelling	<i>is the dwelling where the person is spending/ has spent during a longer period</i> – most of the year; – most of free time from work (studies). <i>Main dwelling of legally married person or a person in cohabitation is the dwelling where he/she spends most time with his/her partner or/and children.</i>
Household	<i>is the group of persons living in the common main dwelling (at the same address) and share joint financial and/or food resources and whose members consider themselves to be members of one household. Household can also consist of one member only.</i>
Child	<i>is a household member aged 0–15 (as at 1 January of the reference year).'</i>
Adult	<i>is a household member aged 16 or more (as at 1 January of the reference year).</i>
Head of the household (reference person)	<i>is an adult household member with the largest income (long-term contribution to the household).</i>
Head of the household educational level	<i>is the highest educational level of the head of the household.</i>
Household's educational level	<i>is the highest educational level of the head of the household or his/her partner.</i>
Urban	<i>area includes cities and towns.</i>
City household	<i>is a household living in city or town.</i>
Rural	<i>area includes small towns and villages.</i>
Rural household	<i>is a household living in small town or the village.</i>
Other inactive household	<i>is a non-working, non-unemployed and non-retired household.</i>
Retired household	<i>is a non-working and non-unemployed household with at least one old-age pensioner.</i>
Working household	<i>is a household with at least one member aged 16 or more who is working.</i>
Unemployed household	<i>is a non-working household with at least one member aged 16 or more who is unemployed (is not working, is looking for job and is prepared to start working within two weeks).</i>
Single pensioner's household	<i>is a household consisting of one at least 60 year-old member.</i>
Household of a single working-age member	<i>is a household consisting of one under 60 year-old member.</i>
Couple aged 60 and more without children	<i>is a household of two pensioners, where spouses are at least 60 years old.</i>
Couple without children whereas at least one partner is aged under 60	<i>is a household of working-age persons, where at least one member (partner) is in the respective age.</i>

Adult with one child	<i>is a household with one adult and one child.</i>
Adult with at least two children	<i>is a household with one adult and two or more children.</i>
Couple with one child	<i>is legally/unofficially married couple with one child.</i>
Couple with two children	<i>is legally/unofficially married couple with two children.</i>
Couple with three or more children	<i>is legally/unofficially married couple with three children.</i>
Couple with minor and adult children	<i>is legally/unofficially married couple with at least one minor and one adult child.</i>
Two-generation household	<i>is a household with adult children and their parents.</i>
Three-generation household	<i>is a household with children, their parents and grandparents.</i>
Other household	<i>is a household, which does not belong to any of enumerated groups.</i>
Disposable (net) income	<i>includes monetary and non-monetary net income which is received as earnings from employment, income from self-employment (agricultural and non-farm self-employment), property income, pensions and different social benefits, grants, scholarships and other income (selling of goods, settlements of accounts (taxes), refunded insurance premiums, lottery prizes).</i>
Property income	<i>includes income from the rent of real estate, income from interests, income from dividends and income from intellectual property (copyright, etc.).</i>
Income from wage labour	<i>includes earnings received from employment (wages and salaries, advance payments and premiums) and holiday compensations without income tax.</i>
Income from self-employment	<i>includes income from agricultural and forestry activity (monetary and non-monetary) and income from non-farm self-employment. Calculations of income from self-employment include only net income — the current expenditure is deducted. The estimate is negative if the expenditure of the current month is bigger than income.</i>
Income from agricultural and forestry activity	<i>includes income from the sale of horticultural and agricultural products, as well as from the sale of livestock, poultry, income from hunting and fishery; among this the cost of self-produced food is taken into consideration. Expenditure on agricultural production is deducted from the sum.</i>
Income from non-farm self-employment	<i>includes income from registered self-employment, royalties, and income from the sale of self-produced food, goods and services. Expenditure on the corresponding activity is deducted from the sum.</i>
Transfers	<i>are reallocation of resources. We can divide transfers generally into two groups: reallocation of state and/or local municipality resources (pensions, unemployment benefits, child benefits and other benefits, sick payments, etc.) to the members of society; reallocation of private resources, the common of which is from private person to private person (alimonies, subsistence allowance, money donated).</i>
Other income	<i>includes income from the sale of personal goods, personal income tax returned, settlement of other taxes, refunded insurance premiums and lottery prizes.</i>
Non-monetary income	<i>includes income from wage labour, as well as income for labour or goods and services received as a gift and calculated into monetary value.</i>
Non-monetary consumption	<i>is consumption of non-monetary income and own-produced foodstuffs calculated to monetary value.</i>
Expenditure	<i>includes monetary and non-monetary consumption expenditure and other expenditure (see Other expenditure).</i>

Consumption expenditure	<i>includes monetary and non-monetary expenditure per household member that is connected with consumption (food, clothing, dwelling, health, education, etc.).</i>
Other expenditure	<i>is expenditure on donations, monetary gifts, alimonies paid out of household, fines.</i>
Northern Estonia	<i>includes Harju county.</i>
Central Estonia	<i>includes Järva, Lääne-Viru and Rapla counties.</i>
Northeastern Estonia	<i>includes Ida-Viru county.</i>
Western Estonia	<i>includes Hiiu, Lääne, Pärnu, and Saare counties.</i>
Southern Estonia	<i>includes Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi and Võru counties.</i>

KIRJANDUS LITERATURE

- Atkinson T., Cantillon B., Marlier E., Nolan B. *Social Indicators*. Oxford, 2002.
- Austria Statistika elektrooniline andmebaas. [<http://www.statistik.at/englisch/results/population/families>]
- Eesti majanduse ülevaade Eesti Panga aastaaruandes 2005. *Economic developments overview from Annual Report 2005*.
[http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/aastaaruanne/_2005/_17.pdf]
- Elutingimused Eestis viis aastat hiljem. *Living Conditions in Estonia five years later*. Nordbalt II. Tartu: Tartu Ülikool. Rakenduslike Sotsiaaluuringute Instituut (FAFO) 2002.
- European Commission (2001). Structural Indexes. Annex 2 to the Stockholm Report.
- European Commission (2004). *Doc. IPSE/68/04/EN*.
- Eurostat. [http://epp.eurostat.cec.eu.int/popul/livcon/hbs/EU_population_social_conditions]
- Hollandi Statistika elektrooniline andmebaas. [<http://statline.cbs.nl>]
- Household Budget Surveys in the EU. *Methodology and Recommendations for Harmonization*. Luxembourg, 2003.
- Iirimaa Statistika elektrooniline andmebaas. [<http://www.cso.ie/statistics>]
- Inno, J. Mittevastanute käsitus leibkonna eelarve uuringus. *Dealing with non-response in household's income and expenditures survey*. Eesti Statistika. 1995. *Estonian Statistics*. Nr 9. Lk 107–110. No 9. P. 107–110.
- Inno, J. Pere-eelarve uuring. Statistikaamet ja EMOR. *Household's income and expenditure survey. The Statistical Office of Estonia and EMOR Ltd*. Eesti Statistika. 1995. *Estonian Statistics*. Nr 9. Lk 103–106. No 9. P. 103–106.
- Kask, U. Tasustamata töö Eestis. Statistikaamet, 2003.
- Kreitzberg, M. Absoluutne ja suhteline vaesus. *Absolute and relative poverty*. Eesti Statistika. 2005. *Estonian Statistics*. Nr 3. Lk 5–10. No 3. P. 5–10.
- Leedu Statistikaameti elektrooniline andmebaas. [<http://www.std.lt>]
- Leibkonna eelarve uuringute (HBS) materjalid. Statistikaamet, 1996–2005.
- Leibkonna elujärg. *Household Living Niveau*. Eesti statistika aastaraamat. 2005. *Statistical Yearbook of Estonia*. Tallinn: Statistikaamet, 2004.
- Leibkonna elujärg. 2000. *Household Living Niveau*. Tallinn: Statistikaamet, 2001.
- Leibkonna elujärg. 2001. *Household Living Niveau*. Tallinn: Statistikaamet, 2002.
- Leibkonna elujärg. 2002. *Household Living Niveau*. Tallinn: Statistikaamet, 2003.
- Leibkonna elujärg. 2003. *Household Living Niveau*. Tallinn: Statistikaamet, 2004.
- Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*. Tallinn: Statistikaamet, 2005.
- Leibkonna sissetulek ja kulutused. 1996. *Household's Income and Expenditure*. Tallinn: Statistikaamet, 1997.
- Leibkonna sissetulek ja kulutused. 1997. *Household's Income and Expenditure*. Tallinn: Statistikaamet, 1998.
- Leibkonna sissetulek ja kulutused. 1998. *Household's Income and Expenditure*. Tallinn: Statistikaamet, 1999.
- Leibkonna sissetulek ja kulutused. 1999. *Household's Income and Expenditure*. Tallinn: Statistikaamet, 2000.
- Leibkonna sissetulek ja väljaminek. *Household's Income and Expenditure*. Eesti Statistika. 2006. *Estonian Statistics*. Nr 3. No 3.
- Läti Statistikabüroo elektrooniline andmebaas. [<http://data.csb.lv/EN/>]
- Maakonnad arvudes. *Counties in Figures*. 2001–2005. Tallinn: Statistikaamet, 2006.
- Mājsaimniecības Budžets 2003. gadā. *Household Budget in 2003*. *Statistikas Biļetens*.

Statistical Bulletin. Riga, 2004.

Norra Statistika elektrooniline andmebaas.

[http://www.ssb.no/english/subjects/02/01/20/familie_en/]

Portugali Statistikainstituudi elektrooniline andmebaas. [<http://www.ine.es/inebase/cgi/axi>]

Rosenblad, Y. Kultuurielu arengujooned 1994–2004. Tallinn: Statistikaamet, 2006.

Rosenblad, Y. Kultuuritarbimine, 2004. Participation in cultural activities, 2004. Eesti

Statistika Kuukiri. 2006. *Estonian Statistics*. Nr 1. Lk 7–16. No 1. P. 7–16.

Sotsiaaltrendid 3. Tallinn: Statistikaamet, 2004.

Tamm, E. Leibkonna sissetulekute ja tarbimise uuringus kasutatavatest hinnangutest.

Estimators in the Estonian household income and expenditure survey. Eesti Statistika. 1995. *Estonian Statistics*. Nr 10. Lk 108–111. No 10. P. 108–111.

Themas, A. Leibkonna sissetulekute dünaamika ja tüpoloogia. *Dynamics and typology of household incomes*. Eesti Statistika. 2005. *Estonian Statistics*. Nr 4. Lk 5–10. No 4. P. 5–10.

Tiit, E.-M. Üks üldkogum, mitu valimit — mida neist võib välja lugeda? *Different population samples. What can we conclude from their use?* Eesti Statistika. 1995. *Estonian Statistics*. Nr 10. Lk 99–107. No 10. P. 99–107.

Traat, I. Eesti Statistikaameti leibkonnauuringu kvaliteedist. *Quality of the household survey conducted by the Statistical Office of Estonia*. Eesti Statistika. 1995. *Estonian Statistics*. Nr 11. Lk 88–97. No 11. P. 88–97.

Vaesuse leevendamine Eestis: taust ja sihiseaded. *Poverty Reduction in Estonia: Background and Guidelines*. Tartu, 1999.

Tööturg. Labour Market. 2004. *Aastakogumik*. Yearbook. Tallinn: Statistikaamet, 2005.

